

ΕΝΔΕΞΕΤΑΙ ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΗΡΙΟΝ ΒΙΒΛΙΟΝ

ΤΑΞΙΣ Ε' ΣΤ'

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ

ΚΑΘΑΡΕΥΟΥΣΗΣ

ΟΔΟΣ ΚΟΡΑΗ 8

46

71

18450

ΔΗΜ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΠΟΥΛΟΥ
ΔΗΜΟΛΟΥ, Τ. Δ' ΤΟΥ Α' ΔΗΜ. ΣΧΟΛΕΙΟΥ ΠΕΙΡΑΙΩΣ

ΜΕΘΟΔΙΚΗ ΚΑΙ ΠΛΗΡΗΣ
ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ

ΤΗΣ ΑΠΛΗΣ ΚΑΘΑΡΕΥΟΥΣΗΣ ΓΛΩΣΣΗΣ

ΔΙΑ ΤΑ ΔΗΜΟΤΙΚΑ ΣΧΟΛΕΙΑ

(ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ)
(Έγκριθεῖσα διὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. 52974]1950 ἀποφ. τοῦ Ὑπουργ. Παιδείας.)

ΕΚΔΟΣΙΣ Β' ΒΕΛΤΙΩΜΕΝΗ

« Πᾶσαι αἱ ἀρεταὶ τοῦ βιβλίου παρουσιάζουν ὑπόδειγμα γραμματικῆς τῆς ἀπλῆς καθαρευούσης γλώσσης καὶ θέλει ἀποβῆ πολὺ ὠφέλιμος εἰς τοὺς μαθητάς.

(Κρίσεις Ἐγκρ. Ἐπιτροπῆς)

ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ "ΑΤΛΑΝΤΙΣ", ● ΚΟΡΑΗ 8 ● ΑΘΗΝΑΙ

18450

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Πάν γνήσιον αντίτυπον φέρει τήν ὑπογραφήν τοῦ συγγραφέως
καί τήν σφραγίδα τῶν ἐκδοτῶν.

ΕΚΘΕΣΙΣ ΤΟΥ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ

Ἄριθ. $\frac{52974}{1950}$

— Ἡ μεθοδική κατάταξις καί ἐπεξεργασία τῆς ὕλης καθιστοῦν τό
βιβλίον εὐχάριστον.

— Τά προτασάμενα ἐπιτυχῆ εἰς ἕκαστον μάθημα παραδείγματα
ὀδηγοῦν εἰς τήν διατύπωσιν τῶν ὀρισμῶν καί κανόνων.

— Αἱ ἀνελλιπῶς μεθ' ἕκαστον μάθημα ἀκολουθοῦσαι ἀσκήσεις
συντελοῦν εἰς τήν ἐμπέδωσιν τῶν κανόνων.

— Τό παράρτημα τοῦ τυπικοῦ μέρουξ μέ τὰς συνωνύμους λέξεις μέ
διαφορετικὴν ὀρθογραφίαν αὐτῶν, καθὼς καί αἱ σύνταμοι ὀρθογραφικῆς
ὀδηγίαι, συντελοῦν εἰς τήν τελείαν ἐκμάθησιν τῆς ὀρθογραφίας.

— Γενικά πᾶσαι αἱ εἰρημέναι ἀρεταὶ παρουσιάζουν ὑπόδειγμα
γραμματικῆς καθαρειούσης γλώσσης καί ἐγκρίνομεν ταύτην ὡς ὠφελι-
μώτατον βιβλίον.

(Τό Ἐκπαιδ. Συμβούλιον)

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Όρισμός και διαίρεσις τῆς Γραμματικῆς.

Ἔννοια, ὄρισμός και διαίρεσις τῆς Γραμματικῆς

Ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον διακρίνει τὸν ἄνθρωπον ἀπὸ τὰ ζῶα εἶναι τὸ λογικὸν καὶ ἡ ἔναρθρος ὁμιλία του μὲ τὴν ὁποῖαν συνεννοεῖται μὲ τοὺς ὁμοίους του καὶ καλυτερεῖ τὴν ζωὴν του.

Κάθε λαὸς ὁμιλεῖ διαφορετικὰ ἀπὸ τοὺς ἄλλους λαοὺς. Ἡ διαφορετικὴ δ' αὐτῆ ὁμιλία λέγεται *γλῶσσα* καὶ φέρει τὴν ὀνομασίαν τοῦ λαοῦ, ποὺ τὴν ὁμιλεῖ. Ἡ γλῶσσα ἐπομένως ἡμῶν λέγεται *Ἑλληνικὴ γλῶσσα*· διακρίνεται δὲ εἰς ἀρχαίαν, τὴν ὁποῖαν ὠμίλουν οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες καὶ εἰς νέαν ἑλληνικὴν γλῶσσαν, τὴν ὁποῖαν ὁμιλοῦμεν ἡμεῖς σήμερον.

Ἡ νέα ἑλληνικὴ γλῶσσα εἶναι σχετικὴ μὲ τὴν ἀρχαίαν γλῶσσαν τῶν προγόνων μας εἰς τὴν ὁποῖαν ἔχουν γραφῆ πολλὰ σοφὰ συγγράμματα αὐτῶν.

Ἡ ἀρχαία γλῶσσα μὲ τὸ πέρασμα τοῦ χρόνου ἐπῆρε τὴν μορφήν τῆς νέας σήμερον ὁμιλουμένης ἑλληνικῆς γλώσσης. Τὸ δὲ μάθημα, ποὺ μᾶς διδάσκει αὐτὴν, λέγεται *Γραμματικὴ τῆς νέας Ἑλληνικῆς γλώσσης*.

Ἡ γραμματικὴ διαιρεῖται εἰς τρία μέρη :

1ον) Τὸ *φθογγολογικόν*, 2ον) τὸ *τυπικόν* καὶ 3) τὸ *ἐτυμολογικόν*.

Εἰς τὴν γραμματικὴν περιλαμβάνεται καὶ τὸ *Συντακτικόν*, ποὺ μᾶς διδάσκει πῶς νὰ συντάσσωμεν κανονικὰ τὰ διάφορα μέρη τῆς ὁμιλίας μας.

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ ΦΘΟΓΓΟΛΟΓΙΚΟΝ

Φθογγολογικόν λέγεται τὸ μέρος τῆς γραμματικῆς, τὸ ὁποῖον μᾶς διδάσκει τοὺς φθόγγους (τὰ γράμματα), μὲ τὰ ὁποῖα σχηματίζονται αἱ λέξεις, τὰς ὁποίας λέγομεν ἢ γράφομεν, διὰ νὰ φανερώσωμεν τὰς ἐπιθυμίας μας καὶ τὰς σκέψεις μας εἰς τοὺς ἄλλους.

Ο ΛΟΓΟΣ ΚΑΙ ΤΑ ΜΕΡΗ ΤΟΥ Λόγος καὶ Προτάσεις.

«Πηγαίνω τακτικά εἰς τὸ σχολεῖον· θέλω νὰ μάθω γράμματα, διὰ νὰ γίνω καλὸς ἄνθρωπος· χρήσιμος εἰς τὸν ἑαυτὸν μου, εἰς τοὺς γονεῖς μου, εἰς τὴν κοινωνίαν καὶ ἐν γένει εἰς τὴν Πατρίδα μου, τὴν ἔνδοξον Ἑλλάδα».

Τὸ ἀνωτέρω παράδειγμα ἀποτελεῖ μίαν μικρὰν **γραπτὴν** ὁμιλίαν, μὲ τὴν ὁποίαν φανερώνω εἰς τοὺς ἄλλους τὰς σκέψεις μου.

1. Ἡ ὁμιλία μας λέγεται καὶ **λόγος**.

Ὁ λόγος δύναται νὰ εἶναι **προφορικὸς** ἢ καὶ **γραπτὸς**.

2. Ὁ λόγος ἀποτελεῖται ἀπὸ μικρότερα μέρη, τὰ ὁποῖα λέγονται **προτάσεις**.

3. **Πρότασις** λέγεται ἡ ἔκφρασις μιᾶς μόνον τελείας σκέψεώς μας, μὲ μίαν ἢ περισσοτέρας λέξεις, π. χ. θέλω νὰ μάθω γράμματα.

Ἀσκήσεις.

α) Ἀπὸ πόσας προτάσεις ἀποτελεῖται ὁ ἀνωτέρω λόγος;

β) Γράψε καὶ σὺ ἕνα λόγον μὲ ἀπαντήσεις εἰς τὰς κατωτέρω προτάσεις :

Ἄπὸ τί εἶναι κατασκευασμένος ὁ πίναξ; Ποῖος τὸν κατεσκεύασεν; Μὲ τί τὸν κατεσκεύασεν; Τί χρῶμα ἔχει καὶ διατί; Τί μᾶς χρειάζεται ὁ πίναξ; Μὲ τί γράφομεν εἰς αὐτὸν καὶ μὲ τί τὸν καθαρίζομεν;

Λέξεις καὶ Συλλαβαί.

Γράφω.

Μελετῶ σιγά.

Σκέπτομαι καλὰ πρὶν νὰ ὁμιλήσω.

1. Κάθε πρότασις ἀποτελεῖται ἀπὸ μίαν, δύο, τρεῖς ἢ καὶ περισσοτέρας λέξεις.

Φῶς, χάρ-της, βι-βλί-ον, τε-τρά-δι-ον.

2. Κάθε λέξις αποτελείται από μίαν, δύο, τρείς ή και περισσότε-
ρας φωνάς, αί οποῖαι λέγονται **συλλαβαί**.

α) "Όταν ή λέξις αποτελεῖται από μίαν συλλαβήν, λέγεται **μονο-
σύλλαβος**.

β) "Όταν μία λέξις αποτελεῖται από δύο συλλαβάς, λέγεται **δι-
σύλλαβος**.

γ) "Όταν μία λέξις αποτελεῖται από τρείς συλλαβάς, λέγεται **τρι-
σύλλαβος**.

δ) "Όταν μία λέξις αποτελεῖται από περισσότερας από τρείς συλ-
λαβάς, λέγεται **πολυσύλλαβος**.

Γῆ + λόφος = **γήλοφος**, δάσος + φύλαξ = **δασοφύλαξ**.

3. Κάθε λέξις εἶναι ἀπλή ή σύνθετος· **ἀπλή** λέγεται, όταν ἀπαντᾷ
μόνη της· **σύνθετος** λέγεται, όταν γίνεται μέ τήν ἔνωσιν δύο ἀπλῶν
λέξεων. Π. χ. μαῦρος + πίναξ = **μαυροπίναξ** κλπ.

Ἄσκήσεις.

1. Γράψε ἀπό τό βιβλίον σου 5 μονοσυλλάβους λέξεις, ή 5 δισυλλά-
βους, 5 τρισυλλάβους, 5 πολυσυλλάβους καί 5 συνθέτους λέξεις.

2. Γράψε 5 συνθέτους λέξεις ἀπό αὐτάς πού λέγομεν συνήθως.

* Γράμματα καί διαίρεσις αὐτῶν.

Ἄσκησις 1. Ὁ ἥ-λι-ος μᾶς θερ-μαί-νει.

1. Κάθε λέξις αποτελείται ἀπό μίαν, δύο, τρείς ή και περισσότερας
συλλαβάς.

2. Κάθε συλλαβή αποτελείται, ἀπό ἕνα, δύο, ή και περισσότερους
φθόγγους ή γράμματα.

3. Τά γράμματα τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης εἶναι 24 καί γράφονται
μικρά καί μεγάλα ή κεφαλαῖα, ὅπως τά λέγομεν π. χ.

α β γ δ ε ζ η θ ι κ λ μ ν ξ ο π ρ σ τ υ φ χ ψ ω
Α Β Γ Δ Ε Ζ Η Θ Ι Κ Λ Μ Ν Ξ Ο Π Ρ Σ Τ Υ Φ Χ Ψ Ω

ΣΗΜ. Μέ κεφαλαῖα γράμματα γράφονται τά ἀρχικά γράμματα τοῦ λόγου, τῶν
παραγράφων καί ὄλων τῶν κυρίων ὀνομάτων, ὅπως δά μάθωμε ἀργότερα.

4) Ἄπό τά 24 γράμματα τά 7 **α, ε, η, ι, ο, υ, ω**, λέγονται **φωνή-
εντα**, διότι προφέρονται μέ δυνατήν φωνήν· καί δύνανται νά κάμνουν
καί μόνα των συλλαβήν.

Τά ἄλλα 17 γράμματα **β, γ, δ, θ, ζ, κ, λ, μ, ν, ξ, π, ρ, σ, τ, φ, χ, ψ**,
λέγονται **σύμφωνα**, διότι αὐτά μόνον μαζί μέ τά φωνήεντα ἔχουν φω-
νήν καί δύνανται νά κάμνουν καί συλλαβάς.

Ἀσκήσεις.

- α) Γράψε 3 φορές τὰ φωνήεντα καὶ 3 φορές τὰ σύμφωνα καὶ μάθε νὰ τὰ λέγῃς ἀπέξω καὶ γρήγορα.
β) Γράψε ἀπὸ τὸ βιβλίον σου 10 λέξεις ν' ἀρχίζουν μὲ μικρὸν γράμμα καὶ 10 ν' ἀρχίζουν μὲ κεφαλαῖον γράμμα.

Φωνήεντα καὶ διαίρεσις αὐτῶν.

Τὰ ἐπτὰ φωνήεντα **α, ε, η, ι, ο, υ, ω**, διαίρονται εἰς τρεῖς τάξεις: εἰς μακρὰ, εἰς βραχέα καὶ εἰς δίχρονα.

1) **Μακρὰ** φωνήεντα εἶναι τὸ **η** καὶ τὸ **ω**. λέγονται δὲ μακρὰ, διότι οἱ ἀρχαῖοι πρόγονοί μας, τὰ ἔλεγον μὲ **μακρὰν** παρατεταμένην φωνήν· δηλαδὴ **ἀργά** π. χ. **η-η, ω-ω**.

2) **Βραχέα** φωνήεντα εἶναι τὰ **ε** καὶ **ο**. λέγονται δὲ βραχέα, διότι οἱ ἀρχαῖοι πρόγονοί μας, τὰ ἔλεγον μὲ **βραχεῖαν** φωνήν, σύντομον· δηλαδὴ **γρήγορα** π. χ. **ε, ο**.

3) **Δίχρονα** φωνήεντα εἶναι τὰ **α, ι, υ**. λέγονται δὲ δίχρονα, διότι οἱ ἀρχαῖοι τὰ ἔλεγον, ἄλλοτε μὲ βραχεῖαν φωνήν π. χ. **α, ι, υ** καὶ ἄλλοτε μακρὰν **α-α, ι-ι, υ-υ**.

4) Τὰ μακρὰ δίχρονα σημειοῦμεν, ὅταν θέλωμε μὲ τὸ σημεῖον (—) τὸ ὅποιον θέτομεν ἐπ' αὐτῶν· τὰ δὲ βραχέα μὲ τὸ σημεῖον (—) π. χ. **χῶ-ῶ, χῶμα**.

ΣΗΜ. Ἡμεῖς σήμερον δὲ τὰ φωνήεντα, τὰ προφέρομεν μὲ βραχεῖαν φωνήν. Ὁ λόγος δὲ διὰ τὸν ὅποιον τὰ χωρίζομεν, εἰς **μακρὰ** καὶ εἰς **βραχέα**, εἶναι διὰ τὰ ἐξῆς ὡς ἔλαβον τὸν τόνον δὲ θάλωμεν εἰς τὰς λέξεις, ὅταν τὰς γράφωμεν.

Ἀσκήσεις.

α) Γράψε ἀπὸ τὸ βιβλίον σου 10 λέξεις, αἱ ὅποια νὰ περιέχουν βραχέα φωνήεντα· 10 λέξεις, αἱ ὅποια νὰ περιέχουν μακρὰ φωνήεντα καὶ 10 λέξεις, αἱ ὅποια νὰ περιέχουν δίχρονα φωνήεντα.

β) Λέγε ποῖα εἶναι τὰ μακρὰ φωνήεντα, ποῖα εἶναι τὰ βραχέα καὶ ποῖα εἶναι τὰ δίχρονα, τρεῖς φορές κάθε εἶδος.

Δίφθογγοι.

Δύριον ὁ οὐρανός θὰ εἶναι **αἴθριος**. Καθ' ἕνα τιμῆ τὸ ἥρῶν.

1) Ὅταν δύο φωνήεντα προφέρωνται μὲ μίαν φωνήν, ἀποτελοῦν μίαν **δίφθογγον**· ὥστε, **δίφθογγοι** λέγονται δύο φωνήεντα, πού προφέρονται μὲ μίαν φωνήν.

2) Αἱ δίφθογγοι εἶναι ἕνδεκα: 8 κύρια **αυ, ευ, ηυ, ου, αι, ει, οι, υι**, καὶ 3 καταχριστικά **φ, η, ψ**. εἰς αὐτάς τὸ **ι** γράφεται ὑποκάτω καὶ δι' αὐτὸ λέγεται ὑπογεγραμμένη.

3) Αι δίφθογοι **αυ, ευ, ηυ** προφέρονται ως **αδ, εδ, ηδ**, όταν είναι πρό των φωνηέντων ή των συμφώνων **δ, γ, θ, τ, λ, μ, ν, ρ**. π. χ. αὐγά, εὐρήκα κ.λ.π.

4) "Όλοι αἱ δίφθογοι εἶναι μακράι, πλην τῆς **αι** καὶ **οι**, αἱ ὅποιοι εἶναι **βραχεῖται**, όταν εἶναι εἰς τὸ τέλος τῶν λέξεων, χωρὶς ν' ἀκολουθῆ ἄλλο γράμμα. π. χ. ὄραι, κῆποι.

Οἱ μαθηταὶ αἰσθάνονται **εὐχαρίστησιν** μετὰ τὰ ὥραῖα ἐργόχειρά των.

Ποῖται δίφθογοι εἰς τὴν ἀνωτέρω πρότασιν εἶναι μακράι καὶ ποῖται βραχεῖται ;

5) **Μαῖτου, προϋπάρχω** : Τὸ **ι** καὶ **υ** τῶν διφθόγγων εἰς μερικὰς λέξεις προφέρονται χωριστὰ καὶ τότε ἔχουν ἐπάνω τῶν δύο τελείας, αἱ ὅποιοι λέγονται **διαλυτικὰ** σημεῖα.

6) **Μάτιος, ἀϋπνία** : "Όταν τονίζεται ἡ πνευματίζεται τὸ α' φωνῆν τῶν διφθόγγων, τὰ διαλυτικὰ σημεῖα παραλείπονται, π.χ. **Λάτιος, ἀϋπνία**.

Ἀσκήσεις.

Γράψε ἀπὸ τὸ βιβλίον σου 10 λέξεις μετὰ διφθόγγους καὶ βάλε κάτω ἀπὸ τὰς μακράς τὸ σημεῖον — καὶ κάτω ἀπὸ τὰς βραχεῖας τὸ σημεῖον ~ π.χ. ναῦται καὶ λέγε διατὶ εἶναι μακράι ἢ βραχεῖαι.

Σύμφωνα καὶ διαίρεσις αὐτῶν.

Ἐρ. Ποῖα γράμματα λέγονται σύμφωνα ; Πόσα εἶναι ; Λέγετα.

1. Τὰ σύμφωνα **κ, γ, χ - π, δ, φ - τ, θ, δ**, ἐπειδὴ μόνα τῶν δὲν ἔχουν φωνὴν λέγονται **ἄφωνα**.

2. Τὰ σύμφωνα **λ, ρ, μ, ν, σ, ζ, ξ, ψ**, ἐπειδὴ προφέρονται μετὰ ἡμίσειαν φωνὴν λέγονται **ἡμίφωνα**.

Διαίρεσις τῶν ἄφωνων.

1. Τὰ ἄφωνα ἀνάλογα μετὰ τὸ φωνητικὸν ὄργανον, μετὰ τὸ ὅποιον προφέρονται διαιροῦνται εἰς οὐρανισκῶφωνα, εἰς χειλεόφωνα καὶ εἰς ὀδοντόφωνα.

α) Τὰ ἄφωνα **κ, γ, χ**, λέγονται **οὐρανισκῶφωνα**, διότι προφέρονται μετὰ τὸν οὐρανίσκον.

β) Τὰ ἄφωνα **π, δ, φ**, λέγονται **χειλεόφωνα**, διότι προφέρονται μετὰ τὴν χεῖλην.

γ) Τὰ ἄφωνα **τ, θ, δ**, λέγονται **ὀδοντόφωνα**, διότι προφέρονται μετὰ τοὺς ὀδόντας.

2) Τὰ ἄφωνα, τὰ ὅποια προφέρονται μετὰ ὁμοῖον φωνητικὸν ὄργανον ὅπως π.χ. τὰ **κ, γ, χ**, λέγονται **ὁμόφωνα** ἐνῶ τὰ ἄφωνα, τὰ ὅποια προ-

φέρονται. μέ ἕτερον φωνητικόν ὄργανον, τὸ ἓν ἀπὸ τὸ ἄλλο, ὅπως π.χ. τὰ **κ,π,τ**, λέγονται **ἑτερόφωνα**.

3. Τὰ ἄφωνα πάλιν ἀνάλογα μέ τὴν πνοὴν τῆς φωνῆς, μέ τὴν ὁποῖαν προφέρονται, διαίρονται εἰς **ψιλὰ** (ψιλή πνοή), εἰς **μέσα** (μέση πνοή) καὶ εἰς **δασέα** (δασεῖα πνοή).

α) Τὰ ἄφωνα **κ,π,τ**, λέγονται **ψιλὰ**, διότι προφέρονται μέ ψιλήν λεπτήν πνοήν.

β) Τὰ ἄφωνα **γ,δ,θ**, λέγονται **μέσα**, διότι προφέρονται μέ μέσην πνοήν.

γ) Τὰ ἄφωνα **χ,φ,θ**, λέγονται **δασέα**, διότι προφέρονται μέ δασεῖαν παχεῖαν πνοήν.

4. Τὰ ἄφωνα, τὰ ὁποῖα προφέρονται μέ ὁμοίαν πνοήν φωνῆς λέγονται **ὁμόφωνα**· ἐνῶ τὰ ἄφωνα, τὰ ὁποῖα προφέρονται μέ ἕτεραν πνοήν φωνῆς, τὸ ἓν ἀπὸ τὸ ἄλλο, λέγονται **ἑτερόφωνα**.

Διαίρεσις τῶν ἡμιφῶνων.

1. Τὰ ἡμίφωνα διαίρονται εἰς 4 τάξεις: εἰς ὑγρά, ἔνρινα, εἰς τὸ συριστικόν **σ** καὶ εἰς διπλᾶ.

α) Τὰ **ἡμίφωνα λ** καὶ **ρ** λέγονται **ὑγρά**, διότι προφέρονται μέ **ὑγράν** φωνήν.

β) Τὰ **ἡμίφωνα μ** καὶ **ν** λέγονται **ἐνρινα**, διότι προφέρονται μέ τὴν ρίνα (μύτην).

γ) Τὸ **σ** λέγεται **συριστικόν**, διότι προφέρεται μέ συριγμόν.

δ) Τὰ **ἡμίφωνα ζ, ξ, ψ**, λέγονται **διπλᾶ**, διότι γίνονται ἀπὸ δύο ἄλλα σύμφωνα. Τὸ ζ γίνεται μέ τὸ δ + ς = ζ. Τὸ ξ γίνεται μέ τὸ κ + ς κὸρακ-ς = κὸραξ, τὸ γ + ς τέτιγ-ς = τέτιξ καὶ τὸ χ + ς βήχ-ς = βήξ. Τὸ ψ γίνεται μέ τὸ π + ς κώνωπ-ς = κώνωψ, τὸ β + ς "Αραβ-ς = "Αραψ.

Πίναξ διαιρέσεως τῶν συμφῶνων.

Διαίρεσις τῶν ἁφῶνων	Ψιλὰ	Μέσα	Δασέα	Διαίρεσις τῶν ἡμιφῶνων
3 οὐρανισκόφωνα	κ	γ	χ	ὁμόφωνα καὶ ἑτερόφωνα 2 ὑγρά λ, ρ. 2 ἔνρινα μ, ν. 1 συριστικόν σ (ς). 3 διπλᾶ ζ, ξ, ψ.
3 χειλέφωνα	π	β	φ	
3 ὀδοντόφωνα	τ	θ	θ	
	ὁμόφωνα καὶ ἑτερόφωνα			

Άσκησης.

α) Γράψε εις τὸ τετράδιον τῆς γραμματικῆς σου τὸν ἀνωτέρω πίνακα τῶν γραμμάτων καὶ μάθε νὰ τὰ λέγῃς ἀπέξω.

β) Γράψε ἀπὸ τὸ βιβλίον σου 5 λέξεις, νὰ περιέχουν οὐρανισκόφωνον σύμφωνον, 5 νὰ περιέχουν χειλεόφωνον, 5 νὰ περιέχουν ὀδοντόφωνον, 5 νὰ ἔχουν ὕγρον, 5 νὰ ἔχουν ἔνρινον καὶ 5 νὰ ἔχουν διπλοὺν σύμφωνον.

ΠΕΡΙ ΣΥΛΛΑΒΩΝ

Ὄνόματα τῶν συλλαβῶν.

1. Συλλαβαὶ λέγονται τὰ μέρη τῶν λέξεων, τὰ ὅποια προφέρονται μὲ μιαν φωνήν.

Σχολεῖον = Σχο-λεῖ-ον.

Παράθυρον = Πα-ρά-θυ-ρον.

Βιβλιοθήκη = Βι-βλι-ο-θή-κη.

2. Αἱ συλλαβαὶ ἀνάλογα μὲ τὴν θέσιν των εἰς κάθε λέξιν, ἔχουν καὶ ἰδιαιτέρον ὄνομα.

α) Ἡ τελευταία συλλαβὴ κάθε λέξεως λέγεται **λήγουσα**.

β) Ἡ συλλαβὴ, ἡ ὅποια εἶναι ἐμπρὸς ἀπὸ τὴν λήγουσαν λέγεται **προπαράληγουσα**.

γ) Ἡ συλλαβὴ, ἡ ὅποια εἶναι ἐμπρὸς ἀπὸ τὴν παραλήγουσαν λέγεται **προπαραλήγουσα**.

δ) Ἡ συλλαβὴ, ἡ ὅποια εἶναι εἰς τὴν ἀρχὴν κάθε λέξεως λέγεται **ἄρχουσα**.

ε) Αἱ συλλαβαὶ, αἱ ὅποια εὐρίσκονται ἀνάμεσα ἀπὸ τὴν ἄρχουσαν συλλαβὴν καὶ τὴν προπαραλήγουσαν δὲν ἔχουν ὄνομα.

Άσκησις.

Κάμε ἓνα σχεδιάγραμμα ὡσάν τὸ κατωτέρω καὶ γράψε ἀπὸ τὸ βιβλίον σου 20 λέξεις χωρισμένας μέσα εἰς τὰς στήλας:

Ἄρχουσα		Προπαραλήγουσα	Παραλήγουσα	Λήγουσα
		Σχο	λεῖ	ον
Βι	βλι	ο	θή	κη

Χρόνος τῶν συλλαβῶν.

Ὁ Γε - ὠρ - γι - ος εἶ - ναι κα - λός μα - θη - τής.

1. Αἱ συλλαβαί, αἱ ὁποῖαι ἔχουν μακρὸν φωνῆεν **η** ἢ **ω**, ἢ μακρὰν δίφθογγον εἶναι **μακραί** καὶ σημειοῦνται μὲ τὸ σημεῖον —.

2. Αἱ συλλαβαί, αἱ ὁποῖαι ἔχουν βραχὺ φωνῆεν **ε** ἢ **ο** ἢ βραχεῖαν δίφθογγον δηλ. αἱ καὶ οἱ εἰς τὸ τέλος τῆς λέξεως εἶναι **βραχεῖαι** καὶ σημειοῦνται μὲ τὸ σημεῖον ~.

3. Αἱ συλλαβαί, αἱ ὁποῖαι ἔχουν δίχρονον **α, ι, υ**, εἰς τὴν παραλήγουσαν ἄλλαι εἶναι μακραί καὶ ἄλλαι βραχεῖαι· π.χ. πρᾶξις, τάξις· ἐνῶ εἰς τὴν λήγουσαν ἐκτός ἀπὸ τὴν λέξιν θώραξ εἶναι πάντοτε βραχεῖαι π. χ. αὔλαξ, κήρυξ, φοῖνιξ.

4. Τὰ βραχεᾶ φωνήεντα **ε** καὶ **ο**, ὅταν εἶναι πρὸ δύο συμφώνων ἢ πρὸ διπλοῦ συμφώνου **ζ, ξ, ψ**, λέγονται **θέσει** μακρά ἄλλ' εἰς τὸν τονισμὸν εἶναι βραχεᾶ π. χ. Πέτρ ος, βόθρος.

Ἀσκήσεις.

α) Γράψε ἀπὸ τὸ βιβλίον σου 20 λέξεις καὶ σημείωσε μὲ τὸ σημεῖον — τὰς μακράς συλλαβάς καὶ τὸ σημεῖον ~ τὰς βραχεῖας· π. χ. ὠραῖοι κῆποι.

β) Τόνισε τὰς κατωτέρω λέξεις λέγοντας, διατι θὰ βάλῃς τοὺς τόνους, πού πρέπει : δρασῖς, θλασῖς, θλιψῖς, ψυξῖς, τασῖς, λαίλαψ, χειρωναξ, τηξῖς, πηξῖς, νεφριτῖς, νυξῖς, κηρυξ, κωδιξ, θωραξ.

Συλλαβισμὸς

Πολλὰς φορὰς ὅταν γράφωμεν, δὲν μᾶς χωρεῖ εἰς τὸ τέλος ἢ σειρὰ νὰ γράψωμεν ὀλόκληρον μίαν λέξιν· καὶ τότε ἀναγκαζόμεθα νὰ τὴν χωρίσωμεν.

Ὁ χωρισμὸς τῶν λέξεων εἰς συλλαβάς λέγεται **συλλαβισμὸς**.

Ὁ Συλλαβισμὸς τῶν λέξεων γίνεται σύμφωνα μὲ τοὺς ἐξῆς κανόνας : π. χ.

1) Ἀ - γι - ος : Ὅταν εἶναι ἕν σύμφωνον μεταξὺ δύο φωνηέντων συλλαβίζεται μὲ τὸ δεύτερον φωνῆεν· π. χ. κα - θα - ρός μα - θη - τής.

2) Μι - κρὸν : Ὅταν εἶναι δύο σύμφωνα μεταξὺ δύο φωνηέντων, συλλαβίζεται μὲ τὸ δεύτερον φωνῆεν, ἂν μὲ αὐτὰ ἀρχίζουν λέξεις ἑλληνικαί, εἰδ' ἄλλως χωρίζονται· τὸ πρῶτον μὲ τὸ προηγούμενον φωνῆεν καὶ τὸ δεύτερον μὲ τὸ ἐπόμενον. π. χ. ἄρ - τος, δέν - δρον.

3) Έ-χθρός : Όταν είναι τρία σύμφωνα μεταξύ δύο φωνηέντων, συλλαβίζονται με το δεύτερον φωνήεν, κι' αν δέν αρχίζουν και με τρία λέξεις ελληνικά, αρχίζουν όμως με τα δύο πρώτα π. χ. έ-χθρός (χθές), ά-στραπή (στρέφω), Ι-σχνός (σχήμα).

4) Γλώσσο-σα Όταν είναι δύο όμοια σύμφωνα μεταξύ δύο φωνηέντων το έν χωρίζεται με το α'. φωνήεν και το άλλο με το β'. π. χ. Ίπποσ μέλισσο-σα, θάλασσο-σα κ. λ.

5) Δά-φνη, πρᾶ-γμα : Τα ἄφωνα σύμφωνα πρό τοῦ **μ η ν**, συλλαβίζονται μετ' αὐτῶν, με το ἀκόλουθον φωνήεν. π. χ. στα-θμός.

6) Προσ-φέρω : Αἱ σύνθετα λέξεις συλλαβίζονται χωριστά ἢ μία ἀπό τήν ἄλλην· ἐκτός ἂν ἀποβάλλεται το τελικόν φωνήεν τῆς α' λέξεως, ὅποτε συλλαβίζονται, ὅπως καί αἱ ἀπλαῖ, π. χ. ὑπό-+ ἄγω = ὑ-πά-γω, καί πα-ρά-+ ἔ-χω = πα-ρέ-χω.

ΣΗΜ. Το σύμφωνον, το ὅποιον μένει μετὰ τήν ἀποβολήν τοῦ τελικοῦ φωνήεντος μιᾶς λέξεως συλλαβίζεται με το ἀρχικόν φωνήεν τῆς ἐπομένης λέξεως, π.χ. μετὰ ὀλίγον = με-τ' ὀλίγον, κατὰ ἔμοῦ = κα-τ' ἔμοῦ.

Ἀσκήσεις.

- α) Γράψε ἀπό το Βιβλίον σου 20 λέξεις χωρισμένας εἰς συλλαβάς.
β) Συλλάβισε κανονικά τάς κάτωθι λέξεις : γράφω, γράμμα, ἐπιστολή, βαθμός, θερμός, ἀστραπή, μαγνήτης, ἤλεκτρισμός, σύνταγμα, ἐκπαίδευσις, μεταβολή, ἀνδρείος, γενναῖος, τό φεγγοβόλον ἄστρον, ἀμνός.

ΣΗΜΕΙΑ ΤΟΥ ΓΡΑΠΤΟΥ ΛΟΓΟΥ

“Όταν γράφωμεν, διὰ νά ἐννοούμεθα καλύτερα ἀπό τοὺς ἄλλους, ἐκτός ἀπό τὰ γράμματα μεταχειριζόμεθα καί μερικά σημεῖα, τὰ ὁποῖα εἶναι α) Τὰ σημεῖα **στίξεως**, β) Τὰ πνεύματα καί γ) Οἱ τόνοι.

Σημεῖα στίξεως.

Με τὰ σημεῖα στίξεως χωρίζομεν τὰ διάφορα νοήματα τοῦ λόγου καί ταῦτα εἶναι :

- 1) Ἡ **τελεία** (.) στιγμῆ, με τήν ὁποῖαν χωρίζομεν τὰ τέλεια νοήματα τοῦ λόγου.
- 2) Ἡ **ἄνω τελεία** (*), με τήν ὁποῖαν χωρίζομεν τὰ ἀτελή νοήματα
- 3) Τό **κόμμα** (,), με το ὅποιον χωρίζομεν λέξεις καί προτάσεις.
- 4) Τό **ἐρωτηματικόν** (;), το ὅποιον γράφομεν εἰς το τέλος τῶν ἐρωτήσεων· π. χ. Πῶς σέ λένε;
- 5) Τό **θαυμαστικόν** (!), το ὅποιον γράφομεν ὅταν ἐκφράζωμεν θαυμασμόν· π. χ. Τί ὠραῖος καιρός! Τί κακός ἄνθρωπος!!

Εις τὰ ἀνωτέρω κατατάσσονται καί τὰ ἀκόλουθα γραπτὰ σημεῖα :

1) Τὰ **διαλυτικά σημεῖα** (· ·), μέ τὰ ὁποῖα χωρίζομεν τὰς διφθόγγους εἰς συλλαβάς.

2) Τὰ **εἰσαγωγικά** (« »), μέσα εἰς τὰ ὁποῖα κλείομεν φράσεις ἢ λόγον γ' προσώπου π. χ. ὁ Χριστός εἶπε «ἀγαπᾶτε ἀλλήλους».

3) Ἡ **παρένθεσις** (()), εἰς τὴν ὁποῖαν κλείομεν ἐξηγηματικὰς λέξεις. π. χ. Ὁ Λεωνίδας παρήγγειλεν εἰς τὸν Ξέρην : « Μολῶν λαβέ » (ἔλα νὰ τὰ πάρης).

4) Τὰ **ἀποσιωπητικά** (...), μέ τὰ ὁποῖα φανερώνομεν παράλειψιν ἐννοουμένων λέξεων, τὰς ὁποῖας δὲν θέλομεν νὰ εἴπωμεν.

5) Ἡ **παῦλα** (—) μέ τὴν ὁποῖαν φανερώνομεν διακοπὴν τοῦ λόγου.

6) Τὸ **ἐνωτικόν** (-), μέ τὸ ὁποῖον χωρίζομεν τὰς λέξεις εἰς συλλαβάς, ὅταν δὲν μᾶς χωρῆ ἢ σειρὰ νὰ γράψωμεν ὀλόκληρον μίαν λέξιν.

7) Αἱ **δύο τελεῖαι** (:), αἱ ὁποῖαι φανερώνουν, ὅτι ἀκολουθοῦν καὶ ἄλλα σχετικά, μέ ὅσα ἔχομεν γράψει.

8) Ἡ **ἀπόστροφος** καὶ ἡ **κορωνίς** ('), τὰς ὁποῖας θὰ μάθωμεν ἀργότερα.

Ἀσκήσεις

Γράψε ἀπὸ τὸ βιβλίον σου 10 λέξεις μέ τὰ γραπτὰ σημεῖα των καὶ ὀνόμασέ τα τί εἶναι ἕκαστον. Τοποθέτησε τὰ κατάλληλα σημεῖα στίξεως εἰς τὰς κάτωθι φράσεις :

Μόλις ἡ μήτηρ εἶδε τὸν Γεώργιον ἐπιστρέφοντα ἐκ τοῦ σχολείου δὲν ἠδυνήθη νὰ συγκρατηθῆ Γεώργιε ἐφώνασε ἑμαθεὶς τὴν εὐχάριστον εἰδησιν Ὁ πατέρας σου ἔρχεται ἀπὸ τὸ μέτωπον νικητῆς καὶ ἔνδοξος ἐτοιμάσου νὰ ὑπάγωμεν εἰς τὸν σταθμὸν διὰ νὰ τὸν ὑποδεχθῶμεν.

Πνεύματα

Παράδ. Ὁ ἥλιος ἀνατέλλει ἐκάστην αὐγὴν.

1. Αἱ λέξεις, αἱ ὁποῖαι ἀρχίζουν ἀπὸ φωνῆν ἢ δίφθογγον λαμβάνουν ἐπάνω εἰς αὐτὰ ἓν σημεῖον, τὸ ὁποῖον λέγεται **πνεῦμα**.

2. Τὰ πνεύματα εἶναι δύο ἢ **ψιλή** (') καὶ ἡ **δασειά** (':).

ΣΗΜ.— Τὸ πνεῦμα εἰς τὰς διφθόγγους γράφεται ἐπὶ τοῦ δευτέρου [φωνήεντος] π. χ. Αἱ οἰκίαι πρέπει νὰ εἶναι εὐάεροι.

3. Αἱ περισσότεραι λέξεις λαμβάνουν ψιλήν. Δασεῖαν λαμβάνουν :

α) Ὅλαι αἱ λέξεις, αἱ ὁποῖαι ἀρχίζουν ἀπὸ **υ** π. χ. ὕδωρ, ὕπνος.

β) Τὰ ἄρθρα **ὁ, ἡ, οἱ, αἱ**, ἅτινα θὰ ἴδωμεν ἀργότερα.

γ) Τὰ ἀριθμητικά **ἓν, εἷς, ἕξ, ἑπτὰ, ἑκατόν**, καὶ τὰ ἐξ αὐτῶν παράγωγα π. χ. ἐνικός, ἔνδεκα, ἑκατοστός, ἑπτακόσια.

δ) Μερικοὶ σύνδεσμοι καὶ μερικαὶ ἀντωνυμῖαι, ὅπως θὰ μάθωμεν ἀργότερα καὶ :

ε) Αἱ λέξεις, αἱ ὁποῖαι ἀρχίζουν ἀπὸ ἄλμ-ἔλμ-ὄλμ, ἄρμ-ἔρμ-ὄρμ, ἄρπ-ἔρπ-ὄρκ. καθὼς καὶ αἱ λέξεις τοῦ κατωτέρω πίνακος :

Πίναξ δασυνομένων λέξεων.

Ἄπο Α

Ἄδης, ἅγιος, ἄβρος¹,
ἄπαξ, ἄμαξα, ἄδρος².
Ἄμα, αἶμα, ἀμαρτάνω,
ἄπαξ, ἄλυσις, ἀρπάζω.
Ἄψις, ἄπτω³, ἀπαλός,
ἀπλοῦς, ἀμιλλα, Ἄλικαρνασσός.
Ἄλας, ἄλμα, ἀλωνίζω,
ἄρμα, αἰρώ⁴, ἀρμόζω καὶ ἀγνίζω⁵.

Ἄπο Ε

Ἐδρα, Ἐλλην, ἔξις, εἰμαρμένη⁶,
εἶλωσ, εἰρκτή⁷, Ἐβραῖος, Ἐλένη.
ἔρπω, εἰρμός⁸, ἔνεκα, ἐξῆς,
ἔρκος, ἔρμα⁹, ἐρμάριον, Ἐρμῆς.
Ἐλκω, ἔλιξ, ἔπομαι, ἐλίσσω¹⁰,
ἔλκος, ἔτοιμος, ἐορτή, εὐρίσκω.
Ἐλος, ἔλωσ¹¹, ἔνωσις, ἢ Ἐως¹²,
ἔτερος, ἔταιρος, ἔκατος, ἔως.
Ἐλμινς¹³, εὐδω¹⁴, ἐστία, Ἐλικών,
ἔψω¹⁵, ἐρμηνεύω, Ἐκάβη, ἐκών¹⁶,
Ἐν, εἷς, ἔξις, ἐπτά, ἑκατόν κ' ὄλα
τὰ παραγόμενα ἐξ αὐτῶν.

Ἄπο Η

Ἡμερος, ἡμέρα, ἦλος¹⁷,
ἦττα, ἦπαρ, Ἡρα, ἦρωσ.
Ἡλιος, ἦλιξ¹⁸, ἦλικία,
ἦκω¹⁹, ἦσυχος, ἦνία.
Ἡμεῖς, ἦβη²⁰, ἦδονή,
ἦκιστα, ἦγοομαι, ἦ²¹,
ἦτταν, ἦμισυς, ἦδύς.
Ἡφαιστος, Ἡρώδης, Ἡρακλῆς,

Ἄπο Ι

Ἴππος, ἴνα, ἱερός,
ἴσταμαι, ἱδρώω, ἱλαρός²².
Ἴλεως²³, ἱμάτιον, ἱδρῶς,
ἴπταμαι, ἱέραξ, ἱκανός.
Ἴημι²⁴, ἱκνοῦμαι²⁵, ἱκεσία²⁶,
ἱλάσκομαι²⁷, ἱστορῶ - ἱστορία.

Ἄπο Ο

Ὅμοιος, ὄμοσ, ὄδος, ὄμαλός,
ὄρκος, ὄπου, ὄπλον, ὄρμαθός²⁸.
Ὅπως, ὄλμος, ὄσιος, ὄπλη,
ὄμως, ὄμμα, ὄμιλος, ὄρμη.
Ὅμηρος, ὄρω²⁹, ὄρίζω, ὄρος,³⁰
ὄθεν, ὄσος, ὄστις, ὄταν, ὄλος.

Ἄπο Ω: Ὄρα, ὄριμος, ὄρατος, ὡς καὶ ὄστε, ὄδε, ὄριατος

πιάνω 3 ἀνάπτω. 4 κυριεύω, 5 κοθαρίζω. 6 τύχη. 7 φυλακή. 8 φραγ-
μός. 9 σαβοῦρα. 10 τυλίσσω. 11 περασμένος. 12 ἡ αὐγή. 13 λεβίθα. 14 κοιμοῦμαι. 15 ψή-
νω. 16 θεληματικῶς. 17 καρφή. 18 ἡλικία. 19 ἦλδον. 20 νεότης. 21 ὄπως, ὄσον τὸ δυνατόν-
22 χαρούμενος. 23 εὐσπλαχνία. 24 ἀφίνω. 25 φθάνω. 26 παράκλησις. 27 συγχωρῶ. 28 δε-
μάτι. 29 βλέπω. 30 συμφωνία.

Ἀσκήσεις.

- α) Μάθε σὺν ποίημα τὰς ἀνωτέρω δασυνομένας λέξεις.
β) Γράψε ἀπὸ τὰ βιβλία σου 20 δασυνομένας λέξεις.

Τόνοι.

Παράδ. Τό καλόν παιδίον αγαπᾷ τοὺς γονεῖς του.

1. "Όταν ὁμιλῶμεν, μίαν συλλαβὴν ἐκάστης λέξεως τὴν προφέρομεν δυνατώτερα ἀπὸ τὰς ἄλλας καὶ διὰ τὴν ἀκρίβειαν, βάζομεν ἐπάνω εἰς τὸ φωνῆεν ἢ δίφθογγον αὐτῆς, ἔν σημείον, τὸ ὁποῖον λέγεται τόνος.

2. Οἱ τόνοι εἶναι 3, ἡ ὀξεῖα ' , ἡ βαρεῖα ` καὶ ἡ περισπωμένη

3. Ὁ **γενναῖος ναῦτης**: Εἰς τὰς δίφθογγους ὁ τόνος τίθεται εἰς τὸ δεύτερον φωνῆεν, δηλ. ἐπὶ τοῦ **ι** ἢ τοῦ **υ**.

4. Ἡ **Ἄρετὴ γράφει ἄριστα**: Ἡ ὀξεῖα τίθεται ἐπὶ τῆς ληγουσῆς, τῆς παραληγουσῆς καὶ τῆς προπαραληγουσῆς.

Ὄνόματα τῶν λέξεων ἀνάλογα μὲ τὸν τονισμόν.

1. "Όταν ἡ λέξις ἔχη ὀξεῖαν εἰς τὴν λήγουσαν λέγεται **ὀξύτονος**, ὅταν ἔχη εἰς τὴν παραλήγουσαν, λέγεται **προξυτόνος** καὶ ὅταν ἔχη εἰς τὴν προπαραλήγουσαν, λέγεται **προπροξυτόνος**.

2) **Καλὸς μαθητὴς**: Ἡ βαρεῖα τίθεται ἐπὶ τῆς ληγουσῆς καὶ τότε μόνον, ὅταν δὲν ὑπάρχη μετὰ ἀπὸ αὐτὴν σημεῖον στίξεως.

3. **Περιπατῶ εἰς τὸν κήπον**: Ἡ περισπωμένη τίθεται ἐπὶ τῆς ληγουσῆς καὶ τῆς παραληγουσῆς καὶ οὐδέποτε ἐπὶ τῆς προπαραληγουσῆς· αἱ λέξεις: οὔτινος, ἦστινος ἔχουν περισπωμένην, ἐπειδὴ εἶναι δύο λέξεις ἠνωμένοι οὔτινος, κλπ.

4) "Όταν ἡ λέξις ἔχη περισπωμένην εἰς τὴν λήγουσαν λέγεται **περισπωμένη**· ὅταν ἔχη εἰς τὴν παραλήγουσαν λέγεται **προπερισπωμένη**· **μελετῶ, κῆπος**

Τόνος τίθεται καὶ εἰς τὰς μονοσυλλάβους λέξεις, π. χ. εἶς, τίς, παῖς κ.λ.

5) Κάθε λέξις, ἡ ὁποία τονίζεται εἰς τὴν παραλήγουσαν· π. χ. γράφω, τρέχω κ.λ. γενικά, λέγεται βαρύτονος.

Ἄτονοι λέξεις.

Παράδ. Ὁ λαγός, οἱ λαγοὶ — ἡ φωλεά, αἱ φωλεαί. Ἐν Ἀθήναις εἰς Βόλον, ἐκ Πύργου, ὡς ἐδῶ κ.λ.π.

1) Μερικαὶ λέξεις μονοσύλλαβοι δὲν λαμβάνουν καθόλου τόνον καὶ διὰ τοῦτο λέγονται **ἄτονοι** λέξεις.

2) Αἱ ἄτονοι λέξεις εἶναι 4: ἄρθρα **ὀ, ἦ, οἰ, αἰ**. 3 προθέσεις: **ἐν, εἰς, ἐκ (ἐξ)** καὶ 3 σύνδεσμοι **εἰ, ὡς, οὐ (οὐκ ἢ οὐχ)**.

ΣΗΜ. "Όταν μετὰ τὸ **οὐ** ὑπάρχη σημεῖον στίξεως, τοῦτο ὀξύνεται π. χ. ναὶ ἢ οὐ; (ὄχι) Ἄλλὰ οὐκ ἔχω.

Ἄσκήσεις.

Γράψε 5 λέξεις ἀπὸ κάθε εἶδος, σύμφωνα μὲ τὸ κατωτέρω σχεδιάγραμμα.

Ὀξύτονοι	Παροξύτονοι	Προπαροξύτονοι	Περισπώμενοι	Προπερισπώμενοι	* Ἄτονοι
μαθητής	ναύτης				

Κανόνες τονισμοῦ.

Παράδ. ἔχω ἓνα τόπι — καλοὶ μαθηταί.

1. Κάθε βραχεῖα συλλαβὴ τονιζομένη δξύνεται.

Παραδ. **Ἀῦ**ριον, ἥλιος, ἄ**ν**θρωπος,

2. Ἡ προπαραλήγουσα τονιζομένη πάντοτε δξύνεται.

ΣΗΜ. Αἱ λέξεις οὔτινος, ἥτινος, λαμβάνουν περισπωμένην, διότι ἀποτελοῦνται ἀπὸ δύο λέξεις: οὔ-τινος, ἥς-τινος.

* **Ἄ**νθρωπος, ἀλλὰ ἀνθρώ**π**ου — ἐ**μ**πορος ἀλλὰ ἐ**μ**πό**ρ**ου.

3. Ὅταν ἡ λήγουσα εἶναι μακρά, ἡ προπαραλήγουσα δὲν τονίζεται.

Παράδ. ἡ μῆ**τ**ρ τοῦ Χρῆ**σ**του ζυμῶ**ν**ει.

4. Ἡ μακρὰ παραλήγουσα πρὸ μακρᾶς ληγούσης, τονιζομένη δξύνεται

Παράδ. ὁ κῆ**π**ος εἶ**ν**αι ὠρα**ῖ**ος.

5. Ἡ μακρὰ παραλήγουσα πρὸ βραχείας ληγούσης, τονιζομένη περισπᾶται

ΣΗΜ. Αἱ λέξεις **καί**τοι, **ἦ**τοι, **ὥ**στε, **οὔ**τε, **εἵ**τε, **μῆ**τε, λαμβάνουν ὄξεϊαν, διότι εἶναι δύο λέξεις ἠνωμένοι, τονίζονται ὁμοῦ ὡς νὰ ἦσαν χωρισταί.

Παράδ. γρα**ῦ**, βασιλε**ῦ**, τοῦ μαθη**τοῦ**.

6. Αἱ λέξεις, αἱ ὁποῖαι λήγουν εἰς **αυ**, **ευ**, **ου** καὶ τονίζονται εἰς τὴν λήγουσαν, περισπῶνται, πλὴν τῆς λέξεως **ἰδοῦ**, τῆς ἀτόνου λέξεως **οὔ**, ὅταν τονίζεται καὶ τῆς λέξεως **ποῦ** (ἴτι), ἡ ὁποία ὁμοῦ περισπᾶται, ὅταν ἐρωτῶμεν μὲ αὐτήν, π. χ. Ποῦ πηγαίνεις ;

7. Ἡ ἀσυναίρετος ὀνομαστικὴ, αἰτιατικὴ καὶ κλητικὴ τῶν ὀνομάτων τονιζομένη δξύνεται π. χ. ἡ τιμή, τὴν τιμήν, ᾧ τιμή.

8. Ἡ μακροκατάληκτος γενικὴ καὶ δοτικὴ τῶν ὀνομάτων τονιζομένη περισπᾶται π. χ. τῆς τιμῆς, τῆ τιμῆ, τῶν τιμῶν .

Παράδ. κῆ**ρ**υξ, ἀδ**λ**αξ, λαίλα**ψ**, ψά**λ**ται.

9. Αἱ συλλαβαί, αἱ ὁποῖαι εἶναι θέσει μακραὶ εἰς τὸν τονισμὸν θε-

ωρούνται βραχεῖται, ἔκτός εἰς τὰς λέξεις : πρᾶγμα, πρᾶξις, θλίψις ψύξις.

Ἄγαπῶ, περιπατῶ, ἀληθῶς, καλῶς, κακῶς, εὐλαβῶς.

10. Τὰ εἰς **-ω** ῥήματα καὶ εἰς **-ως** λήγοντα ἐπιρρήματα ὅταν τονίζονται εἰς τὴν λήγουσαν περισπῶνται, πλὴν τῶν ἐπιρρημάτων **καθῶς** καὶ **πῶς** τὸ ὁποῖον ὅμως **πῶς**, περισπᾶται, ὅταν ἐρωτῶμεν μὲ αὐτὸ π. χ. Πῶς ἦλθες ;

Ἄ σ κ ῆ σ ε ἰ σ .

α) Γράψε καὶ τόνισε τὰς λέξεις : Οἱ ἄρχαιοι Ἕλληνες ἐσωθήσαν ἀπο τοὺς Περσας με τὰ πλοῖα. Ὁ κηρυξ εἶναι ἱερὸν πρόσωπον. Οἱ στρατιῶται ἐπολεμήσαν γενναίως. Οἱ κηποὶ εἶναι εὐοδαίς. Ἡ λαίλαψ εἶναι καταστρεπτικὴ. Ὁ χειρωναξ εἶναι παντοτε ὕγιης.

β) Γράψε ἀπὸ τὸ βιβλίον σου 8 λέξεις μὲ ὀξεῖαν καὶ 8 μὲ περισπῶμένην καὶ λέγε, διατὶ ἔχουν τὸν τόνον αὐτόν.

Ἔγκλισις τόνου.

Ἄνθρωπός τις κτυπᾷ τὴν θύραν. Μαθηταὶ τινες παίζου.

Μερικαὶ μονοσύλλαβοι ἢ δυσύλλαβοι λέξεις προφέροται τὸσον γρήγορα μὲ τὴν προηγουμένην των λέξιν, ὥστε φαίνονται, ὅτι ἀποτελοῦν μίαν λέξιν μὲ αὐτὴν· διὰ τοῦτο καὶ ἀποβάλλουν τὸν τόνον αὐτῶν ἢ τὸν ἀναβιβάζουσι ὡς ὀξεῖαν, εἰς τὴν λήγουσαν τῆς προηγουμένης των λέξεως· πολλάκις ὅμως καὶ τὸν φυλάττουσι. Αἱ λέξεις αὗται λέγονται **ἐγκλιτικαὶ** ἢ ἐγκλιτικά καὶ εἶναι :

α) Αἱ προσωπικαὶ ἀντωνυμίαι : **μοῦ, μοί, μέ, σοῦ, σοί, σέ,** καὶ αἱ συγκέκομμεναι : **μᾶς, σᾶς, τῶν, τοῦ, τῆς, τούς, τάς, τά.**

β) Ἡ ἀόριστος ἀντωνυμία : **τίς, τί, τινός, τινά, τινές, τινῶν, τισί, τινάς**· καὶ

γ) Τὰ ἀόριστα ἐπιρρήματα : **πού, πῶς, ποτέ.**

Ἡ ἔγκλισις τόνου γίνεται κατὰ τοὺς ἐξῆς 4 κανόνας :

1. Ὅταν ἢ πρὸ των ἐγκλιτικῶν λέξιν εἶναι ὀξύτονος ἢ περισπῶμένη, τὰ ἐγκλιτικά ἀποβάλλουν τὸν τόνον αὐτῶν· π. χ. μαθητῆς τις, μαθηταὶ τινες, μαθητοῦ τινος.

2. Ὅταν ἢ πρὸ των ἐγκλιτικῶν λέξιν εἶναι ἄτονος, προπαροξύτονος ἢ προπερισπῶμένη, τὰ ἐγκλιτικά ἀναβιβάζουσι τὸν τόνον αὐτῶν εἰς τὴν λήγουσαν αὐτῆς· π. χ. εἷς τινα, ἄνθρωποι τινες, σχολεῖά τινα.

3. Ὅταν ἢ πρὸ των ἐγκλιτικῶν λέξιν εἶναι παροξύτονος, καὶ τὰ ἐγκλιτικά εἶναι μονοσύλλαβα, ἀποβάλλουν τὸν τόνον αὐτῶν· ἂν εἶναι δυσύλλαβα τὸν φυλάττουσι· π. χ. παιδίον τι, ἀλλὰ παιδιά τινά.

4. Ὅταν τὰ ἐγκλιτικά εἶναι εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ λόγου, ἢ γίνεται λόγος περὶ αὐτῶν, φυλάττουσι τὸ τόνον· π. χ. Ποτέ δὲν θὰ κάμω κακόν. Ἡ

λέξεις **τίς** είναι άόριστος άντωνυμία. Μοῦ εἶπεν ὁ διδάσκαλός μου, ὅτι θά προαχθῶ.

ΣΗΜ. — Ἐγκλιτικάί τινες λέξεις, ἐνοῦνται μέ ἄλλας λέξεις εἰς μίαν λέξιν· αἱ ἥνω. μέναι αὗται λέξεις, τονίζονται ὡς νά ἦσαν χωρισμένα· π. χ. ὄς + τίς = ὄστις, ὡς + τε = ὡστε, οὐ + τε = οὔτε, μή + τε = μήτε κ. λ. π.

Ἀσκήσεις.

α) Γράψε ἀπό τό βιβλίον σου 10 λέξεις, εἰς τάς ὁποίας νά ἔχη γίνῃ ἔγκλισις τόνου.

β) Τόνισε σύμφωνα μέ τοὺς 4 ἀνωτέρω κανόνας τάς λέξεις :

Μαθητῆς τις ἀτακτεῖ. Ἀκούεται φωνή ἀνδρώπου τινος. Μαθητῶν τινῶν τὰ διβλία εἶναι ἀκάθαρτα. Ὁ κῆπος μας ἔχει ὠραῖά τινα ἀνθη. Στρατιῶται τινες δέν ἔχουν καλῶς γυμνασθῆ. Εἰς τινα οἰκίαν ἔπεσε κεραυνός. Πότε θά φύγῃς διά τήν ἔξοχὴν;

ΠΑΘΗ ΤΩΝ ΦΘΟΓΓΩΝ

Α'. ΠΑΘΗ ΤΩΝ ΦΩΝΗΕΝΤΩΝ

Χασμωδία.

Ἀπό ἐδῶ, καί ἐγώ, μετά ὀλίγον, μοῦ ἔδωκαν.

1. Λέξεις, αἱ ὁποῖαι τελειῶνουν εἰς φωνῆεν ἢ διφθογγον, ὅταν εὐρίσκωνται πρό ἄλλων λέξεων, αἱ ὁποῖαι ἀρχίζουσι ἀπό φωνῆεν ἢ διφθογγον, προφέρονται μέ κακοφωνίαν. Ἡ κακοφωνία αὕτη λέγεται **χασμωδία**, ἐπειδή κατὰ τήν προφοράν, γίνεται χάσμα τῆς φωνῆς.

Π α ρ α δ ε ἰ γ μ : τιμάω (ῶ), τήν ἀμιγδαλέα (ῆ), τοὺς βασιλέας (εἶς).

2. Χασμωδία γίνεται καί ὅταν εὐρίσκωνται δύο φωνήεντα μαζί εἰς μίαν λέξιν καί ἀποτελοῦν χωριστάς συλλαβάς· π. χ. ἀγαπῶ.

3. Τήν χασμωδίαν τήν ἀποφεύγομεν α) μέ τήν ἐκθλιψιν, β) μέ τήν ἀφαίρεσιν, γ) μέ τήν συναίρεσιν καί δ) μέ τήν προσθήκην τῶν εὐφωνικῶν συμφώνων.

α'. Ἐκθλιψις.

Ἐπὶ ἐμοῦ = ὑπ' ἐμοῦ, μετά ὀλίγον = μετ' ὀλίγον,

κατὰ ἔχω = κατέχω, μετά ἔχω = μετέχω.

1. Ἡ ἀποβολή τοῦ τελικοῦ βραχέος φωνήεντος μιᾶς λέξεως, πρό τοῦ ἀρχικοῦ φωνήεντος ἢ διφθόγγου τῆς ἐπομένης λέξεως, λέγεται **ἐκθλιψις**. Εἰς τήν θέσιν τοῦ ἐκθλιβέντος φωνήεντος τίθεται μία

ψιλή (΄) ὡς σημεῖον τῆς ἐκθλίψεως, ἡ ὁποία λέγεται **ἀπόστροφος**. Εἰς τὰς συνθέτους λέξεις μετὰ τὴν ἐκθλιψιν δὲν τίθεται ἀπόστροφος.

Κακὰ ὑποπτος — κακ΄ ὑποπτος = καχύποπτος.

ἐπὶ ὄσον — ἐπ΄ ὄσον = ἐφ΄ ὄσον, μετὰ ἡμῶν — μετ΄ ἡμῶν = μεθ΄ ἡμῶν.

2. Τὰ φιλά σύμφωνα **κ π τ** τὰ ὁποία μένουσιν μετὰ τὴν ἐκθλιψιν, δὲν ἔπομένῃ λέξις δασύνεται, μεταβάλλονται εἰς τὰ ὁμόφωνα τῶν δασεία **χ φ θ**. Ἐξαιρετικῶς μεταβάλλονται τὸ **π** καὶ **τ** καὶ εἰς τὰς λέξεις μετὰ — αὔριον = μεθαύριον καὶ ἐπὶ — ἔτος = ἐφέτος, ἂν καὶ αἱ ἐπόμεναι λέξεις ἔχουσι ψιλήν.

ΣΗΜ. Ἡ μεταβολὴ τῶν ψιλῶν συμφώνων εἰς δασέα μᾶς φανερώσει τὰς δασυνομένας λέξεις, ὅταν δέτωμεν πρὸ αὐτῶν τὰς προθέσεις **μετὰ κατὰ ἐπὶ ἀπὸ ἀπὸ** π. χ. μετὰ ἡμῶν — μεθ΄ ἡμῶν, κατὰ ἡμῶν = καθ΄ ἡμῶν, ἐπὶ ὄσον = ἐφ΄ ὄσον κ.τ.λ.

Τὸ ἔργον, τὰ ἔργα, προ + ἔχω = προέχω, τί ἔφερε ;

4. Τὰ φωνήεντα **α, ι, ο**, τῶν μονοσυλλάβων λέξεων δὲν ἐκθλιβονται. Ὁμοίως δὲν ἐκθλιβεται καὶ τὸ **ι** τῆς προθέσεως **περὶ** π. χ. περὶ ἐκείνου, περίοικος, καθὼς καὶ τῆς **ἐπὶ**, ἀλλὰ μόνον εἰς τὰς λέξεις ἐπιούσιος, ἐπιεικῆς, ἐπιόρκος.

5. Ἡ λέξις **καὶ** μετὰ τὴν ἐκθλιψιν, γίνεται **κι** π. χ. καὶ αὐτός = **κι** αὐτός.

Ἄσκήσεις.

α) Γράψε εἰς τὸ τετράδιόν σου μὲ ἐκθλιψιν τὰς λέξεις :

Κατὰ ἔμοῦ, κατὰ ἄλλου, κατὰ ἡμέραν, μετὰ ἡμῶν, κατὰ ὁδόν, κατὰ ἐκάστην, κατὰ ἔτος, κατὰ ὄσον, ἐπὶ ὄσον, κατὰ οἶκον.

β) Γράψε μὲ σύνθεσιν καὶ ἐκθλιψιν τὰς λέξεις : ἐπὶ + ἵππος, κατὰ + ἵππον, κατὰ + ὄτι, κατὰ + ἔχω, μετὰ + ἔχω, κατὰ + ὀρίζω, ἀπὸ + αἶρω, ἐπὶ + εὐρεῖς, ἐπὶ + ὁδός, παρὰ + ἔχω, κατὰ + ἔχω, περὶ + οὐσία, ἐπὶ + ρῆμα, ἀντὶ + ἔχω, διὰ + ἔτρεξα, ἀπὸ + ὄτου, ἐπὶ + ὄσον, κατὰ + ὁδόν.

β'. Ἀφαίρεσις.

Ἀπὸ ἐδῶ = ἀπὸ δῶ ἔλα. Ἀπὸ ἐκεῖ πήγαινε = ἀπὸ κεῖ πήγαινε.

1. Ἡ ἀποβολὴ τοῦ ἀρχικοῦ φωνήεντος μιᾶς λέξεως, ὅταν ἡ πρὸ αὐτῆς τελειώσῃ εἰς φωνῆεν, λέγεται **ἀφαίρεσις**.

2. Ἡ ἀφαίρεσις εἶναι ἀντίθετος ἀπὸ τὴν ἐκθλιψιν· ἐνῶ εἰς τὴν ἐκθλιψιν ἀποβάλλεται τὸ τελικόν φωνῆεν τῆς προηγουμένης λέξεως, εἰς τὴν ἀφαίρεσιν ἀποβάλλεται τὸ ἀρχικόν τῆς ἐπομένης λέξεως.

Ἄσκησις.

Κάμε ἀφαίρεσιν εἰς τὰς λέξεις; Καὶ ἐγώ, μοῦ ἔφυγε τὸ πουλί, μοῦ ἐπῆρε τὸ βιβλίον, ἀπὸ ἡμᾶς, ἀπὸ ἐκείνον, καὶ ἄλλος, καὶ ἐδῶ, καὶ ἐκεῖ, ποῦ ἐπῆγες; καὶ ἐκεῖνος κ.τ.λ.

γ'. Κρᾶσις.

Θά ἔχω = θᾶχω. Τὸ ἄλλο = τᾶλλο. Τὸ ἐλάχιστον = τοῦλάχιστον.
Τοῦ ἔδωκα = τοῦδωκα. Μοῦ ἔφερε = μοῦφερε.

1. Ἡ συγχώνευσις τοῦ τελικοῦ φωνήεντος ἢ διφθόγγου μιᾶς λέξεως, μετὰ τοῦ ἀρχικοῦ φωνήεντος τῆς ἐπομένης λέξεως, εἰς ἓν μακρὸν φωνῆεν ἢ δίφθογγον μὲ ἔνωσιν τῶν δύο λέξεων εἰς μίαν, λέγεται **κρᾶσις**.
2. Σημεῖον τῆς κρᾶσεως εἶναι ἡ **κορωνίς** (').

Ἄσκησις.

Κάμε τὴν κρᾶσιν εἰς τὰς λέξεις: Τὸ αὐτό, τὸ ἐλάχιστον, τὰ ἄλλα, τὸ ἐναντίον. Χωρίσατε τὰς λέξεις: Τάγαθᾶ, κάγῳ, τάντίθετα, κάκεινον, τᾶλλο, τοῦφερα, τᾶρματα, τᾶδωκα, κι' αὐτός, τάπηρε κ.τ.λ.

δ'. Συναίρεισις.

Ἄγαπάω = ἀγαπῶ, ἀγαπάει = ἀγαπᾷ, ποιέ + ει = ποιεῖ.

1. Ἡ συγχώνευσις δύο φωνηέντων, ἢ φωνήεντος καὶ διφθόγγου μιᾶς λέξεως, εἰς ἓν μακρὸν φωνῆεν ἢ μίαν δίφθογγον, λέγεται **συναίρεισις**.

3. Τὸ φωνῆεν, τὸ ὁποῖον γίνεται μὲ τὴν συναίρεισιν τῶν φωνηέντων **α ἢ ε**, καὶ τῆς διφθόγγου **ει** ἢ ἄλλου ὑπογεγραμμένου φωνήεντος, λαμβάνει ὑπογεγραμμένην π. χ. γελᾶει = γελᾷ, (νά) ποιέησ = ποιῆσ.

4. Κάθε συλλαβή, ἢ ὁποία προέρχεται ἐκ συναιρέσεως, τονιζομένη περισπᾶται π. χ. τιμᾶω = τιμῶ, τιμᾶομεν = τιμῶμεν.

ΣΗΜ. — Ἡ συνηρημένη λήγουσα, ὄν πρό τῆς συναιρέσεως ἦτο ὀξύτονος, ὀξύνεται, π. χ. ἔσταῶς — ἐστῶς, ἔξ οὐ καὶ ὀ ἐνεστῶς, τὸ καθεστῶς κ.τ.λ.

Ἄσκησις.

Νά γίνῃ ἡ συναίρεισις καὶ ὁ τονισμὸς τῶν λέξεων: πηδάω, χαλάω, νικάομεν, ἀμυγδαλέα, συκέα, Ἀθηνάα, Ναυσικάα.

ε'. Εὐφωνικὰ σύμφωνα.

Εἶπε ὁ Κύριος = εἶπεν ὁ Κύριος, οὐ ἔχω = οὐκ ἔχω
γράφουσι οἱ μαθηταί = γράφουσιν οἱ μαθηταί
οὕτω ὥστε = οὕτως ὥστε, μέχρι ὄτου = μέχρις ὄτου.

Μερικαὶ λέξεις, αἱ ὁποῖαι τελειώνουν εἰς φωνῆεν, ὅταν ἡ ἐπομένη τῶν λέξεων ἀρχίζῃ ἀπὸ φωνῆεν χάριν **εὐφωνίας** λαμβάνουν, ἓν ἀπὸ τὰ σύμφωνα **ν, φ, κ**, τὰ ὁποῖα διὰ τοῦτο λέγονται καὶ εὐφωνικὰ σύμφωνα

Ἄσκησις

Γράψε ὅπως πρέπει τὰς φράσεις: ἤλθε ὁ ἀδελφός μου, τρέχουσι οἱ μαθηταί, παίζουσιν τὰ παιδιὰ, περιμένε μέχρι ὄτου, οὕτω ἔπραξε ὁ πατήρ μου.

Β'. ΠΑΘΗ ΤΩΝ ΣΥΜΦΩΝΩΝ

1. Τὸ **ν** πρὸ τῶν οὐρανισκοφώνων **κ, γ, χ** καὶ τοῦ **ξ** γίνεται **ψ** π. χ. συν - καλῶ = συγκαλῶ, ἐν - γράφω = ἐγγράφω, συν - χέω = συγχέω, συν - ζέω = συζέω.

2. Τὸ **ν** πρὸ τῶν χειλεοφώνων **π, β, φ** καὶ τοῦ **ψ** γίνεται **μ** π. χ. συν - πονῶ = συμπονῶ, συν - βάλλω = συμβάλλω, συν - φέρω = συμφέρω, συν - ψηφίζω = συμψηφίζω.

3. Τὸ **ν** πρὸ τῶν ὀδοντοφώνων **τ, δ, θ** μένει ἀμετάβλητον π. χ. ἐν - τρόμος = ἔντρομος, συν - δέω = συνδέω, συν - θέτω = συνθέτω, συν - τρέχω = συντρέχω.

4. Τὸ **ν** πρὸ τῶν ὑγρῶν **λ, ρ** καὶ τοῦ **μ** γίνεται ὅμοιον μὲ αὐτά π. χ. συν - λογος = σύλλογος, συν - ροή = συρροή, συν - μαθητής = συμμαθητής. Τὸ **ν** ὅμως τῆς λέξε. ἐν πρὸ τοῦ **ρ** καὶ **ν** καθὼς καὶ τῆς λέξε. **σύν** πρὸ τοῦ **ν** μένουν ἀμετάβλητα π. χ. ἐν - ρυθμός = ἔνρυθμος, ἐν - νοῶ = ἔννοῶ, συν - νέφος = σύννεφος.

5. Τὸ **ν** τῆς λέξε. ἐν πρὸ τοῦ **ζ** καὶ **σ** μένει ἀμετάβλητον π. χ. ἐν - ζυμος (ἄρτος), ἐν - σημον. Ἐνφ τὸ **ν** τῆς λέξε. σὺν πρὸ τοῦ **ζ** ἀποβάλλεται π. χ. συν - ζητῶ = συζητῶ πρὸ τοῦ **σ** ἂν μετὰ ἀπὸ αὐτοῦ ἀκολουθῆ φωνὴν γίνεται **σ**, π. χ. σύσσωμος, ἐνφ ἂν ἀκολουθῆ σύμφωνον ἀποβάλλεται π. χ. συν - σκευάζω = συσκευάζω.

6. Τὰ οὐρανισκόφωνα **κ, γ, χ** πρὸ τοῦ **σ** ἐνοῦνται μὲ αὐτὸ εἰς **ξ** π. χ. κόρακ - ς = κόραξ, τέτιγ - ς = τέτιξ, δνυχ - ς = δνυξ.

7. Τὸ χειλεόφωνα **π, β, φ** πρὸ τοῦ **σ** ἐνοῦνται μὲ αὐτὸ εἰς **ψ** π. χ. κωνωπ - ς = κώνωψ, Ἄραβ - ς = Ἄραψ.

8. Τὰ ὀδοντόφωνα **τ, δ, θ** πρὸ τοῦ **σ** ἀποβάλλονται π. χ. τάπητ - ς = τάπης, πατρίδ - ς = πατρίς, ὄρνιθ - ς = ὄρνις.

Τὰ **ντ** πρὸ τοῦ **σ** ἀποβάλλονται καὶ τὸ πρὸ αὐτῶν φωνῆν ἐκτείνονται εἰς μακρὸν φωνῆν ἢ δίφθογγον ἐκτὸς ἀπὸ τὸ **ε** ὅταν πρὸ αὐτοῦ ὑπάρχη φωνῆν π. χ. ἀνδριαντ - σι = ἀνδριάσι, λέοντ - σι = λέουσι, φωνῆντ - σι = φωνήσιν, χαρίεντ - σι = χαρίεσι.

10. Τὸ ἀρχικὸν **ρ** λέξεων διπλασιάζεται ὅταν πρὸ αὐτοῦ συντεθοῦν τὰ **σ, ε** ἢ λέξεις ἢ ὅποια λήγει εἰς **ο** ἢ ἀπλοῦν δίχρονον π. χ. α - ρυθμός = ἄρρυθμος, ρέω = ἔρρην, ἀπὸ - ρίπτω = ἀπορρίπτω, ἐπί - ρῆμα = ἐπίρρημα, παχὺ - ρευστὸν = παχύρρευστον (μέλι).

Ἄσκησεις

1. Σύνθεσε τὰς λέξεις συν - κρίνω, συν - γράφω, συν - χέω, ἐν - χρωμος, συν - πίπτω, συν - βάλλω, συν - φέρω, ἐν - νόμος, συν - ζητήεις, συν - ρέω.

2. Ἀνάλυσε τὶς λέξεις σύλλογος, συμμαθητής, συγκύπτω, σύρριζα, καταρρέω.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ ΤΥΠΙΚΟΝ

Τυπικόν λέγεται τὸ μέρος τῆς Γραμματικῆς, τὸ ὁποῖον μᾶς διδάσκει τοὺς γραμματικοὺς τύπους τῶν λέξεων καὶ τὰς μεταβολάς, τὰς ὁποίας λαμβάνουν αὗται κατὰ τὴν ὁμιλίαν μας,

ΤΑ ΜΕΡΗ ΤΟΥ ΛΟΓΟΥ

Διαίρεσις τῶν μερῶν τοῦ λόγου.

Αἱ λέξεις, ἀπὸ τὰς ὁποίας ἀποτελεῖται ὁ λόγος, λέγονται μέρη τοῦ λόγου. Τὰ μέρη τοῦ λόγου εἶναι 10: **ἄρθρον**, ὄνομα **οὐσιαστικόν**, ὄνομα **ἐπίθετον**, **ἀντωνυμία**, **ρῆμα**, **μετοχή**, **πρόδεσις**, **ἐπίρρημα**, **σύνδεσμος** καὶ **ἐπιφώνημα**.

Ὁ Γεώργιος γράφει. Τοῦ Γεωργίου εἶναι τὸ βιβλίον.

Τὰ μέρη τοῦ λόγου, τὰ ὁποία μεταβάλλονται εἰς τὴν ὁμιλίαν μας, λέγονται **κλιτὰ** καὶ εἶναι 6: **ἄρθρον**, ὄνομα **οὐσιαστικόν**, ὄνομα **ἐπίθετον**, **ἀντωνυμία**, **ρῆμα** καὶ **μετοχή**.

Χθές τὸ πρῶτ' ἔγραφον, **χθές** τὸ ἀπόγευμα ἐμελέτων.

Τὰ μέρη τοῦ λόγου, τὰ ὁποία δὲν μεταβάλλονται εἰς τὴν ὁμιλίαν μας, λέγονται **ἀκλιτὰ** καὶ εἶναι 4: **πρόδεσις**, **ἐπίρρημα**, **σύνδεσμος** καὶ **ἐπιφώνημα**.

Α'. ΚΛΙΤΑ ΜΕΡΗ ΤΟΥ ΛΟΓΟΥ.

Κλιτὰ μέρη τοῦ λόγου λέγονται αἱ λέξεις, αἱ ὁποῖαι κλίνονται, δηλ' μεταβάλλονται καὶ εἶναι 6: τὸ ἄρθρον, τὸ οὐσιαστικόν, τὸ ἐπίθετον, ἡ ἀντωνυμία, τὸ ρῆμα καὶ ἡ μετοχή.

1. ἈΡΘΡΑ

Ὁ Γεώργιος, ἡ Μαρία, τὸ παιδίον, τὸ σχολεῖον.

Αἱ μονοσύλλαβοι λέξεις, **ὁ**, **ἡ**, **τό**, αἱ ὁποῖαι τίθενται πρὸ γνωστῶν καὶ ὠρισμένων ὀνομάτων, καὶ τῶν ὁποίων μᾶς φανερῶνουν τὸ γραμματικὸν γένος αὐτῶν, λέγονται **ἄρθρα**.

ΣΗΜ. Τὸ **γραμματικόν** ἢ ἐκφραστικόν, γὰ εἰπωμεν γένος, εἶναι ἄσχετον μὲ τὸ **φυσικόν** γένος· πολλᾷκις μάλιστα σημαίνει καὶ τὸ ἀντίθετον· π. χ. λέγομεν τὸ κοράσιον (ἢ μικρὰ κόρη) κ. λ.

Τὰ ἄρθρα εἶναι 3: **ὁ**, **ἡ**, **τό**, καὶ κλίνονται ἀναλόγως μὲ τὰ ὀνόματα, τὰ ὁποῖα προσδιορίζουν, ὅπως θὰ μάθωμεν ἀργότερα.

Ἄσκησις.

Γράψε ἀπὸ τὸ βιβλίον σου 20 ἄρθρα, ὅμοια μὲ τ' ἀνωτέρω.

2. ΟΝΟΜΑΤΑ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ

Ἔννοια καὶ διαίρεσις τῶν οὐσιαστικῶν.

Παιδίον, ἵππος, βιβλίον, μελέτη, καθαριότης, ὕπνος.

1. Αἱ λέξεις, αἱ ὁποῖαι φανερῶνουν πρόσωπα, ζῶα, πράγματα, ἐνέργειαν, ἰδιότητα ἢ κατάστασιν, λέγονται **οὐσιαστικά**.

Ὁ Ἡρακλῆς, ὁ Βουκέφαλος, ὁ Ὀλυμπος.

2. Τὰ οὐσιαστικά πρόσωπα, ζῶα ἢ πράγματα τὰ ὁποῖα ἔχουν ἰδιαιτέρον ὄνομα, πρὸς διάκρισιν ἀπὸ ἄλλα ὅμοια μὲ αὐτά, λέγονται **κύρια ὀνόματα**.

ΣΗΜ. Κύρια ὀνόματα εἶναι τὰ ὀνόματα τῶν ἀνθρώπων, τῶν ζῴων, τῶν ἐθνῶν, τῶν χωρῶν τῶν πόλεων καὶ τῶν κατοίκων αὐτῶν τῶν φρέων, τῶν ποταμῶν, τῶν λιμνῶν, τῶν ἡμερῶν : Δευτέρα, Τρίτη κτλ. καὶ τῶν μηνῶν : Ἰανουάριος, Φεβρουάριος κτλ.

Τὰ κύρια ὀνόματα εἰς τὴν γραφὴν ἀρχίζου πάντοτε μὲ κεφαλαῖον γράμμα.

Ἄνθρωπος, ἵππος, θρανίον.

3. Τὰ οὐσιαστικά, τὰ ὁποῖα φανερῶνουν πρόσωπα, ζῶα ἢ πράγματα, χωρὶς διάκρισιν μεταξύ των, λέγονται **προσηγορικά**.

Παιδίον, ἵππος, βιβλίον.

4. Τὰ οὐσιαστικά, τὰ ὁποῖα φανερῶνουν πρόσωπα, ζῶα, ἢ πράγματα λέγονται οὐσιαστικά **συγκεκριμένα**.

Μελέτη, καθαριότης, ὕπνος.

5. Αἱ λέξεις, αἱ ὁποῖαι φανερῶνουν ἐνέργειαν, ἰδιότητα ἢ κατάστασιν, λέγονται οὐσιαστικά **ἀφηρημένα**.

Παρεπόμενα τῶν ὀνομάτων.

Παρεπόμενα τῶν ὀνομάτων λέγονται οἱ τύποι οἱ ὁποῖοι ἀκολουθοῦν αὐτά, ὅταν ὀμιλοῦμεν ἢ γράφωμεν καὶ εἶναι 4: τὸ **γένος**, ὁ **ἀριθμός**, ἡ **πτῶσις** καὶ ἡ **κλίσις**.

α'. Γένος.

Ὁ πατήρ, ἡ μήτηρ, τὸ παιδίον.

1. Τὰ ὀνόματα, τὰ ὁποῖα ἔχουν πρὸ αὐτῶν τὸ ἄρθρον **ὁ**, ἀνεξαρτήτως τοῦ φυσικοῦ των γένους, λέγονται **ἀρσενικοῦ** γένους. Τὰ ὀνόματα, τὰ ὁποῖα ἔχουν τὸ ἄρθρον **ἡ** λέγονται **θηλυκοῦ** γένους· καὶ τὰ ὀνόματα, τὰ ὁποῖα ἔχουν τὸ ἄρθρον **τὸ**, λέγονται **οὐδέτερου** γένους.

2. Τὰ γένη των ὀνομάτων εἶναι 3: **ἀρσενικόν, θηλυκόν καὶ οὐδέτερον**.

Ἄσκησις.

Γράψε ἀπὸ τὸ βιβλίον σου 10 ὀνόματα ἀρσενικά, 10 θηλυκὰ καὶ 10 οὐδέτερα μέσα εἰς σχεδιάγραμμα, ὅπως τὸ κατωτέρω :

Όνόμ. Άρσενικά	Όνόμ. Θηλυκά	Όνόμ. Ουδέτερα
Ό "Άνθρωπος	Ό μαθήτρια	Τό τετράδιον

β'. Άριθμός.

Ό κήπος, οι κήποι — ή αύλή, αι αύλαι — τό δένδρον, τά δένδρα

1. Όταν τά όνόματα φανερώνουν έν πρόσωπον, ζών ή πράγμα, λέγονται **ένικοῦ** άριθμοῦ. Όταν φανερώνουν πολλά όμοειδή, λέγονται **πληθυντικοῦ** άριθμοῦ,

2. Οι άριθμοί τών όνομάτων είναι 2 : **ένικός** καί **πληθυντικός**.

Άσκησις

Γράψε άπό τό βιβλίον σου 10 όνόματα ένικοῦ άριθμοῦ μέ τά άρθρα τών (**ό, ή, τό**) καί 10 όνόματα πληθυντικοῦ άριθμοῦ μέ τά άρθρα τών (**οι, αι, τά**).

γ'. Πτώσις.

Ένικός άριθμός

Όν. ό ίππος είναι δυνατόν ζών
Γεν τοῦ ίππου τά αυτιά είναι μικρά
Δοτ. τῷ ίππῷ δίδω κριθάρι
Αίτ. τόν ίππον ίππεύομεν
Κλ. ὦ ίππε, στάσου

Πληθυντικός άριθμός

Οί ίπποι είναι δυνατόν ζῶν
τῶν ίππων τά αυτιά είναι μικρά
τοῖς ίπποις δίδω κριθήν
τοῦς ίππους ίππεύομεν
ὦ ίπποι, σταθῆτε

1. Αί μεταβολαί, τας όποιās παθαίνουn τά όνόματα εις τήν λήγουσαν τοῦ ένικοῦ καί πληθυντικοῦ άριθμοῦ, λέγονται **πτώσεις**.

Όνομαστική, Γενική, Δοτική, Αίτιατική καί Κλητική.

α) Τήν Όνομαστικήν τήν λέγομεν όταν **ονομάζομεν** ένα οῦσιαστικόν ή άπαντῶμεν εις τās έρωτήσεις: **Τίς, ποῖος, ποία, ποῖον** π. χ. 'Ό Γεώργιος γράφει' ποῖος φωνάζει; 'Ό Πέτρος.

β) Τήν Γενικήν τήν λέγομεν όταν **όμιλομεν δι'** έν μέρος ενός οῦσιαστικοῦ ή άπαντῶμεν εις τήν έρωτήσιν, **τίνος, ποῖου, ποίας** π. χ. ή οῦρά τῆς γάτας, τίνος είναι τό βιβλίον; τοῦ **Πέτρου**.

γ) Τήν Δοτικήν τήν λέγομεν, όταν δίδωμεν κάτι εις ένα οῦσιαστικόν ή όταν άπαντῶμεν εις τās έρωτήσεις: **ποῦ; εις ποῖον;** π. χ. δίδω τῷ ίππῷ τροφήν. Ποῦ κατοικεῖς; **έν Ἀθήναις**. Εἰς ποῖον ή ποῖου όμιλεῖς; τῷ Πέτρῳ, αντί νά εἶπωμεν εις τόν Πέτρον. ('Η Δοτική είναι συντόμευσις τῆς Αίτιατικῆς.

δ) Τὴν Αἰτιατικὴν τὴν λέγομεν ὅταν ἀναφέρωμεν μίαν **αἰτίαν** ἀπὸ τὴν ὁποίαν γίνεται κάτι ἢ ἀπαντῶμεν εἰς τὰς ἐρωτήσεις: **Τίνα; ποῖον; ποίαν;** π. χ. ὑποφέρω ἀπὸ πυρετόν. Ποῖον ζητεῖς; τὸν Γεώργιον.

ε) Τὴν κλητικὴν τὴν λέγομεν, ὅταν **καλοῦμεν**, φωνάζωμεν ἕνα οὐσιαστικόν: π. χ. Δημήτριε ἔλα ἐδῶ. Κύριε διδάσκαλε κ, τ. λ.

3. Ἡ ὀνομαστικὴ καὶ κλητικὴ λέγονται **ὀρθαί** πτώσεις, αἱ δὲ γενικὴ, δοτικὴ καὶ αἰτιατικὴ λέγονται **πλάγιαί** πτώσεις.

Μέρη τῶν ὀνομάτων.

1. Τὸ μεταβαλλόμενον μέρος τῶν ὀνομάτων λέγεται **κατάληξις**.

Παράδ. ἵππ-ος, ἵππ-ου, ἵππ-ον. Τὸ δὲ ἀμετάβλητον μέρος, λέγεται **θέμα** ἢ **ρίζα**.

ΣΗΜ. Μερικὰ ὀνόματα ἔχουν δύο θέματα ἕν μακρόν ἢ ἰσχυρόν καὶ ἕν βραχὺ ἢ ἀσθενές. Π. χ. ποιμήν καὶ ποιμέν-ος λιμήν καὶ λιμέν-ος. Τὰ ὀνόματα αὐτὰ λέγονται **διπλόθεμα**.

κῆπ-ος, κῆπ-ου· λόχ-ος, λόχ-ου· ἥρω-ς, ἥρω-ος.

2. Τὸ τελευταῖον γράμμα τοῦ θέματος λέγεται **χαρακτήρ**.

3. Τὰ ὀνόματα, τὰ ὁποῖα ἔχουν ἴσας συλλαβὰς εἰς ὅλας τὰς πτώσεις λέγονται **ἰσοσύλλαβα**: π. χ. ἵπ-πος, ἵπ-που, ἵπ-πω, ἵπ-πον κ. λ. ἐνῶ τὰ ὀνόματα, τὰ ὁποῖα ἔχουν εἰς τὴν γενικὴν καὶ τὰς ἄλλας πτώσεις μίαν συλλαβὴν περισσοτέραν τῆς ἐνικῆς ὀνομαστικῆς, λέγονται **περιττοσύλλαβα**: π. χ. κό-ραξ, κό-ρα-κος, κό-ρα-κες κ. λ.

Ἄσκησις

Γράψε τὰς πτώσεις εἰς τὸν ἐνικὸν καὶ τὸν πληθυντικὸν ἀριθμὸν τῶν ὀνομάτων: ὁ ἵππος, ὁ ὄνος, ὁ κῆπος, ὁ λαγός, ὁ ποντικός, μὲ χωριστὰ τὴν κατάληξιν αὐτῶν ἀπὸ τοῦ θέματος καὶ μὲ τὸ γράμμα χ κάτω ἀπὸ τὸν χαρακτήρα των.

δ'. Κλίσεις.

Ἄ' χάρτης οἱ χάρται, ὁ λαγός οἱ λαγοί, ὁ πίναξ οἱ πίνακες.

1. Τὰ ἄρθρα καὶ τὰ ὀνόματα εἰς τὴν ὀμιλίαν μας μεταβάλλονται καθ' ὀρισμένον τρόπον, πού λέγεται **κλίσις** τῶν ὀνομάτων.

2. Αἱ κλίσεις τῶν ὀνομάτων εἶναι 3: ἡ **Α'** κλίσις, ἡ **Β'** κλίσις καὶ ἡ **Γ'** κλίσις.

Κλίσεις τῶν ἄρθρων.

Ἐνικός ἀριθμὸς				Πληθυντικός ἀριθμὸς			
Ἄρσεν. Θηλ. Οὐδέτ.				Ἄρσεν. Θηλ. Οὐδέτ.			
Ὀν.	ὁ	ἡ	τὸ	οἱ	αἱ	τά	
Γεν.	τοῦ	τῆς	τοῦ	τῶν	τῶν	τῶν	
Δοτ.	τῷ	τῇ	τῷ	τοῖς	ταῖς	τοῖς	
Αἰτ.	τὸν	τὴν	τὸ	τούς	τάς	τά	
Κλ.	ὦ	ὦ	ὦ	ὦ	ὦ	ὦ	

1. Τὰ ἄρθρα δὲν ἔχουν κλητικὴν· ἀντὶ κλητικῆς λαμβάνουν καὶ εἰς τοὺς δύο ἀριθμοὺς τὸ κλητικὸν ἐπιφώνημα **ὦ**.

2. Τὰ ἄρθρα **ὁ, ἡ, οἱ, αἱ**, δασύνονται καὶ δὲν τονίζονται· εἶναι λέξεις ἄτονοι,

3. Τὰ ἄρθρα εἰς τὴν γενικὴν καὶ δοτικὴν καὶ τῶν δύο ἀριθμῶν περισπῶνται· ἡ αἰτιατικὴ ὀξύνεται.

4. **Τὸ ἄλλο = τᾶλλο**: Τὰ ἄρθρα δὲν ἐκθλιβονται, ἀλλὰ παθαίνουν κρᾶσιν.

Ἀσκήσεις

α) Γράψε ἀπὸ τὸ βιβλίον σου 5 ὀνόματα ἀρσενικά, 5 θηλυκὰ καὶ 5 οὐδέτερα μὲ τὰ ἄρθρα τῶν.

β) Γράψε τὰ ἄρθρα τὰ ὁποῖα παίρνουν τὰ ὀνόματα: ἄνθρωπος — ἄνθρωποι, λαγοῦ — λαγῶν, ποταμὸν — ποταμοὺς, εἰκὼν — εἰκόνες, βιβλίον — βιβλία, τετραδίον — τετραδίον, πρόβατον — πρόβατα, κῆπον — κήπους.

Κλίσεις τῶν ὀνομάτων.

ΠΡΩΤΗ ΚΛΙΣΙΣ

1. Ἄσυναίρετα.

Ὁ ταμίας, ὁ ληστής, ἡ οἰκία, ἡ αὐλή.

Κατὰ τὴν πρώτην κλίσιν κλίνονται ὀνόματα ἀρσενικά, λήγοντα εἰς **ας** ἢ εἰς **ης** καὶ θηλυκὰ λήγοντα εἰς **α** ἢ εἰς **η**. Τὰ ὀνόματα τῆς πρώτης κλίσεως εἶναι ὅλα ἰσοσύλλαβα.

Α'. Ἄρσενικά εἰς-ας καὶ εἰς-ης.

Ἐνικός ἀριθμὸς

Ὀν.	ὁ	ταμί- ας	μαθητ- ῆς	πολίτ- ης	στρατιώτ- ης
Γεν.	τοῦ	ταμί- ου	μαθητ- οῦ	πολίτ- ου	στρατιώτ- ου
Δοτ.	τῷ	ταμί- α	μαθητ- ῆ	πολίτ- η	στρατιώτ- η
Αἰτ.	τὸν	ταμί- αν	μαθητ- ῆν	πολίτ- ην	στρατιώτ- ην
Κλ.	ὦ	ταμί- α	μαθητ- ά	πολίτ- α	στρατιώτ- α

Πληθυντικός Ἀριθμός

Ἄν.	οἱ	ταμί- αι	μαθητ- αι	πολίτ- αι	στρατιώτ- αι
Γεν.	τῶν	ταμί- ῶν	μαθητ- ῶν	πολίτ- ῶν	στρατιωτ- ῶν
Δοτ.	τοῖς	ταμί- αις	μαθητ- αῖς	πολίτ- αις	στρατιώτ- αις
Αἰτ.	τούς	ταμί- ας	μαθητ- άς	πολίτ- ας	στρατιώτ- ας
Κλητ.	ᾧ	ταμί- αι	μαθητ- αι	πολίτ- αι	στρατιώτ- αι

Ἐνικός Ἀριθμός

Ἄν.	ὁ	νομάρχης	άνθοπῶλης	Πέρσης	εἰρηνοδίκης
Γεν.	τοῦ	νομάρχου	άνθοπῶλου	Πέρσου	εἰρηνοδίκου
Δοτ.	τῷ	νομάρχη	άνθοπῶλη	Πέρση	εἰρηνοδικῆ
Αἰτ.	τόν	νομάρχην	άνθοπῶλην	Πέρσην	εἰρηνοδικήν
Κλητ.	ᾧ	νομάρχα	άνθοπῶλα	Πέρσα	εἰρηνοδικῆ

Πληθυντικός Ἀριθμός

Ἄν.	οἱ	νομάρχαι	άνθοπῶλαι	Πέρσαι	εἰρηνοδίκαι
Γεν.	τῶν	νομαρχῶν	άνθοπῶλῶν	Περσῶν	εἰρηνοδικῶν
Δοτ.	τοῖς	νομάρχαις	άνθοπῶλαις	Πέρσαις	εἰρηνοδικαῖς
Αἰτ.	τούς	νομάρχας	άνθοπῶλας	Πέρσας	εἰρηνοδικάς
Κλ.	ᾧ	νομάρχαι	άνθοπῶλαι	Πέρσαι	εἰρηνοδίκαι

Ἀσκήσεις.

- α) Κλίνε ὅπως ὁ ταμίαις : ὁ λοχίας, ὁ Ζαχαρίας, ὁ κτηματίας.
 β) Ὅπως ὁ μαθητής : ὁ δικαστής, ὁ ποιητής, ὁ βουλευτής.
 γ) Ὅπως ὁ πολίτης : ὁ κτίστης, ὁ τεχνίτης, ὁ μεσίτης, ὁ ὀπλίτης.
 δ) Ὅπως ὁ στρατιώτης : ὁ νησιώτης, ὁ Ἡπειρώτης, ὁ ναύτης.
 ε) Ὅπως ὁ νομάρχης : ὁ σταθμάρχης, ὁ Πατριάρχης, ὁ δασάρχης.
 στ) Ὅπως ὁ άνθοπῶλης : ὁ βιβλιοπῶλης, ὁ κρεοπῶλης, ὁ οἰνοπῶλης.
 ζ) Ὅπως ὁ Πέρσης : ὁ Σκύθης, ὁ Ἀσιάτης, ὁ Σπαρτιάτης.
 η) Ὅπως ὁ εἰρηνοδίκης : ὁ στρατοδίκης, ὁ Ἀριστείδης, ὁ Μιλτιάδης.
 θ) Γράψε τὰς καταλήξεις τῶν ἀρσενικῶν ὀνομάτων τῆς Α΄ κλίσεως, ὅπως εἶναι χωρισμέναι.

Παρατηρήσεις ἐπὶ τῶν ἀρσενικῶν πρωτοκλίτων.

- Ἡ γενική τοῦ ἐνικοῦ ὄλων τῶν ἀρσεν. πρωτοκλίτων ὀνομάτων λήγει εἰς **ου**, π. χ. ὁ λοχίας τοῦ λοχίου, ὁ μαθητής τοῦ μαθητοῦ.
- Ἡ δοτική τοῦ ἐνικοῦ ὄλων τῶν πρωτοκλίτων ὀνομάτων, εἰς τὴν λήγουσαν θέλει ὑπογεγραμμένην, π. χ. τῷ λοχίῳ, τῷ μαθητῇ.
- Ἡ κλητική τοῦ ἐνικοῦ τῶν εἰς **-ας** πρωτοκλίτων λήγει εἰς **α** καὶ τῶν

εις -ης λήγει εις η. Ἐξαιρούνται ἐκ τῶν εις -ης καὶ λήγουν εις τὴν κλητικὴν εις α βραχὺ τὰ εις -ης ἔθνικὰ καὶ ὅλα τὰ λήγοντα εις -της, καὶ -πης. -ἄρχης, -λάτρης, -μέτρης, -πώλης, -τριῆς, -ώνης, π. χ. ὁ πολίτης, ὦ πολίτα, ὁ σατράπης ὦ σατράπα, ὁ σχολάρχης ὦ σχολάρχα, ὁ γεωμέτρης ὦ γεωμέτρα, ὁ ἀρτοπώλης ὦ ἀρτοπῶλα, ὁ εἰδωλολάτρης ὦ εἰδωλολάτρα, ὁ τελώνης ὦ τελῶνα,

ΣΗΜ.— Τὸ ὄνομα δεσπότης ἀναθίβᾳζει τὸν τόνον: ὦ δέσποτα,

4. Αἱ καταλήξεις **ας** καὶ **-α** τῆς ὀνομαστικῆς καὶ δοτικῆς τοῦ ἐνικοῦ τῶν πρωτοκλίτων ὀνομάτων εἶναι πάντοτε μακραί, π. χ. ὁ Αἰνεῖ**ας**, τῷ Αἰνεῖ**α**.

Σπάρτη, Σπασοιάτης, Σπαρτιάται, διαβάτης, διαβάται,
πόλις, πολίτης, πολίται, (δύω), δύτες, δῦται.

5. Τὰ εις **-άτης, -ίτης, -ύτης** πρωτόκλιτα, ὅσα γίνονται, ἀπὸ ὀνόματα, ἔχουν τὸ δίχρονον τῆς παραληγοῦσης μακρόν. "Ὅσα γίνονται ἀπὸ ρήματα τὸ ἔχουν βραχὺ.

6. Τὰ εις **-πώλης** καὶ **-ώτης** ἀρσενικὰ πρωτόκλιτα, γράφονται μὲ **ω** π. χ. ἀρτοπώλης, κρεοπώλης, πατριώτης, στρατιώτης. Τὰ δὲ εις **-ότης** ἐκτὸς ἀπὸ τὰ δεσμώτης καὶ Ἑπειρώτης, γράφονται ὅλα μὲ **ο** π. χ. δημότης, ἀγρότης, οἰνοπότης, προδότης, αἰμοδότης.

Β' Θηλυκά.

α'. Εἰς **-α** γεν. **-ας** ἢ **-ης**

Ἐνικός Ἀριθμός

Ὄν.	ἡ	φωλε ά	χώ ρα	μαθή τρια	γλώ σσα	ἄμα ξα
Γεν.	τῆς	φωλε ᾶς	χώ ρας	μαθη τρίας	γλώ σσης	ἀμά ξης
Δοτ.	τῇ	φωλε ᾷ	χώ ρα	μαθη τρίᾳ	γλώ σση	ἀμά ξῃ
Αἰτ.	τὴν	φωλε άν	χώ ραν	μαθη τριαν	γλώ σσαν	ἄμα ξαν
Κλητ.	ὦ	φωλε ά	χώ ρα	μαθή τρια	γλώ σσα	ἄμα ξα

Πληθυντικός Ἀριθμός

Ὄν.	αἱ	φωλε αί	χώ ραι	μαθή τριαί	γλώ σσαι	ἄμα ξαι
Γεν.	τῶν	φωλε ῶν	χω ρῶν	μαθη τριῶν	γλω σσῶν	ἀμα ξῶν
Δοτ.	ταῖς	φωλε αῖς	χώ ραις	μαθη τρίαις	γλώ σσαις	ἀμά ξαις
Αἰτ.	τάς	φωλε ᾶς	χώ ρας	μαθη τρίας	γλώ σσας	ἀμά ξας
Κλητ.	ὦ	φωλε αί	χω ραι	μαθη τριαί	γλώ σσαι	ἄμα ξαι

Άσκήσεις.

- α) Κλίνε όπως ή φωλεά: ή αγορά, ή φρουρά, ή πλευρά.
 β) "Όπως ή χώρα: ή ή ώρα, ή ξδρα, ή σαύρα, ή σημαία, ή κεραία.
 γ) "Όπως ή μαθήτρια: ή υπηρέτρια, ή αλήθεια, ή γέφυρα.
 δ) "Όπως ή γλώσσα: ή μάζα, ή ρίζα, ή μέλισσα.
 ε) "Όπως ή άμαξα: ή τράπεζα, ή αίθουσα, ή θάλασσα,
 στ) Γράψε ένα όνομα από κάθε είδος έκ τών άνωτέρω όνομάτων με τās καταλήξεις των χωριστά.

ΣΗΜ.— "Όλα τά εις -ισσα δηλ. προπαροξύτονα όνόματα, γράφονται με δύο σα. Π. χ. μέλισσα, βασίλισσα, μαγείρισσα, μάγισσα, γειτόνισσα κ.τ.λ.,

β'. Εις -η γεν. -ης

Ένικός Άριθμός

Όν.	ή	πηγ-ή	κεφαλ-ή	λόγχ-η	καλωσύν-η
Γεν.	τής	πηγ-ής	κεφαλ-ής	λόγχ-ης	καλωσύν-ης
Δοτ.	τή	πηγ-ῆ	κεφαλ-ῆ	λόγχ-η	καλωσύν-η
Αίτ.	τήν	πηγ-ῆν	κεφαλ-ῆν	λόγχ-η	καλωσύν-ην
Κλητ.	ῶ	πηγ-ῆ	κεφαλ-ῆ	λόγχ-η	καλωσύν-η

Πληθυντικός Άριθμός

Όν.	αί	πηγ-αί	κεφαλ-αί	λόγχ-αι	καλωσύν-αι
Γεν.	των	πηγ-ών	κεφαλ-ών	λόγχ-ων	καλωσύν-ων
Δοτ.	ταίς	πηγ-αίς	κεφαλ-αίς	λόγχ-αις	καλωσύν-αις
Αίτ.	τάς	πηγ-άς	κεφαλ-άς	λόγχ-ας	καλωσύν-ας
Κλητ.	ῶ	πηγ-αί	κεφαλ-αί	λόγχ-αι	καλωσύν-αι

Άσκήσεις.

- α) Λέγε χωριστά τās καταλήξεις απέξω. *ή ζώνη*
 β) Κλίνε όπως ή κεφαλή: ή βροχή, ή φωνή, ή αύλη, ή γραμμή.
 γ) "Όπως ή λόγχη: ή κλίνη, ή κόρη, ή μάχη, ή κυψέλη, ή στέγη.
 δ) "Όπως ή καλωσύνη: ή έλεημοσύνη.
 ε) Γράψε από τά άνωτέρω όνόματα ένα από κάθε είδος.

ΣΗΜ. Τά όνόματα, άξινη, δίνη, νίκη, ζύμη, ίλη και ὄλη, λύπη, μάζα, σμίλη, τρύπα, σφύρα, έχουν τό δίχρονον τής παραληγοῦσης μακρόν.

Καταλήξεις τῶν πρωτοκλίτων ὀνομάτων

Πτώσεις	Ἑνικός ἀριθμὸς				Πληθυντικός ἀριθμὸς
	Ἄρσενικῶν		Θηλυκῶν		Ἄρσενικῶν,-Θηλυκῶν
Ὄν.	-ας	-ης	-α	-η	-αι
Γεν.	-ου	-ου	-ας (ης)	-ης	-ῶν
Δοτ.	-α	-η	-α (η)	-η	-αίς
Αἰτ.	-αν	-ην	-αν	-ην	-ας
Κλ.	-α	-η (α)	-α	-η	-αι

Αἱ καταλήξεις **ας** καὶ **α** εἰς τὸν ἑνικὸν τῆς **α'** κλίσεως εἶναι πάντοτε μακραί· π. χ. ὁ Αἰνείας, τῆς ὥρας, τῆ ὥρα, τὰς χώρας.

Παρατηρήσεις ἐπὶ τῶν θηλυκῶν πρωτοκλίτων.

1. Τὰ εἰς **-α** προπαροξύτονα εἰς τὴν γενικὴν καὶ δοτικὴν τοῦ ἑνικοῦ κατεβάζουσι τὸν τόνον εἰς τὴν παραλήγουσαν. Π. χ. ἡ μαθήτρια γεν. τῆς μαθητρίας, δοτ. τῆ μαθητρία κ. λ.

Ἡ οἰκία τῆς οἰκίας, ἡ ὥρα τῆς ὥρας.
ἡ γλώσσα τῆς γλώσσης τῆ γλώσση.

2. Τὰ εἰς **α** πρωτόκλιτα ὄσα ἔχουσι πρὸ τοῦ **α** φωνῆεν ἢ **ρ** φυλάττουσι αὐτὸ εἰς ὅλας τὰς πτώσεις· ὄσα ἔχουσι πρὸ τοῦ **α** σύμφωνον πλὴν τοῦ **ρ** εἰς τὴν ἑνικ. γενικὴν καὶ δοτικὴν τὸ μεταβάλλουσι εἰς **η**.

Ἡ γλώσσα τῆς γλώσσης, ἡ νήσσα τῆς νήσσης.
ἡ ὥρα τῆς ὥρας, ἡ οἰκία τῆς οἰκίας

3. Τὰ εἰς **-α** πρωτόκλιτα, ὄσα μεταβάλλουσι τὸ **α** εἰς τὴν γενικὴν καὶ δοτικὴν εἰς **η**, τὸ ἔχουσι πάντοτε βραχύ· ἐνῶ ὄσα δὲν τὸ μεταβάλλουσι τὸ ἔχουσι μακρόν.

Ἐξαιροῦνται καὶ τὸ ἔχουσι βραχύ :

α) Τὰ εἰς **-υια**, **-αια** καὶ εἰς **-ρα** δισύλλαβα, τὰ ὅποια ἔχουσι ἀμέσως πρὸ τοῦ **ρ** δίφθογγον πλὴν τῆς **αυ**· π. χ. μυῖα (μύγα), μαῖα, γραῖα, σφαῖρα (καὶ σφύρα, μοῖρα, πείρα, πῶρα κ. λ.).

β) Τὰ εἰς **-εια** ὑπερδισύλλαβα ἐπίθετα· π. χ. ταχεῖα, παχεῖα, πλατεῖα κ. λ. καὶ

γ) Τὰ προπαροξύτονα ὀνόματα· π. χ. μάχαιρα ἀλήθεια εὖνοια κ. λ.

Ὄρθογραφικαὶ παρατηρήσεις.

Τὰ εἰς **-εἰα** πρωτόκλιτα εἶναι τριῶν εἰδῶν :

α) Τὰ εἰς **-εἰα** οὐσιαστικά, ἀφρημένα τῶν εἰς **-εω** ρημάτων π. χ. δουλεύω, δουλεία, παιδεύω, παιδεία κ. λ.

β) Τὰ εἰς **-εἰα** ἐπίθετα θηλυκά τῶν εἰς **-ύς** ἐπιθέτων π. χ. ταχύς ταχεῖα, παχύς παχεῖα κ. λ.

γ) Τὰ εἰς **-εἰα** προπαροξύτονα οὐσιαστικά εἶναι ἀφρημένα τῶν εἰς **-ης** ἐπιθέτων π. χ. ἀληθής ἀλήθεια, ἐπιμελής ἐπιμέλεια κ. τ. λ.

δ) Γράψε καὶ τόνισε τὴν ἐν. αἰτιατικὴν καὶ τὴν ὀνομαστ. καὶ αἰτιατικὴν τοῦ πληθυντ. ἀριθμοῦ, ὅλων τῶν οὐσιαστικῶν τῆς παραπάνω σημειώσεως

Γενικαὶ παρατηρήσεις τῶν πρωτοκλίτων

1. Τὰ οὐσιαστικά πρωτόκλιτα εἰς τὴν γενικὴν τοῦ πληθυντικοῦ ἀριθμοῦ τονίζονται εἰς τὴν λήγουσαν καὶ περισπῶνται π. χ. αἱ γλώσσαι τῶν γλωσσῶν, οἱ μαθηταὶ τῶν μαθητῶν, αἱ πηγαὶ τῶν πηγῶν.

Ἡ χώρα, τὴν χώραν, ὡ χώρας, ἡ γλῶσσα, τὴν γλώσσαν, ὡ γλώσσα.

2. Ἡ ἐνικὴ ὀνομαστικὴ, αἰτιατικὴ καὶ κλητικὴ τῶν πρωτοκλίτων θηλυκῶν ὀνομάτων, ἔχουν πάντοτε τὸν ἴδιον χρόνον καὶ τόνον.

3. Ὅσα ἀσυναίρετα πρωτόκλιτα τονίζονται εἰς τὴν λήγουσαν, εἰς τὴν ὀνομαστικὴν αἰτιατικὴν καὶ κλητικὴν καὶ τῶν δύο ἀριθμῶν, λαμβάνουν ὀξεῖαν, εἰς δὲ τὴν γενικὴν καὶ δοτικὴν, λαμβάνουν περισπωμένην π. χ. ὁ κριτὴς τοῦ κριτοῦ· οἱ κριταὶ τῶν κριτῶν κ. λ.

ΣΗΜ. — Τὰ ὀνόματα ἀξίνη, δίνη, ζύμη, νίκη, ὕλη, λύπη, μᾶζα, κνίσσα, τρῦπα, σφῆρα, ἔχουν τὸ δίχρονον τῆς παραληγοῦσης μακρόν. Ὡστε ἀξίνοι, λύπαι, νίκαι κ. λ. μὲ περισπωμένην.

Ἀσκήσεις.

Γράψε καὶ τόνισε α) τὰ ὀνόματα: μαια, γραια, σημαια.

β) Τὰς λέξεις ὦρα, χωρα, σαυρα, πειρα, πεινα τρυπα καὶ εἰς τὸν πληθυντικὸν ἀριθμὸν.

γ) Γράψε καὶ τόνισε μερικὰ οὐσιαστικά ἀπὸ τὰ ρήματα: παιθεύω, κολακεύω, λατρεύω καὶ ἀπὸ τὰ ἐπίθετα: παχύς, ταχύς, βραδύς βαθύς, πλατύς κ. λ.

2. Συνηρημένα ονόματα τῆς α'. κλίσεως.

ὁ βορέ-ας = βορᾶς Ἡ Ἀθηνά-α = Ἀθηνᾶ
 ὁ Ἑρμέ-ας = Ἑρμῆς Ἡ συκέ-α = συκῆ

Μερικά πρωτόκλιτα, τὰ ὅποια ἔχουν χαρακτηῖρα α-ε-ο συναιρού-
 σιν αὐτὸν μέ τὰς καταλήξεις, διὰ τοῦτο λέγονται συνηρημένα καὶ κλι-
 νονται, ὅπως κατωτέρω :

Ἑνικὸς Ἀριθμὸς

ὁ	βορέ-ας	-ράς	Ἑρμέ-ας	-μῆς	ἡ	Ἀθηνά-α	-νά
τοῦ	βορέ-ου	-ρᾶ	Ἑρμέ-ου	-μοῦ	τῆς	Ἀθηνά-ας	-νάς
τῷ	βορέ-α	-ρᾷ	Ἑρμέ-α	-μῆ	τῇ	Ἀθηνά-α	-νά
τὸν	βορέ-αν	-ράν	Ἑρμέ-αν	-μῆν	τὴν	Ἀθηνά-αν	-νάν
ὦ	βορέ-α	-ρᾶ	Ἑρμέ-α	-μῆ	ὦ	Ἀθηνά-α	-νά

Ἑνικὸς

Ἀριθμὸς

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς

ἡ	γαλέ-α	-ῆ	ἀπλό-η	-ῆ	αἱ	γαλέ-αι	-αἱ	ἀπλό-αι	-αἱ
τῆς	γαλέ-ας	-ῆς	ἀπλό-ης	-ῆς	τῶν	γαλε-ῶν	-ῶν	ἀπλό-ων	-ῶν
τῇ	γαλέ-α	-ῆ	ἀπλό-η	-ῆ	ταῖς	γαλέ-αις	-αῖς	ἀπλό-αις	-αῖς
τὴν	γαλέ-αν	-ῆν	ἀπλό-ην	-ῆν	τάς	γαλέ-ας	-ᾶς	ἀπλό-ας	-ᾶς
ὦ	γαλέ-α	-ῆ	ἀπλό-η	-ῆ	ὦ	γαλέ-αι	-αἱ	ἀπλό-αι	-αἱ

Παρατηρήσεις ἐπὶ τῶν συνηρημένων πρωτοκλίτων.

1. Τὰ συνηρημένα πρωτόκλιτα, συναιροῦνται εἰς ὅλας τὰς πτώ-
 σεις ὡς ἑξῆς.

Τὸ α+α συναιροῦνται εἰς **ᾶ**. Π. χ. ἡ Ἀθηνά-α—Ἀθηνᾶ.

Τὸ ε+α καὶ ε+ο συναιροῦνται εἰς **ῆ**. Π. χ. ἡ γέ-α—γῆ, ἡ ἀπλόη—ῆ.

Τὸ ε+α, ὅταν πρό τοῦ ε ὑπάρχη ρ, συναιροῦνται εἰς **α**. Π. χ. ἡ
 σιδηρέ-α = **ᾶ**.

2. Τὰ συνηρημένα πρωτόκλιτα τονίζονται εἰς ὅλας τὰς πτώσεις
 εἰς τὴν λήγουσαν καὶ περισπῶνται.

ΣΗΜ.— Ὁ θορέας γράφεται μ' ἓνα ρ ἐνῷ ὁ βορᾶς μέ ρρ.— Ὁ Ἑρμῆς λέγεται
 καὶ εἰς τὸν πληθ. ἀριθ. εἰς δηλ. γένος αἱ Ἑρμαὶ καὶ τότε σημαίνει ἀγάλματα τοῦ Θεοῦ
 Ἑρμοῦ.— Ἡ γέα = γῆ εἰς τὸν πληθ. ἀριθ. λέγεται αἱ γαῖται, τῶν γαιῶν κ. τ. λ. ἀσυναί-
 ρετον καὶ τότε σημαίνει χωράφια.

Ἀσκήσεις

α) Κλίνει τὰ ονόματα: ὁ Μηνᾶς, ὁ Λουκάς, ὁ Θαλῆς, ὁ Ἀπελλῆς,
 ἡ Ναυσικᾶ, ἡ ἄμυγαλῆ, αἱ Ἑρμαὶ καὶ ἡ γῆ.

β) Κλίνει: ἡ σιδηρᾶ γέφυρα, ἡ διπλῆ γραμμῆ, ἡ μικρὰ ροδῆ.

ΔΕΥΤΕΡΑ ΚΛΙΣΙΣ

1. Ἀσυναίρετα.

Ἵ ὁ ἄνθρωπος, ἡ κάμηλος, τὸ θρανίον

1. Κατὰ τὴν δευτέραν κλίσειν κλίνονται ὀνόματα ἀρσενικά καὶ θηλυκά, λήγοντα εἰς-ος καὶ οὐδέτερα, λήγοντα εἰς-ον, ὅλα ἰσοσύλλαβα,

Α'. Ἀρσενικά

Ἐνικὸς ἀριθμὸς

Ἵ Ὀν.	ὁ	λαγ-ὸς	ἵππ-ος	κῆπ-ος	ἄνθρωπ-ος
Γεν.	τοῦ	λαγ-οῦ	ἵππ-ου	κῆπ-ου	ἄνθρωπ-ου
Δοτ.	τῷ	λαγ-ῶ	ἵππ-ῶ	κῆπ-ῶ	ἄνθρωπ-ῶ
Αἵτ.	τόν	λαγ-ὸν	ἵππ-ον	κῆπ-ον	ἄνθρωπ-ον
Κλ.	ὦ	λαγ-έ	ἵππ-ε	κῆπ-ε	ἄνθρωπ-ε

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς

Ἵ Ὀν.	οἱ	λαγ-οί	ἵππ-οι	κῆπ-οι	ἄνθρωπ-οι
Γεν.	τῶν	λαγ-ῶν	ἵππ-ων	κῆπ-ων	ἄνθρωπ-ων
Δοτ.	τοῖς	λαγ-οῖς	ἵππ-οις	κῆπ-οις	ἄνθρωπ-οις
Αἵτ.	τούς	λαγ-οὺς	ἵππ-οὺς	κῆπ-οὺς	ἄνθρωπ-οὺς
Κλητ.	ὦ	λαγ-οί	ἵππ-οι	κῆπ-οι	ἄνθρωπ-οι

Ἀσκήσεις.

α) Κλίνει ὅπως ὁ λαγός: ὁ ἀγρός, ὁ ποταμός, ὁ γεωργός, ὁ πετεινός, ὁ ἀδελφός καὶ τὰ κύρια: ὁ Πηνειός, ὁ Ἀλφειός, ὁ Θεσσαλός, ὁ Γερμανός, ὁ Ἰταλός, ὁ Ἀμερικανός, ὁ Καναδός κ. τ. λ.

β) Ὅπως ὁ ἵππος: ὁ λύκος, ὁ σπóρος, ὁ λόφος.

γ) Ὅπως ὁ κῆπος: ὁ τοῖχος, ὁ χοῖρος, ὁ οἶνος, ὁ ἦχος, ὁ δοσλος.

δ) Ὅπως ὁ ἄνθρωπος: ὁ ἔμπορος, ὁ ἄνεμος, ὁ ἄγγελος, ὁ κάτοικος, ὁ βάρσχος, ὁ κένταυρος, ὁ ἵπποπόταμος.

ε) Γράψε ἀπὸ τὰ ἐπάνω ὀνόματα ἕν ἀπὸ κάθε εἶδος μὲ χωριστὰς καταλήξεις.

Β' Θηλυκά.

Ἐνικὸς ἀριθμὸς

Ἵ Ὀν.	ἡ	νῆσ-ος	ὄδ-ος	ἄρκτ-ος	ἄμπελ-ος
Γεν.	τῆς	νῆσ-ου	ὄδ-οῦ	ἄρκτ-ου	ἄμπελ-ου
Δοτ.	τῇ	νῆσ-ῶ	ὄδ-ῶ	ἄρκτ-ῶ	ἄμπελ-ῶ
Αἵτ.	τὴν	νῆσ-ον	ὄδ-ὸν	ἄρκτ-ον	ἄμπελ-ον
Κλητ.	ὦ	νῆσ-ε	ὄδ-ε	ἄρκτ-ε	ἄμπελ-ε

Πληθυντικός Ἀριθμός

᾽Ον.	αἱ	νήσ-οι	ὄδ-οι	ἄρκτ-οι	ἄμπε-λοι
Γεν.	τῶν	νήσ-ων	ὄδ-ῶν	ἄρκτ-ων	ἄμπέλ-ων
Δοτ.	ταῖς	νήσ-οις	ὄδ-οῖς	ἄρκτ-οις	ἄμπέλ-οις
Αἰτ.	τάς	νήσ-ους	ὄδ-οὺς	ἄρκτ-ους	ἄμπέλ-ους
Κλητ.	ᾶ	νήσ-οι	ὄδ-οι	ἄρκτ-οι	ἄμπελ-οι

Ἀσκήσεις.

- Κλίνε α) Ὅπως ἡ ὁδός: ἡ κιβωτός, ἡ δοκός, ἡ τροφός:
 β) Ὅπως ἡ ἄρκτος: ἡ ράβδος, ἡ τάφρος, ἡ παρθένος.
 γ) Ὅπως ἡ νῆσος: ἡ ψῆφος, ἡ Τῆνος, ἡ Δήλος, ἡ Κύπρος.
 δ) Ὅπως ἡ ἀμπελος: ἡ ἔλαφος, ἡ κάμηλος, ἡ εἴσοδος, ἡ πάροδος.
 ε) Γράψε ἀπό τὰ ἐπάνω ὀνόματα ἓνα ἀπό κάθε εἶδος μέ χωριστάς τὰς καταλήξεις,

γ' Οὐδέτερα.

Ἐνικός Ἀριθμός

᾽Ον.	τὸ	πιτην-ὸν	μῆλ-ον	δένδρ-ον	<i>αὐτοκίνητον</i> πρόβατ-ον
Γεν.	τοῦ	πιτην-οῦ	μῆλ-ου	δένδρ-ου	προβάτ-ου
Δοτ.	τῷ	πιτην-ῷ	μῆλ-ω	δένδρ-ω	προβάτ-ω
Αἰτ.	τὸ	πιτην-όν	μῆλ-ον	δένδρ-ον	πρόβατ-ον
Κλητ.	ᾶ	πιτην-όν	μῆλ-ον	δένδρ-ον	πρόβατ-ον

Πληθυντικός ἀριθμός

᾽Ον.	τά	πιτην-ἄ	μῆλ-α	δένδρ-α	πρόβατ-α
Γεν.	τῶν	πιτην-ῶν	μῆλ-ων	δένδρ-ων	προβάτ-ων
Δοτ.	τοῖς	πιτην-οῖς	μῆλ-οις	δένδρ-οις	προβάτ-οις
Αἰτ.	τά	πιτην-ἄ	μῆλ-α	δένδρ-α	πρόβατ-α
Κλητ.	ᾶ	πιτην-ἄ	μῆλ-α	δένδρ-α	πρόβατ-α

Παρατηρήσεις ἐπὶ τῶν οὐδετέρων.

1. Τὰ οὐδέτερα ὀνόματα ἔχουν τὴν ὀνομαστικὴν, αἰτιατικὴν καὶ κλητικὴν ὁμοίαν, π. χ. τὸ μῆλον, αἰτ. τὸ μῆλον, κλητ ᾶ μῆλον.
2. Τὸ **α** εἰς τὸ τέλος τῶν οὐδετέρων ὀνομάτων εἶναι πάντοτε θροαχὸν· π. χ. τὸ χῶμα — χῶματα, πρᾶγμα — πράγματα, χρήμα — χρήματα.

Ἀσκήσεις.

Κλίνε α) Ὅπως τὸ πτηνόν: τὸ φυτόν, τὸ λουτρόν, τὸ φαγητόν, τὸ ποτόν, τὸ ρητόν.

β) Ὅπως τὸ δένδρον: τὸ κέντρον, τὸ τέκνον, τὸ μέτρον.

γ) Ὅπως τὸ μῆλον: τὸ σῆκον, τὸ πλοῖον, τὸ σχολεῖον, τὸ γραφεῖον, τὸ νοσοκομεῖον.

δ) Ὅπως τὸ πρόβατον: τὸ πρόσωπον, τὸ ἔντομον, τὸ πέταλον, τὸ ἄροτρον καὶ τὰ κύρια ὀνόματα; τὸ Ναύπλιον, τὸ Αἴγιον, τὸ Ἄγρίνιον.

ε) Γράψε ἀπὸ τὰ παραπάνω ὀνόματα ἓν ἀπὸ κάθε εἶδος.

Καταλήξεις τῶν δευτεροκλίτων ὀνομάτων

Πτώσεις	Ἐνικός ἀριθμὸς		Πληθυντικός ἀριθμὸς		
	Ἄρσεν.—Θηλυκά	Οὐδέτ.		Ἄρσεν.—Θηλυκά	Οὐδέτ.
Ὄν.	-ος	-ον	Ὄν.	-οι	-α
Γεν.	-ου	-ου.	Γεν.	-ων	-ων
Δοτ.	-ω	-ω	Δοτ.	-οις	-οις
Αἰτ.	-ον	-ον	Αἰτ.	-ους	-α
Κλ.	-ε (ος)	-ον	Κλητ.	-οι	-α

Παρατηρήσεις ἐπὶ τῶν δευτεροκλίτων ὀνομάτων

Ὁ φίλος—ῶ φίλε, ἡ κάμηλος—ῶ κάμηλε

1. Ἡ κλητική ἐνικοῦ τῶν ἀρσενικῶν καὶ θηλυκῶν ὀνομάτων τῆς δευτέρας κλίσεως, λήγει εἰς **ε**. Τῶν εἰς **-ος** θηλυκῶν ἐνίστε ἀπαντᾷ καὶ εἰς **-ος**.

Τῷ μῆλῳ, τῷ λαῷ, τῷ κηπουρῷ.

2. Ἡ δοτική ἐνικοῦ εἰς τὸ τέλος τῶν ὀνομάτων τῆς β' κλίσεως, λαμβάνει **ὑπογεγραμμένην**, π. χ. τῷ λόφῳ, τῷ λαῷ.

Τοῦ κηπουροῦ—τῷ κηπουρῷ—τῶν κηπουρῶν—τοῖς κηπουροῖς

3. Ἡ μακρὰ κατάληξις τῆς γενικῆς καὶ δοτικῆς καὶ εἰς τοὺς δύο ἀριθμοὺς τονιζομένη πάντοτε **περισπάται**: τοῦ λαοῦ, τῶν λαῶν.

ΣΗΜ. — Τὰ ὀνόματα σῆκος, πῖλος, πρῖνος, γῦρος, τύφος, μῦθος, στύλος, γρύλος, πῦον, σῆκον φύλον, καθὼς καὶ τὰ εἰς **-άκος** **-άτος** **-άνος**, **-ίκος**, **-ίτος**, **-ίνος**—κύρια ὀνόματα, ἔχουν τὸ δίχρονον τῆς παραληγούσης μακρὸν καὶ διὰ τοῦτο περισπῶνται π. χ' Πᾶνος, Νίκος, Τίτος κ. τ. λ.

Ἄσκησις.

Τόνισε τὰ ὀνόματα: τὰ ὄωρα, τὰ μῆλα, τὸ νῆμα, τὸ σημα, τὰ σχολεῖα, τὰ ταμεία, τὸ κυμα, τὰ συκα, ὁ πιλος μου εἶναι παλαιός. Ὁ στυλος οὗτος εἶναι ἀπὸ πρινον. Ὁ πρινος εἶναι τὸ στερεώτερον ξυλον. Ἔχω ἓνα καλὸν φίλον, τὸν Νικον. Τὸ φύλλον τῆς συκῆς εἶναι πλατύσχιστον.

2. Συνηρημένα ὀνόματα τῆς β' κλίσεως.

Μερικὰ δευτερόκλιτα ὀνόματα, τὰ ὅποια ἔχουν χαρακτηῖρα **ε** ἢ **ο** συναιροῦσιν αὐτὸν μὲ τὰς καταλήξεις. Διὰ τοῦτο λέγονται συνηρημένα καὶ λήγουν, τὰ ἀρσενικά εἰς **-οῦς** καὶ τὰ οὐδέτερα εἰς **-οῦν** π.χ. ὁ ἀπλό-ος = ἀπλοῦς, τὸ ὀστέ-ον = ὀστοῦν,

Ἐνικὸς Ἀριθμὸς

Ὀν.	ὁ	πλό-ος = πλοῦς	τὸ	ὀστέ-ον = οῦν
Γεν.	τοῦ	πλό-ου = πλοῦ	τοῦ	ὀστέ-ου = οῦ
Δοτ.	τῷ	πλό-ω = πλω	τῷ	ὀστέ-ω = ῶ
Αἰτ.	τόν	πλό-ον = πλοῦν	τὸ	ὀστέ-ον = οῦν
Κλητ.	ὦ	πλό-ε = πλοῦ	ὦ	ὀστέ-ον = οῦν

Πληθυντικὸς Ἀριθμὸς

Ὀν.	οἱ	πλό-οι = πλοῖ	τὰ	ὀστε-α = ὀστᾶ
Γεν.	τῶν	πλό-ων = πλων	τῶν	ὀστέ-ων = ὀστών
Δοτ.	τοῖς	πλό-οις = πλοῖς	τοῖς	ὀστέ-οις = ὀστοῖς
Αἰτ.	τούς	πλό-ους = πλοῦς	τὰ	ὀστέ-α = ὀστᾶ
Κλητ.	ὦ	πλό-οι = πλοῖ	ὦ	ὀστέ-α = ὀστᾶ

Παρατηρήσεις.

1. Τὰ συνηρημένα δευτερόκλιτα καὶ μετὰ τὴν συναίρεσιν εἰς τὴν γενικὴν καὶ δοτικὴν τοῦ ἐνικοῦ ἀριθμοῦ καὶ εἰς ὅλας τὰς πτώσεις τοῦ πληθυντικοῦ ἀριθμοῦ λήγουν, ὅπως καὶ τὰ ἀσυναίρετα.

2. Τὰ συνηρημένα δευτερόκλιτα περισιπῶνται εἰς ὅλας τὰς πτώσεις.

3. Τὸ **α** τῶν συνηρημένων δευτεροκλιτῶν ὀνομάτων, ἐπειδὴ προέρχεται ἐκ συναίρεσως, εἶναι μακρόν, π.χ. τὰ ὀστέα = ὀστᾶ.

4. Τὰ συνηρημένα δευτερόκλιτα, τὰ ὅποια τονίζονται εἰς τὴν παραλήγουσαν, ἔχουν τὴν διφθογγον **οι** βραχεῖαν ἢν καὶ προέρχεται ἐκ συναίρεσως π.χ. εὔνο-οι = εὔνοι, εὔπλο-οι = εὔπλοι.

5. Τὰ λήγοντα εἰς **-οα** σύνθετα οὐδέτερα δευτερόκλιτα, μένου ἀσυναίρετα π.χ. τὰ εὔνοα, τὰ εὔχροα.

Ἀσκήσεις.

1. Κλίνε ὅπως τὸ πλοῦς : ὁ νοῦς, ὁ ροῦς, ὁ θροῦς, ὁ ἀπλοῦς.
2. Ὅπως τὸ ὄστουν : τὸ κυανοῦν, τὸ σιδηροῦν, τὸ διπλοῦν.
3. Κλίνε ὁ ἀπλοῦς ἄνθρωπος, ἡ χρυσοῦ λίρα, τὸ χρυσοῦν ὥρο-λόγιον.

3. Ὄνόματα ἀττικόκλιτα.

α) Μερικὰ ὀνόματα τῆς β' κλίσεως, ἀντὶ νὰ λήγουν εἰς —ος, ον, λήγουν εἰς —ως —ων· π. χ, ὁ Ἄθως (τὸ Ἅγιον Ὄρος), ὁ ρινόκερος, ἡ ἀπόκρεως, ἡ νεώς, ἡ Κῶς, τὸ ἀνώγειον (ἀνώγι), Αἰγάλεων.

Τὰ ὀνόματα αὐτὰ λέγονται **ἀττικόκλιτα**, ἐπειδὴ τὰ ἔλεγον τοιου-τοτρόπως, οἱ ἀρχαῖοι κάτοικοι τῆς Ἀττικῆς (Ἀθηναῖοι).

γ) Τὰ ἀττικόκλιτα ὀνόμ. φυλάττουν τὸ **ω** ἢ **φ**, ὅπου ἡ νέα β' κλίσις ἔχει **φ** ἢ **οι**, εἰς ὅλας τὰς πτώσεις, χωρὶς ὅμως τὸ **ς** εἰς τὴν ἐνικ. γενι-κὴν δοτικὴν, καὶ τὴν πληθυν. ὀνομαστικὴν· π. χ, ἡ ἀπόκρεως, τῆς ἀπό-κρεω, τῆ ἀπόκρεφ, τὴν ἀπόκρεων, ὦ ἀπόκρεως. Αἱ ἀπόκρεφ, τῶν ἀπό-κρεων, ταῖς ἀπόκρεφς, τὰς ἀπόκρεως, ὦ ἀπόκρεφ,

γ) Καθ' ὅμοιον τρόπον κλίνονται καὶ τὰ : ὁ Ἄθως, ὁ ρινόκερος, ὁ καὶ ἡ νεώς, ἡ Κῶς, τὸ ἀνώγειον.

Ὅλα τὰ τονιζόμενα εἰς τὴν λήγουσαν, πλην τοῦ ἡ Κῶς, ὀξύνον-ται εἰς ὅλας τὰς πτώσεις.

ΤΡΙΤΗ ΚΛΙΣΙΣ

Σῶμ-α, συνάπ-ι, δὸρ-υ, Καλυψά.
γείτω-ν, κλητή-ρ, πόλι-ς, πίνα-ξ, γύ-ψ.

1) Κατὰ τὴν γ' κλίσειν κλίνονται, ὀνόματα ἀρσενικά θηλυκὰ καὶ οὐδέτερα, ὅλα περιτοσούλλαβα, τὰ ὅποια λήγουν εἰς τὴν ἐν. ὀνομαστι-κὴν εἰς ἓνα ἐκ τῶν φωνηέντων **α, ι, υ, ω** ἢ εἰς ἓνα ἐκ τῶν συμφώνων **ν, ρ, ς, ξ, ψ**.

σωλήν, σωλήν-ος, θέμα σωλήν-λιμὴν λιμέν-ος θ. λιμὴν καὶ **λιμέν-**

2) Τὰ τριτόκλιτα ὀνόματα, ἄλλα σχηματίζονται εἰς ὅλας τὰς πτώ-σεις μὲ ἓνα θέμα καὶ διὰ τοῦτο λέγονται **μονόθεμα**, καὶ ἄλλα σχηματί-ζονται μὲ δύο θέματα καὶ διὰ τοῦτο λέγονται **διπλόθεμα**. Εἰς τὰ μονό-θεμα ὀνόματα τὸ θέμα εἶναι μακρόν· π. χ. σωλήν-σωλήνης.

3) Εἰς τὰ διπλόθεμα τὸ ἓνα θέμα τῶν εἶναι **μακρόν** καὶ λέγεται **ἰσχυρόν** καὶ τὸ ἄλλο εἶναι **βραχύ** καὶ λέγεται **ἀσθενές**· π. χ. λιμὴν-λιμέν-ος

4) Τὸ **θέμα** τῶν τριτοκλίτων ὀνομάτων, τὸ εὐρίσκομεν εἰς τὴν γενικήν τοῦ ἐνικοῦ, ἀφοῦ χωρίσωμεν τὴν κατάληξιν· "Ἕλλην - "Ἕλληνος
Εἰς τὰ διπλόθεμα ὀνόματα τὰ ἄλλο θέμα των, εἶναι ἡ ὀνομαστική των, π. χ. ποιμὴν, ποιμέν-ος.

5) Τὸ τελευταῖον γράμμα τοῦ θέματος, λέγεται **χαρακτήρ**· π. χ. εἰς τὸ ὄνομα ποιμὴν-ποιμέν-ος ὁ χαρακτήρ εἶναι τὸ **ν**.

ΣΗΜ. Τὸ θέμα, τὸν χαρακτήρα καὶ τὰς καταλήξεις τῶν τριτοκλίτων ὀνομάτων θὰ τὰ μάθωμεν κατωτέρω μετὰ τὴν κλίσιν αὐτῶν.

Ὁ ἥρω-ς τοῦ ἥρω-ος, ὁ ἀγών τοῦ ἀγών-ος.

6) Τὰ τριτόκλιτα ὀνόματα ἀνάλογα μετὰ τὸν χαρακτήρα των, διαίρονται εἰς **φωνηεντόληκτα** καὶ εἰς **συμφωνόληκτα**.

Α'. Φωνηεντόληκτα.

Φωνηεντόληκτα ὀνόματα τῆς γ' κλίσεως, λέγονται ὅσα ἔχουν χαρακτήρα φωνῆεν· εἶναι ἀρσενικά, θηλυκά καὶ οὐδέτερα καὶ λήγουν.

α) Εἰς **-ις** ἢ **-ι'** π. χ. ἡ πόλις, ἡ τάξις, ὁ ὄφις.

β) » **-υς** ἢ **-υ'** π. χ. ὁ πῆχυς, ὁ πρέσβυς, ὁ πέλεκυς, τὸ ἄστυ (πόλις).

γ) » **-ως** ἢ **-ω'** π. χ. ὁ Μίνως, ὁ ἥρω-ς, ἡ ἠχώ, ἡ Καλυψώ, ἡ Κλειώ.

δ) » **-αυς**, **-ευσ**, **-ους** π. χ. ἡ ναῦς, ὁ βασιλεὺς, ὁ βοῦς.

Ἐξ αὐτῶν ἄλλα εἶναι **ἀσυναίρετα** εἰς ὅλας τὰς πτώσεις καὶ ἄλλα **συνηρημένα** εἰς ὀλίγας μόνον πτώσεις καὶ διὰ τοῦτο λέγονται **συνηρημένα** ὀλιγόπτωτα.

Α'. Ἀσυναίρετα.

Εἰς **-ως** **-υς** **-αῦς** **-οῦς**

Ἐνικός ἀριθμὸς

	Θέμ.	Ἰχθυ-	Θ. ἥρω-	Θ. βου-	Θ. γραυ-	Θ. δρυ-
Ὀν.	ὁ	ἰχθύς	ἥρω-ς	βοῦς	ἡ γραυ-ς	δρυ-ς
Γεν.	τοῦ	ἰχθύος	ἥρω-ος	βοῦ-ος	τῆς γραυ-ός	δρυ-ός
Δοτ.	τῷ	ἰχθύϊ	ἥρωϊ	βοῦϊ	τῇ γραυῖ	δρυῖ
Αἰτ.	τόν	ἰχθύν	ἥρωα	βοῦν	τὴν γραυ-ν	δρυν
Κλ.	ὦ	ἰχθύ	ἥρω-ς	βοῦ-ς	ὦ γραυ	δρῦ

Πληθυντικός ἀριθμὸς

Ὀν.	οἱ	ἰχθύες	ἥρωες	βόες	αἱ γραυ-ες	δρυ-ες
Γεν.	τῶν	ἰχθύων	ἥρώων	βοῶν	τῶν γραυ-ων	δρυ-ων
Δοτ.	τοῖς	ἰχθύσι	ἥρωσι	βαυσι	ταῖς γραυ-σὶ	δρυσὶ
Αἰτ.	τούς	ἰχθῦς	ἥρωας	βοῦς	ταῖς γραυ-ς	δρυ-ς
Κλ.	ὧ	ἰχθύες	ἥρωες	βόες	ὧ γραυ-ες	δρυ-ες

Εἰς τὰ εἰς **-αυς** καὶ **-ους** ὀνόματα ἀποβάλλεται τὸ **υ** μεταξὺ δύο φωνηέντων· π. χ. τοῦ βου-ός = βοός, τῆς γραυ-ός = γραός κ. τ. λ.

Άσκήσεις.

- α) Κλίνε ὅπως ὁ ἰχθύς: ἡ ἰσχύς, ἡ ὄφρυς, ἡ κλιτύς, ὁ στάχυς
 ὁ θότρυς.
 β) ὅπως ὁ ἦρωρ: ὁ Μίνωρ, ὁ Τρώρ, ὁ θώρ (τοσκάλι).
 γ) ὅπως ὁ βούρ: ὁ νοῦρ, ὁ θροῦρ (τῶν φύλλων).
 δ) ὅπως ἡ δρυρ: ὁ μῦρ (ποντικός), ὁ σῦρ (γυροῦνι).
 ε) γράψε ἓν ἀπό κάθε κατηγορίαν τῶν ἀνωτέρω ὀνομάτων.

Β'. Συνηρημένα ὀλιγοπαθῆ.

Εἰς -εύρ, -ίρ ἢ -ί, -υρ ἢ -υ γεν. -εωρ καὶ -ω γεν. -οῦρ.

Ἐνικός Ἀριθμός

(θ. βοοῖλευ, βασιλέ) (θ. ὄφι, ὄφε) (θ. πηχυ, πήχε) (θ. πόλι, πόλε) (θ. ἦχω, ἦχο)

Ὄν.	ὁ	βασιλεύρ	ὄφιρ	πήχυρ	ἡ	πόλιρ	λεχῶ
Γεν.	τοῦ	βασιλέωρ	ὄφεωρ	πήχεωρ	τῆρ	πόλεωρ	λεχοῦρ
Δοτ.	τῷ	βασιλεῖ	ὄφει	πήχει	τῇ	πόλει	λεχοῖ
Αἰτ.	τόν	βασιλέα	ὄφιν	πήχυν	τήν	πόλιν	λεχῶ
Κλ.	ὦ	βασιλεῦ	ὄφι.	πήχyu	ὦ	πόλι	λεχῶ

Πληθυντικός Ἀριθμός

Ὄν.	οἱ	βασιλεῖρ	ὄφειρ	πήχειρ	αἱ	πόλειρ	λεχοῖ
Γεν.	τῶν	βασιλέωρ	ὄφεωρ	πήχεωρ	τῶν	πόλεωρ	λεχῶν
Δοτ.	τοῖρ	βασιλεῦσι	ὄφεισι	πήχεσι	ταῖρ	πόλεσι	λεχοῖρ
Αἰτ.	τούρ	βασιλεῖρ	ὄφειρ	πήχειρ	τάρ	πόλειρ	λεχοῦρ
Κλ.	ὦ	βασιλεῖρ	ὄφειρ	πήχειρ	ὦ	πόλειρ	λεχοῖ

Τά εἰρ -ω θηλυκά εἰρ τόν πληθυντικόν ἀριθμόν κλίνονται κατὰ τὴν β' κλίσιν.

ΣΗΜ. Τά ὀνόματα, δρᾶοιρ, πρᾶξιρ, θλιψιρ, ψυξιρ ἔχουν τό δίχρονον τῆρ παραληγοῦσῆρ μακρόν.

Ἡ αἰτιατική τοῦ ἐνικοῦ ἀριθμοῦ τῶν εἰρ ω θηλυκῶν ὄν. ὀξύνεται, ἄν καὶ προέρχεται ἔκ συναϊρέσεωρ π. χ. τὴν ἦχώα - ὦ, τὴν Καλυψῶα - ὦ.

Άσκήσεις

α) Κλίνε α) ὅπως ὁ βασιλεύρ: ὁ γραφεύρ, ὁ ἱερεύρ, ὁ ἱππεύρ, ὁ κουρεύρ. β) ὅπως ὁ ὄφιρ: ὁ μάντιρ, ἡ τάξιρ, ἡ πρᾶξιρ. γ) ὅπως ὁ πήχυρ: ὁ πέλεκυρ, ὁ πρέσβυρ, τὸ ἄστυρ. δ) ὅπως ἡ λεχῶ: ἡ πειθῶ, ἡ Καλυψῶ, ἡ Μαριγῶ, ἡ Κλειῶ.

β) Γράψε τά ὀνόματα: ὁ μάντιρ, ὁ πέλεκυρ, ὁ γραφεύρ, ἡ ἦχώ.

Γενικαὶ παρατηρήσεις ἐπὶ τῶν φωνηεντολήκτων.

Ὁ ὄφι-ς, ἡ πόλι-ς, ὁ στάχυ-ς, ὁ ἥρω-ς, ἡ ἡχώ.

1. Ὅλα τὰ ἀρσενικά καὶ θηλυκὰ φωνηεντόληκτα ὀνόματα τῆς γ' κλίσεως, πλὴν τῶν εἰς -ω θηλυκῶν, ἔχουν εἰς τὴν ὀνομαστικὴν τοῦ ἐνικοῦ κατάληξιν -ς.

ὁ ἱερεύς τοῦ ἱερέως - ἡ πόλις τῆς πόλεως - ὁ πῆχυς τοῦ πήχεως, τὸ συνάπι τοῦ συνάπεως - τὸ ἄστυ τοῦ ἄστεως.

2. Ὅλα τὰ εἰς -εύς, -ίς ἰ καὶ -υς -υ οὐσιαστικά, ὀνόματα τὰ ὁποῖα ἔχουν χαρακτῆρα ε, ἐκτείνουσι τὴν κατάληξιν τῆς γενικῆς τοῦ ἐνικοῦ -ος εἰς -ως.

Πόλις πόλιν, πῆχυς πῆχυν, γραῦς γραῦν, ὁ βοῦς τὸν βοῦν.

3. Ὅλα τὰ λήγοντα εἰς -ίς, -υς, αῦς καὶ -οῦς οὐσιαστικά φωνηεντόληκτα τῆς γ' κλίσεως εἰς τὴν αἰτιατικὴν τοῦ ἐνικοῦ, λήγουν εἰς ν. Τὰ δὲ εἰς -ως καὶ -εύς λήγουν εἰς α' π. χ. τὸν ἥρωα, τὸν ἱερέα κ. λ.

Ἡ γραῦς ᾧ γραῦ, ὁ ἱερεύς ᾧ ἱερεῦ, ὁ βοῦς ᾧ βοῦ, ἡ πόλις ᾧ πόλι, ὁ πέλεκυς ᾧ πέλεκυ.

4. Ὅλα τὰ λήγοντα εἰς -αῦς, -εύς, -οῦς, -ίς καὶ -υς οὐσιαστικά φωνηεντόληκτα, σχηματίζουν τὴν κλητικὴν τοῦ ἐνικοῦ, χωρὶς τὴν κατάληξιν -ς.

ὁ ἱερεύς, ὁ ὄφις τὸν ὄφιν, ὁ πῆχυς τὸν πῆχυν
οἱ ἱερεῖς, τοὺς ὄφε-ας = εἰς τοὺς πήχε-ας = εἰς.

5. Τὰ λήγοντα εἰς -εὺς -ίς -ι καὶ τὰ εἰς -υς -υ ὀνόματα, τὰ ὅποια κάμουν τὴν γενικὴν εἰς -έως, ἔχουν δύο θέματα λήγοντα εἰς -εὺ -ι -υ καὶ εἰς -ε' π. χ. ἱερεὺ- καὶ ἱερε-, πόλι- καὶ πόλε-, πῆχυ- καὶ πήχε-. Ἀπὸ τὸ α' θέμα τῶν, γίνεται ἡ ὀνομαστικὴ, αἰτιατικὴ καὶ κλητικὴ τοῦ ἐνικοῦ καὶ ἀπὸ τὸ β' ὅλαι αἱ ἄλλαι πτώσεις καὶ τῶν δύο ἀριθμῶν. Ὁ δὲ χαρακτῆρ τῶν ε, συναιρεῖται μὲ τὰς καταλήξεις -ι, -ες καὶ -ας εἰς εἰ καὶ εἰς.

Γραῦς - γραυ-ός = γραός, βασιλεύ-α = βασιλέα, βοῦς - βοὺς = βοός.

6. Τὰ εἰς -αῦς, -εύς καὶ -οῦς λήγοντα ὀνόματα, ἀποβάλλουσι τὸ υ μεταξὺ δύο φωνηέντων π. χ. ὁ νοῦς τοῦ νοῦ-ός = νοός.

Ὁ Μίνως, ὁ ἥρως, ἡ Κλειώ, ἡ Λεχώ.

7. Ὅλα τὰ εἰς -ως καὶ -ω τριτόκλιτα ὀνόματα, γράφονται μὲ ω τῷ ἥρωϊ, τὸν Τρωᾶ, τοὺς βασιλεβοῖ, τοὺς Τρωᾶς.

8. Αἱ καταλήξεις ῖ, ᾶ, σῖ καὶ ᾶς τῆς γ' κλίσεως εἶναι βραχεῖται.

Β'. Συμφωνόληκτα.

1. Οὐρανισκοφωνόληκτα (κ. γ. χ).

Οὐρανισκοφωνόληκτα λέγονται τὰ ὀνόματα τοῦ ἔχουν χαρακτηριστὰ οὐρανισκόφωνον (**κ, γ, χ**) λήγουν ὅλα εἰς **ξ** καὶ κλίνονται ὡς ἑξῆς :

Ἐνικὸς Ἀριθμὸς

	(θ. κόρακ).	(θ. ἄρπαγ)	(θ. ὄνουχ.)	θ. θλάκ)
Ὀν.	ὁ κόραξ (κ-ς)	ἄρπαξ (γ-ς)	ὄνουξ (χ-ς)	θλάξ (κ-ς)
Γεν.	τοῦ κόρακ-ος	ἄρπαγ-ος	ὄνουχ-ος	θλακ-ός
Δοτ.	τῷ κόρακ-ι	ἄρπαγ-ι	ὄνουχ-ι	θλακ-ι
Αἰτ.	τὸν κόρακ-α	ἄρπαγ-α	ὄνουχ-α	θλακ-α
Κλητ.	ὦ κόραξ	ἄρπαξ	ὄνουξ	θλάξ

Πληθυντικὸς Ἀριθμὸς

Ὀν.	οἱ κόρακ-ες	ἄρπαγ-ες	ὄνουχ-ες	θλακ-ες
Γεν.	τῶν κοράκ-ων	ἄρπάγ-ων	ὄνούχ-ων	θλακ-ῶν
Δοτ.	τοῖς κόραξ-ι	ἄρπαξι-ι	ὄνουξι-ι	θλαξι-ι
Αἰτ.	τούς κόρακ-ας	ἄρπαγ-ας	ὄνουχ-ας	θλακ-ας
Κλητ.	ὦ κόρακ-ες	ἄρπαγ-ες	ὄνουχ-ες	θλακ-ες

κ νύξ

Παρατηρήσεις.

1. Τὰ οὐρανισκοφωνόληκτα εἰς τὴν ὀνομαστικὴν τοῦ ἐνικοῦ, λήγουν εἰς **ξ** καὶ εἰς τὴν δοτικὴν τοῦ πληθυντικοῦ εἰς **ξι**, ἐπειδὴ ὁ χαρακτήρ των **κ, γ, χ**, ἐνούμενος μὲ τὸ **σ** τῶν καταλήξεων **ς** καὶ **σι**, γίνεται **ξ**.

2. Τὰ οὐρανισκοφωνόληκτα ἔχουν τὴν κλητικὴν ὁμοίαν μὲ τὴν ὀνομαστικὴν π. χ. ὁ κόραξ—ὦ κόραξ, ὁ ἄρπαξ—ὦ ἄρπαξ.

3. Εἰς τὰ οὐρανισκοφωνόληκτα ἀνήκουν καὶ τὰ ὀνόματα, τὰ ὁποῖα ἔχουν χαρακτηριστὰ **κτ** π.χ. ἡ νύξ τῆς νυκτός, ὁ χειρῶνας τοῦ χειρῶνα-**κτος**, ἄναξ (βασιλεὺς) τοῦ ἀνακτος.

4. Τὰ μονοσύλλαβα οὐρανισκοφωνόληκτα εἰς τὴν γενικὴν καὶ δοτικὴν καὶ τῶν δύο ἀριθμῶν τονίζονται εἰς τὴν λήγουσαν π.χ. θλάξ-θλακός, νύξ-νυκτός κλπ.

5) Αἱ καταλήξεις τῆς γ' κλίσεως **ι, σι, ας** εἶναι βραχεῖαι π. χ. τῷ κλητῆρι, τὸν κλητῆρα, τοῖς κλητῆρσι, τοὺς κλητῆρας,

ΣΗΜ. Τὰ ὀνόματα **ράξ** καὶ **θλάξ**, ἔχουν τὸ δίχρονον α μακρόν ὥστε αἱ ράγες, αἱ θλάκες μὲ περισπωμένην.

Ἀσκήσεις.

- α) Λέγε απέξω τὰς καταλήξεις τῶν ἀνωτέρω ὀνομάτων.
 β) Κλίνε ὅπως ὁ κόραξ: ὁ κόλαξ, ὁ ἀνθραξ, ὁ φύλαξ, ὁ πίναξ.
 γ) Ὅπως ὁ ἄρπαξ: ὁ τέττιξ, ἡ πλάστιγξ, ἡ διῶρυξ, ἡ μάστιξ.
 δ) Ὅπως ὁ βλάξ: ἡ πλάξ, ἡ γλαυξ, ἡ αἶξ, ἡ φλόξ, ἡ ράξ (ρόγα).
 ε) Κλίνε καὶ γράψε τὰ ὀνόματα: πίναξ, διῶρυξ, γλαυξ, πλάξ.

2. Χειλοφωνόληκτα. (π, β, φ).

Χειλοφωνόληκτα λέγονται τὰ ὀνόματα, τὰ ὅποια ἔχουν χαρακτῆρα χειλεόφωνον **π, β, φ**. Ταῦτα λήγουν ὄλα εἰς **ψ** καὶ κλίνονται ὡς ἐξῆς:

Ἐνικός Ἀριθμός

(θ. κώνωπ)	(θ. Ἄραβ)	(θ. γυπ)	(θ. φλεβ)
Ὄν. ὁ κώνωψ (π-ς)	Ἄραψ (β-ς)	γύψ (π-ς)	ἡ φλέψ (β-ς)
Γεν. τοῦ κώνωπ-ος	Ἄραβ-ος	γυπ-ός	τῆς φλεβ-ός
Δοτ. τῷ κώνωπ-ι	Ἄραβ-ι	γυπ-ι	τῇ φλεβ-ι
Αἰτ. τὸν κώνωπ-α	Ἄραβ-α	γυπ-α	τὴν φλεβ-α
Κλ. ᾧ κώνωψ	Ἄραψ	γύψ	ᾧ φλέψ

Πληθυντικός ἀριθμός

Ὄν. οἱ κώνωπ-ες	Ἄραβ-ες	γυπ-ες	αἱ φλέβ-ες
Γεν. τῶν κώνωπ-ων	Ἄράβ-ων	γυπ-ῶν	τῶν φλεβ-ῶν
Δοτ. τοῖς κώνωπ-ι	Ἄραψ-ι	γυψ-ι	ταῖς φλεψ-ι
Αἰτ. τοὺς κώνωπ-ας	Ἄραβ-ας	γυπ-ας	τάς φλέβ-ας
Κλ. ᾧ κώνωπ-ες	Ἄραβ-ες	γυπ-ες	ᾧ φλέβ-ες

Παρατηρήσεις.

1. Τὰ χειλοφωνόληκτα ὀνόματα εἰς τὴν ὀνομαστικὴν τοῦ ἐνικοῦ, λήγουν εἰς **ψ** καὶ εἰς τὴν δοτικὴν τοῦ πληθυντικοῦ εἰς **-ψι**, ἐπειδὴ ὁ χαρακτῆρ των **π, β, φ** ἐνούμενος μετὰ τὸ **σ** τῶν καταλήξεων **-ς** καὶ **-σι** γίνεται **ψ**.

2. Ἡ κλητικὴ τῶν χειλοφώνων εἶναι ὁμοία μετὰ τὴν ὀνομαστικὴν.

3. Τὰ μονοσύλλαβα χειλοφωνόληκτα εἰς τὴν γενικὴν καὶ δοτικὴν καὶ τῶν δύο ἀριθμῶν, τονίζονται εἰς τὴν λήγουσαν· π' χ. ὁ γύψ, τοῦ γυπός, τῷ γυπί, τῶν γυπῶν.

ΣΗΜ. — Τὰ ὀνόματα ὁ γύψ καὶ ἡ σκνίψ ἔχουν τὰ δίχρονα **ι** καὶ **υ** μακρά· ὡστε οἱ γυπες, αἱ σκνίπτες, μετὰ περισπωμένην.

Ἀσκήσεις.

Κλίνε α) ὅπως ὁ κώνωψ: ὁ μύωψ, ὁ πρεσβύωψ, ὁ Κύκλωψ ὁ Πέλωψ ὁ Κέκρωψ, ὁ Αἰθίοψ, ὁ χάλυψ, ἡ λαίλαψ κ. λ.

β) Γράψε τὴν δοτικὴν τοῦ ἐνικοῦ καὶ πληθυντικοῦ τῶν ἀνωτέρω ὀνομάτων,

3. α) Ὀδοντοφωνόληκτα (τ, δ, θ).

Ὀδοντοφωνόληκτα λέγονται τὰ ὀνόματα, τὰ ὁποῖα ἔχουν χαρακτῆρα ὀδοντόφωνον **τ, δ, θ** Ταῦτα εἶναι ἀρσενικά λήγοντα. εἰς **-ης, -ως, -ους**. Θηλυκά λήγοντα εἰς **-ας, -ης, -ις** καὶ οὐδέτερα λήγοντα εἰς **-ας, -ος, -α** καὶ **-υ**.

Ἐνικός ἀριθμός

	(θ. λέβητ.)	(θ. γέλωτ.)	(θ. πεδιάδ.)	(θ. ὄρνιθ.)	(θ. σώματ.)
Ὀν.	ὁ λέβητ-ς	γέλω-ς	ἡ πεδιά-ς	ὄρνι-ς	τὸ σῶμ-α
Γεν.	τοῦ λέβητ-ος	γέλωτ-ος	τῆς πεδιάδ-ος	ὄρνιθ-ος	ταῦ σώματ-ος
Δοτ.	τῷ λέβητ-ι	γέλωτ-ι	τῇ πεδιάδ-ι	ὄρνιθ-ι	τῷ σώματ-ι
Αἰτ.	τὸν λέβητ-α	γέλωτ-α	τὴν πεδιάδ-α	ὄρνιθ-α	τὸ σῶμ-α
Κλ.	ὦ λέβητς	γέλως	ὦ πεδιάς	ὄρνις	ὦ σῶμα

Πληθυντικός ἀριθμός

Ὀν.	οἱ λέβητ-ες	γέλωτ-ες	αἱ πεδιάδ-ες	ὄρνιθ-ες	τὰ σώματ-α
Γεν.	τῶν λεβήτ-ων	γελώτ-ων	τῶν πεδιάδ-ων	ὄρνιθ-ων	τῶν σωμάτ-ων
Δοτ.	τοῖς λέβητ-σι	γέλω-σι	ταῖς πεδιά-σι	ὄρνι-σι	τοῖς σώμα-σι
Αἰτ.	τούς λέβητ-ας	γέλωτ-ας	τάς πεδιάδ-ας	ὄρνιθ-ας	τὰ σώματ-α
Κλ.	ὦ λέβητ-ες	γέλωτ-ες	ὦ πεδιάδ-ες	ὄρνιθ-ες	ὦ σώματ-α

Παρατηρήσεις.

1. Ὁ ὀδοντόφωνος χαρακτῆρ **τ, δ, θ**, πρὸ τοῦ **σ** εἰς τὴν ὀνομαστικὴν τοῦ ἐνικοῦ καὶ δοτικὴν τοῦ πληθυντικοῦ ἀποβάλλεται: π. χ. ἡ ὄρνι(θ)ς, ταῖς ὄρνι(θ)σι.

2. Ἡ αἰτιατικὴ τοῦ ἐνικοῦ τῶν ὀδοντοφωνόληκτων ὀνομάτων λήγει εἰς **σ**: π. χ. ἡ πατρίς, τὴν πατρίδα, ὁ ἰδρῶς, τὸν ἰδρώτα κ. λ. ἔκτος ἀπὸ τὸ χάρις ποῦ λήγει εἰς **ν** π. χ. τὴν χάριν.

3. Τὰ εἰς **-ις** βαρύτερα ὀδοντοφωνόληκτα, καθὼς καὶ τὰ **τυραννίς** καὶ **παῖς**, σχηματίζουν τὴν κλητικὴν τοῦ ἐνικοῦ χωρὶς **ς**: π.χ. ὦ Ἄρτεμι, ὦ ὄρνι, ὦ νεάνι, ὦ χάρι, ὦ τυραννί, ὦ παῖ.

4. Τὰ οὐδέτερα ὀδοντοφωνόληκτα, σχηματίζουν τὴν ὀνομαστικὴν, αἰτιατικὴν καὶ κλητικὴν τοῦ ἐνικοῦ, χωρὶς τὸν χαρακτῆρα των καὶ τὴν κατάληξιν **ς**: π. χ. τὸ ποίημα — αἰτ. τὸ ποίημα κ. τ. λ.

ΣΗΜ. Τὰ ὀνόματα ἄψις, θαλβίς, κηλίς, κνημίς, κρηπίς (κιμωλία), νησίς, σφραγίς, ἔχουν τὸ ἰ μακρόν· Ὡστε σφραγιδος με περισπωμένην. Ὁμοίως ἔλα τὰ εἰς -μα ἔκτος ἀπὸ τὸ γράμμα ἔχουν τὸ δίχρονον τῆς παραληγοῦσης μακρόν· Ὡστε δράμα, κλίμα, κύμα κ. λ. με περισπωμένην.

Ἄσκήσεις.

α) Κλινε ὅπως ὁ λέβης: ὁ τάπης, ὁ πένης, β) ὅπως ἡ πεδιάς: ἡ κοιλιάς, ἡ ἀγελάς, ἡ λαμπάς, ἡ ἑβδομάς, γ) ὅπως ἡ σφραγίς: ἡ ἑλπίς, ἡ Ἑλληνίς, δ) ὅπως ἡ ὄρνις: ἡ Πάρνης, ἡ Τύρινς, ε) ὅπως τὸ σῶμα: τὸ χῶμα, τὸ ἀτρώμα, τὸ αἶμα, τὸ σχῆμα. Ἄκομη τὸ κρέας, τὸ γέρας, τὸ τέρας, ὁ γέλως, ὁ ἰδρώς, ὁ πούς, ὁ Οἰδίπους, τὸ γεγονός, τὸ ἀπολωλός, τὸ γόνυ, τὸ δόρυ.

Γράψε τὰ ὀνόματα: ὁ τάπης, ἡ ἀγελάς, ἡ Ἑλληνίς, τὸ θῆμα.

β') Ὀδοντοφωνόληκτα, με χαρακτήρα ντ.

Εἰς τὰ ὀδοντοφωνόληκτα κατατάσσονται καὶ τὰ ὀνόματα, τὰ ὁποῖα ἔχουν χαρακτήρα **ντ** καὶ εἶναι ἀρσενικά λήγοντα εἰς **-ων -ας -ους** καὶ οὐδέτερα λήγοντα εἰς **-εν -ον**, συνηρημένα καὶ ἀσυναίρετα

Α'. Ἀσυναίρετα.

Ἐνικός Ἄριθμός

(θ. λέων — λέοντ)	(θ. ὀδόντ)	(θ. γίγαντ)	(θ. ἀνδριαντ)
Ὀν. ὁ λέων	ὀδοῦς	γίγας	ἀνδριάς
Γεν. τοῦ λέοντος	ὀδόντος	γίγαντος	ἀνδριάντος
Δοτ. τῷ λέοντι	ὀδόντι	γίγαντι	ἀνδριάντι
Αἰτ. τὸν λέοντα	ὀδόντα	γίγαντα	ἀνδριάντα
Κλ. ὦ λέον	ὀδοῦς	γίγαν	ἀνδριάς

Πληθυντικός ἄριθμός

Ὀν. οἱ λέοντες	ὀδόντες	γίγαντες	ἀνδριάντες
Γεν. τῶν λέοντων	ὀδόντων	γίγαντων	ἀνδριάντων
Δοτ. τοῖς λέουσι	ὀδοῦσι	γίγα(ν)σι	ἀνδρια(ν)σι
Αἰτ. τοὺς λέοντας	ὀδόντας	γίγαντας	ἀνδριάντας
Κλ. ὦ λέοντες	ὀδόντες	γίγαντες	ἀνδριάντες

Ἐνικός ἄριθμός

Πληθυντικός ἄριθμός

(θ. καθῆκον(τ)) (θ. φωνῆεν(τ))

Ὀν. τὸ καθῆκον	φωνῆεν	τὰ καθήκοντα	φωνήεντα
Γεν. τοῦ καθήκοντος	φωνήεντος	τῶν καθηκόντων	φωνήεντων
Δοτ. τῷ καθήκοντι	φωνήεντι	τοῖς καθήκουσι	φωνήεσι
Αἰτ. τὸ καθῆκον	φωνῆεν	τὰ καθήκοντα	φωνήεντα
Κλ. ὦ καθῆκον	φωνῆεν	ὦ καθήκοντα	φωνήεντα

Ἀσκήσεις.

- α) Κλίνε ὅπως ὁ λέων : ὁ γέρον, ὁ ἄρχων, ὁ δράκων.
 β) Ὅπως ὁ γίγας : ὁ ἐλέφας, ὁ ἀδάμας, ὁ Κάλχας, ὁ γράψας.
 γ) Ὅπως ὁ ὄδους : ὁ κύνδους, ὁ χαυλιόδους.
 δ) Γράψε τὰ ὀνόματα : ὁ γέρον, ὁ ὄδους.

ΣΗΜ.— Ἀνάλογα μετὰ τὸ ὄνομα ὄδους, κλίνονται καὶ τὰ ὀνόματα εἰς -οῦς γεν. -οῦντος, π. χ. ὁ Σελήνους (ποταμός) τοῦ Σελήνουτος καὶ τὸ συνηρημένον ὁ πλακοῦς (γλύκισμα) τοῦ πλακοῦντος.

Β'. Σύνηρημένα.

Ἐνικός Ἀριθμός

		(θ. πλακοῦντι)	(θ. ἀλλαντι)	(θ. Ξενοφῶντι)
Ὄν.	ὁ	πλακοῦ-ς	ἀλλᾶ-ς	Ξενοφῶν
Γεν.	τοῦ	πλακοῦντι-ος	ἀλλᾶντι-ος	Ξενοφῶντι-ος
Δοτ.	τῷ	πλακοῦντι-ι	ἀλλᾶντι-ι	Ξενοφῶντι-ι
Αἰτ.	τόν	πλακοῦντι-α	ἀλλᾶντι-α	Ξενοφῶντι-α
Κλ.	ὦ	πλακοῦ-ς	ἀλλᾶ-ς	Ξενοφῶν

Πληθυντικός Ἀριθμός

Ὄν.	οἱ	πλακοῦντι-ες	ἀλλᾶντι-ες	Ξενοφῶντι-ες
Γεν.	τῶν	πλακοῦντι-ων	ἀλλᾶντι-ων	Ξενοφῶντι-ων
Δοτ.	τοῖς	πλακοῦσι-ι	ἀλλᾶσι-ι	Ξενοφῶσι-ι
Αἰτ.	τούς	πλακοῦντι-ας	ἀλλᾶντι-ας	Ξενοφῶντι-ας
Κλ.	ὦ	πλακοῦντι-ες	ἀλλᾶντι-ες	Ξενοφῶντι-ες

Παρατηρήσεις.

1. Τὰ εἰς **-ων** μετὰ χαρακτηριστῆρα **ντ** ἀρσενικά ὀνόματα, ἔχουν δύο θέματα, μακρόν εἰς **-ων** καὶ βραχὺ εἰς **-οντ'** π. χ. λέων καὶ λέοντ. γέρον καὶ γέροντ.

2. Τὰ εἰς **-εν** καὶ **-ον** λήγοντα οὐδέτερα ὀνόματα μετὰ χαρακτηριστῆρα **ντ** ἔχουν δύο θέματα εἰς **-εν** ἢ **-ον** καὶ εἰς **-εντ** ἢ **-οντ'**,

3. Ἡ ὀνομαστικὴ τοῦ ἐνικοῦ τῶν ἀρσενικῶν ὀνομάτων, τὰ ὁποῖα ἔχουν χαρακτηριστῆρα **ντ**, γίνεται ἀπὸ τὸ ἰσχυρόν θέμα, μετὰ τὴν ἀποβολὴν τοῦ **τ**. Ὅλαι δὲ αἱ ἄλλαι πτώσεις καὶ τῶν δύο ἀριθμῶν, γίνονται ἀπὸ τὸ ἀσθενὲς θέμα· Π. χ. ὁ λέων τοῦ λέοντι-ος οἱ λέοντι-ες κ. λ.

4. Ὁ χαρακτηριστῆρ **ντ** πρὸ τῶν καταλήξεων **-ς** καὶ **-σι**, ἀποβάλλεται καὶ τὸ πρὸ αὐτοῦ φωνῆν ἐκτείνεται: τὸ **α** βραχὺ εἰς **α** μακρόν, τὸ **ε** εἰς **ει** καὶ τὸ **ο** εἰς **ου** (ἀναπληρωματικὴ ἔκτασις)· π. χ. ὁ ἀνδριάντι-ς = ὁ

άνδριάς, τοῖς ἀνδριάν-σι = ἀνδριαῖσι, ὁ ὀδόντ-ς = ὁ ὀδοῦς, ὁ σωθέν-ς = ὁ σωθεῖς, τοῖς σωθέντ-σι = σωθεῖσι, τοῖς καθήκον-σι = καθήκουσι κ.λ.

ΣΗΜ. — Ὁ χαρακτήρ **ε** εἰς τὴν δοτικὴν τοῦ πληθυντικοῦ, ὅταν πρὸ αὐτοῦ ὑπάρῃ φωνήεν, δὲν ἐκτείνεται πρὸ τῆς καταλήξεως **-σι** π.χ. τοῖς χαρίε-σι τοῖς ἀστερόε-σι κ.λ.

5. Ἡ ἐν. κλητικὴ τῶν ὀνομάτων, τὰ ὁποῖα ἔχουν χαρακτῆρα **ντ**, τῶν **ὄξυτόνων** καὶ **περισπωμένων**, εἶναι ὁμοία μὲ τὴν ἐν. ὀνομαστικὴν π. χ. ὀδοῦς ὦ ὀδοῦς, ὁ ἀνδριάς ὦ ἀνδριάς, ὁ Ξενοφῶν ὦ Ξενοφῶν· ἐνῶ τῶν **βαρυτόνων** εἶναι ὁμοία μὲ τὸ θέμα (ἀσθενές) κατ' ἀποκοπὴν τοῦ **τ** π. χ. ὁ λέων ὦ λέον, ὁ γίγας ὦ γίγαν.

Ἀσκήσεις

α) Γράψε τὴν δοτικὴν τοῦ ἐνικοῦ τῶν ὀνομάτων τῆς ἀσκήσεως τοῦ προηγουμένου μαθήματος.

β) Τὴν κλητικὴν τοῦ ἐνικοῦ τῶν ὀνομάτων : ὁ γέρων, ὁ ὀδοῦς, ὁ ἐλέφας, ὁ Ξενοφῶν.

4. Ὑγρόληκτα (λρ).

Ὑγρόληκτα λέγονται τὰ ὀνόματα, τὰ ὁποῖα ἔχουν χαρακτῆρα ὑγρόν **λ** ἢ **ρ**. Λήγουν ὁλα εἰς **-ηρ**, **-ωρ** καὶ **-ειρ** καὶ κλίνονται ὡς ἑξῆς :

Ἐνικός Ἀριθμός

Ὀν.	ὁ	ρήτωρ	κλητῆρ	ἄηρ	ἄστηρ	ἡ	χεῖρ
Γεν.	τοῦ	ρήτορ-ος	κλητῆρ-ος	ἄερ-ος	ἄστέρ-ος	τῆς	χειρ-ός
Δοτ.	τῷ	ρήτορ-ι	κλητῆρ-ι	ἄερ-ι	ἄστέρ-ι	τῇ	χειρ-ι
Αἰτ.	τόν	ρήτορ-α	κλητῆρ-α	ἄερ-α	ἄστέρ-α	τὴν	χειρ-α
Κλ.	ὦ	ρήτορ	κλητῆρ	ἄηρ	ἄστηρ	ὦ	χεῖρ

Πληθυντικός ἀριθμός

Ὀν.	οἱ	ρήτορ-ες	κλητῆρ-ες	ἄερ-ες	ἄστέρ-ες	αἱ	χεῖρ-ες
Γεν.	τῶν	ρητόρ-ων	κλητῆρ-ων	ἄερ-ων	ἄστέρ-ων	τῶν	χειρ-ῶν
Δοτ.	τοῖς	ρήτορ-σι	κλητῆρ-σι	ἄερ-σι	ἄστρά-σι	ταῖς	χειρ-σὶ
Αἰτ.	τούς	ρήτορ-ας	κλητῆρ-ας	ἄερ-ας	ἄστέρ-ας	τάς	χειρ-ας
Κλ.	ὦ	ρήτορ-ες	κλητῆρ-ες	ἄερ-ες	ἄστέρ-ες	ὦ	χεῖρ-ες

Παρατηρήσεις.

1. Ὅλα τὰ ὑγρόληκτα ὀνόματα λήγουν εἰς **-ηρ**, **-ωρ** καὶ ὀλίγα εἰς **-ειρ**, ἐκτός ἀπὸ τὸ ἄλας (ἀλάτι) γενικῆ ἄλδς καὶ τὸ μάρτ-υς — μάρτυρος, τὰ ὁποῖα λήγουν εἰς **ς**.

Θέμα άήρ, άλλά και άέρ, θ. ρήτωρ, άλλά και ρήτορ, θ. σωτήρ μόνον.

2. Τά εις **-ρ** λήγοντα όνόματα, άλλα έχουν δύο θέματα (διπλό-θεμα) μακρόν και βραχύ και άλλα έχουν ένα θέμα πάντοτε μακρόν.

3. Τά εις **ρ** διπλόθεμα όνόματα, σχηματίζουν την όνομαστικήν του ένικοϋ με τό μακρόν θέμα, δλας δε τάς άλλας πτώσεις και τών δύο άριθμών τάς σχηματίζουν με τό βραχύ θέμα' π. χ. ό ρήτωρ του ρήτορος, οι ρήτορες κ. τ. λ.

4. Τά εις **-ρ** μονόθεμα όνόματα, σχηματίζουν δλας τάς πτώσεις και τών δύο άριθμών με τό ίδιον θέμα των πάντοτε μακρόν' π. χ. ό σωτήρ, του σωτήρος, οι σωτήρες, τών σωτήρων κ. τ. λ.

5. Η κλητική του ένικοϋ των ύγροληκτων όνομάτων, των βαρυτόνων, είναι όμοία με τό θέμα' των δε όξυτόνων είναι όμοία με την όνομαστικήν' π. χ. ό ρήτωρ, ω ρήτορ, ό κλητήρ, ω κλητήρ κ. τ. λ. ^α

ΣΗΜ. Τό όνομα σωτήρ εις τήν κλητικήν του ένικοϋ κάμνει ω σωτερ' τό δε άστήρ εις τήν δοτικήν του πληθυντικοϋ τοίς άστράσι.

Άσκήσεις.

α) Κλίνε όπως ό πράκτωρ: ό κοσμήτωρ, ό άλέκτωρ, ό αύτοκράτωρ, ό εισπράκτωρ. β) Όπως ό κλητήρ: ό σπινθήρ, ό κρατήρ, ό στατήρ, ό σωτήρ, ό όδοστρωτήρ. γ) Όπως ό άήρ: ό αϊθήρ. δ) Όπως ή χείρ: ή φθειρ. ε) Γράψε τά όνόματα: ό άλέκτωρ, ό κρατήρ, ό στατήρ. Άκόμη και τήν δοτικήν ένικοϋ και πληθυντικοϋ όλων τών άνωτέρω όνομάτων.

Ύγροληκτα συγκοπτόμενα.

Ένικός άριθμός

	θ. πατερ	θ. άνερ	θ. μητερ	θ. θυγατερ	θ. γαστερ
Όν.	ό πατήρ	άνήρ	ή μήτηρ	θυγάτηρ	γαστήρ
Γεν.	του πατρ-ός	άνδρ-ός	της μητρ-ός	θυγατρ-ός	γαστρ-ός
Δοτ.	τω πατρ-ι	άνδρ-ι	τη μητρ-ι	θυγατρ-ι	γαστρ-ι
Αιτ.	τόν πατέρ-α	άνδρ-α	τήν μητέρ-α	θυγατέρ-α	γαστέρ-α
Κλητ.	ω πάτερ	άνερ	ω μητερ	θύγατερ	γάστερ

Πληθυντικός Άριθμός

Όν.	οί πατέρ-ες	άνδρ-ες	αί μητέρ-ες	θυγατέρ-ες	γαστέρ-ες
Γεν.	τών πατέρ-ων	άνδρ-ων	των μητέρ-ων	θυγατέρ-ων	γαστέρ-ων
Δοτ.	τοις πατράσ-ι	άνδράσ-ι	ταις μητράσ-ι	θυγατράσ-ι	γαστράσ-ι
Αιτ.	τούς πατέρ-ας	άνδρ-ας	τάς μητέρ-ας	θυγατέρ-ας	γαστέρ-ας
Κλ.	ω πατέρ-ες	άνδρ-ες	ω μητέρ-ες	θυγατέρ-ες	γαστέρ-ες

Παρατηρήσεις.

1) Τα υγρόκλητα **πατήρ, μήτηρ, θυγάτηρ. Δημήτηρ** και **γαστήρ** (κοιλία), λέγονται **συγκοπτόμενα**, έπειδή εις την γενικήν και δοτικήν και των δύο αριθμών, συγκοπτουν τὸ **ε**.

2) Τὸ ἀνήρ συχκόπτει τὸ **ε** εις ὅλας τὰς πτώσεις· εις τὴν θέσιν δὲ αὐτοῦ λαμβάνει **δ**· π. χ. ἀνδρὸς ἀντὶ ἀνέρος κ. τ. λ.

3) Τὰ συγκοπτόμενα ὀνόματα καθὼς καὶ τὸ ἀστήρ, σχηματίζουν τὴν δοτ. πληθυντ. εις **-ασι**, μὲ τὸ **α** βραχύ· π. χ. τοῖς ἀστράσι.

4) Τὰ συγκοπτόμενα, ἔκτος ἀπὸ τὸ ἡ γαστήρ, ἀναβιβάζουν τὸν τόνον εις τὴν κλητικὴν τοῦ ἐνικοῦ· π. χ. ὦ πάτερ, ὦ μήτερ, ὦ θυγάτερ· ὅπως αὐτὰ κάμνει καὶ τὸ σωτήρ ὦ σωτερ.

5) Τὸ ὄνομα Δημήτηρ εις τὰς ἄλλας πτώσεις, ἀναβιβάζει τὸν τόνον εις τὴν προπαραλήγουσαν· π. χ. τῆς Δήμητρος, τῆ Δήμητρι, τὴν Δήμητραν.

Ἄσκήσεις.

α) Λέγε τὰς πλαγίας πτώσεις εις τὸν ἐνικὸν καὶ πληθυντικὸν ἀριθμὸν τῶν ἀνωτέρω ὀνομάτων: ἀνήρ, πατήρ κ. τ. λ.

β) Γράψε τὴν δοτ. πληθυντικοῦ τῶν ἰδίων ὀνομάτων.

5. Ἐνρινόληκτα (μ. ν.)

Ἐνρινόληκτα λέγονται τὰ ὀνόματα, τὰ ὅποια ἔχουν χαρακτῆρα ἔνρινον **μ, ν** καὶ εἶναι ἀρσενικά καὶ θηλυκά λήγοντα εις **ων, αν, ην, ις**.

α'. Εἰς **-αν** καὶ **-ων**.

Ἐνικὸς ἀριθμὸς

ἽΟν.	ὁ	παιᾶν	ἀγῶν	κῶδων	ἡ	χι-ῶν
Γεν.	τοῦ	παιᾶν-ος	ἀγῶν-ος	κῶδων-ος	τῆς	χιόν-ος
Δοτ.	τῷ	παιᾶν-ι	ἀγῶν-ι	κῶδων-ι	τῆ	χιόν-ι
Αἰτ.	τὸν	παιᾶν-α	ἀγῶν-α	κῶδων-α	τὴν	χιόν-α
Κλ.	ὦ	παιᾶν	ἀγῶν	κῶδων	ὦ	χι-ῶν

Πληθυντικὸς Ἄριθμὸς

ἽΟν.	οἱ	παιᾶν-ες	ἀγῶν-ες	κῶδων-ες	αἱ	χιόν-ες
Γεν.	τῶν	παιᾶν-ων	ἀγῶν-ων	κωδῶν-ων	τῶν	χιόν-ων
Δοτ.	τοῖς	παιᾶ-σι	ἀγῶ-σι	κῶδῶ-σι	ταῖς	χιόν-σι
Αἰτ.	τούς	παιᾶν-ας	ἀγῶν-ας	κῶδων-ας	τάς	χιόν-ας
Κλητ.	ὦ	παιᾶν-ες	ἀγῶν-ες	κῶδων-ες	ὦ	χιόν-ες

β'. Εἰς -ην καὶ -ις.

Ἐνικὸς Ἀριθμὸς

Ὀν.	ὁ	"Ἑλλην	ποιμὴν	ἡ	ἀκτίς	ρίς
Γεν.	τοῦ	"Ἑλλην-ος	ποιμέν-ος	τῆς	ἀκτίν-ος	ριν-ός
Δοτ.	τῷ	"Ἑλλην-ι	ποιμέν-ι	τῆ	ἀκτίν-ι	ριν-ί
Αἰτ.	τὸν	"Ἑλλην-α	ποιμέν-α	τὴν	ἀκτίν-α	ρίν-α
Κλ.	ὃ	"Ἑλλην	ποιμὴν	ὃ	ἀκτίς	ρίς

Πληθυντικὸς Ἀριθμὸς

Ὀν.	οἱ	"Ἑλλην-ες	ποιμέν-ες	αἱ	ἀκτίν-ες	ρίν-ες
Γεν.	τῶν	"Ἑλλήν-ων	ποιμέν-ων	τῶν	ἀκτίν-ων	ριν-ῶν
Δοτ.	τοῖς	"Ἑλλη-σι	ποιμέ-σι	ταῖς	ἀκτί-σι	ρισ-ί
Αἰτ.	τούς	"Ἑλλην-ας	ποιμέν-ας	τάς	ἀκτίν-ας	ρίν-ας
Κλητ.	ὃ	"Ἑλλην-ες	ποιμέν-ες	ὃ	ἀκτίν-ες	ρίν-ες

Παρατηρήσεις.

Θέμα ποιμὴν καὶ ποιμέν-όν. ποιμήν. Θέμα χιών καὶ χιόν-όν. ἡ χιών. Θέμα σωλήν, ὄν. ὁ σωλήν.

1) Τὰ ἐνρινόληκτα, τὰ ὁποῖα ἔχουν δύο θέματα, μακρὸν καὶ βραχύ, σχηματίζουν τὴν ὀνομαστικὴν τοῦ ἐνικοῦ μὲ τὸ μακρὸν θέμα· ὅλας δὲ τὰς ἄλλας πτώσεις καὶ τῶν δύο ἀριθμῶν, τὰς σχηματίζουν μὲ τὸ βραχὺ θέμα. Τὰ ὀνόματα, τὰ ὁποῖα ἔχουν ἓνα μακρὸν θέμα, σχηματίζουν ὅλας τὰς πτώσεις μὲ αὐτό· π. χ. κηφὴν, οἱ κηφῆνες, ὁ σῶλήν, οἱ σωλήνες κ.τ.λ.

2) Τὰ ἐνρινόληκτα, τῶν ὁποίων τὸ θέμα λήγει εἰς **-αν, -ιν** καὶ **-εν**, σχηματίζουν τὴν ἐνικὴν ὀνομαστικὴν μὲ τὴν κατάληξιν **-ς**· ὁπότε τὸ **ν** πρὸ τοῦ **σ** ἀποβάλλεται καὶ τὸ **ι** βραχὺ ἐκτείνεται εἰς **ι** μακρὸν καὶ τὸ **ε** εἰς **ει**· π. χ. θ. ἀκτιν-ς = ἀκτίς, θ. κτεν-ς = κτεῖς (τὸ κτένι).

3) Τὰ εἰς **-ων** ἀρσενικά ὀξύτονα ἐνρινόληκτα, πλὴν τῶν: κανῶν, ἀλαζῶν, ἡγεμῶν, κηδεμῶν καὶ Μακεδῶν, φυλάττουν τὸ **ω** εἰς ὅλας τὰς πτώσεις. Ἀπὸ δὲ τὰ παροξύτονα, φυλάττουν τὸ **ω**. α'. "Ὅσα εἰς τὴν δημοτικὴν γλῶσσαν λήγουν εἰς **-ουνι**· π. χ. ὁ κῶδων (κωδοῦνι) κῶδων-ωνος, ὁ ρῶθων -ωνος (ρουθοῦνι), ὁ σάπων σάπ-ωνος (σαπούνι). β'. "Ὅσα σημαίνουν πληθωρισμὸν· π. χ. ὁ καύσων, ὁ μήκων, ὁ γάστρων καὶ γ'. μερικὰ κύρια ὀνόματα: ὁ Σόλων -ωνος, ὁ Πλάτων -ωνος, ὁ Κίμων -ωνος, ὁ Σίμων-ωνος, ὁ Λάδων-ωνος.

4) "Ὅλα τὰ εἰς **-ων** θηλυκὰ ἐνρινόληκτα εἰς ὅλας τὰς πτώσεις, πλὴν τῆς ἐν. ὀνομαστικῆς, γράφονται μὲ **ο**· π. χ. ἡ χιών τῆς χιόνος, ἡ

χελιδών - όνος, Χαλκηδών - όνος, Καρχηδών - όνος κ.τ.λ. 'Εξαιρουται τά κύρια Αύλων - ώνος, Βαβυλών - ώνος, Σιών - ώνος, Σικυών - ώνος.

Ἡ χιών - ὦ χιών, ὁ πέπον - ὦ πέπον, - ὁ Σόλων ὦ Σόλων

5) Ἡ κλητικὴ τοῦ ἐνικοῦ τῶν ὀξυτόνων ἐνρινολήκτων ὀνομάτων καὶ τῶν παροξυτόνων τὰ ὅποια φυλάττουν τὸ **ω** εἰς ὄλας τὰς πτώσεις, εἶναι ὁμοία μὲ τὴν ὀνομαστικὴν· ἐνῶ ὄλων τῶν ἄλλων παροξυτόνων εἶναι ὁμοία μὲ τὸ θέμα (ἀσθενές)· π. χ. ὁ γείτων ὦ γείτων.

Ἡ χελιδών ταῖς χελιδόσι, ὁ ποιμήν τοῖς ποιμέσι.

6) Τὰ ἐνρινόληκτα εἰς δοτικὴν πληθυντικοῦ, ἀποβάλλουν τὸ **ν**. πρὸ τοῦ **σ**, χωρὶς νὰ ἐκτείνουσι τὸ προηγούμενον φωνῆεν.

Ὁ μεγιστάν τοῦ μεγιστάνος, ἡ Σαλαμίς τῆς Σαλαμίνας.

7) Τὰ εἰς **-αν -ανος** καὶ **-ις -ίνος** ὀνόματα, ἔχουν τὸ δίχρονον τῆς παραληγούσης μακρόν· π. χ. παιάν παιάνος, ἀκτίς ἀκτίνας.

Ἄσκήσεις.

Κλίνε ὅπως ὁ παιάν : ὁ Ἄκαρνάν, ὁ μεγιστάν. Ὅπως ὁ κώδων : ὁ πώγων, ὁ ἄμβων, ὁ ρώδων, ὁ Κίμων. Ὅπως ὁ ἀγών : ὁ κανών, ὁ ἡγεμών, ὁ αἰών, ὁ ἐλαιών. Ὅπως ἡ χιών : ἡ σταγών, ἡ χελιδών, ἡ εἰκών. Ὅπως ὁ Ἑλλήν : ὁ πυρήν, ὁ κηφήν. Ὅπως ὁ ποιμήν : ὁ λιμήν, ὁ πυθμήν. Ὅπως ἡ ἀκτίς : ἡ Ἐλευσίς, ἡ Σαλαμίς, ὁ δελφίς. Ὅπως ἡ ρίς : ὁ μήν, ὁ σπλήν. κ. τ. λ.

Γράψε εἰς τὸ τετράδιόν σου ἓν ἀπὸ κάθε κατηγορίαν τῶν ἀνωτέρω ὀνομάτων.

6. Σιγμόληκτα.

1. Σιγμόληκτα λέγονται τὰ ὀνόματα, τὰ ὅποια ἔχουν χαρακτηρησθῆσθαι καὶ εἶναι : α') Τὰ εἰς **-ος** οὐσιαστικά οὐδέτερα. Π. χ. τὸ ὄρος, τὸ δάσος. β') Τὰ εἰς **-ης** κύρια ὀνόματα. Π. χ. ὁ Σωκράτης, ὁ Περικλῆς καὶ γ') τὰ εἰς **-ως** θηλυκά· π. χ. ἡ αἰδώς, ἡ ἠώς (αὐγή). Ταῦτα κλίνονται ὡς ἐξῆς :

α'. Τὰ εἰς **-ος** οὐδέτερα ὀνόματα.

Ἐνικός Ἀριθμός

Πληθυντικός ἀριθμός

(θ. ὄρος - ὄρεα)	(θ. δάσος - δασεα)				
Ὄν. τὸ ὄρος	δάσος (σε-ς)	τὰ	ὄρη	δάση (σε-α)	
Γεν. τοῦ ὄρους	δάσους (σε-ος)	τῶν	ὄρων	δάσων (ε-ων)	
Δοτ. τῷ ὄρει	δάσει (σε-ι)	τοῖς	ὄρεσι	δάσει (ε-σι)	
Αἰτ. τὸ ὄρος	δάσος	τὰ	ὄρη	δάση (σε-α)	
Κλητ. ὦ ὄρος	δάσος	ὦ	ὄρη	δάση (σε-α)	

β' Τὰ εἰς **-ης** κύρια ὀνόματα καὶ τὰ εἰς **-ως** δηλικά.

Ἐνικός Ἀριθμός

Ὄν.	ὁ	Σωκράτης	Ἡρακλῆς	ἡ	αἰδῶς	ἡὼς
Γεν.	τοῦ	Σωκράτους	Ἡρακλέους	τῆς	αἰδοῦς	ἡοῦς
Δοτ.	τῷ	Σωκράτει	Ἡρακλεῖ	τῇ	αἰδοῖ	ἡοῖ
Αἰτ.	τόν	Σωκράτην	Ἡρακλέα (ῆ)	τήν	αἰδῶ	ἡῶ
Κλ.	ὦ	Σώκρατες	Ἡράκλεις	ὦ	αἰδῶς	ἡῶς

ΣΗΜ. — Τὰ εἰς **-ης** σιγμόληκτα, πλὴν τῶν εἰς **-κλῆς**, σχηματίζουν τὸν πληθυντικὸν ἀριθμὸν κατὰ τὴν **α'** κλίσιν· π. χ. οἱ Σωκράται τῶν Σωκρατῶν τοῖς Σωκράταις, τοῖς Σωκράτας κ. τ. λ. Τὰ εἰς **-κλῆς**, σχηματίζουν τὸν πληθυντικὸν κατὰ τὴν **γ'** κλίσιν.

Ἀσκήσεις.

α) Κλινε ὅπως τὸ ὄρος : τὸ δάσος, τὸ γένος, τὸ ἄνθος, τὸ βάθος τὸ πλάτος, τὸ πλῆθος, τὸ νέφος, τὸ βρέφος, τὸ χρέος κ. τ. λ.

β) Ὅπως ὁ Ἡρακλῆς : ὁ Περικλῆς, ὁ Νεοκλῆς, ὁ Θεοκλῆς κ. τ. λ.

γ) Ὅπως ὁ Σωκράτης : ὁ Ἱπποκράτης, ὁ Ἀριστοφάνης, ὁ Χαραλάμης, ὁ Δημοσθένης κ. τ. λ.

δ) Γράψε ἓν ἀπὸ κάθε εἶδος ἐκ τῶν ἀνωτέρω ὀνομάτων.

Παρατηρήσεις.

1 Τὰ εἰς **-ος** γενική **-ους** σιγμόληκτα ὀνόματα, ἔχουν δύο θέματα εἰς **-ος** καὶ **-ες**· καὶ ἀπὸ τὸ θέμα **-ος** γίνονται ἡ ἐνική ὀνομαστική, αἰτιατική καὶ κλητική, ἀπὸ δὲ τὸ θέμα **-ες** γίνονται ὄλοι αἱ ἄλλαι πτώσεις, μὲ τὴν ἀποβολὴν τοῦ **σ** μεταξὺ δύο φωνηέντων καὶ τὴν συναίρεσιν τῶν φωνηέντων τὰ ὅποια συναντῶνται· π. χ. τοῦ δάσος-ος = δάσους, τῷ δάσει-ι = δάσει.

2 Ἡ γενική πληθυντικοῦ ὄλων τῶν εἰς **-ος** οὐδετέρων ὀνομάτων συναίρεται, πλὴν τῶν ἀνδῶν, χειλέων, ὀρέων.

3 Τὰ εἰς **-ης** κύρια βαρύτερα σιγμόληκτα ὀνόματα ἔχουν δύο θέματα εἰς **-ης** καὶ **-ες**· π. χ. Σωκράτης, Σωκράτες καὶ ἀπὸ μὲν τὸ θέμα εἰς **-ης** γίνεται μόνον ἡ ἐνική ὀνομαστική, ἀπὸ δὲ τὸ θέμα εἰς **-ες** γίνονται ὄλοι αἱ ἄλλαι πτώσεις, μὲ τὴν ἀποβολὴν τοῦ **σ** μεταξὺ δύο φωνηέντων, τὰ ὅποια συναντῶνται· π. χ. τοῦ Σωκράτες-ος = Σωκράτους τῷ Σωκράτες-ι = Σωκράτει.

4 Τὰ ὡς ἀνωτέρω ὀνόματα σχηματίζουν τὴν ἐνικήν αἰτιατικήν καὶ εἰς **-ην** π. χ. τὸν Δημοσθένην. Τὴν δὲ ἐνικήν κλητικὴν ὁμοίαν μὲ τὸ θέμα καὶ ἀναθίβασμόν τοῦ τόνου· π. χ. ὦ Δημοσθένης.

5 Τὰ εἰς **-κλῆς** ἔχουν δύο θέματα εἰς **-ῆς** καὶ **-ῆες** ἀπὸ τὸ **α'** θέμα **υ'**.

νεται ἡ ὀνομαστική των με συναίρεσιν εἰς -ῆς π. χ. ὁ Ἡρακλῆς - Ἡρακλῆς ἀπό τὸ θέμα -έες γίνονται αἱ ἄλλαι πτώσεις με ἀποβολὴν τοῦ σ μεταξύ δύο φωνηέντων καὶ συναίρεσιν τῶν φωνηέντων, πού ἐνοῦνται π.χ. τοῦ Ἡρακλέεσ - ος—Ἡρακλέεος—Ἡρακλέους κ.λ.π.

5. Τὰ ὀνόματα τὸ μῖσος, τὸ ρίγος, τὸ στίφος (πληθός), τὸ κύρος τὸ φύκος (θαλάσσιον φυτόν, φύκη), ἔχουν τὸ δίχρονον τῆς παραλήγουσας μακρόν.

Καταλήξεις τῶν τριτοκλίτων ὀνομάτων.

Πτώσεις	Ἐνικός ἀριθμός		Πληθυντικός ἀριθμός	
	Ἄρσενικῶν καὶ θηλυκῶν	Οὐδετέρων	Ἄρσενικῶν καὶ θηλυκῶν	Οὐδετέρων
Ὀν.	-ς ἢ —	-ς ἢ —	-ες	-α
Γεν.	-ος ἢ ως	-ος	-ων	-ων
Δοτ.	-ι	-ι	-σι (ν)	-σι (ν)
Αἰτ.	-α ἢ ν	-ς ἢ —	-ας ἢ ς	-α
Κλ.	-ς ἢ —	-ς ἢ =	-ες	-α

Τονισμὸς τῶν τριτοκλίτων ὀνομάτων.

Ὁ ἰχθύς, τὸν ἰχθύν, ὦ ἰχθύ.

1. Ἡ ἀσυναίρετος ὀνομαστική, αἰτιατική καὶ κλητική ὄλων τῶν εἰς **-υς** δισυλλάβων ὀνομάτων, τονιζομένη ἐπὶ τῆς ληγούσης ὀξύνεται.

**Ὁ μῦς τὸν μῦν ὦ μῦ, ὁ βοῦς τὸν βοῦν ὦ βοῦ,
ἢ αἶξ τὴν αἶγα, ὁ μῆν τὸν μῆνα**

2. Τὰ μονοσύλλαβα ὀνόματα τῆς γ' κλίσεως, ὅσα ἔχουν τὴν αἰτιατικήν τοῦ ἐνικοῦ μονοσύλλαβον, περισπῶνται εἰς ὄλας τὰς μονοσύλλαβους πτώσεις των ἐνῶ ὅσα ἔχουν τὴν αἰτιατικήν δισύλλαβον, ὀξύνονται, πλὴν τῶν γλαυξ, παῖς, πᾶς καὶ πᾶν, τὰ ὅποια περισπῶνται.

Τοὺς βοῦς, τοὺς ἰχθύς, τὰς ὄφρῦς.

3. Ἡ αἰτιατική τοῦ πληθυντικοῦ τῶν εἰς **-αῦς, -εὺς, -οὺς** καὶ **-υς** περισπᾶται, διότι προέρχεται ἐκ συναϊρέσεως π. χ. τοὺς ἱερέ-ας ἱερέϊς, τοὺς βόας βοῦς, τοὺς ἰχθύας ἰχθύς, τὰς δρυς, τὰς κλιτῆς (τοῦ δρους).

Ὁ γραῦ, ὦ ἱερεῦ, ὦ ἡχοῖ.

4. Ἡ κλητική ἐνικοῦ τῶν ὀνομάτων τῆς γ' κλίσεως, τὰ ὅποια ληγουν εἰς **δίφθογγον**, χωρὶς **ς** περισπᾶται π. χ. ὦ ἱερεῖ, ὦ λεχοῖ.

Τὴν ἠχώ, τὴν παιδῶ, τὴν Καλυψῶ.

5. Ἡ κλητική ἐνικῶν τῶν εἰς -ω, ἄν καὶ προέρχεται ἐκ συναιρέσεως, δεξύνεται· π. χ. παιθόα-ώ, τὴν ἠχόα-ώ, τὴν Καλυψῶ κ. τ. λ.

Μῦς, μῦος, τῶν μυῶν, μῆν, μηνός, τῶν μηνῶν.

6) Τὰ μονοσύλλαβα ὀνόματα τῆς γ' κλίσεως εἰς τὴν γενικὴν πληθυντικοῦ, τονίζονται εἰς τὴν λήγουσαν πλὴν τῶν: **παῖς, παιδῶν, δᾶς δᾶδων, φῶς φώτων, οὔς ὤτων, θῶς θῶων, Τρώς Τρώων**, καὶ τοῦ ἐπιθέτου **πᾶς πάντων**,

αὔλαξ, γνῶσις, πῆχυς, κῆρυξ, δρᾶσις.

7. Τὰ δίχρονα **α, ι, υ** εἰς τὸ τέλος τῶν βαρυτόνων τριτοκλίτων ὀνομάτων, πλὴν τοῦ θώραξ, εἶναι πάντοτε βραχέα διὰ τοῦτο ὅταν ἡ τονιζομένη παραλήγουσα εἶναι μακρὰ περισπᾶται· π. χ. πτώσις, κλήσις.

Ἄσκήσεις

Γράψε καὶ τόνισε τὰς λέξεις: Ἡ δρυς, ἡ γλαυξ, ὁ μυς, ὁ συς (γουρούνη), ἡ κλεις (κλειδί), ἡ αἶξ, τὸ φῶς, ἡ πλαξ, ἡ φθειρ, ὁ εἶς, ὁ παις, ἡ χεῖρ, τὸ οὔς, ὁ γυψ, τὸ παν, ἀκόμη καὶ τὴν ἐνικὴν καὶ πληθυντικὴν αἰτιατικὴν αὐτῶν.

Ἄνώμαλα ὀνόματα τῆς γ' κλίσεως.

Ἄνώμαλα ὀνόματα, λέγονται ὅσα δὲν κλίνονται κανονικὰ καὶ ταῦτα εἶναι: Τὰ **μεταπλαστά**, τὰ **ετερογενῆ** ἢ **διπλογενῆ**, τὰ **ιδιόκλιτα**, τὰ **ἔλλιπῆ** καὶ τὰ **ἄκλιτα**.

α'. Μεταπλαστά.

Μεταπλαστά λέγονται τὰ ὀνόματα, τῶν ὁποίων μεταβάλλεται (μεταπλάσσεται) τὸ θέμα τῆς ἐνικῆς ὀνομαστικῆς τῶν εἰς τὰς ἄλλας πτώσεις καὶ εἶναι:

1. Τὸ γάλα, τοῦ γάλακτος, τῷ γάλακτι, τοῖς γάλαξι.
2. Τὸ γόνυ, τοῦ γόνατος, τῷ γόνατι, τὰ γόνατα, τῶν γονάτων κτλ.
3. Τὸ δόρυ, τοῦ δόρατος, τῷ δόρατι, τὰ δόρατα, τῶν δοράτων κ.τ.λ.
4. Τὸ φρέαρ, τοῦ φρέατος, τῷ φρέατι, τὰ φρέατα κ.τ.λ.
5. Τὸ ἥπαρ (σηκότι), τοῦ ἥπατος, τῷ ἥπατι, τὰ ἥπατα κ.τ.λ.
6. Τὸ ὕδωρ, τοῦ ὕδατος, τῷ ὕδατι, τὰ ὕδατα κ. τ. λ.
7. Ἡ γυνή, τῆς γυναικός, ὡ γύναι, αἱ γυναῖκες, τῶν γυναικῶν, ταῖς γυναιξί κ.τ.λ.

8. Τὸ οὖς, τοῦ ὠτός, τῷ ὠτί, τὰ ὠτα, τῶν ὠτων.

9. Τὸ δέλεαρ (δέλωμα), τοῦ δελέατος, τὰ δελέατα.

10. Ὁ Ζεὺς, τοῦ Διός, τῷ Διϊ, τὸν Δία, ὦ Ζεῦ.

11. Ὁ Ἄρης, τοῦ Ἄρεως, τῷ Ἄρει, τὸν Ἄρην, ὦ Ἄρες.

12. Ὁ ἔγγελος, τοῦ ἐγγέλου, τῷ ἐγγέλει, τὸν ἐγγελον, ὦ ἐγγελο,
οἱ ἐγγέλει, τῶν ἐγγελῶν.

13. Ὁ πρέσβυς καὶ πρεσβευτής, τοῦ πρέσβεως καὶ πρεσβευτοῦ, τὸν πρέσβυν καὶ πρεσβευτήν, οἱ πρέσβεις, τῶν πρέσβεων, τοῖς πρέσβεσι καὶ πρεσβευταῖς, τοὺς πρέσβεις καὶ πρεσβευτάς, ὦ πρέσβεις καὶ πρεσβευταί.

14. Ἡ χεὶρ, τῆς χειρός, ταῖς χερσὶ (ἀντὶ χειρσὶ).

15. Ὁ κύων, τοῦ κυνός, τῷ κυνί, τὸν κύνα, οἱ κύνες, τῶν κυνῶν,
τοῖς κυσὶ, τοὺς κύνας, ὦ κύνες.

16. Ὁ μάρτυς, τοῦ μάρτυρος, τῷ μάρτυρι κ.τ.λ. δοτ. πληθυντικοῦ
τοῖς μάρτυσι (θ. μάρτυ).

17. Τὸ πῦρ, τοῦ πυρός, τῷ πυρί, τὸ πῦρ. πλ. ἀριθ. τὰ πυρά, τῶν πυρῶν,
τοῖς πυροῖς, τὰ πυρά.

18, 18. Ὁ πρέσβυς καὶ πρεσβύτης (γέρον), τοῦ πρεσβύτου, τὸν πρεσβύτην κ. τ. λ.

19. Ἡ ναὺς, τῆς νεώς, (καὶ νηός), τῇ νηί, τὴν ναῦν, ὦ ναῦ, πληθ.
ἀριθ. αἱ νῆες, τῶν νεῶν, ταῖς ναυσί, τὰς ναῦς, ὦ νῆες.

20. Ὁ χοῦς, τοῦ χοός καὶ χώματος, τῷ χώματι, τὸν χοῦν, πληθ.
τὰ χώματα.

β'. Ἑτερογενῆ.

Ἑτερογενῆ, λέγονται τὰ ὀνόματα, τὰ ὅποια ἔχουν **ἕτερον** γένος εἰς τὸν ἓν ἀριθμ., καὶ **ἕτερον** εἰς τὸν πληθ. ἀριθμ.

ὁ δεσμός,	οἱ δεσμοί	ἀλλὰ καὶ τὰ δεσμά.
ὁ σταθμός,	οἱ σταθμοί	» » » σταθμά.
ὁ καπνός,	οἱ καπνοί	» » » καπνά.
τὸ στάδιον,	τὰ στάδια	» » » στάδια
ὁ Σωκράτης,	τὸν Σωκράτην	» τὸν Σωκράτη,

γ'. Διπλογενῆ.

Διπλογενῆ, εἶναι τὰ ὀνόματα, τὰ ὅποια λέγονται εἰς **δύο** γένη· π. χ. λέγομεν ὁ ζυγός, ἀλλὰ καὶ τὸ ζυγόν, ἡ δρεπάνη, ἀλλὰ καὶ τὸ δρέπανον, ὁ ναῦλος ἀλλὰ καὶ τὸ ναῦλον, ὁροφή ἀλλὰ καὶ ὁ δροφός κ. τ. λ.

δ'. Ἰδιόκλιτα.

Ἰδιόκλιτα λέγονται τὰ ὀνόματα, τὰ ὅποια κλίνονται κατ' **ἰδίαν** κλίσιν καὶ ταῦτα εἶναι;

- Ὁ Ἰησοῦς, τοῦ Ἰησοῦ, τῷ Ἰησοῦ, τὸν Ἰησοῦν, ὦ Ἰησοῦ.
Ὁ Μωυσῆς, τοῦ Μωυσέως καὶ Μωυσῆ (ως), τῷ Μωυσῆ, τὸν Μωυ-
σῆν, ὦ Μωυσῆ.
Ὁ Θωμᾶς, τοῦ Θωμᾶ, τῷ Θωμᾶ, τὸν Θωμᾶν, ὦ Θωμᾶ.
Ὅμοιως εἶναι :
Ὁ Κοσμᾶς, ὁ Παλαμᾶς, ὁ Λουκᾶς, ὁ Κωστῆς, ὁ Ἀγγελῆς.

ε'. Ἐλλειπτικά.

Ἐλλειπτικά, λέγονται τὰ ὀνόματα τῶν ὁποίων **ἐλλείπουν** μερικαὶ πτώσεις καὶ ὁ εἶς ἀριθμὸς καὶ εἶναι :

α'. Τὰ κύρια ὀνόματα, προσώπων, πόλεων, χωρῶν, ποταμῶν κ.τ.λ.
Π. χ. ὁ Ἀριστείδης, ὁ Θεμιστοκλῆς, ἡ Τρίπολις, αἱ Πάτραι, ἡ Ἑλλάς, ὁ Ἀλφειός, ὁ Ὀλυμπος, ἡ Χίος κ. τ. λ.

β'. Τὰ ὀνόματα τῶν ἑορτῶν : π. χ. τὰ Ὀλύμπια, τὰ Θεοφάνεια.

γ'. Τὰ ὀνόματα ἔαρ (ἄνοιξις), γῆ, αἰθήρ, νέκταρ, βορρᾶς, δυσμαί, ἔγκατα (βάθη) κ. τ. λ.

στ'. Ἀκλιτα.

Ἀκλιτα, λέγονται τὰ ὀνόματα, τὰ ὁποῖα δὲν κλίνονται, δηλ. μένουν πάντοτε ἀμετάβλητα καὶ εἶναι :

α'. Τὰ γράμματα τοῦ ἀλφαβήτου : τὸ ἄλφα, τὸ βῆτα κ. τ. λ.

β'. Τὰ ἀριθμητικὰ ἀπόλυτα : ἀπὸ τοῦ πέντε μέχρι τοῦ ἑκατόν.

γ'. Μερικὰ ξενικὰ ὀνόματα : ὁ Ἀδάμ, ὁ Ἀβραάμ, ὁ Ἰακώβ, ὁ Ἰωσήφ, ὁ Δαβίδ, τὸ Πάσχα κ. τ. λ.

ΟΝΟΜΑΤΑ ΕΠΙΘΕΤΑ

1. Έννοια τῶν ἐπιθέτων.

Ὁ **λευκός** ἄρτος, τὸ **καθαρόν** ὕδωρ, ὁ **εὐγενής** μαθητής.

1. Αἱ λέξεις αἱ ὁποῖαι τίθενται πρὸ τῶν οὐσιαστικῶν καὶ φανερώ-
νουν τὴν ποιότητα ἢ τὴν ιδιότητα αὐτῶν λέγονται **ἐπίθετα**.

ΣΗΜ.— Τὰ ἐπίθετα μόνα των, χωρὶς οὐσιαστικά δὲν λέγονται· π. χ. δὲν δυνά-
μεθα νὰ εἰπῶμεν ὁ καλός... καὶ νὰ σταματήσωμεν· πρέπει νὰ προσθέσωμεν ἓνα οὐσια-
στικόν· π. χ. ὁ καλὸς χάρτης κ. τ. λ.

Ὁ **καλὸς μαθητής**, ἡ **καλὴ μαθήτρια**, τὸ **καλὸν παιδίον**.

Οἱ κάλοὶ μαθηταί, αἱ **καλαὶ μαθήτριαι**, τὰ **καλὰ παιδιά**.

2. Τὰ ἐπίθετα, ὅπως καὶ τὰ οὐσιαστικά, μὲ τὰ ὁποῖα συνοδεύονται
ἔχουν καὶ αὐτὰ **γένος**, **ἀριθμόν**, **πῶσιν** καὶ **κλίσιν**.

Ὁ **καλὸς πατήρ**, ἡ **καλὴ μήτηρ**, τὸ **καλὸν παιδίον**.

3. Τὰ ἐπίθετα, συμφωνοῦν μὲ τὰ οὐσιαστικά κατὰ **γένος**, **ἀριθμόν**,
καὶ **πῶσιν**.

Ἄσκησις.

Γράψε ὅσα ἐπίθετα θὰ εὕρης εἰς τὸ μάθημά σου μαζὺ μὲ τὰ οὐσι-
αστικά, εἰς τὰ ὁποῖα ἀναφέρονται, εἰς τὴν ὀνομαστικὴν τοῦ ἐνίκου καὶ
πληθυντικοῦ ἀριθμοῦ σημειώνοντες μὲ τὸ α' ὅσα εἶναι τῆς πρώτης κλί-
σεως, μὲ τὸ β' ὅσα εἶναι τῆς δευτέρας κλίσεως καὶ μὲ τὸ γ' ὅσα εἶναι
τῆς τρίτης κλίσεως.

2. Διαίρεσις τῶν ἐπιθέτων.

α) Ὁ **καλὸς** πίναξ, ἡ **καλὴ** κιμωλία, τὸ **καλὸν** βιβλίον.

β) Ὁ **εὐγενής** μαθητής, ἡ **εὐγενής** μαθήτρια, τὸ **εὐγενές** παιδίον.

γ) Ὁ **μύψ** μαθητής, ἡ **μύψ** μαθήτρια.

1. Τὰ ἐπίθετα ὡς πρὸς τὰ γένη καὶ τὰς καταλήξεις εἶναι τῶν
εἰδῶν :

α) **Τριγενῆ** καὶ **τρικατάληκτα**, ὅσα ἔχουν 3 γένη καὶ 3 καταλή-
ξεις· π. χ. ὁ **καλός**, ἡ **καλὴ**, τὸ **καλόν**.

β) **Τριγενῆ** καὶ **δικατάληκτα**, ὅσα ἔχουν 3 γένη καὶ 2 καταλήξεις·
π. χ. ὁ **ἐπιμελής**, ἡ **ἐπιμελής**, τὸ **ἐπιμελές**.

γ) **Διγενῆ** καὶ **μονοκατάληκτα**, ὅσα ἔχουν 2 γένη καὶ μίαν κατὰ-
ληξιν· π. χ. ὁ **βλάξ**, ἡ **βλάξ**.

2. Τὰ ἐπίθετα ἄλλα εἶναι φωνηεντόληκτα καὶ ἄλλα συμφωνόληκτα·
π. χ. ὁ **νέ-ος**, ὁ **σοφ-ός**, ὁ **ὕγι-ής**, ὁ **εὐγεν-ής** κ. λ.

3. Τὰ ἐπίθετα ἄλλα εἶναι ἀσυναίρετα· π' χ. ὁ **σοφός**, ἡ **σοφὴ**, τὸ
σοφόν, ὁ **παχύς**, ἡ **παχεῖα**, τὸ **παχύ** καὶ ἄλλα εἶναι συνηρημένα· π. χ.
ὁ **χρυσούς**, ἡ **χρυσῆ**, τὸ **χρυσούν** κ. λ.

3. Κλίσις τῶν ἐπιθέτων.

Τὰ ἐπίθετα ἄλλα κλίνονται κατὰ τὴν β' καὶ ἄλλα κατὰ τὴν γ. κλίσιν.

Α) Ἐπίθετα τῆς β'. κλίσεως.

Τὰ ἐπίθετα τῆς β' κλίσεως εἶναι ὅπως καὶ τὰ οὐσιαστικά ἀσυναίρετα καὶ συνηρημένα, φωνηεντόληκτα καὶ συμφωνόληκτα :

α) Τριγενῆ καὶ τρικατάληκτα.

Λήγουν εἰς : -ος, -η (α) -ον· π. χ. ὁ σοφὸς ἢ σοφῆ τὸ σοφόν, ὁ νέος, ἡ νέα τὸ νέον, -οος, -ῆ (ῆ) -οον· π. χ. ὁ χρυσοῦς, ἡ χρυσῆ, τὸ χρυσοῦν, ὁ ἀργυροῦς, ἡ ἀργυρῆ, τὸ ἀργυροῦν, ὅλα συνηρημένα.

Κλίνονται δὲ ὡς ἑξῆς :

Ἄσυναίρετα τρικατάληκτα.

Ἐνικός Ἀριθμὸς

Ὅν.	ὁ	σοφὸς	ἡ	σοφῆ	τὸ	σοφόν	νέος	νέα	νέον
Γεν.	τοῦ	σοφοῦ	τῆς	σοφῆς	τοῦ	σοφοῦ	νέου	νέας	νέου
Δοτ.	τῷ	σοφῷ	τῇ	σοφῇ	τῷ	σοφῶ	νέῳ	νέῃ	νέῳ
Αἰτ.	τόν	σοφόν	τήν	σοφήν	τὸ	σοφόν	νέον	νέαν	νέον
Κλ.	ὦ	σοφέ	ῶ	σοφή	ῶ	σοφόν	νέε	νέα	νέον

Πληθυντικός Ἀριθμὸς

Ὅν.	οἱ	σοφοί	αἱ	σοφαί	τά	σοφά	νέοι	νέαι	νέου
Γεν.	τῶν	σοφῶν	τῶν	σοφῶν	τῶν	σοφῶν	νέων	νέων	νέων
Δοτ.	τοῖς	σοφοῖς	ταῖς	σοφαῖς	τοῖς	σοφοῖς	νέοις	νέαις	νέοις
Αἰτ.	τούς	σοφοῦς	τάς	σοφάς	τά	σοφά	νέους	νέας	νέα
Κλ.	ὦ	σοφοί	ῶ	σοφαί	ὦ	σοφά	νέοι	νέαι	νέα

Συνηρημένα τρικατάληκτα.

Ἐνικός Ἀριθμὸς

Ὅν.	ὁ	χρυσοῦς	ἡ	χρυσῆ	τὸ	χρυσοῦν
Γεν.	τοῦ	χρυσοῦ	τῆς	χρυσῆς	τοῦ	χρυσοῦ
Δοτ.	τῷ	χρυσῷ	τῇ	χρυσῇ	τῷ	χρυσῷ
Αἰτ.	τόν	χρυσοῦν	τήν	χρυσῆν	τὸ	χρυσοῦν
Κλ.	ὦ	χρυσέ	ῶ	χρυσῆ	ὦ	χρυσοῦν

Πληθυντικός Ἀριθμὸς

Ὅν.	οἱ	χρυσοὶ	αἱ	χρυσαῖ	τά	χρυσᾶ
Γεν.	τῶν	χρυσῶν	τῶν	χρυσῶν	τῶν	χρυσῶν
Δοτ.	ταῖς	χρυσοῖς	ταῖς	χρυσαῖς	τοῖς	χρυσᾶς
Αἰτ.	τούς	χρυσοῦς	τάς	χρυσᾶς	τά	χρυσᾶ
Κλ.	ὦ	χρυσοὶ	ὦ	χρυσαῖ	ὦ	χρυσᾶ

ΣΗΜ. Ὁλων τῶν ἐπιθέτων τῆς β' κλίσεως τὸ θηλυκὸν κλίνεται κατὰ τὴν α' κλίσιν.

Παρατηρήσεις

1. Το **α** του δηλυκού γένους τῶν εἰς **-ος** ἐπιθέτων, εἶναι εἰς ὅλας τὰς πτώσεις μακρόν. π. χ. ἡ δικαία, τὴν δικαίαν.

2. Ὅσα ἐπίθετα ἔχουν πρὸ τοῦ **-ος** φωνήεν ἢ **ρ** σχηματίζουν τὸ δηλυκόν εἰς **α'** π. χ. ὁ νέ-ος, ἡ νέ-α, ὁ καθαρ-ός, ἡ καθαρ-ά κ. λ.

3. Ἡ ὀνομαστικὴ καὶ ἡ γενικὴ τοῦ πληθυντικοῦ ἀριθμοῦ τοῦ δηλυκοῦ τῶν εἰς **-ος** ἐπιθέτων τονίζονται, ὅπως καὶ εἰς τὸ ἀρσενικόν' π. χ. ὁ δίκαιοι, αἱ δίκαιαι, τῶν δικαίων, τῶν δικαίων.

4. Ὅλαι αἱ πτώσεις τῶν συνηρημένων περισπῶνται.

Ἀσκήσεις.

α) Γράψε τὰ τρία γένη τῶν ἐπιθέτων: ὁ δίκαιος, ὁ τίμιος, ὁ ἅγιος, ὁ καθαρός, ὁ τολμηρός, ὁ ἀγαθός, ὁ λεπτός, ὁ χρυσοῦς, ὁ ἀργυροῦς, ὁ σιδηροῦς,

β' Κλίνε καὶ εἰς τὰ τρία γένη τὰ ἐπίθετα: ἀρχαῖος, γενναῖος, ὠραῖος, ἀγαθός, ἀργυρός.

γ' Κλίνε μαζὺ τὰ ἐπίθετα καὶ οὐσιαστικά: ὁ καθαρὸς μαθητής, ἡ καθαρὰ μαθήτρια, τὸ καθαρὸν παιδίον, ὁ γενναῖος ἄνθρωπος, ἡ γενναία γυνή, τὸ γενναῖον παιδίον.

δ' Γράψε τὰ ὀνόματα ὁ ἀρχαῖος καὶ ὁ ἀργυρός καὶ εἰς τὰ 3 γένη.

6) Τριγενῆ καὶ δικατάληκτα

Τὰ τριγενῆ καὶ δικατάληκτα τῆς β' κλίσεως εἶναι καὶ αὐτὰ ἀσυναίρετα καὶ συνηρημένα. **Τὰ ἀσυναίρετα** λήγουν **α'** εἰς **-ος** καὶ εἶναι τὰ περισσότερα συνθετὰ' π. χ. ὁ καὶ ἡ ἄγονος, τὸ ἄγονον, ὁ καὶ ἡ ἄδικος, τὸ ἄδικον, ὁ καὶ ἡ ἔνδοξος, τὸ ἔνδοξον. β' εἰς **-ιος**, **-ειος** καὶ **-ιμος**' π. χ. ὁ καὶ ἡ αἰφνίδιος, τὸ αἰφνίδιον, ὁ καὶ ἡ βόρειος, τὸ βόρειον, ὁ καὶ ἡ ὠφέλιμος, τὸ ὠφέλιμον.

Δικατάληκτα ἐπίθετα εἶναι καὶ τὰ: βάρβαρος, βάνουσος, ἡμερος, ἡμερος, ἡσυχος, χρήσιμος κ.τ.λ.

Ὅλα δὲ ταῦτα κλίνονται κανονικὰ κατὰ τὴν β' κλίσιν.

Τὰ συνηρημένα τριγενῆ καὶ δικατάληκτα εἶναι ὅλα τὰ σύνθετα μὲ τὰς λέξεις: νοῦς, ροῦς, πλοῦς, χροῦς' π. χ. ὁ καὶ αἱ εὔνοος, τὸ εὔνουον, ὁ καὶ ἡ εὐπλοος, τὸ εὐπλουον, ὁ καὶ ἡ ἄχρους τὸ ἄχρουον.

ΣΗΜ. Τὰ ἀνωτέρω ἐπίθετα ἔχουν ἀσυναίρετον τὴν κατάληξιν **-ο α** εἰς τὴν ὀνομαστικὴν καὶ αἰτιατικὴν τοῦ πληθυντικοῦ ἀριθμοῦ τοῦ οὐδετέρου γένους' π. χ. τὰ εὐπλοα (πλοῖα) τὰ ἄχροα, τὰ εὔνοα κ.τ.λ.

Ἀσκήσεις.

Γράψε τὰ γένη εἰς ὅλας τὰς πτώσεις, εἰς τὸν ἐνικόν καὶ πληθυντικόν ἀριθμὸν τῶν ἐπιθέτων' ὁ καὶ ἡ ὠφέλιμος, τὸ ὠφέλιμον, ὁ καὶ ἡ ἔνδοξος, τὸ ἔνδοξον.

Β'. Ἐπίθετα τῆς γ' κλίσεως.

Τὰ ἐπίθετα τῆς γ' κλίσεως εἶναι ὅπως καὶ τὰ οὐσιαστικά **φωνη-
εντόληκτα** καὶ **συμφωνόληκτα**.

1. Φωνηεντόληκτα.

Τὰ φωνηεντόληκτα τῆς γ' κλίσεως εἶναι ὅλα τρικατάληκτα καὶ λήγουν εἰς: **-ύς -εῖα -ύ** π. χ. ὁ παχύς ἢ παχεῖα τὸ παχύ, ὁ βαρὺς ἢ βαρεῖα τὸ βαρὺ κ.τ.λ. Ἔχουν ὅλα χαρακτήρα **ε** καὶ κλίνονται τὸ ἀρσενικὸν καὶ θηλυκὸν γένος κατὰ τὴν γ' κλίσιν καὶ τὸ θηλυκὸν κατὰ τὴν α' κλίσιν ὡς ἐξῆς:

Ἐνικός Ἀριθμός

Ὀν.	ὁ	βραδύς	ἡ	βραδεῖα	τὸ	βραδύ
Γεν.	τοῦ	βραδέ <u>ως</u>	τῆς	βραδείας	τοῦ	βραδέος
Δοτ.	τῷ	βραδεῖ	τῇ	βραδείᾳ	τῷ	βραδεῖ
Αἰτ.	τὸν	βραδὺν	τὴν	βραδεῖαν	τὸ	βραδύ
Κλ.	ᾧ	βραδύ	ᾧ	βραδεῖα	ᾧ	βραδύ

Πληθυντικός Ἀριθμός

Ὀν.	οἱ	βραδεῖς	αἱ	βραδεῖαι	τὰ	βραδέα
Γεν.	τῶν	βραδέων	τῶν	βραδειῶν	τῶν	βραδέων
Δοτ.	τοῖς	βραδέσι	ταῖς	βραδείαις	τοῖς	βραδέσι
Αἰτ.	τούς	βραδεῖς	τάς	βραδείας	τὰ	βραδέα
Κλ.	ᾧ	βραδεῖς	ᾧ	βραδεῖαι	ᾧ	βραδέα

Παρατηρήσεις.

1) Ἡ κατάληξις **-α** τῆς ὀνομαστικῆς τοῦ ἐνικοῦ καὶ **-αν** τῆς αἰτιατικῆς εἶναι πάντοτε βραχεῖαι.

2) Ἡ κλητικὴ τοῦ ἐνικοῦ τοῦ ἀρσενικοῦ γένους σχηματίζεται χωρὶς τὸ **ς**.

3) Ὅλα τὰ εἰς **-εος** λήγοντα εἰς τὴν γενικὴν τοῦ ἐνικοῦ γράφονται μὲ **ο** ἐνῶ τὰ οὐσιαστικά γράφονται μὲ **ω** π. χ. ὁ παχύς τοῦ παχέος ἄλλὰ ὁ πῆχυς τοῦ πῆχεως.

Ἀσκήσεις.

Γράψε τὴν γενικὴν τοῦ ἐνικοῦ τῶν ὀνομάτων: ὁ βραδύς, ὁ ταχύς, ὁ βαδύς, ὁ πλατύς, ὁ πῆχυς, ὁ πέλεκυς, ὁ πρέσβυς, τὸ συνάπι, ὁ γραμματεὺς.

2. Συμφωνόληκτα.

Τὰ συμφωνόληκτα τῆς γ' κλίσεως εἶναι τρικατάληκτα καὶ δικατάληκτα.

α' Τρικατάληκτα.

Ταῦτα λήγουν εἰς **-ας, -ασα, -αν** π. χ. ὁ πᾶς, ἡ πᾶσα, τὸ πᾶν, εἰς **-ας, -αινα, αν** π. χ. ὁ μέλας, ἡ μέλαινα, τὸ μέλαν, εἰς **-εις, -εσσα, -εν** π. χ. ὁ χαρῖεις, ἡ χαρῖεσσα, τὸ χαρίεν. Ἔχουν ὄλα χαρακτῆρα **ν ἢ ντ**.

Ἐνικός Ἀριθμός

Όν.	ὁ	μέλας	ἡ	μέλαινα	τὸ	μέλαν
Γεν.	τοῦ	μέλανος	τῆς	μελαίνης	τοῦ	μέλανος
Δοτ.	τῷ	μέλανι	τῇ	μελαίνῃ	τῷ	μέλανι
Αἰτ.	τόν	μέλανα	τήν	μέλαιναν	τὸ	μέλαν
Κλ.	ὦ	μέλαν	ὦ	μέλαινα	ὦ	μέλαν

Πληθυντικός Ἀριθμός

Όν.	οἱ	μέλανες	αἱ	μέλαιναι	τὰ	μέλανα
Γεν.	τῶν	μελάνων	τῶν	μελαίνων	τῶν	μελάνων
Δοτ.	τοῖς	μέλασι	ταῖς	μελαίναις	τοῖς	μέλασι
Αἰτ.	τούς	μέλανάς	τάς	μελαίνας	τὰ	μέλανα
Κλ.	ὦ	μέλανες	ὦ	μέλαιναι	ὦ	μέλανα

Ἐνικός Ἀριθμός

Όν.	ὁ	χαρῖεις	ἡ	χαρῖεσσα	τὸ	χαρίεν
Γεν.	τοῦ	χαρίεντος	τῆς	χαρίεσσης	τοῦ	χαρίεντος
Δοτ.	τῷ	χαρίεντι	τῇ	χαρίεσση	τῷ	χαρίεντι
Αἰτ.	τόν	χαρίεντα	τήν	χαρίεσσαν	τὸ	χαρίεν
Κλ.	ὦ	χαρίεν	ὦ	χαρῖεσσα	ὦ	χαρίεν

Πληθυντικός Ἀριθμός

Όν.	οἱ	χαρίεντες	αἱ	χαρῖεσαι	τὰ	χαρίεντα
Γεν.	τῶν	χαρίεντων	τῶν	χαρῖεσσῶν	τῶν	χαρίεντων
Δοτ.	τοῖς	χαρῖεσι	ταῖς	χαρῖεσσαῖς	τοῖς	χαρῖεσι
Αἰτ.	τούς	χαρίεντας	τάς	χαρῖεσσας	τὰ	χαρίεντα
Κλ.	ὦ	χαρίεντες	ὦ	χαρῖεσαι	ὦ	χαρίεντα

Ἐνικός Ἀριθμός

Πληθυντικός ἀριθμός

Όν.	ὁ	πᾶς	ἡ	πᾶσα	τὸ	πᾶν	οἱ	πάντες	αἱ	πᾶσαι	τὰ	πάντα
Γεν.	τοῦ	παντός	τῆς	πάσης	τοῦ	παντός	τῶν	πάντων	τῶν	πασῶν	τῶν	πάντων
Δοτ.	τῷ	παντί	τῇ	πάσῃ	τῷ	παντί	τοῖς	πᾶσι	ταῖς	πάσαις	τοῖς	πᾶσι
Αἰτ.	τόν	πάντα	τήν	πᾶσαν	τὸ	πᾶν	τούς	πάντας	τάς	πάσας	τὰ	πάντα
Κλ.	ὦ	πᾶν	ὦ	πᾶσα	ὦ	πᾶν	ὦ	πάντες	ὦ	πᾶσαι	ὦ	πάντα

1. Ἡ ὀνομαστική τοῦ ἑνικοῦ τοῦ ἀρσενικοῦ τῶν ἀνωτέρω ἐπιθέτων, λαμβάνει τὴν καταληξιν **ς** εἰς τὸ θέμα* καὶ τότε ὁ χαρακτήρ **ν** ἢ **ντ** πρὸ τοῦ **ς** ἀποβάλλεται καὶ τὰ πρὸ αὐτοῦ φωνήεντα, ἂν εἶναι **α** ἢ **ι** βραχέα γίνονται μακρά, ἂν εἶναι **ε** γίνεται **ει**.

2. Τὸ **ε** εἰς τὴν δοτικήν τοῦ πληθυντικοῦ τῶν εἰς **-εις** δὲν ἐκτείνεται πρὸ τῆς καταλήξεως **-σι** π. χ. τοῖς χαρίε-σι, τοῖς φωνήε-σι κ. τ. λ.

3. Ἡ κλητική τοῦ ἑνικοῦ τοῦ ἀρσενικοῦ καὶ ἡ ὀνομαστική, αἰτιατική καὶ κλητική τοῦ οὐδετέρου, εἶναι ὁμοία μὲ τὸ θέμα.

4. Ἡ γενική τοῦ πληθυντικοῦ ὄλων τῶν θηλυκῶν τριτοκλήτων ἐπιθέτων τονίζεται πάντοτε καὶ περισπᾶται ὅπως καὶ εἰς τὰ οὐσιαστικά.

Ἄσκησις.

1. Κλίνε ὁμοία μὲ τὸ μέλας, τὸ τάλας **-αινα -αν** (δυστυχής).
2. » » » τὸ χάρεις, τὸ φωνήεις **-εσσα -εν** (ὁ ἔχων μεγάλην φωνήν).
3. Κλίνε ὁμοία μὲ τὸ πᾶς, τὸ ἅπας, ἅπασα, ἅπαν.
4. Γράψε εἰς ὄλας τὰς πτώσεις: ἑνικοῦ καὶ πληθυντικοῦ ἀριθμοῦ ὁ χάρεις μαθητῆς.

6) Δικατάληκτα.

Ταῦτα εἶναι ἄλλα ἀσυναίρετα καὶ ἄλλα συνηρημένα.

Α' Ἄσυναίρετα.

Τὰ ἀσυναίρετα δικατάληκτα λήγουν ὡς ἑξῆς :

- Ἄρσεν, καὶ θηλ. εἰς **-ων** καὶ οὐδ. **-ον** ὁ καὶ ἡ ἐλεήμων, τὸ ἐλεῆμων.
- » » » » **-ην** » » **-εν** ὁ καὶ ἡ ἄρρην, τὸ ἄρρεν.
- » » » » **-ις** » » **-ι** ὁ καὶ ἡ φιλόπατρις, τὸ φιλόπατρι.
- » » » » **-ους** » » **-ουιν** ὁ καὶ ἡ πολῦπους, τὸ πολῦπουν.

Κλίνονται δὲ ὡς κατωτέρω :

α' Λήγοντα εἰς **-ων** καὶ **-ην**.

Ἑνικός Ἀριθμός

Ἄρσ.	ὁ	καὶ	ἡ	σῶφρον	τὸ	σῶφρον
Γεν.	τοῦ	»	τῆς	σῶφρονος	τοῦ	σῶφρονος
Δοτ.	τῷ	»	τῇ	σῶφροινι	τῷ	σῶφροινι
Αἰτ.	τόν	»	τήν	σῶφρονα	τὸ	σῶφρον
Κλ.	ῶ	»	ῶ	σῶφρον	ῶ	σῶφρον

Πληθυντικός ἀριθμός

Ἄρσ.	οἱ	καὶ	αἱ	σῶφρονες	τά	σῶφρονα
Γεν.	τῶν	»	τῶν	σῶφρόνων	τῶν	σῶφρόνων
Δοτ.	τοῖς	»	ταῖς	σῶφροσι	τοῖς	σῶφροσι
Αἰτ.	τούς	»	τάς	σῶφρονας	τά	σῶφρονα
Κλ.	ῶ	»	ῶ	σῶφρονες	ῶ	σῶφρονα

Ένικος ἀριθμός

Πληθυντικός ἀριθμός

Όν.	ὁ	καί	ἡ	ἄρρην	τὸ	ἄρρην	οἱ	καί	αἱ	ἄρρηνες	τὰ	ἄρρηνα
Γεν.	τοῦ	»	τῆς	ἄρρηνος	τοῦ	ἄρρηνος	τῶν	»	τῶν	ἄρρηνων	τῶν	ἄρρηνων
Δοτ.	τῷ	»	τῇ	ἄρρηνι	τῷ	ἄρρηνι	τοῖς	»	ταῖς	ἄρρῃσι	τοῖς	ἄρρῃσι
Αἰτ.	τόν	»	τήν	ἄρρηνά	τὸ	ἄρρην	τούς	»	τάς	ἄρρηνας	τὰ	ἄρρῃνα
κλ.	ᾧ	»	ᾧ	ἄρρην	ᾧ	ἄρρην	ᾧ	»	ᾧ	ἄρρηνες	ᾧ	ἄρρῃνα

β'. Λήγοντα εἰς-ις καὶ -ους

Ένικος Ἀριθμός

Όν.	ὁ	καί	ἡ	εὐελπις	τὸ	εὐελπι
Γεν.	τοῦ	»	τῆς	εὐέλπιδος	τοῦ	εὐέλπιδος
Δοτ.	τῷ	»	τῇ	εὐέλπιδι	τῷ	εὐέλπιδι
Αἰτ.	τόν	»	τήν	εὐέλπιδά	τὸ	εὐελπι
Κλ.	ᾧ	»	ᾧ	εὐελπι	ᾧ	εὐελπι

Πληθυντικός Ἀριθμός

Όν.	οἱ	καί	αἱ	εὐέλπιδες	τὰ	εὐέλπιδά
Γεν.	τῶν	»	τῶν	εὐελπίδων	τῶν	εὐελπίδων
Δοτ.	τοῖς	»	ταῖς	εὐέλπισι	τοῖς	εὐέλπισι
Αἰτ.	τούς	»	τάς	εὐέλπιδας	τὰ	εὐέλπιδά
Κλ.	ᾧ	»	ᾧ	εὐέλπιδες	ᾧ	εὐέλπιδά

Ένικος Ἀριθμός

Όν.	ὁ	καί	ἡ	ταχύπους	τὸ	ταχύπουν
Γεν.	τοῦ	»	τῆς	ταχύποδος	τοῦ	ταχύποδος
Δοτ.	τῷ	»	τῇ	ταχύποδι	τῷ	ταχύποδι
Αἰτ.	τόν	»	τήν	ταχύποδά	τὸ	ταχύπουν
Κλ.	ᾧ	»	ᾧ	ταχύπους	ᾧ	ταχύπουν

Πληθυντικός Ἀριθμός

Όν.	οἱ	καί	αἱ	ταχύποδες	τὰ	ταχύποδά
Γεν.	τῶν	»	τῶν	ταχυπόδων	τῶν	ταχυπόδων
Δοτ.	τοῖς	»	ταῖς	ταχύποσι	τοῖς	ταχύποσι
Αἰτ.	τούς	»	τάς	ταχύποδας	τὰ	ταχύποδά
Κλητ.	ᾧ	»	ᾧ	ταχύποδες	ᾧ	ταχύποδά

Παρατηρήσεις.

1. Τὰ εἰς **-ων** ἢ **-ην** ἐπίθετα, σχηματίζουν τὴν κλητικὴν τοῦ ἐνικοῦ ὁμοίαν μὲ τὸ θέμα· π. χ' ᾧ σῶφρον, ᾧ ἄρρην.

2. Τὰ εἰς **-ων** σύνθετα ἐπίθετα εἰς τὴν κλητικὴν τοῦ ἐνικοῦ τοῦ ἀρσενικοῦ καὶ δηλικοῦ γένους καὶ εἰς τὴν ὀνομαστικὴν, αἰτιατικὴν καὶ

κλητικήν τοῦ πληθυντικοῦ τοῦ οὐδετέρου ἀναθιβάζουσιν τὸν τόνον, ἀλλ' ὄχι καὶ πέραν τοῦ α' συνθετικοῦ μέρους π. χ. ὁ καὶ ἡ εὐδαίμων ὦ εὐ-
δαίμων, ὁ καὶ ἡ πολυπράγμων ὦ πολυπράγμων.

Ἄσκησις.

Κλίνε ὅπως ὁ σώφρων : ὁ καὶ ἡ εὐγνώμων, ὁ καὶ ἡ εὐδαίμων, ὁ καὶ ἡ πείσμων. Ὅπως ὁ εὐελπίς : ὁ καὶ ἡ φιλόπατρις, ὁ καὶ ἡ εὐχαρίς.

Β'. Συνηρημένα.

Ταῦτα λήγουν ὄλα εἰς **-ης** γεν. **-ους**, ἔχουν ὄλα χαρακτηριστὴν **σ** (σιγ-
μόληκτα) καὶ κλίνονται ὡς κατωτέρω :

Ἐνικός Ἀριθμός

Ἄον.	ὁ	καὶ	ἡ	ἐπιμελής	τὸ	ἐπιμελές
Γεν.	τοῦ	»	τῆς	ἐπιμελοῦς	τοῦ	ἐπιμελοῦς
Δοτ.	τῷ	»	τῇ	ἐπιμελεῖ	τῷ	ἐπιμελεῖ
Αἰτ.	τόν	»	τήν	ἐπιμελή	τὸ	ἐπιμελές
Κλ.	ὦ	»	ὦ	ἐπιμελές	ὦ	ἐπιμελές

Πληθυντικός Ἀριθμός

Ἄον.	οἱ	καὶ	αἱ	ἐπιμελεῖς	τά	ἐπιμελή
Γεν.	τῶν	»	τῶν	ἐπιμελῶν	τῶν	ἐπιμελῶν
Δοτ.	τοῖς	»	ταῖς	ἐπιμελέσι	τοῖς	ἐπιμελέσι
Αἰτ.	τούς	»	τάς	ἐπιμελεῖς	τά	ἐπιμελή
Κλ.	ὦ	»	ὦ	ἐπιμελεῖς	ὦ	ἐπιμελή

Ἐνικός Ἀριθμός

Ἄον.	ὁ	καὶ	ἡ	πλήρης	τό	πλήρης
Γεν.	τοῦ	»	τῆς	πλήρους	τοῦ	πλήρους
Δοτ.	τῷ	»	τῇ	πλήρει	τῷ	πλήρει
Αἰτ.	τόν	»	τήν	πλήρη	τὸ	πλήρες
Κλ.	ὦ	»	ὦ	πλήρης	ὦ	πλήρης

Πληθυντικός ἀριθμός

Ἄον.	οἱ	καὶ	αἱ	πλήρεις	τά	πλήρη
Γεν.	τῶν	»	τῶν	πλήρων	τῶν	πλήρων
Δοτ.	τοῖς	»	ταῖς	πλήρεσι	τοῖς	πλήρεσι
Αἰτ.	τούς	»	τάς	πλήρεις	τά	πλήρη
Κλ.	ὦ	»	ὦ	πλήρεις	ὦ	πλήρη

Ἐνικός ἀριθμός

Ἄον.	ὁ	καὶ	ἡ	συνήθης	τὸ	σύνθηες
Γεν.	τοῦ	»	τῆς	συνήθους	τοῦ	συνήθους
Δοτ.	τῷ	»	τῇ	συνήθει	τῷ	συνήθει
Αἰτ.	τόν	»	τήν	συνήθη	τὸ	σύνθηες
Κλ.	ὦ	»	ὦ	σύνθηες	ὦ	σύνθηες

Πληθυντικός Ἀριθμός

Ἄον.	οἱ	καὶ	αἱ	συνήθειες (ε-ες)	τά	συνήθη (ε-η)
Γεν.	τῶν	»	τῶν	συνήθων (έ-ων)	τῶν	συνήθων (ε-ων)
Δοτ.	τοῖς	»	ταῖς	συνήθεσι	τοῖς	συνήθεσι
Αἰτ.	τούς	»	τάς	συνήθειες (ε-ας)	τά	συνήθη (ε-α)
Κλ.	ὦ	»	ὦ	συνήθειες (ε-ες)	ὦ	συνήθη (ε-α)

Παρατηρήσεις

1. Τά εις **-ης**-ἐπίθετα σχηματίζουν τήν κλητικήν. τοῦ ἐνικοῦ τοῦ ἄρσενικοῦ καί θηλυκοῦ γένους καθῶς καί τήν ὀνομαστικήν, αἰτιατικήν καί κλητικήν τοῦ οὐδετέρου ὁμοίως μέ τό θέμα π. χ. ὦ εὐγενές, τό εὐγενές.

2. Εἰς τήν δοτικήν τοῦ πληθυντικοῦ ἀποβάλλουν τό ἕνα **σ'** π. χ. τοῖς εὐγενέσ-σι = εὐγενέσι.

3. Τά εις **-ης** σύνθετα ἐπίθετα εἰς τήν κλητικήν τοῦ ἐνικοῦ τοῦ ἄρσενικοῦ καί θηλυκοῦ γένους καθῶς καί εἰς τήν ἐν. ὀνομαστικήν, αἰτιατικήν καί κλητικήν τοῦ οὐδετέρου, ἀναβιβάζουν τόν τόνον· π. χ. ὁ, ἡ συνήθης κλητ. ὦ σύνηδες· οὐδέτερον τό σύνηδες. Ἐξαιροῦνται καί δέν ἀναβιβάζουν τόν τόνον, ὅσα λήγουν εἰς **-ώλης, -ήρης, -ώδης'** π. χ. ὁ, ἡ ἐξώλης (διεφθαρμένος) κλητική ὦ ἐξώλες, τό ἐξώλες· ὁ καί ἡ ξιφήρης κλητική ὦ ξιφήρες, τό ξιφήρες· ὁ καί ἡ εὐώδης κλητ. ὦ εὐώδες, τό εὐώδες ἄνδρος.

ΣΗΜ. Ὅλα τά εις **-ηρης** καί **-ώδης** ἐπίθετα γράφονται μέ **η** καί **ω**· π. χ. ὁ καί ἡ ποδῆρης, ὁ καί ἡ δασώδης κ. λ.

4. Ἡ Γενική τοῦ πληθυντικοῦ καί εἰς τά τρία γένη τῶν εις **-ης** συνδέτων βαρυτόνον ἐπιδέτων, τονίζεται ἐπί τῆς παραληγουσῆς παρά τόν κανόνα· π. χ. τῶν συνηθέων -συνήθων· κι' ὄχι τῶν συνηθῶν, τῶν τριηρέων -τριηρῶν· κι' ὄχι τῶν τριηρῶν· κατά ταῦτα καί τῶν πλήρων.

5. Τά εις **-ης** ἐπίθετα ποῦ ἔχουν πρό τοῦ **-ης** φωνῆεν, σχηματίζουν τήν αἰτιατικήν τοῦ ἐνικοῦ τοῦ ἄρσενικοῦ καί θηλυκοῦ γένους καί τήν ὀνομαστικήν, αἰτιατικήν καί κλητικήν τοῦ πληθυντικοῦ τοῦ οὐδετέρου καί εἰς **σ'** π. χ. ὁ ὑγιῆς, τόν ὑγιᾶ καί ὑγιῆ, τά ὑγιᾶ καί ὑγιῆ — ὁ εὐφυῆς, τόν εὐφυᾶ καί εὐφυῆ, τά εὐφυᾶ καί εὐφυῆ.

Ἀσκήσεις.

Κλίνε τά ἐπίθετα μαζί μέ τό οὐσιαστικά : ὁ ἐπιμελής μαθητής, ὁ εὐσεβής ἄνθρωπος, ὁ ὑγιῆς μαθητής, ὁ εὐώδης κῆπος. Γράψε εἰς ὅλας τὰς πτώσεις ἐνικοῦ καί πληθυντικοῦ ἀριθμοῦ, ὁ καί ἡ εὐπειδῆς τό εὐπειδές.

4. Διγενῆ καί μονοκατάληκτα.

1. Τά διγενῆ καί μονοκατάληκτα ἐπίθετα, ἔχουν μίαν μόνον κατάληξιν καί διὰ τά δύο γένη καί λήγουν ὡς κατωτέρω :

ὁ καί ἡ ἄρπαξ	ὁ καί ἡ νῆστις (νηστικός)
ὁ καί ἡ μύωψ	ὁ καί ἡ φυγάς (ἐξόριστος)
ὁ καί ἡ προγαστωρ	ὁ καί ἡ ἄπαις (χωρίς παιδί)
ὁ καί ἡ πένης (πτωχός)	ὁ καί ἡ νεῆλυς (νεαρός)

2. Τά διγενῆ καί μονοκατάληκτα ἐπίθετα ὡς ἐπί τό πλεῖστον εἶναι οὐρανιοκοφωλόληκτα καί ὀδοντοφωλόληκτα· κλίνονται ὅλα κατά τήν **γ'** κλίσιν, ὅπως καί τά οὐσιαστικά.

Ἄνωμαλα ἐπίθετα.

Ἄνωμαλα ἐπίθετα εἶναι τρία· τὰ : ὁ **μέγας**, ὁ **πολύς** καὶ ὁ **πρᾶος** καὶ κλίνονται ὡς ἑξῆς :

α') ὁ **μέγας**, ἡ **μεγάλη**, τό **μέγα**, β') ὁ **πολύς**, ἡ **πολλή**, τό **πολύ**

Ἐνικός Ἀριθμὸς

ὁ	μέγας	ἡ	μεγάλη	τό	μέγα	πολύς	πολλή	πολύ
τοῦ	μεγάλου	τῆς	μεγάλης	τοῦ	μεγάλου	πολλοῦ	πολλῆς	πολλοῦ
τῷ	μεγάλῳ	τῇ	μεγάλῃ	τῷ	μεγάλῳ	πολλῷ	πολλῇ	πολλῷ
τόν	μέγαν	τὴν	μεγάλην	τό	μέγα	πολὺν	πολλήν	πολὺ
ὦ	μέγα	ὦ	μεγάλη	ὦ	μέγα	πολὺ	πολλή	πολὺ

Πληθυντικός ἀριθμὸς

οἱ	μεγάλοι	αἱ	μεγάλαι	τὰ	μέγαλα	πολλοὶ	πολλαὶ	πολλά
τῶν	μεγάλων	τῶν	μεγάλων	τῶν	μεγάλων	πολλῶν	πολλῶν	πολλῶν
τοῖς	μεγάλοις	ταῖς	μεγάλαις	τοῖς	μεγάλοις	πολλοῖς	πολλαῖς	πολλοῖς
τούς	μεγάλους	τάς	μεγάλας	τὰ	μέγαλα	πολλοὺς	πολλάς	πολλά
ὦ	μεγάλοι	ὦ	μεγάλαι	ὦ	μέγαλα	πολλοὶ	πολλαὶ	πολλά

Τὰ ἐπίθετα **μέγας** καὶ **πολύς**, σχηματίζουν τὴν ὀνομαστικὴν, αἰτιατικὴν καὶ κλητικὴν ἐνικοῦ τοῦ ἄρσενικοῦ καὶ οὐδέτερου γένους κατὰ τὴν γ'. κλίσιν, τὰ δὲ ἄλλας πτώσεις κατὰ τὴν β'. καὶ τὸ θηλυκόν, τὸ σχηματίζουν ὀλόκληρον κατὰ τὴν α', κλίσιν.

Τὸ **πολύς**, εἰς ὄσας πτώσεις ἔχει **υ** γράφεται μὲ ἓνα **λ**, εἰς ὄσας δὲν ἔχει **υ** γράφεται μὲ **λλ** π. χ. ὁ πολὺς, οἱ πολλοί.

ὁ πρᾶος

ἡ πραεῖα

τό πρᾶον

Ἐνικός Ἀριθμὸς

Ἄρσενικόν

Θηλυκόν

Οὐδέτερον

Ἄρσενικόν	Θηλυκόν	Οὐδέτερον

Πληθυντικός Ἀριθμὸς

Ἄρσενικόν	Θηλυκόν	Οὐδέτερον

Τὸ ἐπίθετον πρῶς ἔχει δύο θέματα **πραο-** καὶ **πραε-**. Ὁ ἐνικός ἀριθμὸς τοῦ ἀρσενικοῦ καὶ οὐδετέρου γένους καὶ ἡ Ὀνομ., ἢ Αἰτ. καὶ ἡ Κλητ. τοῦ Πληθ. ἀριθμοῦ, σχηματίζονται μὲ τὸ θέμα **πραο** κατὰ τὴν **θ** κλίσιν. Ἐνῶ τὸ θηλυκὸν γένος του, σχηματίζεται ὅλον ἀπὸ τὸ θέμα **πραε-** κατὰ τὴν **α'** κλίσιν, ὅπως τῶν εἰς **-υς** ἐπιθέτων.

Γενικαὶ Παρατηρήσεις ἐπὶ τῶν ἐπιθέτων.

1. Τὰ ἐπίθετα συμφωνοῦν μὲ τὰ οὐσιασσιαστικά εἰς τὰ ὅποια ἀναφέρονται κατὰ γένος, ἀριθμὸν καὶ πῶσιν κάποτε καὶ κατὰ κλίσιν· π. χ. ὁ γενναῖος ναύτης, εὐδετα γραμμῆ.

2) Πολλάκις τὰ ἐπίθετα ἔχουν ἔννοιαν ἐπιρρήματος: μελετῶ **πολύ**, φεύγω **μακράν**, ὠμίλησα **δημοσίᾳ**.

3) Ἀπὸ τὴν γενικὴν τοῦ πληθυντικοῦ τῶν ἐπιθέτων, μὲ τὴν μεταβολὴν τοῦ **ν** εἰς **ς**, γίνονται ἐπιρρήματα· π. χ. **δικαίων**, **δικαίως**, **εὐλαβῶν**, **εὐλαβῶς**.

4) Τὰ εἰς **-αιος** ἐπίθετα πλὴν τῶν νέος καὶ ἄθεος γράφονται μὲ **αι'** π. χ. γενναῖος, δίκαιος κ.λ. Τὰ δὲ εἰς **-λέος** γράφονται ὅλα μὲ **ε** π.χ. ρωμαλέος.

ΒΑΘΜΟΙ Ἡ ΠΑΡΑΘΕΤΙΚΑ ΤΩΝ ΕΠΙΘΕΤΩΝ

1. Ἐννοια τῶν παραθετικῶν.

- Ὁ Γεώργιος εἶναι καθαρός.
- Ὁ Χρῆστος εἶναι καθαρώτερος.
- Ὁ Νίκος εἶναι καθαρώτατος.

1) Τὰ ἐπίθετα φανερώνουν τὴν ποιότητα ἢ ἰδιότητα τῶν οὐσιαστικῶν κατὰ τρεῖς βαθμούς: **θετικόν**, **συγκριτικόν** καὶ **ὑπερθετικόν**.

Ὁ **θετικός** βαθμὸς, φανερώνει ἀπλῶς τὴν ποιότητα ἢ ἰδιότητα τοῦ οὐσιαστικοῦ· π. χ. ὁ Γεώργιος εἶναι καθαρός.

Ὁ **συγκριτικός** βαθμὸς, φανερώνει ὅτι ἡ ποιότης ἢ ἰδιότης ἐνός οὐσιαστικοῦ εἶναι ἀνωτέρα ἐν συγκρίσει μὲ ἕνα ἄλλο· π. χ. ὁ Παῦλος εἶναι καθαρώτερος ἀπὸ τὸν Γεώργιον. Ὁ Πέτρος εἶναι ἐπιμελέστερος ἀπὸ τὸν Παῦλον.

Ὁ **ὑπερθετικός** βαθμὸς, φανερώνει ὅτι ἡ ποιότης, ἢ ἰδιότης ἐνός οὐσιαστικοῦ ὑπερέχει τῆς ποιότητος ἢ ἰδιότητος ὅλων τῶν ἄλλων ἀπολύτως ἢ καθ' ἑαυτὸ· π. χ. ὁ Πέτρος εἶναι καθαρώτατος. Ὁ Ἰωάννης εἶναι ἐπιμελέστατος,

2) Ὁ **συγκριτικός** καὶ ὁ **ὑπερθετικός** βαθμὸς τῶν ἐπιθέτων μὲ ἕνα ὄνομα λέγονται **παραθετικά** τῶν ἐπιθέτων.

Ἀσκήσεις.

α) Λέγε πόσοι εἶναι οἱ βαθμοὶ τῶν ἐπιθέτων καὶ τί φανερώνει ἕκαστος.

β) Γράψε τὰ παραθετικά τῶν ἐπιθέτων : σκληρός, ὀχληρός, λαμπρός, μικρός, λεπτός, ἀγνός, βαθύς, βαρύς, βραδύς, ταχύς, παχύς.

2 Σχηματισμὸς τῶν παραθετικῶν.

α'. Παραθετικά τῶν εἰς **-ος** καὶ **-υς** ἐπιθέτων.

Θετικός	Συγκριτικόν	Ἵπερθετικός
ζωηρ-ός	ζωηρό-τερος	ζωηρό-τερος
ξηρ-ός	ξηρό-τερος	ξηρό-τατος
γενναί-ος	γενναίό-τερός	γενναίό-τατος
σοφ-ός	σοφώ-τερος	σοφώ-τατος
λεπτ-ός	λεπτό-τερος	λεπτό-τατος
ἔνδοξ-ος	ἔνδοξό-τερος	ἔνδοξό-τατος
ταχ-ύς	ταχύ-τερος	ταχύ-τατος'

1. Αἱ καταλήξεις τοῦ συγκριτικοῦ βαθμοῦ καὶ εἰς τὰ 3 γένη εἶναι **-τερος, -τέρα, -τερον** καὶ τοῦ ὑπερθετικοῦ **-τατος, -τάτη, -τατον**.

σοφός, σοφώτερος, σοφώτατος' μαρῶς, μαρρότερος, μαρρότατος.
νέος, νεώτερος, νεώτατος' λεπτός, λεπτότερος, λεπτότατος.
ἅγιος, ἀγιώτερος, ἀγιώτατος' ἔνδοξος, ἔνδοξότερος, ἔνδοξότατος.

2. Τὸ **ο** τῶν παραθετικῶν εἰς **-οτερος** καὶ **-οτατος**, ὅταν ἢ πρὸ αὐτοῦ συλλαβὴ εἶναι βραχεῖα γράφεται μὲ **ω** ἐνῶ ὅταν ἢ πρὸ αὐτοῦ συλλαβὴ εἶναι φύσει ἢ θέσει μακρὰ γράφεται μὲ **ο**.

3. Αἱ καταλήξεις **-ύτερος -ύτατος**, γράφονται πάντοτε μὲ **υ** βαρύς - βαρύτερος, βαθύς - βαθύτερος κ. λ.

4. Ὅλα τὰ εἰς **-ος** ἐπίθετα ἔχουν τὸ δίχρονον τῆς παραληγοῦσης βραχύ, πλὴν τῶν : ἀπαλός, ἀκριβός, ἀνιαρός, ἰσχυρός, λιτός, ψιλός, τρανός καὶ τῶν συνθέτων μὲ τὰ οὐσιαστικά, νίκη, λύπη, τιμή, ψυχή, θυμός, χυμός, κύρος καὶ κίνδυνος, τὰ ὅποια τὸ ἔχουν μακρόν.

5. Τὰ εἰς **-αίος** ἐπίθετα, πλὴν τοῦ νέος καὶ ἄθεος γράφονται μὲ **αι** π. χ. γενναῖος, δίκαιος, βέβαιος κ. λ. Τὰ εἰς **-λεος** γράφονται ὅλα μὲ **ε** π. χ. ρωμαλέος, πειναλέος κ. λ.

Ἀσκήσεις

Γράψε τὰ παραθετικά τῶν ἐπιθέτων : σοφός, ἱερός, δυνατός, καθάρς, ἱκανός, ἅγιος, πρῶμιος, ὄψιμος, λεπτός, τίμιος, ἔντιμος, εὐθυμος, ἔξοχος, ἔνδοξος, ἰσχυρός, λιτός, ψιλός, ἡχηρός, τρανός, ἀνιαρός, βραδύς, ταχύς, παχύς, δασύς, δίκαιος, ζωηρός, ἔξοχος.

β'. Παραθετικά τῶν εἰς **-ης -ων -ους -εις** ἐπιθέτων.

Θετικός	Συγκριτικός	Ἵπερθετικός
ἐπιμελ-ής	ἐπιμελέ-στερος	ἐπιμελέ-στατος
σώφρ-ων	σωφρονέ-στερος	σωφρονέ-στατος
ἀπλ-οῦς	ἀπλού-στερος	ἀπλούσ-τατος
χαρί-εις	χαριέ-στερος	χαριέστατος

1. Τὰ εἰς **-ων -ης -ους** καὶ **-εις** ἐπίθετα, σχηματίζουν τὰ παραθετικά των εἰς **-έστερος**, καὶ **-έστατος**.

Ἔ Άσκησις.

Γράψε τὰ παραθετικά τῶν ἐπιθέτων: ἐπιμελής, ὑγίης, εὐσεθής, ἄφρων, εὐγνώμων, εὐδαίμων, ἀπλοῦς, χαριεῖς.

3. Ἐνώμαλα παραθετικά ἐπιθέτων.

Θετικός	Συγκριτικός	Ἵπερθετικός
καλός	καλύτερος (καλλίων)	κάλλιστος καὶ ἄριστος
κακός	χειρότερος (χειρών)	χειρίστος καὶ κάκιστος
μικρός	μικρότερος (ἐλάσσων)	ἐλάχιστος, -η, -ον
ὀλίγος	ὀλιγώτερος (ἥττων)	ὀλιγίστος καὶ ἐλάχιστος
πολύς	πλειότερος (πλείων)	πλειίστος, -η, -ον
μέγας	μεγαλύτερος (μείζων)	μέγιστος, -η, -ον
αἰσχρὸς	αἰσχρότερος (αἰσχίων)	αἰσχρότατος ἢ αἰσχιστος
ὑψηλός	ὑψηλότερος =	ὑψηλότερος καὶ ὕψιστος

ΣΗΜ.— α'. Κάποτε τὰ παραθετικά, σχηματίζονται καὶ περιφραστικῶς (μὲ περισσοτέρας φράσεις). Ὁ συγκριτικός βαθμὸς μὲ τὰ ἐπίθετα **πολύ ἢ πλέον ἢ μᾶλλον** π. χ. πολύ σοφός, πολύ ἀνόητος καὶ ὑπερθετικός μὲ τὴν φράσιν **πᾶρα πολύ**.

ΣΗΜ.— β'. Τὰ ἐπίθετα **ὄλος, μόνος, χωλός, νεκρός, θνητός, ἀθάνατος, ἔθλιος, χάλκινος** καὶ ἄλλα τὰ σύνθετα, μὲ α' συνθετικὸν τὸ ἐπίθ. **πᾶν** π. χ. **πάνσοφος**, δὲν σχηματίζουν παραθετικά.

Ἀσκήσεις.

α' Γράψε τὰ παραθετικά τῶν ἐπιθέτων μὲ τὰ οὐσιαστικά: Ὁ λευκός χάρτης, ὁ θερμός τόπος, ὁ πλούσιος ἄνθρωπος, ὁ ἐπιμελής μαθητής, ἡ μεγάλη οἰκία, ὁ ταχύς ἵππος.

β'. Γράψε τοὺς βαθμοὺς, οἱ ὅποιοι λείπουν εἰς τὰ ἐπίθετα: σοφώτερον, θερπνά, εὐφυστέρους, βαθεῖαν, εὐρείας, κακός, καλός, θερμός.

4. Παραθετικά ἐπιρρημάτων

Α'. Τροπικῶν.

Θετικός	Ἵπερθετικός	Συγκριτικός
καλῶς	καλλότερον	κάλλιστα
δικαίως	δικαιότερον	δικαιώτατα
συνήθως	συνηθέστερον	συνηθέστατα
ἐπιμελῶς	ἐπιμελέστερον	ἐπιμελέστατα
πλήρως	πληρέστερον	πληρέστατα
ἴσως	μᾶλλον	μάλιστα
πολύ	πλέον	πλεῖστα
βαθέως	βαθύτερον	βαθύτατα

1. Τὰ εἰς **-ως** ἐπιρρήματα καὶ τὰ ἐπίθετα, τὰ ὅποια ἔχουν ἔννοιαν ἐπιρρήματος, σχηματίζουν παραθετικά: Συγκριτικὸν βαθμὸν, μὲ τὴν ἐνικὴν αἰτιατικὴν τοῦ οὐδετέρου, καὶ ὑπερθετικὸν βαθμὸν, μὲ τὴν αἰτιατικὴν πληθυντικὴν του.

Β' Τοπικῶν.

Παραθετικά σχηματίζουν καὶ τὰ κάτωθι τοπικά ἐπιρρήματα:

ἄνω, ἀνωτέρω, ἀνώτατα δεξιὰ, δεξιώτερον, δεξιώτατα
 κάτω, κατωτέρω, κατώτατα ἀριστερά, ἀριστερώτερον, ἀριστερώτατα
 ἐντός, ἐνδότερον, ἐνδότατα ἐγγύς, ἐγγύτερον, ἐγγύτατα

5. Παραθετικά προθέσεων.

Παραθετικά σχηματίζουν καὶ μερικαὶ προθέσεις: π, χ.

Θετικός	Συγκριτικός	Ἵπερθετικός
πρὸ	πρότερος	πρώτος
ἀπό	ἀπώτερος	ἀπώτατος
ὑπὲρ	ὑπέρτερος	ὑπέρτατος (ὑπατος)

6. Ἑλλιπῆ παραθετικά.

Συνήθως λέγονται καὶ τὰ ἐξῆς παραθετικά ἐπιθέτων καὶ ἐπιρρημάτων, ἑλλιπῆ εἰς θετικὸν ἢ συγκριτικὸν ἢ ὑπερθετικὸν βαθμὸν.

Θετικὸς	Συγκριτικὸς	Ἑπερθετικὸς
Τελευταῖος	—	ἔσχατος
—	ἀνώτερος	ἀνώτατος
—	κατώτερος	κατώτατος
πέρα	περαιτέρω	—

Ἀσκήσεις

1) Γράψε τὰ κάτω ἐπιρρήματα καὶ συμπλήρωσε τοὺς βαθμοὺς τῶν οἱ ὅποιοι λείπουν.

Πληρέστερον, βραδύτερον, δικαίως, ἀληθῶς, ἀπλούστατα, γενναιότατα, τάχιστα, ἐνωρίς, πλουσιώτατα.

2) Γράψε τὰ παραθετικά τῶν προθέσεων πρὸ, ἀπὸ, ὑπέρ.

ΑΡΙΘΜΗΤΙΚΑ

Εἷς ἄνθρωπος, **δύο** μαθηταί, **πεντάκις** ἀνέγνωσα.

Αἱ λέξεις, αἱ ὅποιοι φανερώνουν ἀριθμὸν λέγονται **ἀριθμητικά**.

Τὰ ἀριθμητικά εἶναι τριῶν εἰδῶν : α) ἀριθμητικά **ἐπίθετα** β) ἀριθμητικά **οὐσιαστικά** καὶ γ) ἀριθμητικά **ἐπιρρήματα**.

α'. Ἀριθμητικά ἐπίθετα.

Ἔχω **πέντε** τετράδια. Ὁ Γεώργιος εἶναι **πρῶτος** μαθητής. Σοῦ ἐφώνασα **τετράκις**. **Τεταρταῖος** πυρετὸς τὸν ἔπιασε.

Α'. Ἀριθμητικά ἐπίθετα, λέγονται τὰ ἀριθμητικά, τὰ ὅποια φανερώνουν ἀριθμητικὴν ἰδιότητα τῶν οὐσιαστικῶν.

Β'. Τὰ ἀριθμητικά ἐπίθετα ἀνάλογα μὲ τὴν ἀριθμητικὴν τῶν ἰδιοτήτων εἶναι πέντε εἰδῶν :

1) **Ἀπόλυτα**, τὰ ὅποια φανερώνουν ἀπλῶς ἀριθμὸν διαφόρων οὐσιαστικῶν, χωρὶς καμμίαν διάκρισιν μεταξὺ τῶν π. χ. εἷς, δύο, τρεῖς μαθηταί, πέντε βιβλία κ. λ.

2) **Τακτικά**, τὰ ὅποια φανερώνουν ἀριθμητικὴν τάξιν, μεταξὺ ὁμοίων οὐσιαστικῶν π. χ. ὁ Γεώργιος εἶναι **πρῶτος** μαθητής, ὁ Χρῆστος **δεύτερος** κ. λ.

3) **Χρονικά**, τὰ ὅποια φανερόνουν χρονικὴν τάξιν ἡμέρας, κατὰ τὴν ὁποίαν ἔγινε κάτι ἢ ἐπαναλαμβάνεται· π. χ. τεταρταῖος ὁ Λάζαρος ἀνέστη. Τεταρταῖος (κάθε τετάρτην ἡμέραν) πυρετὸς προσβάλλει τὸν Πέτρον κ. λ.

4) **Πολλαπλασιαστικά**, τὰ ὅποια φανερόνουν ἀπὸ πόσα ὅμοια μέρη ἀποτελεῖται κάτι· π. χ. διπλοῦς κόπος, διπλῆ γραμμὴ, διπλοῦν ἄλμα.

5) **Ἀναλογικά**, τὰ ὅποια φανερόνουν ἀναλογίαν μεταξὺ δύο ὁμοίων πραγμάτων· π. χ. ὁ χάρτης αὐτὸς εἶναι **διπλάσιος** ἐκείνου.

6) **Διανεμητικά**, τὰ ὅποια φανερόνουν διανομὴν ὁμοίων οὐσιαστικῶν· π. χ. **σὺν δύο**, σὺν τρεῖς ἢ **ἀνά δύο**, ἀνά τρεῖς μαθηταὶ κ. λ.

β'. Ἀριθμητικὰ οὐσιαστικά.

Μία τετράς μαθητῶν. Μία δωδεκάς μανδηλιῶν κ. τ. λ.

Ἀριθμητικὰ οὐσιαστικά λέγονται τὰ ἀριθμητικά, τὰ ὅποια φανερόνουν ἀριθμητικὴν ποσότητα ὁμοίων οὐσιαστικῶν.

Τὰ ἀριθμ. οὐσιαστικά γίνονται ἀπὸ τὰ ἀριθ. ἀπόλυτα· λήγουν εἰς **-ας** (ἕν = μονάς, δύο = δυάς, τρία = τριάς) καὶ κλίνονται, ὅπως τὰ ὀδοντόληκτα ὀνόματα, μὲ χαρακτήρα **δ** (πεδιάς-πεδιάδος)· κι' ἔχουν ὅπως καὶ ἐκεῖνα τὸ **α** τῆς παραληγοῦσης βραχύ: δεκάς-δεκάδος, ἐβδομάς-μάδος.

γ'. Ἀριθμητικὰ ἐπιρρήματα.

Ἐγραψα **ἅπαξ**, μελέτησα τὸ μάθημά μου **πεντάκις**.

1. **Ἀριθμητικὰ ἐπιρρήματα** λέγονται τὰ ἀριθμητικά, τὰ ὅποια φανερόνουν πόσας φορές γίνεται κάτι· γίνονται καὶ αὐτὰ ἀπὸ τὰ ἀριθμ. ἀπόλυτα καὶ λήγουν εἰς **-άκις** πλὴν τῶν **ἅπαξ, δις-τρίς**.

2. Τὰ ἀριθμητικὰ ἐπιρρήματα, ὅπως καὶ τὰ ἄλλα ἐπιρρήματα εἶναι ἄκλιτα.

Ἀσκήσεις.

α') Νὰ εὕρης 10 ἀριθμητικὰ ἀπὸ τὸ βιβλίον σου.

β') Κάμε τὸ κάτω σχεδιάγραμμα καὶ γράψε ὅλα τὰ εἶδη τῶν ἀριθμητικῶν: εἰς, δύο, τρία, τέσσαρα, πέντε, ἕξ ἐπτά, ἑκατόν, χίλια.

Ἀριθμητικὰ ἐπίθετα					Ἀριθμητικὰ οὐσιαστικά	Ἀριθμητικὰ ἐπιρρήματα
Ἀπόλυτα	Τακτικά	Χρονικά	Πολλαπλασιαστικά	Ἀναλογικά		

Κλίσις τῶν ἀριθμητικῶν ἐπιθέτων.

1) Ἀπὸ τὰ ἀριθμητικὰ ἀπόλυτα κλίνονται μόνον τὰ τέσσαρα πρῶτα **εἷς, μία, ἓν, δύο, τρεῖς, τέσσαρες** κατὰ τὴν γ' κλίσιν ἐκτὸς ἀπὸ τὸ θηλυκὸν **μία**, ποῦ κλίνεται κατὰ τὴν α' κλίσιν.

Ἐνικὸς ἀριθμὸς

	Ἄρσενικόν	Θηλυκόν	Οὐδέτερα	Τρία γένη
Ἄν.	εἷς	μία	ἓν	δύο
Γεν.	ἑνός	μιᾶς	ἑνός	δύο
Δοτ.	ἑνὶ	μιᾷ	ἑνὶ	δυσὶ
Ἀιτ.	ἓνα	μίαν	ἓν	δύο

Πληθυντικὸς Ἄριθμὸς

	Ἄρσ. - Θηλ.	Οὐδέτερον	Ἄρσ. - Θηλ.	Οὐδέτερον
Ἄν.	τρεῖς	τρία	τέσσαρες	τέσσαρα
Γεν.	τριῶν	τριῶν	τεσσάρων	τεσσάρων
Δοτ.	τρισὶ	τρισὶ	τέσσαρσι	τέσσαρσι
Ἀιτ.	τρεῖς	τρία	τέσσαρες	τέσσαρα

ΣΗΜ. Κατὰ τὸ εἷς κλίνονται καὶ τὰ σύνθετα κανεῖς, οὐδεῖς, μηδεῖς.

2. Τὰ ἀριθμητικὰ ἀπόλυτα, ἀπὸ τὸ **πέντε** ἕως **ἑκατὸν** εἶναι ἄκλιτα· ἀπὸ τοῦ **διακόσια** καὶ ἄνω κλίνονται εἰς τὸν πληθυντικὸν ἀριθμὸν, τὰ μὲν ἄρσενικὰ καὶ οὐδέτερα κατὰ τὴν β'. κλίσιν, τὰ δὲ θηλυκὰ κατὰ τὴν α'. κλίσιν· π. χ. οἱ διακόσιοι, αἱ διακόσια, τὰ διακόσια.

3) Τὰ **τακτικά**, ἐκτὸς ἀπὸ τὰ πρῶτος καὶ δεῦτερος γίνονται ἀπὸ τὰ ἀπόλυτα, λήγουν εἰς **ος-η (α)-ον**· π. χ. πρῶτος-η-ον, δεῦτερος-α-ον, δέκατος-η-όν κ. τ. λ. καὶ κλίνονται: τὰ ἄρσενικὰ καὶ οὐδέτερα κατὰ τὴν β' κλίσιν καὶ τὰ θηλυκὰ κατὰ τὴν α' κλίσιν.

4) Τὰ **χρονικά**, γίνονται ἀπὸ τὰ τακτικά, λήγουν εἰς **-αῖος-αία-αῖον**· π. χ. δευτεραῖος-α-ον, καὶ κλίνονται τὰ ἄρσενικὰ καὶ οὐδέτερα κατὰ τὴν β'. κλίσιν καὶ τὰ θηλυκὰ κατὰ τὴν α'. κλίσιν.

5) Τὰ **πολλαπλασιαστικά**, ἐκτὸς ἀπὸ τὸ ἀπλοῦς γίνονται ἀπὸ τὰ ἀπόλυτα· λήγουν εἰς **πλοῦς-πλοῦν** καὶ κλίνονται: τὰ ἄρσενικὰ καὶ οὐδέτερα κατὰ τὰ συνηρημένα τῆς β'. κλίσεως καὶ τὰ θηλυκὰ κατὰ τὰ συνηρημένα τῆς α', κλίσεως· π. χ. διπλοῦς-ῆ-οῦν κατὰ τὸ χρυσοῦς-ῆ-οῦν.

6) Τὰ **ἀναλογικά**, γίνονται ἀπὸ τὰ πολλαπλασιαστικά· λήγουν εἰς **-σιος-αία-σιον** καὶ κλίνονται τὰ ἄρσενικὰ καὶ οὐδέτερα κατὰ τὴν β' κλίσιν καὶ τὰ θηλυκὰ κατὰ τὴν α'. κλίσιν· π. χ. ὁ διπλάσιος-α-ον.

Ὅρθογραφικαὶ παρατηρήσεις.

α') Τὸ ἀριθμητικὸν ἑννέα γράφεται μὲ δύο **vv**, ἐνῶ τὰ παράγωγα αὐτοῦ, γραφονται μὲ ἕνα **v** π. χ. ἕνατος, ἐνενήκοντα. Εἰς ὅσα ὁμοίως παράγωγα μένει τὸ ἑννέα ἀμετάβλητον, γράφονται μὲ δύο **v** π. χ. ἑννεακόσια.

β') Τὰ ἀριθμητικὰ **ἐν, εἶς, ἕξ, ἐπτά, ἑκατόν** καὶ τὰ παράγωγα ἐξ αὐτῶν δασύνονται π. χ. ἐνικός ἕκτος, ἕβδομος, ἑκατοστός κ.τ.λ.

Ἡ ἀρίθμησις τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων.

Οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες παρίστανον τοῦ ἀριθμοῦς μὲ τὰ γράμματα τῆς ἀλφαβήτου.

— Μὲ τὰ γράμματα **α' - θ'** παρίστανον τὰς μονάδας 1 - 9. Μὲ τὴν διαφορὰν ὅτι τὸν ἀριθμὸν 6 παρίστανον μὲ τὸ σημεῖον **στίγμα**.

— Μὲ τὰ γράμματα **ι' - π'** παρίστανον τὰς δεκάδας 10 - 80 π. χ. **ι = 10, κ = 20** κ. λ. Τὸν ἀριθμὸν 90 παρίστανον μὲ τὸ σημεῖον **κόππα**.

— Μὲ τὰ γράμματα **ρ' - ω'** παρίστανον τὰς ἑκτοντάδας 100 - 800 π. χ. **ρ = 100, σ = 200** κ. λ. Τὸν ἀριθμὸν 900 παρίστανον μὲ τὸ σημεῖον **σαμπι**.

— Μὲ τὰ ἴδια γράμματα παρίστανον τὰς χιλιάδας μὲ τὴν μόνην διαφορὰν, ὅτι ἔγραφον τὴν κεραίαν κάτω ἀριστερὰ εἰς τὰ γράμματα.

Οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες παρίστανον τοὺς ἀριθμοὺς, ὅπως φαίνεται εἰς τὸν κάτω πίνακα.

Μονάδες	Δεκάδες	Ἑκτοντάδες	Χιλιάδες
α' = 1	ι' = 10	ρ' = 100	α = 1000
β' = 2	κ' = 20	σ' = 200	β = 2000
γ' = 3	λ' = 30	τ' = 300	γ = 3000
δ' = 4	μ' = 40	υ' = 400	δ = 4000
ε' = 5	ν' = 50	φ' = 500	ε = 5000
= 6	ξ' = 60	χ' = 600	= 6000
ζ' = 7	ο' = 70	ψ' = 700	ζ = 7000
η' = 8	π' = 80	ω' = 800	η = 8000
θ' = 9	= 90	= 900	θ = 9000

Ἀσκήσεις.

- 1) Γράψε μὲ γράμματα τοὺς ἀριθμοὺς 25, 32, 65, 83, 100.
- 2) Διάβασε τοὺς ἀρχαίους ἀριθμοὺς πε', ξδ', ρτ', α, μδ', βφλε'.
- 3) Γράψε μὲ γράμματα τὰ ἔτη τῆς ἐν Μαραθῶνι μάχης καὶ τῆς ἐν Σαλαμῖνι ναυμαχίας Ἐνόμη καὶ τὸ ἔτος τῆς γεννήσεώς σου.

Δ'. ΑΝΤΩΝΥΜΙΑΙ

Ἐγώ γράφω, **σύ** μελετᾷς, **αὐτός** παίζει.

1. Αἱ λέξεις, τὰς ὁποίας μεταχειρίζομεθα εἰς τὴν ὁμιλίαν μας, ἀντι τῶν ὀνομάτων, λέγονται **ἀντωνυμιαί**.

2. Αἱ ἀντωνυμιαί εἶναι 8 εἰδῶν: **Προσωπικαί, κτητικαί, αὐτοπαθεῖς, ἀλληλοπαθεῖς, δεικτικαί, ἐρωτηματικαί, ἄοριστοι καὶ ἀναφορικαί**.

1. Προσωπικαὶ ἀντωνυμιαί.

1) Αἱ ἀντωνυμιαί **ἐγώ, σύ, αὐτός**, φανερόνουν πρόσωπα καὶ διὰ τοῦτο λέγονται **προσωπικαί** ἀντωνυμιαί,

Τὰ πρόσωπα τῆς ὁμιλίας εἶναι 3, ὥστε καὶ αἱ προσωπικαὶ ἀντωνυμιαί εἶναι 3: α'. πρόσωπον **ἐγώ**, τὸ β'. πρόσωπον **σύ**, καὶ τὸ γ'. πρόσωπον **αὐτός, αὐτή, αὐτό**.

ΣΗΜ. Τὰ πρόσωπα ἐγώ καὶ σύ λέγονται καὶ διὰ τὰ 3 γένη.

2) Ἡ ἀντωνυμία αὐτός, αὐτή, αὐτό λέγεται καὶ **ὀριστικὴ ἢ ἐπαναληπτικὴ**, ἐπειδὴ μὲ αὐτὴν ὀρίζομεν ἢ ἐπαναμβάνομεν προηγούμενα. εἰς τὴν ὁμιλίαν μας οὐσιαστικά· π. χ. τὰ βιβλία τοῦ μαθητοῦ **αὐτοῦ** εἶναι ἀκάθαρτα.

3) Ἡ ἀντωνυμία **αὐτός, αὐτή, αὐτό**, μὲ τὸ ἄρθρον πρὸ αὐτῆς π. χ. ὁ αὐτός, ἡ αὐτή, τὸ αὐτό, φανερόναι ταυτότητα ἑνὸς γνωστοῦ οὐσιαστικοῦ· π. χ. ὁ ἴδιος μαθητής, ἡ ἴδια μαθήτρια, τὸ ἴδιον παιδίον κ. λ.

4) Τὰς πλαγίας πτώσεις τῆς ἀντωνυμίας αὐτός, αὐτῆς, αὐτοῦ καὶ τῶν δύο ἀριθμῶν πολλακίς τὰς λέγομεν -του, -της, -των καὶ διὰ τὰ τρία γένη· π. χ. ὁ Πέτρος εἶδε τὸν πατέρα **του** καὶ **τοῦ** ἐφώνασε. Ὁ Πέτρος καὶ ἡ Μαρία εἶδον τὸν πατέρα **των** καὶ τὴν μητέρα **των** καὶ **τούς** ἐφώνασαν κ. λ.

5) Αἱ προσωπικαὶ ἀντωνυμιαί κλίνονται ὡς ἑξῆς :

Πτώσεις	α'. πρόσωπον	β'. πρόσωπον	γ'. πρόσωπον		
	ἄρσ. - θηλ. - οὐδ.	ἄρσ. - θηλ. οὐδ.	ἄρσ. - θηλ. οὐδ.		
	Ἐνικός ἀριθμὸς				
Ἵν.	ἐγώ	σύ	αὐτός	αὐτή	αὐτό
Γεν.	ἐμοῦ, μοῦ	σοῦ	αὐτοῦ	αὐτῆς	αὐτοῦ
Δοτ.	ἐμοί, μοί	σοί	αὐτῷ	αὐτῇ	αὐτῷ
Αἰτ.	ἐμέ, μέ	σέ	αὐτόν	αὐτήν	αὐτό
	Πληθυντικός ἀριθμὸς				
Ἵν.	ἡμεῖς	ὑμεῖς	αὐτοί	αὐταί	αὐτά
Γεν.	ἡμῶν	ὑμῶν	αὐτῶν	αὐτῶν	αὐτῶν
Δοτ.	ἡμῖν	ὑμῖν	αὐτοῖς	αὐταῖς	αὐτοῖς
Αἰτ.	ἡμᾶς	ὑμᾶς	αὐτούς	αὐτάς	αὐτά

6) Αί προσωπικαί άντωνυμιαί δέν έχουν άρθρα ούτε κλητικήν.

Άσκήσεις.

Γράψε τās επάνω άντωνυμίας και 6 προτάσεις με προσωπικάς άντωνυμίας· π. χ. εγώ έγραψα τó μάθημά μου κ. λ.

2. Κτητικαί άντωνυμιαί.

1. Ό κήπος μου ή ό έμός κήπος, ό κήπος σου ή ό σός κήπος, ό κήπος μας ή ό ήμέτερος κήπος, ό κήπος σας ή ό ύμέτερος κήπος.

Αί λέξεις έμός, σός, ήμέτερος και ύμέτερος λέγονται κτητικαί άντωνυμιαί, διότι φανερώνουν κτήτορας; (πρόσωπα) εις τά όποια άνήκει έν πράγμα.

2. Αί κτητικαί άντωνυμιαί είναι τέσσαρες· αί έξης :

α' πρόσωπον β' πρόσωπον

έμός, έμή, έμόν σός, σή, σόν (όταν ό κτήτωρ είναι εις)
 ήμέτερος, -τέρα, -τερον ύμέτερος, -τέρα, -τερον (όταν οί κτήτο-
 ρες είναι πολλοί).

3. Αί κτητικαί άντωνυμιαί δέν έχουν γ' πρόσωπον. 'Αντ' αύτοϋ λέγομεν :

ιδικός του	ιδική του	ιδικόν του
ιδικοί των,	ιδικαί των,	ιδικά των

Κλίσις τής άντωνυμίας έμός -ή -όν.

Ένικός Άριθμός

α' πρόσωπον β' πρόσωπον

Όν.	έμός	έμή	έμόν	σός	σή	σόν
Γεν.	έμοϋ	έμης	έμοϋ	σοϋ	σήs	σοϋ
Δοτ.	έμϖ	έμη	έμϖ	σϖ	ση	σϖ
Αίτ.	έμόν	έμήν	έμόν	σόν	σήν	σόν
Κλ.	έμέ	έμή	έμόν	—	—	—

Πληθυντικός Άριθμός

Όν.	έμοι	έμαι	έμά	σοι	σαι	σά
Γεν.	έμῶν	έμῶν	έμῶν	σῶν	σῶν	σῶν
Δοτ.	έμοις	έμαίς	έμοις	σοίς	σαις	σοίς
Αίτ.	έμούς	έμάς	έμά	σοϋς	σάς	σά
Κλ.	έμοι	έμαι	έμά	—	—	—

ΣΗΜ. Αί κτητικαί άντωνυμίαι γίνονται από τας προσωπικάς : Τό α' πρόσωπον **έμός, έμή, έμόν** γίνεται από την γενικήν του α' προσώπου **έγώ** γεν. **έμού** και **ήμέτερος, -ρα, -ρον**, από την ονομαστικήν πληθυντικήν **ήμεϊς**. Τό β' πρόσωπον **ός, σή, σόν**, γίνεται από τό β' πρόσωπον **σύ** γεν. **σού** και **ήμέτερος, -ρα -ρον**, από την ονομαστικήν πληθυντικήν **ήμεϊς**.

4. Άντί τών κτητικών άντωνυμιών, λέγομεν συνήθως και εις τά 3 πρόσωπα και τά 3 γένη, τας συγκεκριμένας, προσωπικάς άντωνυμίας **μου, σου, του** εις τόν ένικόν αριθμόν και **μας, σας, των** εις τόν πληθυντικόν αριθμόν, χωρίς τόνον· π. χ. ό πατήρ μου, ό πατήρ σου, όι γονεϊς μας, όι γονεϊς σας, όι γονεϊς των.

5, Αί κτητικαί άντωνυμίαι κλίνονται κατά την α' και β' κλίσειν, όπως τά τριγενή και τρικατάληκτα επίθετα, ό σοφός, ή σοφή, τό σοφόν. ' Η έμός και ήμέτερος λέγονται και εις την κλητ. ώ έμέ, ώ ήμέτερε.

'Ός γ' πρόσωπον της άντωνυμίας έμός, -ή, -όν, χρησιμοποιείται ή άντωνυμία, ό ίδικός του, ή ίδική του, τό ίδικόν του· και της άντωνυμίας ήμέτερος, -ρα, -ρον, ή άντωνυμία ό ίδικός των, ή ίδική των, τό ίδικό των.

Άσκήσεις.

α) Κλίνε γραπτώς τας κτητικάς άντωνυμίας έμός, έμή, έμόν — όός, σή, σόν, β) Άντικατάστησε μέ κτητικάς άντωνυμίας τας συγκεκριμένας προσωπικάς : ό φίλος μου, ό φίλος σου, ή οίκια σου, αί οικία σας, τό σχολείόν μας, τό σχολείόν σας.

3. Αύτοπαθεϊς άντωνυμίαι.

Κτενίζω **έμαυτόν** (τόν έαυτόν μου)
κτενίζεις **σεαυτόν** (τόν έαυτόν σου)
κτενίζει **έαυτόν** (τόν έαυτόν του)

Αί άντωνυμίαι, αί όποιαί φανερώνουν ότι έν πρόσωπον ένεργεί και ή ένεργεία του μένει εις τό ίδιον. τό αυτό δηλ. πρόσωπον ένεργεί και παθαίνει, λέγονται **αύτοπαθεϊς άντωνυμίαι**.

Αί αύτοπαθεϊς άντωνυμίαι εϊναι τρεις :

α' προσώπου **έμαυτοϋ, έμαυτήσ, έαυτοϋ**
β' » **σεαυτοϋ, σεαυτήσ, σεαυτοϋ**
γ' » **έαυτοϋ, έαυτήσ, έαυτοϋ**

και κλίνονται, κατά την α' και β' κλίσειν μόνον εις την γενικήν, δοτικήν και αιτιατικήν ως κατωτέρω :

Ἐνικός ἀριθμός

Α'. πρόσωπον

ἀρσ. θηλ.

Γεν. ἑμαυτοῦ -ῆς
 Δοτ. ἑμαυτῶ -ῆ
 Αἰτ. ἑμαυτόν -ῆν

Β'. πρόσωπον

ἀρσ. θηλ.

σεαυτοῦ -τῆς
 σεαυτῶ -τῆ
 σεαυτόν -τῆν

Γ'. πρόσωπον

ἀρσ. θηλ. -οὔδέτ.

ἑαυτοῦ -τῆς -τοῦ
 ἑαυτῶ -τῆ -τῶ
 ἑαυτόν -τῆν -τό

Πληθυντικός ἀριθμός

Γεν. ἡμῶν αὐτῶν

ὑμῶν αὐτῶν

ἑαυτῶν -τῶν -τῶν

Δοτ. ἡμῖν αὐτοῖς -ταῖς ὑμῖν αὐτοῖς -ταῖς

ἑαυτοῖς -ταῖς -τοῖς

Αἰτ. ἡμᾶς αὐτούς -τάς ὑμᾶς αὐτούς -τάς

ἑαυτούς -τάς -τά

ΣΗΜ.— Τὸ β' πρόσωπον, λέγεται καὶ **σαυτοῦ, σαυτῆς, σαυτοῦ** καὶ τὸ γ'. **αὐτοῦ, αὐτῆς, αὐτοῦ**, κατ' ἀποκοπὴν τοῦ ε' χάριν συντομίας.

ΣΗΜ.— Τὸ α' καὶ β' πρόσωπον δὲν ἔχουν οὐδέτερον γένος.

Ἀσκήσεις.

α) Γράψε τὰς αὐτοπαθεῖς ἀντωνυμίας καὶ μάθε νὰ τὰς κλίνης ἀπέξω.

β) Γράψε τὰς κάτω προτάσεις ἀντικαθιστῶν τὰς γραμμὰς μὲ αὐτοπαθεῖς ἀντωνυμίας: Ἀγάπα τὸν πλησίον σου ὡς—Ὁ τιμῶν τοὺς ἄλλους—τιμᾶ. Οἱ γονεῖς ἀγαποῦν τὰ—τέκνα. Ὁ ἀμελής μαθητὴς—βλάπτει.

4. Ἀλληλοπαθῆς ἀντωνυμία.

Ἀγαπᾶτε ἀλλήλους = ἀγαπᾶτε ὁ εἷς τὸν ἄλλον

1. Ἡ ἀλληλοπαθῆς ἀντωνυμία, φανερώνει ἀμοιβαίαν ἐνέργειαν ἢ πάθος δύο ἢ περισσοτέρων προσώπων.

2) Ἡ ἀλληλοπαθῆς ἀντωνυμία λέγεται μόνον εἰς τὰς πλαγίας πτώσεις τοῦ πληθ. ἀριθμοῦ καὶ κλίνεται κατὰ τὴν α' καὶ β' κλίσειν ὡς κατωτέρω:

ἀρσενικὸν	θηλυκὸν	οὐδέτερον
Γεν. ἀλλήλων	ἀλλήλων	ἀλλήλων
Δοτ. ἀλλήλοις	ἀλλήλαις	ἀλλήλοις
Αἰτ. ἀλλήλους	ἀλλήλας	ἄλληλα

Ἀσκήσεις.

Γράψε τὰς κατωτέρω προτάσεις ἀντικαθιστῶν τὰς γραμμάς μὲ ἀλληλοπαθεῖς ἀντωνυμίας :

Ἀγαπᾶτε — Βοηθεῖτε. — Τὰ βάρη — βαστάζετε. Ὁ Σπύρος καὶ ὁ Νίρκος χθὲς ἐμάλωναν πρὸς —

5. Δεικτικαὶ ἀντωνυμίας.

Ὁ μαθητὴς **οὗτος** μελετᾷ. Τὸ βιβλίον **ἐκεῖνο** εἶναι καθαρόν.

1. Αἱ ἀντωνυμίας, τὰς ὁποίας μεταχειρίζομεθα, ὅταν θέλωμεν νὰ δείξωμεν κάτι, λέγονται **δεικτικαὶ** καὶ εἶναι τρεῖς :

οὗτος	αὕτη	τούτο
ὅδε	ἧδε	τόδε
ἐκεῖνος	ἐκείνη	ἐκεῖνο

Κλίνονται δὲ ὡς ἐξῆς :

	ἀρσ.	θηλ.	οὐδ.	ἀρσ.	θηλ.	οὐδ.
	Ἐνικός ἀριθμὸς					
Ὄν.	οὗτος	αὕτη	τούτο	ἐκεῖνος	ἐκείνη	ἐκεῖνο
Γεν.	τούτου	ταύτης	τούτου	ἐκείνου	ἐκείνης	ἐκείνου
Δοτ.	τούτῳ	ταύτῃ	τούτῳ	ἐκείνῳ	ἐκείνῃ	ἐκείνῳ
Αἰτ.	τούτον	ταύτην	τούτο	ἐκεῖνον	ἐκείνην	ἐκεῖνο
Κλητ.	οὗτος	αὕτη	—	—	—	—
	Πληθυντικός Ἀριθμὸς					
Ὄν.	οὗτοι	αὗται	ταῦτα	ἐκεῖνοι	ἐκεῖναι	ἐκεῖνα
Γεν.	τούτων	τούτων	τούτων	ἐκείνων	ἐκείνων	ἐκείνων
Δοτ.	τούτοις	ταύταις	τούτοις	ἐκείνοις	ἐκείναις	ἐκείνοις
Αἰτ.	τούτους	ταύτας	ταῦτα	ἐκεῖνους	ἐκεῖνας	ἐκεῖνα
Κλητ.	οὗτοι	αὗται	—	—	—	—

2. Ἡ **ὅδε, ἧδε, τόδε**, εἶναι τὸ ἄρθρον μὲ τὸ μόριον **δέ** καὶ φανερώνει οὐσιαστικά πολὺ πλησίον μας εὐρισκόμενα.

3. Ἡ **οὗτος, αὕτη, τούτο**, φανερώνει οὐσιαστικά ὀλιγώτερον εὐρισκόμενα πλησίον μας καὶ ἡ **ἐκεῖνος, ἐκείνη, ἐκεῖνο**, φανερώνει οὐσιαστικά εὐρισκόμενα μακρὰν ἀπὸ ἡμᾶς.

4. Εἰς τὰς δεικτικὰς ἀντωνυμίας ἀνήκουν καὶ αἱ κατωτέρω :

α') **τοιοῦτος, τοιαύτη, τοιοῦτον**, μὲ τὴν ὁποίαν δεικνύομεν τὴν ποιότητα τῶν οὐσιαστικῶν.

β') **τόσος, τόση, τόσον**, με τὴν ὁποῖαν δεικνύομεν τὴν ποσότητα.
 γ') **τηλικοῦτος, τηλικάυτη, τηλικοῦτον**, με τὴν ὁποῖαν δεικνύομεν τὴν ἡλικίαν.

5. Ὅλαι αἱ δεικτικαὶ ἀντωνυμῖαι κλίνονται κατὰ τὴν α' καὶ β' κλίσιν. Ἡ οὗτος λέγεται καὶ εἰς τὴν κλητ. οὔτος, αὕτη.

Ἄσκησις.

α) Γράψε τὰς ἀντωνυμίας οὔτος, αὕτη, τοῦτο, ἐκεῖνος, ἐκεῖνη, ἐκεῖνο καὶ ὄδε, ἤδε, τόδε. β) Γράψε 5 προτάσεις με δεικτικὰς ἀντωνυμίας.

6. Ἐρωτηματικαὶ ἀντωνυμῖαι.

Τίς κτυπᾷ τὴν θύραν; **Ποῖος** με ζητεῖ; **Πόσων** ἐτῶν εἶναι;

Αἱ λέξεις, με τὰς ὁποίας ἐρωτῶμεν, λέγονται ἐρωτηματικαὶ ἀντωνυμῖαι καὶ εἶναι τρεῖς.

Τίς;	τίς;	τί;
ποῖος;	ποία;	ποῖον;
πόσος;	πόση;	πόσον;

ΣΗΜ. Ἡ **τίς** κλίνεται κατὰ τὴν γ'. κλίσιν καὶ αἱ ἄλλαι κατὰ τὴν α'. καὶ τὴν β'. κλίσιν.

Ἐνικός Ἀριθμός

	ἄρα.	θηλ.	οὐδ	ἄρα.	θηλ.	οὐδ
Ὅν.	τίς	τίς	τί	ποτος	ποία	ποῖον
Γεν.	τίνας	τίνας	τίνας	ποίου	ποίας	ποίου
Δοτ.	τίνι	τίνι	τίνι	ποίῳ	ποία	ποίῳ
Αἰτ.	τίνα	τίνα	τί	ποτον	ποίαν	ποτον

Πληθυντικός Ἀριθμός

Ὅν.	τίνες	τίνες	τίνα	ποῖοι	ποῖαι	ποῖα
Γεν.	τίνων	τίνων	τίνων	ποίων	ποίων	ποίων
Δοτ.	τίσιν	τίσιν	τίσιν	ποίσις	ποίσις	ποίσις
Αἰτ.	τίνας	τίνας	τίνα	ποίους	ποίας	ποῖα

Ἄσκήσεις.

α'. Γράψε καὶ ἀπομνημόνευσε τὰς ἐρωτηματικὰς ἀντωνυμίας. β'. Γράψε ἀπὸ τὸ βιβλίον σου 5 ἐρωτ. ἀντωνυμίας. γ'. Γράψε 5 προτάσεις με ἐρωτηματικὰς ἀντωνυμίας ἰδικὰς σου.

7. Ἀόριστοι ἄντωνυμιαί.

Μαθητῆς **τις** φωνάζει, μαθηταὶ **τινές** ἀτακτοῦν, **ἕκαστος** φροντίζει διὰ τὸν ἑαυτὸν του.

1. Αἱ ἄντωνυμιαί, αἱ ὁποῖαι φανερῶνουν ἀόριστα πρόσωπα, ζῶα ἢ πράγματα λέγονται **ἀόριστοι** καὶ εἶναι αἱ ἑξῆς:

α) τῖς (ἀρσ.), τῖς (θῆλ.), τί (οὐδ.) = κάποιος, κάποια, κάποιον.

β) ὁ δεῖνα, ἡ δεῖνα, τὸ δεῖνα,

γ) ἔνιοι, ἔνιοι, ἔνια = μερικοί. Εἰς τὸν πληθυντ. μόνον ἀριθμὸν.

2. Ἡ ἄντωνυμία τῖς, τῖς, τί, κλίνεται κατὰ τὴν γ' κλίσειν ὡς ἑξῆς:

Ἑνικός ἀριθμὸς		Πληθυντικός ἀριθμὸς	
ἀρσ. - θῆλ.	οὐδέτ.	ἀρσ. - θῆλ.	οὐδέτ.
Ὅν.	τις	τί	τινὰ
Γεν.	τινός	τινῶν	τινῶν
Δοτ.	τινὶ	τισὶ	τισὶ
Αἰτ.	τινά	τινάς	τινά

3. Ἡ ἄντωνυμία ὁ δεῖνα, ἡ δεῖνα, τὸ δεῖνα, συνήθως κλίνεται μόνον κατὰ τὸ ἄρθρον αὐτῆς.

4. Ἡ ἄντωνυμία ἔνιοι, ἔνιοι, ἔνια, κλίνεται μόνον εἰς τὸν πληθυντικὸν ἀριθμὸν, τὸ ἀρσενικὸν καὶ οὐδέτερον γένος τῆς κατὰ τὴν β' κλίσειν καὶ τὸ θηλυκὸν τῆς κατὰ τὴν α' κλίσειν κανονικῶς.

5. Ἡ ἀόριστος ἄντωνυμία τῖς, τῖς τί, ἐγκλίνεται π. χ. ἀνθρωπὸς τις, ἀνθρώπου τινός, ἀνθρώποι τινες.

6. Εἰς τὰς ἀορίστους ἄντωνυμίας ὑπάγονται καὶ αἱ **ἐπιμεριστικαὶ** λεγόμεναι ἄντωνυμιαί, αἱ ὁποῖαι φανερῶνουν ἐπιμερισμὸν (ξεχώρισμα) καὶ εἶναι αἱ ἑξῆς:

α) πᾶς, πᾶσα, πᾶν = καθένας ἀπὸ δλους.

β) ἄλλος, ἄλλη, ἄλλο = ἄλλος -η -ο ἀπὸ τοὺς πολλοὺς.

γ) ἕτερος, ἕτερα, ἕτερον = ὁ ἄλλος ἀπὸ τοὺς δύο.

δ) ἐκάτερος, ἐκάτερα, ἐκάτερον = ὁ ἕνας ἀπὸ τοὺς δύο.

ε) οὐδεὶς, οὐδεμία, οὐδὲν καὶ μηδεὶς, μηδεμία, μηδὲν = κανένας.

στ) οὐδέτερος, οὐδέτερα, οὐδέτερον καὶ μηδέτερος, μηδέτερα, μηδέτερον = κανένας ἀπὸ τοὺς δύο.

ζ) ἀμφότεροι, ἀμφότεροι, ἀμφότερα (μόνον εἰς τὸν πληθυντικὸν ἀριθμὸν) = καὶ οἱ δύο μαζί.

ΣΗΜ. — α) Ἀπὸ τὰς ἐπιμεριστικὰς ἄντωνυμίας, ἡ ἄντωνυμία πᾶς, πᾶσα, πᾶν λέγεται καὶ ὡς ἐπίθετον καὶ κλίνεται τὸ ἀρσενικὸν καὶ οὐδέτερον κατὰ τὴν γ' κλίσειν καὶ τὸ θηλυκὸν τῆς κατὰ τὴν α'.

β) Αἱ ἄντωνυμιαὶ οὐδεὶς, οὐδεμία, οὐδὲν, μηδεὶς, μηδεμία, μηδὲν κλίνονται κατὰ τὸ ἀριθμητικὸν **εἶς, μία, ἕν.**

γ) Ὅλοι αἱ ἄλλαι ἄντωνυμιαὶ κλίνονται κανονικῶς ὡς τριγενῆ καὶ τρικατάληκτα ἐπίθετα τῆς θ' κλίσεως.

Ἀσκήσεις.

- α) Γράψε τὴν ἀντωνυμίαν τίς, τί καὶ κλίνε τὰς ἄλλας προφορικῶς,
 β) Κάμε διάκρισιν τῆς ἐρωτηματικῆς ἀντωνυμίας **τίς, τί** ἀπὸ τὴν ἀόριστον **τίς, τί** εἰς τὰς φράσεις : Τίς φωνάζει; Μαθητῆς τίς. Τίνος εἶναι τὸ βιβλίον; Μαθητοῦ τίνος. Μαθηταὶ τίνες εἶναι ἀμελέτητοι. Τίνες ἐπιμωρήθησαν δι' ἀμέλειαν;
 γ) Κλίνε τὰ κάτω οὐσιαστικὰ μὲ τὰς ἀντωνυμίας : Μαθητῆς τίς, ἀνδρῶπός τίς, γέρων τίς, κηρύξ τίς, βιβλίον τι, φρέαρ τι.

8. Ἀναφορικαὶ ἀντωνυμίαι.

Ὁ ἄνθρωπος, **ὁ ὁποῖος** ἐργάζεται, ποτὲ δέν πεινᾷ.

Ὁ μαθητῆς, **ὅστις** ἐπιμελεῖται πάντοτε μανθάνει.

1. Αἱ λέξεις, διὰ τῶν ὁποίων ἀναφέρονται προτάσεις εἰς προηγούμενα γνωστὰ οὐσιαστικά, λέγονται **ἀναφορικαὶ** ἀντωνυμίαι καὶ εἶναι αἱ ἑξῆς :

<p>ὄς, ἦ, ὄ ὅστις, ἥτις, ὄ,τι ὄσπερ, ἥπερ, ὄπερ</p>	<p>οἶος, οἶα, οἶον ὁποῖος, ὁποία, ὁποῖον ὄσος, ὄση, ὄσον</p>
--	---

2. Ἡ ὄστις, ἥτις, ὄ,τι, κλίνεται κατὰ τὴν γ' κλίσιν ὅλαι αἱ ἄλλαι κλίνονται κατὰ τὴν α' καὶ β' κλίσιν.

Ἐνικὸς Ἀριθμὸς

	ἄρσ.	θηλ.	οὐδ.	ἄρσεν.	θηλυκ.	οὐδετ.
Ὄν.	ὄς	ἦ	ὄ	ὄστις	ἥτις	ὄ,τι
Γεν.	οὔ	ἥς	οὔ	οὔτινος	ἥστινος	οὔτινος
Δοτ.	ὄ	ἥ	ὄ	ὄτινι	ἥτινι	ὄτινι
Αἰτ.	ὄν	ἥν	ὄ	ὄγτινά	ἥγτινά	ὄ,τι

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς

Ὄν.	οἶ	αἶ	ἄ	οἶτινες	αἶτινες	ἄτινα
Γεν.	ὄν	ὄν	ὄν	ὄντινων	ὄντινων	ὄντινων
Δοτ.	οἶς	αἶς	οἶς	οἶσπισι	αἶσπισι	οἶσπισι
Αἰτ.	οὔς	ἄς	ἄ	οὔστινας	ἄστινας	ἄτινα

3. Ἡ ἀναφορικὴ ἀντωνυμία **ὄς, ἦ, ὄ**, ἐνοῦται μὲ τὴν ἀόριστον **τίς, τί**, ἀλλὰ κλίνεται καὶ τονίζεται κανονικὰ ἐκάστη, ὡς νὰ ἦσαν χωρισταὶ π. χ. ὄστις, γεν. οὔτινος, οἶτινες, γεν. ὄντινων ἐνοῦται ἀκόμη καὶ μὲ τὸ μόριον **πέρ** καὶ τότε κλίνεται μόνον ἡ ἀντωνυμία **ὄς, ἦ, ὄ**, τὸ δὲ μόριον μένει ἄκλιτον.

ΣΗΜ.— Τὸ οὐδέτερον **ὅ,τι** γράφεται μὲ κόμμα, διὰ νὰ ξεχωρίζῃ ἀπὸ τὸν σύνδεσμον **ὅτι**.

4. Ὅλαι αἱ ἀναφορικαὶ ἀντωνυμίαι δασύνονται: **ὅς, ὅστις, ὅποιος ὅσος, ὀπόσος**, κ.τ.λ.

Ἄσκήσεις

α) Γράψε τὰς ἀναφορικὰς ἀντωνυμίας καὶ κλίνει τὰς ἀπέξω.

β) Γράψε ἀπὸ τὸν ἐνικὸν ἀριθμὸν εἰς τὸν πληθυντικὸν καὶ ἀπὸ τὸν πληθυντικὸν εἰς τὸν ἐνικὸν, τονίζοντες τὰς ἀναφορικὰς ἀντωνυμίας εἰς τὰς προτάσεις: Ὁ μαθητὴς οὗτος εἶναι ἐπιμελέστατος. Τὸ βιβλίον τοῦτο εἶναι μαθητρίας τινός. Οἱ μαθηταὶ οἵτινες εἶναι ἐπιμελεῖς προοδεύουν. Οἱ μαθηταί, οἱ ὅποιοι εἶναι τίμιοι τιμῶνται εἰς τὴν κοινωνίαν.

Ε΄ Ρ Η Μ Α Τ Α

1. Ἐννοια τοῦ ρήματος.

1. Ὁ Πέτρος **γράφει**

3. Ὁ Πέτρος **κοιμάται**

2. Ὁ κλέπτης **τιμωρεῖται**

4. Ὁ Νῆκος **ὕγιαίνει**.

1) Αἱ λέξεις, αἱ ὁποῖαι φανερῶνουν ἐνέργειαν, πάθος ἢ κατάστασιν τοῦ ὑποκειμένου λέγονται **ρήματα**.

2) Ὑποκείμενον λέγεται τὸ οὐσιαστικὸν (πρόσωπον, ζῶον ἢ πρᾶγμα), τὸ ὁποῖον ἐνεργεῖ, πάσχει ἢ εὐρίσκεται εἰς μίαν κατάστασιν π. χ. ὁ **Παῦλος** μελετᾷ, ὁ **κλέπτης** τιμωρεῖται, τὸ **παιδίον** κοιμάται.

Ἄσκήσεις.

Γράψε ἀπὸ τὸ βιβλίον σου 10 ρήματα μὲ ὑποκείμενα ὡς τὰ ἀνωτέρω παραδείγματα.

2. Παρεπόμενα τῶν ρημάτων.

1. Διαθέσεις τῶν ρημάτων.

1. Ὁ Κίμων **παίζει**

3. Ὁ Κίμων **λούεται**

2. Ὁ Κίμων **τιμωρεῖται**

4. Ὁ Κίμων **ὕγιαίνει**.

Τὸ ὑποκείμενον δύναται νὰ ἐνεργῇ, νὰ πάσχη, νὰ κάμη· κἀτι διὰ τὸν ἑαυτὸν του, ἢ νὰ εὐρίσκεται εἰς μίαν κατάστασιν.

Ἡ ἐνέργεια, τὸ πάθος καὶ ἡ κατάστασις τοῦ ὑποκειμένου λέγεται διαθέσις.

ΑΙ **διαθέσεις** τοῦ ὑποκειμένου καὶ τοῦ ρήματος εἶναι 4.

Α'. **Ἐνεργητική**, ἢ ὁποῖα φανερώνει, ὅτι τὸ ὑποκείμενον ἐνεργεῖ καὶ τότε τὸ ρῆμα λέγεται **ἐνεργητικόν**: π. χ. ὁ Γεώργιος **γράφει**.

Β'. **Παθητική**, ἢ ὁποῖα φανερώνει, ὅτι τὸ ὑποκείμενον πάσχει καὶ τότε τὸ ρῆμα λέγεται **παθητικόν**: π. χ. ὁ Κίμων **τιμωρεῖται**.

Γ'. **Μέση**, ἢ ὁποῖα φανερώνει, ὅτι τὸ ὑποκείμενον κάμνει κάτι διὰ τὸν ἑαυτὸν του καὶ τότε τὸ ρῆμα λέγεται **μέσον ἢ μέσης** διαθέσεως: π. χ. ὁ Γεώργιος **λουεταί, κτενίζεται** κ. λ.

Δ'. **Οὐδετέρα**, ἢ ὁποῖα φανερώνει ὅτι τὸ ὑποκείμενον οὔτε ἐνεργεῖ, οὔτε πάσχει, ἀλλ' εὐρίσκεται εἰς μίαν κατάστασιν καὶ τότε τὸ ρῆμα λέγεται **οὐδέτερον ἢ οὐδετέρας** διαθέσεως: π. χ. ὁ Γεώργιος **ὕγιναι, ὁ Παῦλος κοιμᾶται** κ. λ.

ΣΗΜ. Ὅταν ἡ ἐνέργεια τοῦ ὑποκειμένου μεταβαίνει εἰς κάποιον οὐσιαστικὸν (ἀντικείμενον) τὸ ρῆμα λέγεται **μεταβατικόν**: π. χ. ὁ Γεώργιος κτυπᾷ τὴν γάταν. Ὅταν ἡ ἐνέργεια δὲν μεταβαίνει εἰς κανέν οὐσιαστικόν (ἀντικείμενον), τὸ ρῆμα λέγεται **ἀμετάβατον**: π. χ. ὁ Νίκος κοιμᾶται.

Ἀσκήσεις.

α) Γράψε χωριστὰ κατὰ διαθέσεις τὰ ρήματα: κόπτω, ποτίζω, τιμωροῦμαι, λούσομαι, φυλακίζομαι, κτενίζομαι, κάθημαι, κοιμῶμαι, ὑποφέρω καὶ ἄλλα 5 ἀπὸ τὸ βιβλίον σου, εἰς σχεδιάγραμμα ὡς τὸ ἐξῆς:

Ἐνεργητ. διάθ.	Παθητ. διάθ.	Μέση διάθ.	Οὐδετ. διάθ.

β) Γράψε ἀκόμη εἰς τὴν σειρὰν ὁ ρήματα μεταβατικά καὶ ὁ ἀμετάβατα.

2) Φωναὶ τοῦ ρήματος.

Τιμωρῶ (ρ. ἐνεργ. διαθέσεως): τιμωροῦμαι (ρ. παθητικῆς διαθέσεως).

Λούσομαι (ρ. μέσης διαθέσεως): ὑγιαίνω (ρ. οὐδετέρας διαθέσεως).

1. Οἱ τύποι τῶν ρημάτων, μὲ τοὺς ὁποίους ἐκφράζονται αἱ τέσσαρες διαθέσεις τοῦ ὑποκειμένου λέγονται φωναί.

2. Αἱ φωναὶ τῶν ρημάτων εἶναι 2: ἐνεργητικὴ φωνὴ καὶ μέση ἢ παθητικὴ φωνή.

3. Τὰ ρήματα, τὰ ὁποῖα λήγουν εἰς **-ω** π. χ. λύω, τιμωρῶ κ. λ. εἶναι ἐνεργητικῆς φωνῆς· τὰ ρήματα, τὰ ὁποῖα λήγουν εἰς **-μαι** π. χ. λούομαι, τιμωροῦμαι κ. λ. εἶναι μέσης ἢ παθητικῆς φωνῆς.

ΣΗΜ. Τὰ ρήματα συνήθως, λέγονται καὶ εἰς τὰς δύο φωνάς π. χ. διδάσκω, διδάσκομαι· μερικὰ ὅμως λέγονται μόνον εἰς μίαν φωνήν, ἐνεργητικὴν ἢ μέσην· π. χ. ψάλλω, ἐργάζομαι κ. λ. Τὰ ρήματα αὐτὰ λέγονται **ἀποθετικά**.

Ἄσκησεις.

α) Γράψε κατὰ φωνὰς τὰ ρήματα : ἀκούω, γράφω, τραγουδῶ, βιάζω, ἐλπίζω, τρώω, λούομαι, τιμωροῦμαι, αἰσθάνομαι, παίζω, ἀγωνίζομαι, φυλάττω, κινδυνεύω καὶ 5 ἀπὸ τὸ βιβλίον σου.

β) Γράψε ποῖα ἀπὸ τὰ ἐπάνω ρήματα εἶναι ἀποθετικά.

γ) Διάκρινε τὴν διαφορὰν μεταξὺ διαθέσεως καὶ φωνῆς τῶν ἀνωτέρω ρημάτων.

3) Ἐγκλίσεις τοῦ ρήματος.

1. Ὁ Νίκος γράφει.

3. Ἐπιθυμῶ νὰ γράφω.

2. Ὁ Σπύρος θὰ γράψῃ.

4. Γράφε Νίκο.

Ἡ διάθεσις τοῦ ρήματος ἐκφράζεται κατὰ τέσσαρας τρόπους, οἱ ὅποιοι λέγονται ἐγκλίσεις καὶ εἶναι :

α) Ἡ **ὀριστική**, ἡ ὁποία ἐκφράζει πρᾶξιν ὀριστικὴν καὶ βεβαίαν· π. χ. ὁ Νίκος ἔγραψε, ὁ Γεώργιος παίζει κ. λ.

β) Ἡ **ὑποτακτική**, ἡ ὁποία ἐκφράζει πρᾶξιν μελλοντικὴν καὶ ὑποτεταγμένην, δηλ. ἐξαρτωμένην ἀπὸ ἄλλην πρᾶξιν· π. χ. ὁ Σπύρος θὰ γράψῃ, ἂν εὕρῃ πένναν.

γ) Ἡ **εὐχτική**, ἡ ὁποία ἐκφράζει εὐχὴν καὶ ἐπιθυμίαν· π. χ. εἶθε (μακάρι) νὰ βρέξῃ, εἶθε νὰ υπάγωμεν ἐκδρομὴν κ. λ.

δ) Ἡ **προστακτική**, ἡ ὁποία ἐκφράζει προσταγὴν ἢ παράκλησιν· π. χ. γράφε Νίκο τὸ μάθημά σου. Θεέ μου φύλαξέ με.

Ἄσκησεις.

α'. Λέγε πόσαι εἶναι αἱ ἐγκλίσεις τῶν ρημάτων καὶ τί σημαίνει κάθε μία ;

β'. Γράψε καὶ εἰς τὰς 4 ἐγκλίσεις τὰ ρήματα γράφω, τρέχω, φωνάζω.

3. Ὀνοματικοὶ τύποι τοῦ ρήματος.

Ἐκτὸς ἀπὸ τὰς ἐγκλίσεις, ἡ διάθεσις τοῦ ρήματος ἐκφράζεται καὶ μὲ δύο ἄλλους ρηματικούς τύπους, οἱ ὅποιοι ἐπειδὴ ὁμοιάζουν μὲ ὀνόματα λέγονται ὀνοματικοὶ τύποι καὶ εἶναι δύο: τὸ ἀπαρέμφατον καὶ ἡ μετοχή.

α'. Τὸ ἀπαρέμφατον.

Παράδειγμα

Ἄπαγορεύεται τὸ πτύειν (τὸ πτύσιμον)

Ἄπαγορεύεται τὸ ἀδικεῖν (ἡ ἀδικία).

1. Αἱ λέξεις, τὸ πτύειν καὶ τὸ ἀδικεῖν, φανερώουν ρηματικὴν διάθεσιν εἶναι δηλαδὴ ρηματικοὶ τύποι, ἀλλ' ἐπειδὴ ἔχουν ἔννοιαν τῶν ὀνομάτων τὸ πτύσιμον καὶ ἡ ἀδικία, λέγονται ὀνοματικοὶ τύποι τοῦ ρήματος. Οἱ ὀνοματικοὶ αὗτοί τύποι, ἐπειδὴ ἐκτὸς ἀπὸ τὴν ρηματικὴν διάθεσιν δὲν παρεμφαίνουν ἀριθμὸν, πρόσωπον καὶ κλίσιν, λέγονται ἀπαρέμφατα.

τὸ ἀδικεῖν, τὸ πτύειν, τὸ καπνίζειν κ.τ.λ.

2. Ὅλα τὰ ἀπαρέμφατα λέγονται μὲ τὸ ἄρθρον τὸ καὶ ὁμοιάζουν μὲ οὐδέτερα ἄκλιτα ὀνόματα,

3. Τὰ ἀπαρέμφατα, ὅπως καὶ τὰ ρήματα, τῶν ὁποίων εἶναι τύποι, ἐκφράζουν ἐνεργητικὴν, μέσην ἢ παθητικὴν καὶ οὐδετέραν διάθεσιν εἰς τὴν ἐνεργητικὴν καὶ μέσην ἢ παθητικὴν φωνήν.

τὸ ἀδικεῖν = τὸ νὰ ἀδικῆ κανεὶς,

τὸ ἀδικεῖσθαι = τὸ νὰ ἀδικῆται κανεὶς.

4. Τὰ ἀπαρέμφατα ἀναλύονται (ἐξηγοῦνται) μὲ τὸ ἄρθρον **τό**, τὸν σύνδεσμον **νὰ** καὶ τὸ γ' πρόσωπον τοῦ ρήματος, τοῦ ὁποίου τὴν διάθεσιν ἐκφράζουν.

Ἄσκησεις.

α) Λέγε τί εἶναι τὰ ἀπαρέμφατα; Μὲ τί ὁμοιάζουν;

β) Σχημάτισε τὰ ἀπαρέμφατα τῶν ρημ. γράφω, λούω, πλέκω, ἐλπίζω, τρέχω καὶ ἀναλύσατέ τα.

β'. Μετοχή.

Παραδειγμ. Ὁ μαθητὴς, ὁ ὁποῖος γράφει = ὁ **γράφων** μαθητὴς

ἡ μαθήτρια, ἡ ὁποία γράφει = ἡ **γράφουσα** μαθήτρια

τὸ παιδίον, τὸ ὁποῖον γράφει = τὸ **γράφων** παιδίον.

1. Αί λέξεις ὁ γράφων, ἡ γράφουσα, τὸ γράφον, φανερώνουν ρηματικὴν διάθεσιν (ἐνέργειαν) τῶν οὐσιαστικῶν ὁ μαθητής, ἡ μαθήτρια, τὸ παιδίον καὶ ἐπειδὴ ὁμοιάζουν μὲ ὄνομ. ἐπίθετα (τριγενῆ καὶ τρικατάληκτα, λέγονται **ὀνομαστικοὶ τύποι** τοῦ ρήματος. Οἱ τύποι αὗτοι, ἐπειδὴ πάλιν **μετέχουν** τοῦ ρήματος ὡς πρὸς τὴν διάθεσιν, λέγονται **μετοχαί**.

Ὁ τιμωρῶν, ὁ τιμωρούμενος -η -νον, ὁ κοιμώμενος -η -ον.

2. Αἱ μετοχαί, ὅπως καὶ τὰ ρήματα, ἐκφράζουν ἐνεργητικὴν, μέσσην, ἢ παθητικὴν καὶ οὐδετέραν διάθεσιν, εἰς τὴν ἐνεργητικὴν καὶ τὴν μέσσην φωνήν.

Ὁ γράφων μαθητής = ὁ μαθητής, ὁ ὁποῖος γράφει
οἱ τιμωρούμενοι μαθηταί = οἱ μαθηταί, οἱ ὁποῖοι τιμωροῦνται.

3. Αἱ μετοχαί ἀναλύονται (ἐξηγοῦνται) μὲ τὴν ἀναφορικὴν ἀντωνυμίαν ὁ ὁποῖος ἢ ὅστις καὶ τὸ γ' πρόσωπον τῶν ρημάτων, τῶν ὁποίων τὴν διάθεσιν ἐκφράζουν.

ΣΗΜ.,— Τὴν ἀνάλυσιν τῶν μετοχῶν θὰ ἐξετάσωμεν καλύτερα μετὰ τῶν σχηματισμῶν τῶν ρημάτων.

Ἀσκήσεις.

α) Λέγε τί εἶναι αἱ μετοχαί καὶ μὲ τί ὁμοιάζουν;

β) Σχημάτισε τὰς μετοχὰς εἰς τὴν ἐνεργητικὴν, τὴν μέσσην καὶ τὴν παθητικὴν φωνήν τῶν ρημάτων : γράφω, λούω, τιμωρῶ, κτυπῶ, κοιμῶμαι κ. τ. λ.

γ) Γράψε παραδείγματα δύο ρημάτων εἰς ὅλας τὰς ἐγκλίσεις καὶ τοὺς ρηματικούς τῶν τύπους.

δ) Γράψε τὰς μετοχὰς καὶ εἰς τοὺς δύο ἀριθμούς τῶν ρημ: γράφω τρέχω, δίδω, βαδίζω κ.τ.λ.

4. Μεταβολαὶ τοῦ ρήματος.

α'. Χρόνοι τοῦ ρήματος.

Ὁ Πέτρος **γράφει** τώρα = χρόνος παρῶν.

Ὁ Παῦλος **ἔγραψε** χθές = χρόνος παρελθόν.

Ὁ Σπύρος θὰ **γράψῃ** αὔριον = χρόνος μέλλον.

1. Τὰ διαστήματα τοῦ χρόνου, κατὰ τὸν ὁποῖον γίνεται μία ἐνέργεια, εἶναι τρία : τὸ παρὸν, τὸ παρελθόν καὶ τὸ μέλλον.

2. Χρόνοι τοῦ ρήματος λέγονται οἱ διάφοροι τύποι, τοὺς ὁποῖους λαμβάνει τοῦτο, διὰ τὴν ἀναφοράν τῶν χρόνων, κατὰ τὸν ὁποῖον γίνεται μία ἐνέργεια.

3. Οί χρόνοι τοῦ ρήματος εἶναι 8 :

1. Ὁ Ἐνεστώς	5. Ὁ Μέλλων διαρκῆς.
2. Ὁ παρατατικός	6. Ὁ Παρακείμενος
3. Ὁ Ἀόριστος	7. Ὁ Ὑπερσυντέλικος.
4. Ὁ Μέλλων στιγμιαῖος	8. Ὁ Τετελεσμένος μέλλων.

α. Ὁ Ἐνεστώς, φανερώνει ἐνέργειαν, ἡ ὁποία γίνεται τώρα καί κατά διάρκειαν· π. χ. ἔγραφον, ἔτρεχον.

β') Ὁ Παρατατικός, φανερώνει ἐνέργειαν, ἡ ὁποία ἔγινε τὸν περασμένον καιρὸν καί κατά διάρκειαν· π. χ. ἔγραφον, ἔτρεχον.

γ') Ὁ Ἀόριστος, φανερώνει ἐνέργειαν, ἡ ὁποία ἔγινε τὸν περασμένον καιρὸν μίαν φοράν (ἄνευ διαρκείας)· π. χ. ἔγραψα, ἔτρεξα.

δ') Ὁ Μέλλων διαρκῆς, φανερώνει ἐνέργειαν, ἡ ὁποία θὰ γίνῃ εἰς τὸν μέλλοντα χρόνον καί κατά διάρκειαν· π. χ. θὰ γράφω, θὰ μελετῶ, θὰ τρέχω.

ε') Ὁ Μέλλων στιγμιαῖος, φανερώνει ἐνέργειαν ἡ ὁποία θὰ γίνῃ εἰς τὸ μέλλον μίαν φοράν (ἄνευ διαρκείας)· π. χ. θὰ γράψω, θὰ μελετήσω.

στ') Ὁ Παρακείμενος, φανερώνει ἐνέργειαν ἡ ὁποία ἔχει γίνῃ ἤδη καί παραμένει· π. χ. ἔχω γράψει, ἔχω μελετήσει, ἔχω τρέξει.

ζ') Ὁ Ὑπερσυντέλικος, φανερώνει ἐνέργειαν, ἡ ὁποία εἶχε γίνῃ εἰς τὸν περασμένον καιρὸν, πρότερον ἄλλης· π. χ. εἶχον γράψει,

η') Ὁ Τετελεσμένος μέλλων, φανερώνει ἐνέργειαν, ἡ ὁποία θὰ ἔχη γίνῃ εἰς τὸν μέλλοντα χρόνον· π. χ. Ὅταν θὰ ἔλθῃ ὁ πατήρ μου θὰ ἔχω γράψει.

4) Οἱ χρόνοι τοῦ ρήματος Ἐνεστώς, Παρακείμενος καί Μέλλοντες, λέγονται ἀρκτικοί χρόνοι, οἱ δὲ Παρατατικός, Ἀόριστος καί Ὑπερσυντέλικος, λέγονται ἱστορικοί.

ΣΗΜ. Ὁ Ἐνεστώς, ὁ Παρατατικός καί ὁ Ἀόριστος λέγονται ἀπλοῖ ἢ μονολεκτικοί, ἐπειδὴ σχηματίζονται μὲ μίαν λέξιν· π. χ. γράφω, ἔγραφον, ἔγραψα.

β) Οἱ Μέλλοντες, ὁ Παρακείμενος καί ὁ Ὑπερσυντέλικος λέγονται περιφραστικοί ἐπειδὴ σχηματίζονται μὲ δύο φράσεις (λέξεις)· π. χ. θὰ λύσω, ἔχω λύσει.

Ἀσκήσεις.

Γράψε ἀπὸ τὸ βιβλίον σου ὁ ρήματα εἰς ὅλους τοὺς χρόνους μὲ τὴν σειρὰν ὡς τὰ ἀνωτέρω παραδείγματα.

6. Ἀριθμοὶ τοῦ ρήματος.

Ὁ μαθητὴς γράφει, οἱ μαθηταὶ γράφουν.

Τὸ ρῆμα μεταβάλλεται κατ' ἀριθμὸν ἀναλόγως μὲ τὸ ὑποκείμενον, τοῦ ὁποίου τὴν διάθεσιν ἐκφράζει. Οἱ ἀριθμοὶ τοῦ ρήματος εἶναι δύο ὁ ἐνικός, ὅστις φανερώνει ἓν ὑποκείμενον καί ὁ πληθυντικός, ὅστις φανερώνει πολλὰ ὑποκείμενα.

" Α σ κ η σ ι ς .

Γράψε από τό βιβλίον σου 6 ρήματα μέ τά ύποκειμένα των όπως τό άνωτέρω παράδειγμα.

γ'. Πρόσωπα του ρήματος.

Ἐγώ γράφω, ἡμεῖς γράφομεν, σὺ γράφεις, σεῖς γράφετε, αὐτός γράφει, αὐτοὶ γράφουν.

Τό ρήμα μεταβάλλεται κατά πρόσωπα, ἀναλόγως μέ τό ύποκείμενον. Τά πρόσωπα τοῦ ρήματος εἶναι τρία : πρῶτον, δεύτερον καί τρίτον καί φανερώνουν τά τρία πρόσωπα τοῦ λόγου, τά ὁποῖα ἐνεργοῦν.

" Α σ κ η σ ι ς .

Γράψε από τό βιβλίον σου 4 ρήματα όπως τό άνωτέρω.

5. Συστατικά τῶν ρημάτων καί διαίρεσις αὐτῶν.

Κατάληξις — θέμα — χαρακτήρ.

Λύ-ω, λύ-εις, γράφ-ω, γράφ-εις

1) Τό μεταβαλλόμενον μέρος τοῦ ρήματος, λέγεται κατάληξις· τό ἀμετάβλητον μέρος λέγεται θέμα καί τό τελευταῖον γράμμα τοῦ θέματος λέγεται χαρακτήρ

9) Τά ρήματα ἀναλόγως μέ τόν χαρακτήρα των, διαιροῦνται εἰς φωνηεντόληκτα καί εἰς συμφωνόληκτα.

Φωνηεντόληκτα λέγονται τά ρήματα, τά ὁποῖα ἔχουν χαρακτήρα φωνήεν ἢ δίφθογγον· π. χ. λύ -ω, λού -ω, καί -ω, χρί -ω.

Συμφωνόληκτα, λέγονται τά ρήματα, τά ὁποῖα ἔχουν χαρακτήρα σύμφωνον· π. χ. πλέκ -ω, τρέχ -ω, ράβ -ω, γράφ -ω.

Λύω, λούω, ἀγαπῶ, καλλιεργῶ.

3) Ὅσα ρήματα, τονίζονται εἰς τήν παραλήγουσαν λέγονται ἀσυναίρετα ἢ βαρύτονα. Ὅσα τονίζονται εἰς τήν λήγουσαν λέγονται συνήρημένα ἢ περισπώμενα.

α) Ἀσυναίρετα φωνηεντόληκτα ρήματα εἶναι ὅσα ἔχουν χαρακτήρα **ι-υ** ἢ δίφθογγον· π. χ. χρίω, λύω, ἀκούω, δουλεύω, παύω.

β) Συνήρημένα ἢ περισπώμενα ρήματα εἶναι ὅσα ἔχουν χαρακτήρα **α-ε-ο** πού συναίρεται μέ τās καταλήξεις· π.χ. τιμᾶω=τιμῶ, ποιῶ=ποιῶ, δηλόω=δηλόω

Ἄσκησις.

Γράψε ἀπὸ τὸ βιβλίον σου ὀ ρήματα μὲ χωριστὰς τὰς καταλήξεις καὶ τὸ θέμα, ὀ ρήματα φωνηεντόληκτα, ὀ συμφωνόληκτα, ὀ ἀσυναίρετα καὶ ὀ συνηρημένα ἢ περισπώμενα, ὀλα εἰς τὸ ἀ' πρόσωπον τοῦ ἐνεστώτος.

Ρήματα βοηθητικά.

Τὰ ρήματα ἔχω καὶ εἶμαι λέγονται βοηθητικά, ἐπειδὴ μᾶς βοηθοῦν νὰ σχηματίζωμεν τοὺς περιφραστικούς χρόνους τῶν ρημάτων καὶ σχηματίζονται ὡς ἀκολούθως :

α' Τὸ ρῆμα ἔχω

	Ὅριστική	Ἑποτακτική	Εὐκτική	Προστακτική	Ἀπαρέμφ.
Ἑνεστώσ	ἔχω	νὰ ἔχω	εἶθε νὰ ἔχω	—	τὸ ἔχειν
	ἔχεις	» ἔχῃς	» » ἔχῃς	ἔχε	Μετοχή
	ἔχει	» ἔχη	» » ἔχη	ἄς ἔχη	ὁ ἔχων
	ἔχομεν	» ἔχωμεν	» » ἔχωμεν	—	ἡ ἔχουσα
	ἔχετε	» ἔχητε	» » ἔχητε	ἔχετε	τὸ ἔχον
	ἔχουν (σι)	» ἔχουν (ωσι)	» » ἔχουν	ἄς ἔχουν	

Παρατ. εἶχον, εἶχες, εἶχε, εἶχομεν, εἶχετε, εἶχον.

Μέλ. διαρ: θὰ ἔχω, θὰ ἔχῃς, θὰ ἔχη, θὰ ἔχωμεν, θὰ ἔχητε, θὰ ἔχουν.

β' Τὸ ρῆμα εἶμαι

	Ὅριστική	Ἑποτακτική	Εὐκτική	Προστακτική	Ἀπαρέμφ.
Ἑνεστώσ	εἶμαι	νὰ εἶμαι	εἶθε νὰ εἶμαι	—	τὸ εἶναι
	εἶσαι	» εἶσαι	» » εἶσαι	ἄς εἶσαι	Μετοχή
	εἶναι	» εἶναι	» » εἶναι	» εἶναι	ὁ ὢν
	εἶμεθα	» εἶμεθα	» » εἶμεθα	=	ἡ οὖσα
	εἶσθε	» εἶσθε	» » εἶσθε	ἄς εἶμεθα	τὸ ὄν
	εἶναι	» εἶναι	» » εἶναι	» εἶναι	

Παρατ. ἦμην, ἦσο, ἦτο, ἦμεθα, ἦσθε, ἦσαν.

Μέλ. διαρ: θὰ εἶμαι, θὰ εἶσαι, θὰ εἶναι, θὰ εἶμεθα, θὰ εἶσθε, θὰ εἶναι.

ΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΣ ΒΑΡΥΤΟΝΩΝ ΡΗΜΑΤΩΝ

Α'. ΡΗΜΑΤΑ ΦΩΝΗΕΝΤΟΛΗΚΤΑ

1. Τὰ βαρύτονα φωνηεντόληκτα ρήματα ἔχουν χαρακτῆρα ὕ· **Ι, ἔ,** π. χ. λύω, χρίω, πνέω ἢ διφθογγον **αύ, εὐ, οὐ, αἰ, εἰ**· π. χ. παύω, δουλεύω, ἀκούω, καίω, κλείω κ. λ.

2. Τὰ φωνηεντόληκτα βαρύτονα ρήματα, σχηματίζονται ὀπως τὸ κατώτερο παράδειγμα :

ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΗ ΦΩΝΗ

Χρόν.	Ὄριστική	Ἵποτακτική	Εὐκτική	Προστακτική
Ἐνεστώς	λύ-ω λύ-εις λύ-ει λύ-ομεν λύ-ετε λύ-ουν(ουσι)	νά λύ-ω » λύ-ης » λύ-η » λύ-ωμεν » λύ-ητε » λύ-ουν(ωσι)	εἶθε νά λύ-ω » λύ-ης » λύ-η » λύ-ωμεν » λύ-ητε » λύ-ουν	— λύ-ε ᾶς λύ-η λύ-ετε ᾶς λύ-ουν
Παρ.	ἔλυ-ον, ἔλυ-ες ἔλυ-ε, ἐλύ-ομεν, ἐλύετε, ἔλυ-ον			
Ἀόριστος	ἔλυ-σα ἔλυ-σας ἔλυ-σε ἐλύ-σαμεν ἐλύ-σατε ἔλυ-σαν	θά λύ-σω » λύ-σης » λύ-ση » λύ-σωμεν » λύ-σητε » λύ-σουν	εἶθε νά λύ-σω » λύ-σης » λύ-ση » λύ-σωμεν » λύ-σητε » λύ-σουν	λύ-σε — ᾶς λύ-ση λύ-σατε ᾶς λύ-σουν
Μ.Δ.	θά λύ-ω, θά λύ-ης, θά λύ-η θά λύ-ωμεν, θά λύ-ητε, θά λύ-ουν			
Μ.Σ.	θά λύ-σω, θά λύ-σης, θά λύ-ση, θά λύ-σωμεν, θά λύ-σητε, θά λύ-σουν			
Παρακείμενος	ἔχω λύ-σει ἔχεις λύ-σει ἔχει λύ-σει ἔχομεν λύ-σει ἔχετε λύ-σει ἔχουν λύ-σει	νά ἔχω λύ-σει » ἔχης λύ-σει » ἔχη λύ-σει » ἔχωμεν λύ-σει » ἔχητε λύ-σει » ἔχουν λύ-σει	εἶθε νά ἔχω λύ-σει » ἔχης λύ-σει » ἔχη λύ-σει » ἔχωμεν λύ-σει » ἔχητε λύ-σει » ἔχουν λύ-σει	— ἔχε λύ-σει ᾶς ἔχη λύ-σει ἔχετε λύ-σει ᾶς ἔχουν λύ-σει
Ἵπ.	εἶχον λύσει, εἶχες λύσει, εἶχε λύσει, εἶχομεν λύσει, εἶχετε λύσει, εἶχουν λύσει			
Τ.Μ.	θά ἔχω, θά ἔχης, θά ἔχη λύ-σει, θά ἔχωμεν, θά ἔχητε, θά ἔχουν λύ-σει			
Ἐν.	Ἀπαρέμφατον		Μετοχή	
	τό λύ-ειν = τό νά λύ-η		ὁ λύ-ων, ἡ λύ-ουσα, τό λυ-όν	
Ἐδρ.	τό λυ-σαι = τό νά λύ-ση		ὁ λύ-σας, ἡ λύ-σασα, τό λυ-σάν	
Παρ.	τό ἔχειν λύ-σει = τό νά ἔχη λύ-σει		ὁ ἔχων, ἡ ἔχουσα, τό ἔχον λύ-σει	

Ἄσκησης.

Σχημάτισε ὁμοία μέ τό λύω τά ρ. δῶω, δῶω, δακρῶω, παῦω, δου-λεύω, παιδεύω, λατρεύω, κολακεύω κ. τ. λ.

ΜΕΣΗ Ἡ ΠΑΘΗΤΙΚΗΦΩΝΗ

Χρόν.	Ὄριστική	Ἐποτακτική	Εὐκτική	Προστακτική
Ἐνεστώς	λύ-ομαι λύ-εσαι λύ-εται λυ-όμεθα λύ-εσθε λύ-ονται	νά λύ-ωμαι > λύ-ησαι > λύ-εται > λυ-όμεθα > λύ-ησθε > λύ-ωνται	εἶθε νά λύ-ωμαι > λύ-εσαι > λύ-εται > λυ-όμεθα > λύ-ησθε > λύ-ωνται	— λύ-ου ἄς λύ-εται — λύ-εσθε ἄς λύ-ωνται
Παρ.	ἐλυ-όμην, ἐλύ-εσο, ἐλύ-ετο, ἐλυ-όμεθα, ἐλύ-εσθε, ἐλύ-οντο			
Ἀόριστος	ἐλύ-θην ἐλύ-θης ἐλύ-θη ἐλύ-θημεν ἐλύ-θητε ἐλύ-θησαν	νά λυ-θῶ > λυ-θῆς > λυ-θῆ > λυ-θώμεν > λυ-θῆτε > λυ-θῶσι	εἶθε νά λυ-θῶ > λυ-θῆς > λυ-θῆ > λυ-θώμεν > λυ-θῆτε > λυ-θῶσι	— λύ-θε <i>δυστ.</i> ἄς λυ-θῆ — λυ-θῆτε ἄς λυ-θῶσι
Μ.Α.	θά λύωμαι θά λύησαι θά λύηται θά λυώμεθα θά λύησθε θά λύωνται			
Μ.Σ.	θά λυθῶ θά λυθῆς θά λυθῆ θά λυθώμεν θά λυθῆτε θά λυθοῦν			
Παρακείμενος	ἔχω λυ-θῆ ἔχεις λυ-θῆ ἔχει λυ-θῆ ἔχομεν λυ-θῆ ἔχετε λυ-θῆ ἔχουν λυ-θῆ	νά ἔχω λυ-θῆ > ἔχης λυ-θῆ > ἔχη λυ-θῆ > ἔχωμεν λυ-θῆ > ἔχητε λυ-θῆ > ἔχουν λυ-θῆ	εἶθε νά ἔχω λυ-θῆ > ἔχης λυ-θῆ > ἔχη λυ-θῆ > ἔχωμεν λυ-θῆ > ἔχητε λυ-θῆ > ἔχουν λυ-θῆ	— ἔχε λυ-θῆ ἄς ἔχη λυ-θῆ — ἔχετε λυ-θῆ ἄς ἔχουν λυ-θῆ
Ἐπιθ.	εἶχον, εἶχες, εἶχε λυθῆ, εἶχομεν, εἶχετε, εἶχον λυθῆ ἢ ἦμην ἦσο ἦτο λυμένος			
Τ.Μ.	θά ἔχω, θά ἔχης, θά ἔχη λυθῆ θά ἔχωμεν, θά ἔχητε, θά ἔχουν λυθῆ			
	Ἀπαρέμφατον		Μετοχή	
Ἐν.	τό λύεσθαι = τό νά λύετε ἢ λύονται ὁ λυόμενος, ἡ -ομένη, τό -όμενον			
Ἀόρ.	τό λυθῆναι = τό νά λυθῆ ἢ λυθοῦν ὁ λυθεῖς, ἡ λυθεῖσα, τό λυθέν			
Παρ.	τό ἔχειν λυθῆ = τό νά ἔχη ὁ ἔχων, ἡ ἔχουσα, τό ἔχον λυθῆ ἢ ἔχουν λυθῆ ἢ ὁ λυμένος, ἡ λυμένη, τό λυμένον			

Ἄσκησις.

Σχημάτισε ὁμοία μέ τό λύομαι τά ρήματα μηνύομαι, παύομαι, παιδεύομαι, ὄνειρεύομαι, κολακεύομαι κ. λ.

ΣΗΜ. Ὅμοια μὲ τὸ ρῆμα λύω σχηματίζονται ὄλα τὰ φωνηεντόληκτα θαρύτονα ρήματα, μὲ τὴν διαφοράν ὅτι ὄσα λήγουν εἰς **-έω**, **-είω**, **-οῦω** καὶ τὸ θραύω, πρὸ τῶν καταλήξεων, πού ἀρχίζουν ἀπὸ **θ**, **μ**, **τ**, λαμβάνουν ἓνα **σ** π. χ. χρίω, ἐχρίσθην, χρισμένος· κλείω, ἐκλείσθην, λούω, ἐλούσθην, θραύω, ἐθραύσθην, θραυστός.

Τὰ εἰς **-έω** ρήματα εἰς τοὺς ἄλλους χρόνους, πλὴν τοῦ ἐνεστώτος καὶ τοῦ παρατατικοῦ μεταβάλλουν τὸ **ε** εἰς **ευ**· π. χ. πλέω, ἄρ. ἐπλευσα· πνέω ἐπνευσα· ρέω, ἔρρευσα, ρευστός.

Ἄσκησεις.

α'. Λέγε τὰς καταλήξεις τοῦ ἐνεστώτος, τοῦ παρατατικοῦ, τοῦ μέλλοντος.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΕΠΙ ΤΟΥ ΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΥ ΤΩΝ ΡΗΜΑΤΩΝ

Α'. Αὔξεις τῶν ρημάτων.

α) Συλλαβικὴ αὔξεις.

ἐνεστώς	παρατατικός	ἀόριστος
λύω	ἔ-λυον	ἔ-λυσα
γράφω	ἔ-γραφον	ἔ-γραψα
ράπτω	ἔ-ρραπτον	ἔ-ρραψα

1) Τὰ ρήματα, τὰ ὅποια ἀρχίζουν ἀπὸ σύμφωνον εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ παρατατικοῦ καὶ ἀόριστου τῆς ὀριστικῆς λαβάνουν ἓν **ε** ψιλοῦμενον, τὸ ὅποion λέγεται **συλλαβικὴ αὔξεις**, ἐπειδὴ τὸ ρῆμα αὐξάνει κατὰ μίαν συλλαβὴν.

2) Τὰ ρήματα, τὰ ὅποια ἀρχίζουν ἀπὸ **ρ** μετὰ τὴν αὔξισιν διπλασιάζουν αὐτό.

β) Χρονικὴ αὔξεις.

ἐνεστώς	παρατατικός	ἀόριστος
ἀκούω	ἤκουον	ἤκουσα
ἐλπίζω	ἤλπιζον	ἤλπισα
ὀνομάζω	ὠνόμαζον	ὠνόμασα

1) Τὰ ρήματα, τὰ ὅποια ἀρχίζουν ἀπὸ φωνῆεν ἢ δίφθογγον εἰς τὸν παρατατικὸν καὶ τὸν ἀόριστον τῆς ὀριστικῆς ἐκτείνουν τὸ βραχὺ φωνῆεν ἢ δίφθογγον εἰς μακρόν· ἢ ἔκτασις αὐτὴ λέγεται **χρονικὴ αὔξεις**.

2) Ἡ χρονικὴ αὔξεις, εἰς ὄλα τὰ ρήματα, πού ἀρχίζουν ἀπὸ φωνῆεν ἢ δίφθογγον γίνεται ὡς ἐξῆς:

Έ ν ε σ τ ῶ ς

Παρατατικός

Αόριστος

τὸ α	εἰς	ἦ	π. χ.	ἀκούω	ἤκουον	ἤκουσα
τὸ ε	»	ἦ	»	ἐλπίζω	ἤλπιζον	ἤλπισα
τὸ ο	»	ὦ	»	ὀνομάζω	ὠνόμαζον	ὠνόμασα
τὸ αυ	»	ἦυ	»	αὔξάνω	ἠύξανον	ἠύξησα
τὸ ευ	»	ἦυ	»	εὐλόγῳ	ἠύλόγουν	ἠύλόγησα
τὸ αι	»	ἦ	»	αἰσθάνομαι	ἤσθάνομην	ἤσθάνθη
τὸ οι	»	ψ	»	οἰκοδομῶ	ῶκοδόμουν	ῶκοδόμησα
τὸ ἰ	»	ἰ	»	ἰδρῶ	Ἵδρουν	Ἵδρυσα
τὸ ὕ	»	ὕ	»	ὑβρίζω	ὔβριζον	ὔβρισα

3. Τὰ ρήματα, τὰ ὅποια ἀρχίζουν ἀπὸ **ει, η, ω**, δὲν λαμβάνουν αὔξησιν· π. χ. εἰδοποιῶ, εἰδοποίησα· ἡρεμῶ ἡρέμησα· ὦθῶ, (σπρώχνω) ὤθησα· κατ' αὐτὰ καὶ τὰ ρήματα εὐρίσκω, ἐμπορεῦμαι, ἐκκλησιάζομαι· π. χ. εὔρισκον, ἐμπορεῦθην, ἐκκλησιάσθην.

4. Μερικὰ ρήματα, τὰ ὅποια ἀρχίζουν ἀπὸ **ε** δὲν ἐκτείνουν αὐτὸ εἰς **η**, ἀλλὰ εἰς **ει**· π. χ. **ἔχω - εἶχον, ἐργάζομαι - εἰργαζόμεν, ἐδίξω εἶδιζον, ἔρπω - εἶρπον, ἔλκω - εἶλκον, ἔπομαι - εἰπόμην.**

ΣΗΜ. Τὰ ρήματα **δύναμαι** καὶ **θέλω**, ἂν καὶ ἀρχίζουν ἀπὸ σύμφωνον λαμβάνουν χρονικὴν αὔξησιν **η**· π. χ. δύναμαι παρατ. ἠδυνάμην, ἠδυνήθην, θέλω, ἠθέλων, ἠθέλησα.

Τοῦ ρήματος **εἶμαι** τὸ **ει** εἰς τὸν παρατατικὸν γίνεται **η**, χωρὶς ὑπογεγραμμένην· π. χ. ἦμουν, ἦσο, ἦτο κ. λ.

Τοῦ ρήματος **ἐορτάζω** δὲν ἐκτείνεται τὸ ἀρχικὸν φωνῆν **ε** εἰς **η**, ἀλλὰ τὸ **θ** φωνῆν **ο** εἰς **ω**· π. χ. ἐορτάζω παρατ. ἐώρταζον.

γ) Αὐξησις τῶν συνδέτων ρημάτων

1) Τὰ σύνθετα ρήματα μὲ προθέσεις, λαμβάνουν τὴν αὔξησιν εἰς τὸ μέσον. Τότε τὸ τελευταῖον φωνῆν τῶν προθέσεων ἀποβάλλεται, ἐκτὸς τῶν προθέσεων **πρὸ** καὶ **περί**· π. χ. διὰ - λύω = διέλυον, πρό- λέγω - προέλεγον, παραλαμβάνω - παρελάμβανον, προσφέρω - προσέ- φερων, περιφέρω - περιέφερον.

2) Τὰ σύνθετα ρήματα, μὲ τὰ ἐπιρρηματικὰ μόρια **ευ** καὶ **δυσ**, ἂν κατόπιν αὐτῶν ἀκολουθῆ σύμφωνον, αὐξάνονται ἔξωθεν· π. χ. εὐ - τυχῶ ἠτύχησα, δυσ - τυχῶ ἐδυστύχησα· ἂν ἀκολουθῆ φωνῆν, αὐξάνονται ἔσωθεν· π. χ. εὐ - εργετῶ παρατ. εὐηργέτουν, δυσ - αρεστῶ δυσηρέ- στουν, δυσηρέστησα.

3) Τὰ σύνθετα ρήματα μὲ ἄλλας λέξεις ἐκτὸς ἀπὸ τὰς προθέσεις καὶ τὰ ἐπιρρηματα **ευ** καὶ **δυσ**, αὐξάνονται ἔξωθεν· π. χ. φιλοδωρῶ παρατ. ἐφιλοδώρουν, κακολογῶ ἐκακολόγουν.

ΣΗΜ. — Τὰ ρήματα ἐνοχλῶ καὶ ἀμφισβητῶ, αὐξάνονται ἔξωθεν καὶ ἔσωθεν· π. χ' ἐνοχλῶ παρατ. ἠνώχλουν, ἀμφισβητῶ ἠμψεοβήτουν κ. λ.

Ἀσκήσεις.

α'. Γράψε τὸ α' πρόσωπον τοῦ παρατατικοῦ καὶ τοῦ ἀορίστου τῶν ρημάτων: τρέχω, γυμνάζω, δίδω, ἀκούω, ὀνομάζω, συνόδεύω, συγγράφω, προλέγω, μεταβάλλω, συντρώγω, περιφέρω, ἀναφέρω, καταβαίνω.

β'. Γράψε τὸν παρατατικὸν τῶν ρημάτων ἔχω, ἔλκω, ἔπομαι καὶ ἐργάζομαι.

γ'. Γράψε τὸν ἀόριστον τῶν ρημάτων δυστυχῶ, δυσκολεύω, εὐεργετῶ, ἐνοχλῶ, αὐξάνω, συλλέγω, συλλογίζομαι, συνεισφέρω, φιλοδωρῶ.

Β'. Ἀναδιπλασιασμός τῶν ρημάτων.

Ἐνεστῶς

Παρακείμενος

Εἰς τὴν ἀρχαίαν καὶ νέαν γλῶσσαν

Εἰς τὴν ἀρχ. γλῶσσαν

Εἰς τὴν νέαν γλῶσσαν

λύομαι

λελυμένος - η - νον

ὁ λυμένος - η - νον

γράφομαι

γεγραμμένος - η - νον

» γραμμένος - η - νον

κρύπτομαι

κεκρυμμένος - η - νον

» κρυμμένος - η - νον

ράπτομαι

ἔρραμμένος - η - νον

» ραμμένος - η - νον

κτενίζομαι

ἔκτενισμένος - η - νον

» κτενισμένος - η - νον

ψηφίζομαι

ἔψηφισμένος - η - νον

» ψηφισμένος - η - νον

ἀκούομαι

ἤκουσμένος - η - νον

» ἀκουσμένος - η - νον

ὀπλίζομαι

ὠπλισμένος - η - νον

» ὠπλισμένος - η - νον

αὐξάνομαι

ἠύξημένος - η - νον

» ἠύξημένος - η - νον

εὐλογοῦμαι

ἠύλογημένος - η - νον

» εὐλογημένος - η - νον

1. Εἰς τὰ ρήματα, τὰ ὁποῖα ἀρχίζουν ἀπὸ ἓν ἢ δύο σύμφωνα, ἐκ τῶν ὁποίων τὸ α' εἶναι ἄφωνον (**κ, γ, χ, - π, β, φ, - τ, δ, θ**) καὶ τὸ β' ὑγρὸν **λ, ρ**, εἰς τὸν **παθητ. παρακείμενον** τῆς μετοχῆς ἐπαναλαμβάνεται τὸ ἀρχικὸν σύμφωνον μὲ ἓνα **ε'** π. χ. **λύομαι** παρακ. **λελυμένος, γράφομαι, γεγραμμένος**· τοῦτο λέγεται **ἀναδιπλασιασμός**.

« **Ἀναδιπλασιασμός**. λέγεται ἡ ἐπανάληψις τοῦ ἀρχικοῦ συμφώνου τῶν ρημάτων εἰς τὸν παρακείμενον μεθ' ἑνός **ε'** π. χ. **λελυμένος, πεπαιδευμένος** ».

2. Τὰ ρήματα, τὰ ὁποῖα ἀρχίζουν ἀπὸ **φωνῆεν** ἢ **ρ** ἢ διπλοῦν σύμφωνα **ζ, ξ, ψ** ἢ δύο καὶ τρία σύμφωνα, χωρὶς νὰ εἶναι τὸ α' **ἄφωνον** καὶ τὸ β' **ὑγρὸν** ἔντι ἀναδιπλασιασμοῦ, λαμβάνουν συλλαβικὴν αὐξησιν **ε'** ἢ χρονικὴν, ὅσα ἀρχίζουν ἀπὸ **φωνῆεν**, π. χ. ζώνομαι ἐζωμένος, στρέφομαι - ἐστραμμένος, ὀρίζω - ὀρισμένος κ, λ.

3. Τὰ ρήματα, τὰ ὁποῖα ἀρχίζουν ἀπὸ δασυᾶ σύμφωνα **φ, χ, θ**, κατὰ τὸν ἀναδιπλασιασμόν μεταβάλλουν τὸ δασύ σύμφωνον εἰς τὸ ἀντίστοιχόν του ψιλόν· ἂν εἶναι **χ** εἰς **κ**, ἂν εἶναι **φ** εἰς **π** κι' ἂν εἶναι **θ** εἰς **τ**· π. χ. χέομαι παρακ. κεχυμένος (συγ-κεχυμένος), φωτίζομαι - πεφωτισμένος, θάπτομαι - τεθαμμένος κ. λ.

4. Ὁ ἐνεστώσ, ὁ παρατατικός, ὁ ἀόριστος καὶ ὁ παρακείμενος τῆς μετοχῆς λέγονται **μονολεκτικοί** χρόνοι, ἐπειδὴ σχηματίζονται μὲ μίαν λέξιν· π. χ. λύω, ἔλυσα, ὁ λελύμενος, -νη, -νον κ. λ. Ἐνῶ ὁ παρακείμενος, ὁ ὑπερσυντέλικος καὶ οἱ μέλλοντες, λέγονται **περιφραστικοί** χρόνοι, ἐπειδὴ σχηματίζονται μὲ δύο λέξεις· π. χ. θά λύσω, ἔχω λύσει.

ΣΗΜ. α) Τὰ ρήματα : πείδομαι καὶ χρίομαι εἰς τὸν Παθητικὸν Παρακείμενον λαμβάνουν ἓνα **σ**. π. χ. πεπισμένος, κεχρισμένος. Τὰ δὲ ρήματα : στρέφω, σπείρω, φθείρω, μεταβάλλουν τὸ **ε** καὶ **ει** εἰς **α**· π. χ. ἐστραμμένος, ἐσπαρμένος, ἐφδαρμένος.

ΣΗΜ. β) Εἰς τὴν ὁμίλιαν μας, πολλὰ ρήματα λέγονται εἰς τὸν Παρακείμενον χωρὶς ἀναδιπλασιασμόν ἢ χρονικὴν ἀσῆσιν· π. χ. λύομαι - λυμένος, σκάπτομαι - σκαμμένος, δένομαι - δεμένος, θάπτομαι - θαμμένος, θλάπτομαι - θλαμμένος κ. λ.

Ἀσκήσεις.

Γράψε τοὺς παθητικ. παρακείμενους τῆς μετοχῆς τῶν ρημάτων : γράφομαι, λύομαι, παιδεύομαι, ατεροῦμαι, θλάπτομαι, θαρύνομαι, ράπτομαι, σκάπτομαι, φυτεύομαι, στρέφομαι, φθείρομαι.

Γ'. Οἱ χρόνοι εἰς τὰς ἄλλας ἐγκλίσεις.

1. Οἱ χρόνοι τῆς Ὑποτακτ. ἐγκλίσεως, λέγονται μὲ τοὺς συνδέσμους, **ἄν, ἐάν, ἢ πρὶν** καὶ τὰ μόρια **νά, θά ἢ ἄς**· π. χ. ἂν ἐργασθῶ πρὶν ἔλθω, κ. τ. λ. Αἱ καταλήξεις, αἱ ὁποῖαι λήγουν εἰς **-η ἢ -ης** λαμβάνουν ὑπογεγραμμένην.

2. Οἱ χρόνοι τῆς Εὐκτικῆς ἐγκλ. λέγονται μὲ τὰς λέξεις **εἶθε νά**· π. χ. εἶθε νά λύη, εἶθε νά λύσῃ κ. τ. λ.

3. Οἱ χρόνοι τῆς Προστακτικῆς ἐγκλίσεως δὲν ἔχουν **α'** πρόσωπον. Τὸ γ' ἐνικὸν καὶ πληθυντικὸν πρόσωπον λέγεται περιφραστικῶς μὲ τὰς λέξεις **ἄς ἢ νά**· π. χ. ἄς λύη, ἄς λύωσι.

4. Ὁ ἐνεστώσ τοῦ Ἀπαρεμφάτου εἰς τὴν ἐνεργητικὴν φωνὴν λήγει εἰς **-ειν** καὶ ὁ ἀόριστος εἰς **-σαι** μὲ τὸ ἄρθρον **τό** λύ-**ειν** τὸ λθ-**σαι**. Ἡμεῖς ὁμῶς λέγομεν : τὸ νά λύη, τὸ νά λύσῃ. Εἰς τὴν μέσην παθητ. φωνήν, καταλήγουν : ὁ ἐνεστώσ εἰς **-σθαι** κι' ὁ ἀόρ. εἰς **-θῆναι** μὲ τὸ ἄρθρον **τό**· π. χ. τὸ **ἀνέρχεσθαι**, τὸ **λυθῆναι**, ἡμεῖς ὁμῶς τὸ λέγομεν : τὸ νά ἀνέρχεται, τὸ νά λυθῆ.

5. Ὁ ἐνεστώσ τῆς μετοχῆς εἰς τὴν ἐνεργ. φωνὴν λήγει εἰς **-ων** **-ουσα -ον** καὶ ὁ ἀόρ. εἰς **-σας -ασα -σαν**· π. χ. ὁ λύ-**ων**, ἡ **-ουσα**,

τὸ **-ον** ὁ λύσας, ἢ **-σασα**-τὸ λύσαν. Εἰς τὴν μέσην ἢ παθ. φωνὴν ὁ ἔνεστ. λήγει εἰς **-όμενος -νη, -νον** καὶ ὁ ἄορ. εἰς **-θεις -θεισα -θέν** π. χ. ὁ λυόμενος **-νη, -νον**. Ὁ λυθεις **-θεισα**, τὸ λυθέν.

6. Ὁ παθητ. παρακαλεῖ. τῆς μετοχῆς, λήγει εἰς **μένος -μένη -μένον** π. χ. ὁ λελυμένος **-νη -νον**.

Ἄσκησεις.

α') Γράψε τὸν ἔνεστ. καὶ τὸν ἄορ. εἰς τὴν προστακτικὴν τῶν ρημάτων δουλεύω, ἀκούω, γράφω, παίζω, τρέχω. β') Γράψε τοὺς ἰδίους χρόνους εἰς τὸ ἀπαρέμφ. ἔνεργ. καὶ μέσης φωνῆς. γ') Γράψε τοὺς ἰδίους χρόνους εἰς τὴν μετοχὴν ἔνεργ. καὶ μέσης φωνῆς.

Δ'. Δεύτεροι χρόνοι.

Ἐνεργητικῆς φωνῆς

Παθητικῆς φωνῆς

Ἐνεστῶς

Ἄοριστος θ'

Ἐνεστῶς

Ἄοριστος θ'

Λεῖπω

ἔλιπ-**ον**

φαίνομαι

ἐφάν-**ην**

φεύγω

ἔφυγ-**ον**

τρέπομαι

ἐτρέπ-**ην**

βάλλω

ἔβαλ-**ον**

φθείρομαι

ἐφθάρ-**ην**

λαμβάνω

ἔλαβ-**ον**

δέρομαι

ἐδάρ-**ην**

μανθάνω

ἔμαθ-**ον**

πνίγομαι

ἐπνίγ-**ην**

Παρατηρήσεις

Μερικὰ ρήματα, ὅπως καὶ τὰ ἀνωτέρω δὲν σχηματίζουν τὸν ἔνεργ. καὶ παθ. ἄοριστον μὲ τὰς καταλήξεις **-σα** καὶ **-θην**, ἀλλὰ μὲ **-ον** καὶ **-ην**. Ὁ ἄοριστος αὐτὸς λέγεται **θ' ἄοριστος**.

1. Ὁ ἐνεργητικὸς β' ἄοριστος εἰς τὴν ὀριστικὴν, σχηματίζεται μὲ τὰς καταλήξεις τοῦ **παρατατικοῦ**: εἰς ὅλας τὰς ἄλλας ἐγκλίσεις, σχηματίζεται μὲ τὰς καταλήξεις τοῦ **ἐνεστῶτος**: βάλλω ἄορισ. β' ἔβαλον μέλλων θά βάλλω.

2. Ὁ παθητικὸς β' ἄοριστος, σχηματίζεται μὲ τὰς καταλήξεις **-θην, -θης, -θη**, μὲ ἀποκοπὴν, τοῦ **θ'** π. χ. φαίνομαι ἄοριστος ἐφάνην, τρέφομαι, ἐτρέπην. Αὐτὸ γίνεται χάριν **εὐφωνίας**, ἐπειδὴ δὲν δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν ἐτρέπθην, ἐφάνθην.

3. Ὁ ἐνεργητ. β' ἄοριστος εἰς τὴν προστακτικὴν, τονίζεται πέραν τῆς ληγούσης ἐκτὸς τῶν ρημ. ἐλθέ, εὔρέ, λαβέ, εἰπέ, εἶδέ (ἀλλὰ καὶ ἴδε καὶ λάβε). Εἰς τὴν μετοχὴν τονίζεται πάντοτε εἰς τὴν λήγουσαν π. χ. ὁ ἰδῶν, ὁ φυγῶν, ὁ βαλῶν, ὁ εὔρων, ὁ λαβῶν κ. τ. λ.

ΣΗΜ. 'Ο άόρ. β' εΐδον γράφεται ει μόνον εις τήν όριστικήν, εις τās άλλας έγκλήσεις γράφεται με ι ιδέ, να ιδω κ.λ.π.

Α σ κ ή σ ε ι ς .

Σχημάτ:σε τόν 6' άόριστον εις 6λας τās έγκλίσεις τών άνωτέρω ρημάτων κι' άκόμη τών ρημάτων τυγχάνω (έτυχον), παθαίνω, έρχομαι, (ήλδον), γράφομαι (έγράφην), πνίγομαι (έπνίγην), στέλλομαι (έστάλην), τρώγω (έφαγον).

Β. ΡΗΜΑΤΑ ΣΥΜΦΩΝΟΛΗΚΤΑ

Διαίρεσις τών συμφωνολήκτων ρημάτων.

Συμφωνόληκτα ρήματα λέγονται 6σα έχουν χαρακτήρα σύμφωνον και εΐναι πέντε κατηγοριών :

Α' **Ούρανισκοφωνόληκτα**, τά όποια έχουν χαρακτήρα ούρανισκοφώνον **κ-γ-χ'** π. χ. πλέκ-ω, λέγ-ω, τρέχ-ω. Εις αυτά άνήκουν και τά λήγοντα εις **-ζω** και εις **-σω** τά όποια σχηματίζουν τόν ένεργητ. άόριστον εις **-ξα'** π. χ. κράζω - έκραξα, χαράζω, έχάραξα, κηρύσσω- έκήρυξα κ. τ. λ.

Β' **Χειλεοφωνόληκτα**, τά όποια έχουν χαρακτήρα χειλεόφωνον **π-β-φ'** π. χ. βλέπ-ω, τρίβ-ω, γράφ-ω. Εις αυτά άνήκουν και τά λήγοντα εις **-πτω'** π. χ. ράπτω, κόπτω, ρίπτω κ. τ. λ.

Γ' **'Οδοτοφωνόληκτα**, τά όποια έχουν χαρακτήρα οδοτοφώνον **τ-δ-θ'** π. χ. θέτ-ω, δίδ-ω, πείθ-ω. Εις αυτά άνήκουν και τά λήγοντα εις **-ζω**, τά όποια σχηματίζουν τόν ένεργητ. άόριστον εις **-σα'** π. χ. γυμνάζω - έγύμνασα, ποτίζω - έπότισα, δανείζω - έδάνεισα.

Δ' **'Υγρόληκτα** τά όποια έχουν χαρακτήρα υγρόν **λ-ρ'** π. χ. στέλλ-ω, σύρω, φέρ-ω κ. τ. λ.

Ε' **'Ενρινόληκτα**, τά όποια έχουν χαρακτήρα ενρινον **μ-ν'** π. χ. τρέμ-ω, νέμ-ω, στήν-ω, φθίνω κ. τ. λ.

ΣΗΜ. Τά ούρανισκοφωνόληκτα, τά χειλεοφωνόληκτα και τά οδοτοφωνόληκτα ρήματα μ' ένα όνομα λέγονται **άφωνόληκτα**.

ΠΑΘΗΤΙΚΗ ΦΩΝΗ

Ὅριστική					
Ἔνσστ.	Παράτ.	Ἄορ.	Μέλ. στ.	Παρακ.	Ἵπερ.
Πνίγο-μαι	ἐπνιγό-μην	ἐπνίγ-ην	θά πνιγ-ῶ	ἔχω πνιγ-ῆ	εἶχον πνιγ-ῆ
διώκο-μαι	ἐδιωκό-μην	ἐδιώχ-θην	» διωχ-θῶ	» διωχ-θῆ	» διωχθ-ῆ
βρέχο-μαι	ἐβρεχό-μην	ἐβράχ-ην	» βραχ-ῶ	» βραχ-ῆ	» βράχ-ῆ
τριβο-μαι	ἐτριβό-μην	ἐτριβ-ην	» τριβ-ῶ	» τριβ-ῆ	» τριβ-ῆ
γράφω-μαι	ἐγράφω-μην	ἐγράφ-ην	» γραφ-ῶ	» γραφ-ῆ	» γραφ-ῆ
πείθο-μαι	ἐπείθω-μην	ἐπείσθ-ην	» πεισθ-ῶ	» πεισθ-ῆ	» πεισθ-ῆ
Ἵποτακτική					
Ἔν.	νά διώκωμαι,	-σαι, -ται,	νά διωκώμεθα,	-σθε, -νται	
Ἄορ.	νά διωχθῶ,	-θῆς, -θῆ,	νά διωχθῶμεν,	-θῆτε, -θοῦν	
Παρ.	νά ἔχω διωχθῆ,	-θῆ, -θῆ,	νά ἔχωμεν, ἔχετε,	ἔχουν -θῆ	
Εὐκτική					
Ἔν.	εἴθε νά διώκωμαι,	νά-σαι, νά-ται,	νά-μεθα, νά-σθε,	νά-νται	
Ἄορ.	» νά διωχθῶ,	νά-θῆς, νά -θῆ,	νά-θῶμεν, νά-θῆτε,	νά-θοῦν	
Παρ.	» νά ἔχω διωχθῆ	νά-θῆ, νά -θῆ	νά-χωμεν, νά-χητε	νά-χουν-θῆ	
Προστακτική					
Ἔν.	πείθου,	ἄς πείθ-εται,	πείθε-σθε,	ἄς πείθω-νται	
Ἄορ.	πείσ'ου,	ἄς πεισθ-ῆ,	πεισθ-ῆτε,	ἄς πεισθ-οῦν	
Παρ.	ἔχε, ἄς	ἔχη πεισθῆ,	ἔχετε,	ἄς ἔχουν πεισθ-ῆ	
Ἀπαρέμφατον			Μετοχή		
Ἔν.	τὸ διώκε-σθαι = τὸ νά διώκεται		ὁ διωκόμενος. ἡ -νη,-νον		
Ἄορ.	τὸ διώξα-σθαι = τὸ νά διωχθῆ		ὁ διωχ-θείς, -θεῖσα, -θὲν		
Παρ.	τὸ νά ἔχη ἢ ἔχουν διωχθῆ		ὁ ἔχων, ἡ -σα. τὸ -ον διωχθῆ ἢ ὁ διωγμένος, -νη, -νον		

Ἀσκήσεις.

Σχημάτισε ὅπως τὸ διώκομαι τ' ἀνωτέρω ρήματα καὶ εἰς τὰς ἄλλας ἐγκλίσεις. Ἀκόμη τὰ ρήμ. τρέφομαι καὶ παραδίδομαι.

Παρατηρήσεις ἐπὶ τῶν ἀφωνολήκτων ρημάτων

1) Ὁ χαρακτήρ τῶν οὐρανισκοφωνολήκτων **κ, γ, χ** καὶ οἱ χαρακτῆρες **-σσ** καὶ **ζ**, μέ τὸ **σ** τῶν καταλήξεων γίνεται **ξ** π. χ. ἐδίωκ-σα = ἐδίωξα, ἔτρεχ-σα = ἔτρεξα, ἐκήρυσσ-σα = ἐκήρυξα, ἐκραζ-σα = ἐκραξα· κ. λ. Πρὸ τοῦ **μ** γίνονται **γ** π. χ. διωκ-μένος = διωγμένος, βρεχ-μένος = βρεγμένος, ταρασσ-μένος = ταραγμένος.

2) Ὁ χαρακτήρ τῶν χειλεοφώνων **π, β, φ** καὶ ὁ χαρακτήρ **πτ** μέ τὸ **σ** τῶν καταλήξεων γίνονται **ψ** π. χ. ἔτρεπ-σα = ἔτρεψα, ἐκοπ(τ)-σα = ἐκοψα, κ. λ. Πρὸ τοῦ **μ** γίνονται ὅμοια μέ αὐτό· π. χ. τριβ-μένος = τριμμένος, γραφ-μένος = γραμμένος. Ὁ **π** καὶ **β** πρὸ τοῦ **θ** γίνονται **φ** π. χ. παρελείπ-θην = παρελείφθην, ἐτρίβ-θην = ἐτρίφθην.

3) Ὁ χαρακτήρ τῶν ὀδοντοφωνολήκτων **τ, θ, θ** καὶ **ζ** πρὸ τοῦ **σ** τῶν καταλήξεων ἀποβάλλεται π. χ. ἔδετ-σα = ἔδεσα, ἐπειθ-σα = ἐπεισα, ἐγύμναζ-σα = ἐγύμνασα. Πρὸ τοῦ **θ** καὶ **μ** γίνεται **σ** π. χ. ἐπειθ-θην = ἐπέισθην, πεπειθ-μένος = πεπεισμένος, γυμναζ-μένος = γυμνασμένος κ. λ.

4) Τὸ **ε** τοῦ θέματος τῶν οὐρανισκοφωνολήκτων καὶ χειλεοφωνολήκτων ρημ. εἰς τὸν **β'** παθ. ἀόριστον, τὸν παρακ. καὶ ὑπερσυντέλικον, γίνεται **α'** π. χ. βρέχομαι-ἐβράχην, ἔχω βραχῆ, εἶχον βραχῆ, στρέφομαι, ἐστράφην, ἔχω καὶ εἶχον στραφῆ, σήπομαι, ἐσάπην, ἔχω καὶ εἶχον σαπῆ.

5) Ὅλα τὰ εἰς **-ίζω** ρήματα, γράφονται μέ **ι** πλήν τῶν: ἀθροίζω, δανερίζω, δακρύζω, συγχύζω, ἀναβλύζω, κατακλύζω, ὠλολύζω.

Ἄσκήσεις

α'. Γράψε τὸν μέλλοντα καὶ ἀόριστον τῶν ρημάτων: πλέκω, βρέχω, λήγω, τρέπω, τρέφω, δρέφω, ράπτω, σκάπτω, νίπτω, δίδω, κλώθω, ποτίζω, γυμνάζω καὶ 3 ἄλλων ἰδικῶν σας.

β'. Γράψε τὸν παθ. ἀόρ. καὶ παρακειμ. τῶν ρημ. βρέχω, τρέφω, πείθω, γυμνάζω, κουράζω, ποτίζω, καθαρίζω, δανερίζω.

Σχηματισμός ύφρολήκτων και ένρινολήκτων ρημάτων

ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΗ ΦΩΝΗ

Ένεστ.	Παρ.	Άορ.	Μέλ. στ.	Παρακ. <i>μέχρι διαρκείας</i> θα στείλω	Ύπερ.
στέλλ-ω	Έστελλ-ον	Έστειλα	θά στείλω	Έχω στείλ-ει	είχον στείλ-ει
σύρ-ω	Έσυρ-ον	Έσυρ-α	» σύρ-ω	» σύρ-ει	» σύρ-ει
χάν-ω	Έχαν-ον	Έχασ-α	» χάσ-ω	» χάσ-ει	» χάσ-ει
πλύν-ω	Έπλυν-ον	Έπλυν-α	» πλύνω	» πλύν-ει	» πλύν-ει
σπείρ-ω	Έσπειρ-ον	Έσπειρ-α	» σπείρ-ω	» σπείρ-ει	» σπείρ-ει

ΎΠΟΤΑΚΤΙΚΗ

Έν. νά στέλλω, νά στέλλης, νά στέλλη, νά στέλλωμεν, -ητε, -ουν
 Άορ. νά στείλω, νά στείλης, νά στείλη, νά στείλωμεν, -τε, -ουν
 Παρ. Έχω, Έχεις, Έχει στείλει, Έχομεν, Έχετε, Έχουν στείλει.

ΕΥΚΤΙΚΗ

Έν. εΐθε νά στέλλω
 Άορ. εΐθε νά στείλω
 Παρ. εΐθε νά Έχω στείλει

ΠΡΟΣΤΑΚΤΙΚΗ

Έν. στέλλε, ας στέλλη, στέλλετε ας στέλλουν
 Άορ. στείλε, ας στείλη, στείλατε, ας στείλουν
 Παρ. Έχε, ας Έχη στείλει, Έχετε, ας Έχουν στείλει

Άπαρέμφατον

Μετοχή

Έν. τó στέλλειν (τό νά στέλλη) ó στέλλ-ων, ή -ουσα, τó -ον
 Άορ. τó στείλειν (τό νά στείλη) ó στείλας, ή -ασα, τó -λαν
 Παρ. τó νά Έχη στείλει ó Έχων, ή Έχουσα, τó Έχον στείλει

Άσκήσεις.

Σχημάτισε όπως τó στέλλω τά άνωτέρω ρήματα και εις τας άλλας έγκλίσεις. Άκόμη τά ρήματα διανέμω, παραγγέλλω, δηλώνω, κρίνω.

ΜΕΣΗ ἢ ΠΑΘΗΤΙΚΗ ΦΩΝΗ

Ὅριστικὴ					
Ἔνεστ.	Παράτ.	Ἀόρισ.	Μέλ. στ.	Παρακ.	Ἵπερσ.
Στέλλο-μαι σύρομαι χάνομαι πλύνομαι φθειρόμαι	έστελλό-μην έσυρόμην έχανόμην έπλυνόμην έφθειρόμην	έστάλην έσύρθην έχάθην έπλύθην έφθάρην	θά σταλῶ » συρθῶ » χαθῶ - πλυθῶ » φθαρθῶ	ἔχω σταλῆ » συρθῆ » χαθῆ » πλυθῆ » φθαρθῆ	ἔχον σταλῆ » συρθῆ » χαθῆ » πλυθῆ » φθαρθῆ
Ἵποτακτικὴ					
Ἔν.	νά στέλλωμαι, νά -σαι, νά -ται, νά στελλόμεθα, -σθε, -νται				
Ἀόρ.	» σταλῶ νά -λῆς νά -λῆ νά σταλῶμεν νά -ῆτε νά -λοθῶν				
Παρ.	» ἔχω, νά ἔχῃς, νά ἔχη σταλῆ, νά ἔχωμεν ἔχητε ἔχουν σταλῆ				
Εὐκτικὴ					
Ἔν.	εἶθε νά στέλλωμαι, εἶθε νά -σαι, εἶθε νά -ται κ. λ.				
Ἀόρ.	εἶθε νά σταλῶ, εἶθε νά σταλῆς, εἶθε νά σταλῆ κ. λ.				
Παρ.	εἶθε νά ἔχω, εἶθε νά ἔχῃς, εἶθε νά ἔχη σταλῆ κ. λ.				
Προστακτικὴ					
Ἔν.	σύρ-ου, ἄς σύρε-ται, σύρε-σθε, ἄς σύρω-νται				
Ἀόρ.	πλύ-σου, ἄς πλύνε-ται, πλυθῆ-τε, ἄς πλυθοῦν				
Παρ.	ἔχε, ἄς ἔχη σταλῆ, ἔχετε, ἄς ἔχουν σταλῆ				
Ἀπαρέμφατον			Μετοχή		
Ἔν.	τό σύρεσθαι = τό νά σύρεται	ὁ στελλό-μενος, -νη, -νον			
Ἀόρ.	τό σταλῆναι = τό νά σταλῆ	ὁ σταλεῖς, -εῖσα, -έν			
Παρ.	τό νά ἔχη ἢ νά ἔχουν σταλῆ	ὁ ἔχων, -σα, -ον σταλῆ ἢ ὁ ἔσταλμένος, -νη, -νον			

Ἀσκήσεις.

Σχημάτισε ὅπως τό στέλλομαι τά ρήματα κρίνομαι, γδύνομαι, βα-
ρύνομαι, δένομαι, δηλώνομαι, πληρώνομαι.

τό ρήμα στέλλω σε ὄρους

Παρατηρήσεις

ἐπὶ τῶν ὑγρολήκτων καὶ ἐνρινολήκτων ρημάτων.

Παράδ. **Στέλλω, παραγγέλλω, ψάλλω, ἔψαλλον**

1. Ὅλα τὰ εἰς **-λω** λήγοντα ρήματα εἰς τὸν ἐνεστώτα, τὸν παρτατικὸν καὶ τὸν διαρκῆ μέλλοντα γράφονται μὲ δύο **λλ**, πλὴν τῶν ὀφείλω καὶ θέλω. > ρ.

Παράδ. -λιπαίνω, σημαίνω, λευκαίνω, ρυπαίνω

2. Ὅλα τὰ εἰς **-αίνω**, λήγοντα ρήματα, γράφονται μὲ **αι**, πλὴν τῶν μένω, δένω, πλένω, στένω (στήνω). >

Παράδ. ταχύνω, παχύνω, βροδύνω

3. Ὅλα τὰ εἰς **-ύνω**, λήγοντα ρήματα, γράφονται μὲ **υ**, πλὴν τῶν πίνω, κρίνω, κλίνω, φθίνω, τείνω (τεντώνω), ψήνω, ἀφήνω,

Παράδ. αἶρω, (σηκώνω), χαίρω. > ρ.

4. Ὅλα τὰ εἰς **-αίρω** λήγοντα ρήματα, γράφονται μὲ **αι**, πλὴν τῶν φέρω καὶ δέρω.

Παράδ. ἐγείρω, φθείρω, σπείρω, κείρω (κουρεύω)

5. Ὅλα τὰ εἰς **είρω** λήγοντα ρήματα, γράφονται μὲ **εἶ**, πλὴν τῶν σύρω καὶ οἰκίρω.

Παράδ. πληρώνω, δηλώνω, κληρώνω

6. Ὅλα τὰ εἰς **-ώνω** ρήματα γράφονται μὲ **ω**.

Μένω ἄορ. **ἔμεινα, στέλλω, ἔστειλα, κρίνω, ἔκρινα**

6. Ὅσα ἀπὸ τὰ ὑγρόληκτα καὶ ἐνρινόληκτα ρήματα σχηματίζουν τὸν ἄορ. καὶ μέλλοντα, χωρὶς **σ**, ἐκτείνουν τὸ πρὸ τοῦ χαρακτήρος τῶν φωνῆεν **ε** εἰς **ει**, πλὴν τοῦ φέρω· τὰ δὲ **α, ι, υ**, βραχέα εἰς **ι** καὶ **υ** μακρά.

Στέλλω παθ. ἄορ. ἐστάλην, π. μέλ. θά σταλῶ, παθ. παρακ. ἔχω σταλῆ
ἐντείνω » » ἐνετάλην, π. » θά ἐνταθῶ, » » » ἐνταθῆ
δέρω » » ἐδάρην π. » θά δαρῶ » » » δαρή

8. Τὰ ὑγρόλ. καὶ ἐνριν. ρήματα εἰς τὸν παθ. ἄορ., μέλλοντα καὶ παρακειμενον, τρέπουν τὸ **ε** ἢ **ει** εἰς **α**. π. χ. ἐστάλην, θά σταλῶ, ἐφθά-
ρην, θά φθαρῶ, ἐφθαρμένος κ.τ.λ.

Ἐνεστώσ Παθητ. Ἀόριστος Μετοχή Παθητ. Παρακειμένου

μολύν-ω	ἐμολύν-θην	μολυσ-μένος
ύφαίν-ω	ύφάν-θην	ύφασ-μένος
ξηραίν-ω	έξηράν-θην	ξηραμ-μένος
πλύν-ω	έπλύ-θην	πλυ-μένος
δέν-ω	έδέ-θην	δε-μένος

Ὁ χαρακτήρ **ν** τῶν ἐνρινολήκτων ρημάτων πρὸ τοῦ **θ** τοῦ παθητ. ἀορίστου εἰς ἄλλα φυλάσσεται καὶ εἰς ἄλλα ἀποβάλλεται· πρὸ δὲ τοῦ **μ** τοῦ παθητ. παρακειμένου εἰς ἄλλα γίνεται **σ**, εἰς ἄλλα ἀφομοιοῦται μέ αὐτὸ (μαραμμένος) καὶ εἰς ἄλλα ἀποβάλλεται· π, χ. δεμένος, πλυμένος, ξηλωμένος, συγκεκριμένος, κεκλιμένος κ. λ.

Ἀσκήσεις.

α' Γράψε τοὺς πέντε ἀνωτέρω κατὰ σειρὰν κανόνας, μὲ δσα παραδείγματα γνωρίζεις.

β'. Σχημάτισε τὸν ἀόριστον καὶ μέλλοντα τῶν ρημάτων : μένω, νέμω, στέλλω, παραγγέλλω καὶ τὸν παθητικὸν παρακειμένου τῶν ρημάτων : ύφαίνω, δένω, κρίνω, κλίνω, πλύνω, ἀφήνω, ψήνω.

ΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΣ ΣΥΝΗΡΗΜΕΝΩΝ ΡΗΜΑΤΩΝ

Τιμά-ω=τιμῶ, ποιέ-ω=ποιῶ, δηλό-ω=δηλῶ.

1. Τὰ φωνηεντόληκτα ρήματα μὲ χαρακτήρα **α, ε, ο**, συναιρούσιν αὐτὸν εἰς τὸν ἐνεστώτα καὶ τὸν παρατατικὸν μὲ τὰς καταλήξεις καὶ δι' αὐτὸ λέγονται **συνηρημένα** ρήματα. Λέγονται ἀκόμη καὶ **περισπώμενα**, ἐπειδὴ περισπῶνται αἱ τονιζόμεναι συνηρημέναι συλλαβαί.

2. Ἐκτὸς ἀπὸ τὸν ἐνεστώτα καὶ τὸν παρατατικὸν, οἱ ἄλλοι χρόνοι τῶν συνηρημένων ρημάτων σχηματίζονται, ὅπως καὶ τῶν βαρυτόνων ρημάτων,

3. Τὰ συνηρημένα ἢ περισπώμενα ρήματα εἶναι τριῶν τάξεων· τὰ εἰς **-άω**, τὰ εἰς **-έω** καὶ τὰ εἰς **-όω** καὶ σχηματίζονται ὅπως τὰ κατωτέρω παραδείγματα :

τιμά-ω = τιμῶ, κινέ-ω = κινῶ δηλό-ω = δηλῶ.

Α'. Συνηρημένα ρήματα εις -άω.

ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΗ ΦΩΝΗ

Χρόν.	Ὅριστική	Ὑποτακτική	Εὐκτική	Προστακτική	Ἀπαρ.	Μετοχή
Ἐνεστώς	τιμάω-ῶ τιμάεις-ῆς τιμάει-ῆ τιμάομεν-ῶμεν τιμάετε-ἄτε τιμάοσι-ῶσι	νά τιμάω-ῶ τιμάης-ῆς τιμάη-ῆ τιμάωμεν-ῶμεν τιμάητε-ἄτε τιμάωσι-ῶσι	εἶθε νά τιμῶ τιμῆς τιμῆ τιμῶμεν τιμάτε τιμῶσι	— τίμαε-α ἄς τιμῆ τιμάτε-ἄτε ἄς τιμοῦν	τὸ τιμάειν-ῆν	ὁ τιμών-ων τιμούσα- τιμούσα τὸ τιμών-ων
Παρατ.	ἐτίμαον - ἐτίμων, ἐτιμάομεν - ἐτιμῶμεν,	ἐτίμαες - ἐτίμας, ἐτιμάετε - ἐτιμάτε,	ἐτίμαε - ἐτίμα ἐτίμαον - ἐτίμων			
	Μέλ. θά τιμήσω, -σης, -ση, κ. λ. Ἄορ. ἐτίμησα, -σας, -σε κ. λ.	Παρακ. ἔχω, ἔχεις, ἔχει τιμήσει κ. λ. Ἵπερο. εἶχον, εἶχες, εἶχε τιμήσει κ. λ.				

ΜΕΣΗ ἢ ΠΑΘΗΤΙΚΗ ΦΩΝΗ

Ἐνεστώς	νά	εἶθε νά	—	τὸ τιμάομαι-ῶμαι	ὁ
τιμάομαι-ῶμαι τιμάεσαι-ἄσαι τιμάεται-ἄται τιμάομεθα-ῶμεθα τιμάεσθε-ἄσθε τιμάονται-ῶνται	νά τιμάωμαι-ῶμαι τιμάεσαι-ἄσαι τιμάηται-ἄται τιμάομεθα-ῶμεθα τιμάησθε-ἄσθε τιμώνται-ῶνται	εἶθε νά τιμῶμαι τιμᾶσαι τιμᾶται τιμῶμεθα τιμᾶσθε τιμῶνται	— τιμάου-ῶ ἄς τιμᾶται τιμάεσθε- ἄσθε ἄς τιμῶνται	τιμάομαι-ῶμαι	τιμάομενος- τιμῶμενος ἢ τιμασμένη- τιμωμένη τὸ τιμάομενον τιμῶμενον
Παρατ.	ἐτιμάομην-ῶμην, ἐτιμάομεθα-ῶμεθα,	ἐτιμάεσο-ἄσο, ἐτιμάεσθε-ἄσθε,	ἐτιμάετο-ἄτο ἐτιμάντο-ῶντο		
	Μέλ. ὄ. θά τιμῶμαι, -σαι, -ται Ἄορ. ἐτιμήθην, -θης, -θη	Παρακ. ἔχω, ἔχεις, ἔχει τιμηθῆ κ. τ. λ. Ἵπερο. εἶχον, εἶχες, εἶχε τιμηθῆ κ. τ. λ.			

"Ἀσκήσις.

Σχημάτισε ὅπως τὸ τιμάω τιμῶ, τὰ ρήματα νικῶ, κυβερνῶ, γελῶ, πηδῶ, τραβῶ, κεντῶ, κτυπῶ καὶ γράψε εἰς ὄλους τοὺς χρόνους τὸ ρῆμα νικῶ νικῶ.

Β'. Συνηρημένα ρήματα εις -έω.

ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΗ ΦΩΝΗ

Χρόν.	Ὅριστική	Ἑποτακτική	Εὐκτική	Προστακτ.	Ἄπαρ.	Μετοχή
Ἑνεστώς	κινέω-ῶ κινέεις-εἶς κινέει-εἶ κινέομεν-οὔμεν κινέετε-εἶτε κινέουσι-οὔσι	νά κινέω-ῶ κινέης-ῆς κινέη-ῆ κινέωμεν-ῶμεν κινέητε-ῆτε κινέωσι-ῶσι	εἶθε νά κινῶ κινῆς κινῆ κινῶμεν κινῆτε κινῶσι	— κίνεε ει ἄς κινῆ κινέετε εἶτε ἄς κινούν	Τὸ κινέειν εἶν	ὁ κινέων κινῶν ἡ κινέουσα κινούσα τὸ κινέον κινούον
Παρατ.	ἐκίνεον - ἐκίνουν, ἐκίνεες-ἐκίνεις, ἐκίνεε-ἐκίνει, ἐκινέομεν-ἐκινούμεν, ἐκινέετε-ἐκινείτε, ἐκίνεον-ἐκίνουον					
	Μέλ. στ. ἴθά κινήσω, σης, ση κ.λ. Παρακ. ἔχω, ἔχεις, ἔχει κινήσει Ἄορ. ἐκίνησα. σας, σε κ. λ. Ἵπερσ. εἶχον, εἶχες, εἶχε κινήσει					

ΜΕΣΗ ἢ ΠΑΘΗΤΙΚΗ ΦΩΝΗ

Ἑνεστώς	νά	εἶθε νά	—	κινέσθαι κινεῖσθαι	ὁ
κινέομαι-οὔμαι κινέεσαι-εἶσαι κινέεται-εἶται κινέομεθα-οὔμεθα κινέεσθε-εἶσθε κινέονται οἴονται	κινέωμαι-ῶμαι κινέησαι-ῆσαι κινέηται-ῆται κινέωμεθα-ῶμεθα κινέησθε-ῆσθε κινέωνται-ῶνται	κινῶμαι κινῆσαι κινῆται κινῶμεθα κινῆσθε κινῶνται	κινέου οὐ ἄς κινῆται κινέεσθε κινεῖσθε ἄς κινῶνται	κινέσθαι κινεῖσθαι	κινεόμενος κινουόμενος κινουμένη κινουμένον κινούμενον
Παρατ.	ἐκινεόμην-ἐκινούμην, ἐκινέεσο-ἐκινεῖσσο, ἐκινέετο-ἐκινεῖτο ἐκινεόμεθα-ἐκινούμεθα, ἐκινέεσθε-ἐκινεῖσθε, ἐκινέοντο-ἐκινούοντο				
	Μέλ. δ. θά κινούμαι, σαι, ται Παρακ. ἔχω, ἔχεις, ἔχει κινήθῃ κ. τ. λ. Ἄορ. ἐκινήθην, θης, θη Ἵπερσ. εἶχον, εἶχες, εἶχε κινήθῃ κ.τ.λ.				

Ἀσκήσεις.

Σχημάτισε ὅπως τὸ κινέω-κινῶ τὰ ρήματα ποιῶ, φιλῶ, πωλῶ, δη-
μιουργῶ, καλλιεργῶ, ἀκολουθῶ, φιλονικῶ, ἀδικῶ, τυραννῶ. Γράψε εἰς
ὄλους τοὺς χρόνους τὸ ρ. ἀδικῶ.

Γ'. Συνηρημένα ρήματα εις -όω.

ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΗ ΦΩΝΗ

Χρόν.	Ὅριστική	Ὑποτακτική	Εὐκτική	Προστακτ.	Ἀπαρ.	Μετοχή
Ἔνεστις	δηλώω-ῶ δηλόεις-οῖς δηλόει-οῖ δηλόομεν-οῦμεν δηλόετε-οὔτε δηλόουσι-οῦσι	νά δηλώω-ῶ δηλόης-οῖς δηλόη-οῖ δηλόωμεν-ῶμεν δηλόητε-ῶτε δηλόωσι-ῶσι(ν)	εἶδε νά δηλῶ δηλόις δηλοῖ δηλώμεν δηλώτε δηλώσι	— ἀς δηλοῖ δηλόετε οὔτε ἄς δηλοῦν	οὖν δηλόειν οὖν τὸ δηλόειν οὖν	ὁ δηλῶν -λῶν ἡ δηλόουσα -οῦσα τὸ δηλόον -λοῦν
Παρατ.	ἐδήλοον-ουγ, ἐδήλοες-ους; ἐδήλοε-ου ἐδηλόομεν οὔμεν, ἐδηλόετε οὔτε, ἐδήλοον οὖν					
<p>Μέλ. δηλώσω, σεις, σει κ. λ. Παρακ. ἔχω, ἔχεις, ἔχει δηλώσει κ. λ. Ἄορ. ἐδήλωσα, σας, σε κ. λ. Ὑπερ. εἶχον, εἶχες, εἶχε δηλώσει κ. λ.</p>						

ω πληρῶ - πληρῶ και ὀρ-
βεβαιῶ - βεβαιῶ αὐτῶ

ΜΕΣΗ ἢ ΠΑΘΗΤΙΚΗ ΦΩΝΗ

Ἔνεστις	Ὅριστική	Ὑποτακτική	Εὐκτική	Προστακτ.	Ἀπαρ.	Μετοχή
Ἔνεστις	δηλόομαι-οῦμαι δηλόεσαι-οῦσαι δηλόεται-οὔται δηλόομεθα-οὔμεθα δηλόεσθε-οὔσθε δηλόονται-οὔνται	νά δηλόομαι ῶμαι δηλόησαι-ῶσαι δηλόηται-ῶται δηλόώμεθα-ῶμεθα δηλόησθε-ῶσθε δηλόωνται-ῶνται	εἶδε νά δηλώμαι δηλώσαι δηλώται δηλώμεθα δηλώσθε δηλώνται	— δηλόου οὐ ἄς δηλοῦται δηλόεσθε -οὔσθε ἄς δηλώνται	οὔσθαι δηλόεσθαι οὔσθαι	δηλοόμενος δηλούμενος δηλοομένη δηλούμενη δηλοόμενον δηλούμενον
Παρατ.	ἐδηλοόμην οὔμην, ἐδηλόεσο οὔσο, ἐδηλόετο οὔτο ἐδηλοόμεθα οὔμεθα, ἐδηλόεσθε οὔσθε, ἐδηλόοντο οὔντο					
<p>Μέλ. ὄ. θά δηλοῦμαι, σαι, ται κ. λ. Παρακ. ἔχω, ἔχεις, ἔχει δηλωθῆ κ. λ. Ἄορ. ἐδηλώθην, θης, θη κ. λ. Ὑπερ. εἶχον, εἶχες, εἶχε δηλωθῆ κ. λ.</p>						

Ἄσκησις.

Σχημάτισε, ὅπως τὸ δηλῶ, τὰ ρήματα: πληρῶ, βεβαιῶ, ἀξιῶ, ἀνορθῶ. Γράψε εἰς ὅλους τοὺς χρόνους τὸ ζημιῶ.

Παρατηρήσεις ἐπὶ τῶν συνηρημένων ρημάτων.

1) Ὁ χαρακτήρ **α** τῶν εἰς **-άω** ρημάτων συναιρεῖται μὲ τὰς καταλήξεις **-ω, -ομεν** καὶ **ου** εἰς **ῶ** π. χ. τιμά-ω τιμῶ, τιμά-ομεν τιμῶμεν, τιμά-ουσι τιμῶσι μὲ τὰς καταλήξεις **ε** καὶ **η**, εἰς **α** μακρόν π. χ. τίμα-ε = τίμα, τίμα-ητε = τιμάτε· καὶ μὲ τὰς καταλήξεις **ει, η** συναιρεῖται εἰς **ῆ** π. χ. τιμά-εις = τιμάς, τιμά-ει = τιμά.

Τὸ ρῆμα ζά-ω = ζῶ, σχηματίζεται: ζῶ, ζῆς, ζῆη, ζῶμεν, ζῆτε, ζοῦν. Παρατ. ἔζων, ἔζης, ἔζη, ἔζῶμεν, ἔζῆτε, ἔζων.

2) Ὁ χαρακτήρ **ε** τῶν εἰς **-έω** ρημάτων, συναιρεῖται μὲ τὴν κατάληξιν **-ε** εἰς **ει** π. χ. ποίε-ε = ποίει μὲ τὴν κατάληξιν **ομεν** εἰς **οῦ** π. χ. ποιέ-ομεν = ποιοῦμεν πρὸ τῶν καταλήξεων **-ω, -ει** καὶ **-οῦ**, ἀποβάλλεται, π. χ. ποιέ-ω = ποιῶ, ποιέ-εις = ποιεῖς, ποιέ-ουσι = ποιοῦσι.

3) Ὁ χαρακτήρ **ο** τῶν εἰς **-οω** ρημάτων συναιρεῖται μὲ τὰς καταλήξεις **-ε, -ο** καὶ **-ου** εἰς **ου** π. χ. δήλο-ε = δήλου, τὸ δηλό-ομ = δηλοῦν δηλοῦ-ουσι -οῦσι μὲ τὰς καταλήξεις **-η, -ω**, συναιρεῖται εἰς **ῶ** π. χ. δηλό-ητε = δηλώτε, ὁ δηλό-ων = δηλῶν.

4) Τὰ περισπώμενα ρήματα συναιροῦνται μόνον εἰς τὸν Ἐνεστώτα καὶ τὸν Παρατατικόν· εἰς ἄλλους τοὺς χρόνους μένουσιν ἀσυναίρετα, ἐκτείνουσιν ὅμως τὸν χαρακτήρα τῶν **α** καὶ **ε** εἰς **η** καὶ τὸ **ο** εἰς Ἐξαιροῦνται καὶ δὲν ἐκτείνουσιν τὸν χαρακτήρα τῶν.

α'. Ἀπὸ τὰ εἰς **-άω** τὰ ρήμ. γελάω - ῶ, χαλάω - ῶ, κρεμάω - ῶ, σπάω - ῶ, καὶ ὅσα ἔχουν πρὸ τοῦ **α ρ, ι, ο, ε** π. χ. ἐγάλασα, ἐχάλασα, ἐκρέμασα, ἔσπασα, ἔδρασα, ἰάθην, ἠκροάσθην, ἠθεάθην.

5) Δὲν ἐκτείνουσιν τὸν χαρακτήρα τῶν:

α'. Ἀπὸ τὰ εἰς **-άω** τὰ ρήμ. σπάω-ῶ, κρεμάω-ῶ κ' ὅσα ἔχουν πρὸ τοῦ **α λ** π. χ. ἔσπασα, ἐκρέμασα, ἐγάλασα, ἐχάλασα.

β'. Ἀπὸ τὰ εἰς **-έω** τὰ ρήμ. καλέω-ῶ, τελέω-ῶ πονέω-ῶ, ἀρκέω-ῶ, ἐπαινέω-ῶ, π. χ. ἐκάλεσα, ἐτέλεσα, ἐπόνεσα, ἐπήνεσα, ἤρκεσα.

γ'. Ἀπὸ τὰ εἰς **-οω** τὰ ρήμ. δμῶω-ῶ (ὀρκίζομαι) καὶ ἀρώω-ῶ (ὀργῶνω) π. χ. ὤμοσα, ἤροσα.

6. Τὰ ρήματα καλῶ, τελῶ, γελῶ, θλῶ, σπῶ εἰς τὸν παθ. ἀόριστον πρὸ τοῦ **θ** καὶ εἰς τὸν παθ. Παρακείμενον πρὸ τοῦ **μ**, λαμβάνουσιν ἔν **σ** π. χ. ἐγελάσθην, ἐκαλέσθην, γελασμένη, καλεσμένη, τεθλασμένη (τεθλασμένη γραμμῆ).

ΣΗΜ. Τὰ εἰς **-όω** ρήματα εἰς τὴν ὀμιλουμένην γλῶσσαν ἀπαντοῦν καὶ ὡς ἐνρί- νόληκτα ἀσυναίρετα εἰς **-όω** π. χ. δηλῶνω, πληρῶνω, ζυμῶνω κ.τ.λ.

Ἄσκήσεις.

α'. Λέγε ποῖα ἀπὸ τὰ περισπώμενα ρήματα δὲν ἐκτείνουσιν τὸν χαρακτήρα τῶν. β'. Γράψε ἀπὸ τὸ βιβλίον σου εἰς τὸν ἐνεστώτα ὅσα συνηρημένα ρήματα εὐρῆς κατὰ τάξεις **-άω, έω, -όω**.

ΣΤ'. ΜΕΤΟΧΗ

Ὁ γράφων μαθητής, ἡ γράφουσα μαθήτρια, τὸ γράφον παιδίον.

Ἡ λέξις, ἡ ὁποία μετέχει μεταβολῶν τοῦ ἐπιθέτου καὶ τοῦ ρήματος λέγεται μετοχή. Ἐκ τοῦ ἐπιθέτου μετέχει τοῦ γένους, τοῦ ἀριθμοῦ, τῆς πτώσεως καὶ τῆς κλίσεως. Ἐκ τοῦ ρήματος μετέχει τῆς διαθέσεως καὶ τοῦ χρόνου.

Αἱ μετοχαὶ κλίνονται, ὅπως τὰ τριτόκλιτα, τριγενῆ καὶ τρικατάληκτα ἐπίθετα: Τὰ ἄρσεν. καὶ οὐδέτερα γένη αὐτῶν κατὰ τὴν γ'. κλίσιν καὶ τὸ θηλ. κατὰ τὴν α'. κλίσιν.

Ἐνάλυσις καὶ ὀνομασία τῶν μετοχῶν.

Μελετῶν (ὄταν μελετᾷ) ὁ μαθητῆς μανθάνει. (Μετοχὴ χρονικὴ)

Ἄσθενῶν (διότι ἀσθενεῖ) ὁ μαθητῆς δὲν γράφει (Μετ. αἰτιολογικὴ).

Μελετῶν (ἂν μελετᾷ) ὁ μαθητῆς θὰ προαχθῆ (Μετ. ὑποθετικὴ)

Ὁ ἐργαζόμενος (ὅστις ἐργάζεται) δὲν πεινᾷ. (Μετ. ἀναφορικὴ)

Ὁ Νίκος τρέχων (καθὼς ἔτρεχε) ἔπαισεν. (Μετ. τροπικὴ) κλπ.

Κάθε μετοχὴ ἀναλύεται εἰς τὸ ρῆμα, ἀπὸ τὸ ὁποῖον γίνεται καὶ εἰς ἓνα σύνδεσμον, ἀναφορικὴν ἀντωνυμίαν ἢ τροπικὸν ἐπίρρημα καὶ ἀναλόγως μὲ τὸν σύνδεσμον, τὴν ἀναφ. ἀντωνυμίαν ἢ τὸ ἐπίρρημα λέγεται χρονικὴ, αἰτιολογικὴ, ὑποθετικὴ, τελικὴ, ἀναφορικὴ, ἢ τροπικὴ μετοχή. $\gamma \delta$.

Ἄσκησεις.

α) Ἐνάλυσε καὶ ὠνόμασε τὰς μετοχάς: Θεοῦ δέλτοντος δὴ βρέξῃ. Ὁ ἀτακτῶν μαθητῆς τιμωρεῖται. Ὁ ἀδικῶν ἁμαρτάνει. Τρέχων ὁ ἵππος ἔπαισεν. Εὔρε καὶ ἐνάλυσε 3 μετοχάς ἀπὸ τὸ βιβλίον σου.

β) Σύμπτυξε τὰς μετοχάς: Ὅποιος μελετᾷ προοδεύει. Διότι μελετᾷς δὴ προαχθῆς. Καθὼς τρέχεις δὴ πέσης. Εὔρε καὶ σύμπτυξε 3 σχετικὰς προτάσεις ἀπὸ τὸ βιβλίον σου.

ΑΝΩΜΑΛΑ ΡΗΜΑΤΑ

1) Ἄγω (φέρω) παρατ. ἦγον ἄορ. β' ἦγαγον, ὑποτ. νὰ ἀγάγω προστ. ἄγαγε.

2) Ἄνεβ'ἰνω, ἄορ. ἀνέβην, μετοχὴ ἀναβάς, ἢ ἀναβάσα, τὸ ἀναβάν

3) Ἄφινω, ἄορ. ἀφησα καὶ ἀφήκα, π. ἄορ. ἀφέθην, μετ. ὁ ἀφεθεῖς - σα - θέν.

4) Ἄφικνομαι, (φθάνω) ἄορ. ἀφίχθην, ^{ῥαφ}(ἀφικόμην, ἀφίκετο) μετ. ὁ ἀφίχθεις - σα - χθέν.

5) Ἄποθνήσκω, ἄορ. ἀπέθανον, μετ' ὁ ἀποθανών, -νοῦσα -νόν.

6) Ἄμαρτάνω, ἄορ. ἡμάρτησα καὶ β' ἡμαρτον.

- 7) Αύξανω, άόρ. ηύξησα, ηύξηθη^{2ος}ν παρακ. ηύξημένος.
- 8) Βλέπω, παρ. έβλεπον, άόρ. είδον, ύποτ. νά ίδω, προστ. ίδε και ίδε.
- 9) Βάλλω, άόρ. έβαλον, παθ. έβλήθη^{ηλεκ}ν, μετ. ό βαλών -σα, τό βαλόν παρ. μετα - βεβλημένος.
- 10) Γίνομαι, άόρ. (έγινα) ^{ωσπ}εγενόμην, παρακ. ό γινόμενος, ή γενομένη -νον.
- 11) Δεικνύω, παρ. έδεικνυον, άόρ. έδειξα, π. άόρ. έδειχθη^{ηλεκ}ν (άνειχθη^{ηλεκ}ν) μετ. ό άναδειχθείς -σα, -θέν.
- 12) Έρχομαι, άόρ. ηλθον, ύποτ. νά ξλθω, προστ. έλθέ.
- 13) Εύρίσκω, άόρ. β' εύρον, ύποτ. νά εύρω, προστ. εύρέ.
- 14) Ζώ, ύποτ. νά ζώ, προστ. ζήθι, ζήτω.
- 15) Θέτω, ^{προσπαρ}έθετον, άόρ. έθεσα και έθηκα, παθ. άόρ. έτέθη^{ηλεκ}ν.
- 16) Θάπτω, έθαπτον, άόρ. έθαψα, παθ. άόρ. έτάφη^{ηλεκ}ν, παθ. παρακ. ^{ηλεκ}εταφή.
- 17) Καίω, παρ. έκαιον, άόρ. έκαισα, ^{ηλεκ}παρ. άόρ. εκάην, έχω καιή.
- 18) Κλαίω, παρ. έκλαιον, άόρ. έκλαισα, μελ. θα κλαύσω.
- 19) Λαμβάνω, ^{ωσπ}έλαβον: παθ. άόρ. έλήφη^{ηλεκ}ν (παρελήφη^{ηλεκ}ν).
- 20) Λέγω, άόρ. είπον, προστ. είπέ, μετ. ό είπών.
- 21) Λείπω, άόρ. έλιπον, παρ. έλείφη^{ηλεκ}ν -μετ. ό παραλειφθείς, ή -σα, τό -φθέν.
- 22) Μανθάνω, παρ. έμάνθανον, άόρ. β' έμαθον, προστ. μάθε.
- 23) Μένω, άόρ. έμεινα, μετ. ό μείνας, ή -σα, τό μείναν, ό (παραμείνας -σα -ναν).
- 24) Πάσχω, παρ. έπασχον, άόρ, β' έπαθον, μετ. ό παθών, ή -σα τό -θόν.
- 25) Πίπτω, παρ. έπιπτον, άόρ. α' έπεσα β' έπεσον, μετ. ό πευών, ή -σα, τό σόν.
- 26) Πλέω, παρ. έπλεον, μέλ. θα πλεύσω, άόρ. έπλευσα, ^{ωσπ}ηλεκ. μετ. πλεύσας, ή -σα τό -σαν.
- 27) Πνέω, παρ. έπνεον, μέλ. θα πνεύσω, άόρ. έπνευσα.
- 28) Πείθω, άόρ. π. έπεισθη^{ηλεκ}ν, μετ. μ. πεισθείς, ή -σα, τό πεισθέν.
- 29) Τυγχάνω, παρ. έτύγχανον, μέλ. θα τύχω, άόρ. β' έτυχον, μετ. ό τυχών.
- 30) Τρώγω, μέλ. θα φάγω, άόρ. β' έφαγον, προστ. φάγε.
- 31) Τρέφω, μέλ. θα θρέψω, άόρ. ^{ηλεκ}ετράφη^{ηλεκ}ν, παθ. ^{ηλεκ}ητράφη^{ηλεκ}ν, θρεμμένος.
- 32) Τείνω, ^{ωσπ}ηλεκ. έτεινα, παρακ. ό τεταμένος, ή -μένη, τό -μένον.
- 33) Φεύγω, άόρ. β' έφυγον, μετ. ό φυγών, ό διαφυγών -σα -γόν.
- 34) Φθειρω, π. άόρ. έφθάρην, μετ. ό φθαρείς -σα -ρέν, παρακ. έ-φθαρμένος (διεφθαρμένος -νη -νον).
- 35) Χαίρω, π. άόρ. έχάρην, παρακ. ό χαρείς, ή -σα, τό χαρέν.
Οί άλλοι χρόνοι τών άνωτέρω ρημάτων σχηματίζονται όμαλώς.

Β' ΑΚΛΙΤΑ ΜΕΡΗ ΤΟΥ ΛΟΓΟΥ

1. Προθέσεις.

Μετά τὸ μάθημα, **ἐκ** τοῦ σχολείου **μεταβαίνω** εἰς τὴν οἰκίαν μου.

1. Αἱ λέξεις, αἱ ὁποῖαι τίθενται πρὸ τῶν ὀνομάτων καὶ τῶν ρημάτων, χωριστὰ ἢ ἠνωμένοι μετὰ αὐτά, διὰ νὰ προσδιορίσουν τὴν σχέσιν αὐτῶν, μετὰ ἄλλας λέξεις λέγονται **προθέσεις**.

2. Αἱ προθέσεις εἶναι **κύρια** καὶ **καταχρηστικά**.

3. Αἱ **κύρια** προθέσεις εἶναι 15: 6 μονοσύλλαβοι **ἐν, εἰς, ἐκ** (ἐξ)-**σύν, πρὸς, πρὸ** καὶ 12 δισύλλαβοι, **ἀνά, κατά, διὰ, μετὰ, παρά, ἀντί!** **ἄμφι, περὶ, ἐπί, ἀπό, ὑπό, ὑπέρ**.

4. Αἱ **καταχρηστικά** προθέσεις εἶναι 10: (**ἀνευ, χάριν, ἄχρι, μέχρι** (ς), **ἕως, ἔνεκα** (εν), **χωρίς, μά, μέ, πλήν**).

Ἡ πρόθεσις **ἐκ** γίνεται **ἐξ**, ὅταν ἡ ἐπομένη λέξις ἀρχίζει ἀπὸ φωνῆν π. χ. ἔρχομαι ἐξ Ἀθηνῶν.

ΣΗΜ, Ἡ πρόθεσις **ἔνεκα** γίνεται **ἐνεκεν**, ὅταν ἡ ἐπομένη λέξις ἀρχίζῃ ἀπὸ φωνῆν π.χ. **ἐνεκεν** ἀσθενείας. Ἡ πρόθεσις **μέχρι** λαμβάνει καὶ **ς**, ὅταν ἡ ἐπομένη λέξις ἀρχίζῃ ἀπὸ φωνῆν π. χ. **μέχρις** Ἀθηνῶν.

Ἀσκήσεις.

α' Γράψε ὅλας τὰς προθέσεις καὶ μάθε νὰ τὰς λέγῃς ἀπ' ἔξω καὶ γρήγορα.

β'. Γράψε τὰς προθέσεις, αἱ ὁποῖαι εὐρίσκονται εἰς τὸ μάθημά σου χωριστὰ τὰς κυρίας καὶ χωριστὰ τὰς καταχρηστικάς.

Σύνθεσις τῶν προθέσεων μετὰ ἄλλας λέξεις.

Παρέχω, διέρχομαι, προέρχομαι, περιέρχομαι.

1. Εἰς τὴν σύνθεσιν τῶν προθέσεων, μετὰ ἄλλας λέξεις, τὸ τελευταῖον φωνῆν αὐτῶν ἀποβάλλεται, ἂν εὑρεθῇ πρὸ φωνήεντος, πλὴν τῶν προθέσεων **πρὸ** καὶ **περὶ** εἰς τὰς ὁποίας παραμένει καθὼς καὶ τῆς **ἐπί** μόνον εἰς τὰς λέξεις ἐπικεικῆς, ἐπιείκεια, ἐπιούσιος, ἐπίορκος.

συν-κρατῶ=συγκρατῶ

συν-χαίρω=συγχαίρω

ἐν-γράφω=ἐγγράφω

σύν-ξυλος=σὸξυλος

συν-πονῶ=συμπονῶ

συν-βάλλω=συμβάλλω

συν-φωνῶ=συμφωνῶ

συνψάλλω=συμψάλλω

συν-λέγω=συλλέγω

συν-μαθητής=συμμαθητής.

2. Εἰς τὴν σύνθεσιν, τὸ **ν** τῶν προθέσεων **έν** καὶ **σύν** πρὸ τῶν οὐρανισκοφώνων **κ, γ, χ**, καὶ τοῦ **ξ**, γίνεται **γ'** πρὸ τῶν χειλεοφώνων **π, β, φ** καὶ τοῦ **ψ**, γίνεται **μ'** πρὸ τῶν ὑγρῶν **λ, ρ** καὶ τῶν ἐνρίνων **μ, ν**, γίνεται ὅμοιον μὲ αὐτά.

*Ενρινος, ἐντιμος, ἐνζυμος, ἐνσημος.

3. Τὸ **ν** τῆς **έν** πρὸ τοῦ **ρ, τ, ζ, σ**, μένει ἀμετάβλητον.

Συζητῶ, συσσίτιον, σύστασις.

4. Τὸ **ν** τῆς **σύν**, πρὸ τοῦ **ζ**, ἀποβάλλεται (συζητῶ): πρὸ τοῦ **σ** γίνεται ὅμοιον μ' αὐτό, ἂν μετὰ τὸ **σ** ἀκολουθῇ φωνῆεν (συσσίτιον), ἂν ὁμως ἀκολουθῇ σύμφωνον ἀποβάλλεται (σύστασις).

5. Τὸ **κ** τῆς προθέσεως ἐκ γίνεται **ξ**, ὅταν ἡ ἐπομένη λέξις ἀρχίζῃ ἀπὸ φωνῆεν, π. χ. ἐκ+έρχομαι=ἐξέρχομαι, ἐκ+άγω=ἐξάγω.

6. Αἱ λέξεις, αἱ ὁποῖαι ἀρχίζουν ἀπὸ **ρ**, εἰς τὴν σύνθεσιν μὲ τὰς φωνηεντολήκτους προθέσεις, διπλασιάζουν τὸ **ρ'** π. χ. ἐπι+ρῆμα=ἐπιρρημα, κατα+ρέω=καταρρέω, κατα+ροή=καταρροή, προ+ρίπτω=προρίπτω, ἀπο+ρίπτω=ἀπορρίπτω, κατα+ρίπτω=καταρρίπτω κ.τ.λ.

α', Ἔνωσε τὰς προθέσεις μὲ τὰς λέξεις ἐν+σμος, συν+σκοτίζω, κατα+ρέω, ἐπι+ρῆμα, ἐπι+ροή, συν+γράφω, συν+μαθητής, συν+φοιτητής, ἐν+ρυθμός, συν+ροή, ἐν+ζυμος, σύν+ζυγος, προ+ρίζα, συν+πίπτω, συν+ζητῶ, συν+κόπτω, σύν+χρόνος, ἐν+κοπή, συν+ρίζα κτλ.

β'. Χώρισε τὰς προθέσεις ἀπὸ τὰς λέξεις: περιπατῶ, διαβαίνω, συμ-μαθητής, συγγενής, συμπίπτω, συλλέγω, συρραφή, συγχωρῶ, συμβάλλω, συγκόπτω, συγκρατῶ, σύρριζα, προρρηθεῖς.

2. Ἐπιρρήματα.

Ἔξω ἀπὸ τὸ σχολεῖόν μας, ὁ Πέτρος **χές** ἐφέρθη **πολύ εὐγενῶς** εἰς ἕνα πτωχὸν διαβάτην.

Αἱ λέξεις ἔξω, χθές, εὐγενῶς, πολύ, τίθενται εἰς τὴν ὀμιλίαν μαζὶ μὲ ἄλλας λέξεις καὶ σημαίνουν τόπον (ἔξω), χρόνον (χθές), τρόπον (εὐγενῶς), ποσόν (πολύ). Αἱ λέξεις αὗται λέγονται ἐπιρρήματα.

Ὅστε: Ἐπιρρήματα λέγονται αἱ ὀκλιτοὶ λέξεις, αἱ ὁποῖαι προσδιορίζουν τὰ ρήματα, ἀλλὰ πολλάκις καὶ τὰ ὀνόματα κατὰ τόπον, χρόνον, τρόπον καὶ ποσόν. Ἐπομένως ταῦτα εἶναι τοπικά, χρονικά, τροπικά, ποσοτικά.

α'. Τοπικά ἐπιρρήματα, εἶναι ὄσα φανερόνουν τόπον π. χ. ἐδῶ, ἐκεῖ, ἄνω, κάτω, μέσα, ἔξω, ἐντός, ἐκτός, δεξιὰ, ἀριστερά, ἔμπρός, πίσω, ἀπὸ, πλησίον, μακράν, πανταχοῦ, ἀλλαχοῦ, ἔμπροσθεν, ἔξωθεν, ἄνωθεν, κάτωθεν, πανταχόθεν κ. τ. λ.

β'. Χρονικά έπιρρήματα, είναι όσα φανερώνουν χρόνο· π. χ. τώρα, σήμερα, αύριο, χθές, προχθές, άλλοτε, έφέτος, πέρυσι, πάντοτε, ποτέ, τότε, νυν, αεί, ύστερον, εύθύς, άμέσως, έπειτα, κατόπιν.

γ'. Τροπικά έπιρρήματα, είναι όσα φανερώνουν τρόπον· π. χ. δικαίως, άδίκως, καλώς, κακώς, καθώς, όπως, ούτως, τοιουτοτρόπως, λάθρα, κρυφίως, δημοσίως, άργά, βραδέως, γοργά, ταχέως, άληθώς, ψευδώς, έπιμελώς, ιδίως, προπάντων, δημοσία, άμισθί, γαλλιστί, άμαχητί, πανοικί, άμελλητί (χωρίς αναβολήν), παμψηφεί, πανδημεί, βαθμηδόν, όμοθυμαδόν, όμαδικώς κ.τ.λ.

δ'. Ποσοτικά έπιρρήματα, είναι όσα φανερώνουν ποσόν, π. χ. τόσον, πολλάκις, άπαξ, δις, τρίς, τετράκις, δεκάκις, πολύ, όλιγον, έλάχιστα, σφόδρα, λίαν καλώς, άριστα κ.τ.λ.

ΣΗΜ. Τά εις ηδον λήγοντα έπιρ. γράφονται όμοια π.χ. σωρηδόν, θροχηδόν. τά εις τι λήγοντα γράφονται όλα με τ π. χ. γαλλιστί, άμαχητί κ.τ.λ.

ΣΗΜ. Εις τά τροπικά έπιρρήματα κατατάσσονται και αι λέξεις, αι όποια φανερώνουν α' **δισταγμόν** (διστακτικά έπιρ.) π. χ. τάχα, τυχόν, ίσως, μήπως, β' **βεβαιότητα** (βεβαιωτικά έπιρ.) π. χ. βέβαια, μάλιστα, βεβαίως, κ.τ.λ. γ' **εύχην** (εύχητικά έπιρ.) π. χ. ειθε, μακάρι.

Άσκήσεις.

α'. Απομνημόνευσε και γράψε άπ' έξω με την όρθογραφίαν των τά άνωτέρω έπιρρήματα.

β'. Γράψε από τό βιβλίον σου 20 έπιρρήματα κατά κατηγορίας εις τέσσαρας στήλας.

3. Σύνδεσμοι.

Ό Πέτρος και ό Άνδρέας έργάζονται, ό μέν γράφει ό δέ μελετά.

1) Αί λέξεις, αι όποια συνδέουν μίαν λέξιν με άλλην λέξιν ή και μίαν πρότασιν με άλλην πρότασιν, λέγονται σύνδεσμοι

Οί σύνδεσμοι είναι 10 ειδών :

α'. Συμπλεκτικοί : και, τέ, ούτε, μήτε, ούδέ, μηδέ.

β'. Διαζευκτικοί : ή, ειτε.

γ'. Άντιθετικοί : μέν δέ, αλλά, άν, και, καιτοι, μολοντί.

δ'. Συμπερασματικοί : ώστε, λοιπόν, θθεν, άρα, και άραγε.

ε'. Έπεξηγηματικοί : ως, οίον, ήγουν, ήτοι, δηλαδή, τούτέστιν.

στ'. Υποθετικοί : άν, και έάν.

ζ'. Αιτιολογικοί : ότι, διότι, έπειδή.

η'. Χρονικοί : ότι, όταν, όποτε, όπόταν, άφοϋ, έως, έως ότου, μέχρι, τώρα, μέχρις ότου, άφότου, πριν, ύσον, έφ' ύσον, καθόσον, πριν.

θ'. Τελικοί: νά, ΐνα, δπως, δια—νά, μή, μήπως.

Εϊδικοί: ώς, δτι.

“Οσοι σύνδεσμοι αρχίζουα από ο δασύονται, πλὴν τών οϋτε και οϋδέ.

Ἄσκήσεις.

α'. Γράψε δσους συνδέσμοις δά εϋρης εις τὸ μάθημά σου.

β'. Γράψε ἀπὸ τὸ βιβλίον σου 10 συνδέσμοις κατὰ κατηγορίας.

4. Ἐπιφωνήματα.

Χα, Χά, πω πώ! Εϋγε!

1. Αἱ ἄκλιτοι λέξεις, αἱ ὅποιοι φανερώνουα, χαράν, λύπην, θαυμασμόν, ἐκπληξιν, στενοχώριαν κ. λ. λέγονται **ἐπιφωνήματα**.

2. Τὰ ἐπιφωνήματα εἶναι 5 εἰδῶν:

α' **Θαυμαστικά**, τὰ ὅποιοι φανερώνουα θαυμασμόν· π. χ. **ὦ! Πωπώ!**

β' **Ἐκπληκτικά**, τὰ ὅποιοι φανερώνουα ἐκπληξιν· π. χ. **ὐ! μπά!**

γ' **Ἀπελπιστικά**, τὰ ὅποιοι φανερώνουα λύπην και ἀπελπισίαν· π. χ. **οϋαί! ἀλλοίμονον! οϋαί και ἀλλοίμονον.**

δ' **Ἐπαινετικά** ἢ **ἐνθαρρυντικά**, **εϋγε, ὦραϊα, ἔξοχα, λαμπρά.**

ε' **Γελαστικά**, τὰ ὅποιοι φανερώνουα χαράν· π. χ. **ἄ! ὐ! χά! χά!**

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΙΣ (Τεχνολογία)

Γραμματικὴ ἀνάλυσις ἢ τεχνολογία λέγεται ἡ διάκρισις τῶν λέξεων εις τὸ εἶδος και ἐξέτασις αὐτῶν, εις γένος, ἀριθμόν, πτώσιν και κλίσιν ἄν εἶναι ἄρθρα, οὐσιαστικά, ἐπίθετα ἢ ἀντωνυμια· και εις πρόσωπον, ἀριθμόν, χρόνον και ἔγκλισιν ἄν εἶναι ρήματα, ὅπως φαίνεται εις τὴν ἀνάλυσιν τοϋ κατωτέρω στίχου:

«Ἄγάπα τὸν πλησίον σου ὡς τὸν ἑαυτὸν σου».

Ἄγάπα: εἶναι ρῆμα ἔγκλις. προστακτικῆς β' ἐνικ. πρόσωπον· χρόνοι: ὄριστ. ἐνεστώσ ἀγαπῶ, παρατ. ἠγάπων, μέλ. ἀγαπήσω, ἀορ. ἠγάπησα, παρακ. ἔχω ἀγαπήσει, ὑπερσ. εἶχον ἀγαπήσει.

τὸν: ἄρθρον ἀρσενικόν, πτώσεως ἐνικῆς αἰτιατικῆς· πληθ. αἰτιατικὴ τούς.

πλησίον: εἶναι ἐπίρρημα τοπικόν ἀντίθετον τοϋ μακράν.

σου: εἶναι ἀντωνυμία προσωπική, β' πρόσωπον· σϋ γεν. σου δοτ. σοι αἰτ. σέ.

ὡς: εἶναι σύνδεσμος εἰδικὸς με σημασίαν ἐπιρρήματος, θά εἰπῆ καθῶς.

τὸν: εἶναι ὅπως εἶπαμεν ἀνωτέρω.

ἑαυτὸν: εἶναι ἀντωνυμία αὐτοπαθῆς α' προσώπου, πτώσεως ἐν. αἰτιατ.

σου: εἶναι ὅπως εἶπαμεν ἀνωτέρω.

ΣΗΜ. Ἡ γραμματικὴ ἀνάλυσις πολλάκις δίδεται ὡς ἀπασχόλησις τῶν μαθητῶν.

Γ'. ΕΤΥΜΟΛΟΓΙΚΟΝ

Ἐτυμολογικὸν λέγεται τὸ μέρος τῆς γραμματικῆς, τὸ ὁποῖον ἐξετάζει τὴν **παραγωγήν** καὶ τὴν **σύνθεσιν** τῶν λέξεων.

Α'. ΠΑΡΑΓΩΓΗ

Πρωτότυποι καὶ παράγωγοι λέξεις.

Γράφω : γραφεύς, γραφή, γράμμα, γραπτός, γραφίτης.

Λίθος : λιθάρι, λίθινος.

Αἱ λέξεις εἶναι πρωτότυποι (πρωταρχικαί) ἢ παράγωγοι.

1. Πρωτότυποι λέξεις, λέγονται, ὅσαι ὑπάρχουν μόναι, χωρὶς νὰ παράγονται ἀπὸ ἄλλας· π. χ. γράφω, λίθος, ξύλον.

2. Παράγωγοι λέξεις, λέγονται, ὅσαι παράγονται ἀπὸ ἄλλας πρωτοτύπους· π. χ. γραφεύς ἀπὸ τὴν λέξιν γράφω, ξύλινος ἀπὸ τὴν λέξιν ξύλον.

3. Αἱ παράγωγοι λέξεις εἶναι οὐσιαστικά, ἐπίθετα, ρήματα καὶ ἐπιρρήματα.

1. ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ ΠΑΡΑΓΩΓΑ

Τὰ οὐσιαστικά παράγωγα, γίνονται ἀπὸ ἄλλα οὐσιαστικά, ἀπὸ ἐπίθετα καὶ ἀπὸ ρήματα.

α) οὐσιαστικὰ ἀπὸ ἄλλα οὐσιαστικά.

Τὰ οὐσιαστικά παράγωγα ἀπὸ ἄλλα οὐσιαστικά εἶναι 10 εἰδῶν.

1. Ἑποκοριστικά, τὰ ὁποῖα φανερώουν κἄτι τὸ μικρὸν, χαίδευτικὸν ἢ περιφρονημένον παράγωγον ἐξ οὐσιαστικοῦ καὶ λήγουν εἰς :

- ις	θύρα = θυρ-ις	- άκιον	ρύαξ = ρυ-άκιον
- ίσκος	οἶκος = οἰκ-ίσκος	- άσιον	κόρη = κορ-άσιον
- ίσκη	παῖς = παιδίσκη	- ίδιον	νῆσος = νησ-ίδιον
- ίχνη	πόλις = πολ-ίχνη	- ῶδριον	ναός = να-ῶδριον
- ιον	παῖς = παιδ-ιον	- ύλλιον	δένδρον = δενδρ-ύλλιον
- άριον	πῶλος = πωλ-άριον	- ύφιον	ζῶον = ζω-ύφιον

Ἐσκήσεις.

α) Λέγε τὰς καταλήξεις τῶν ὑποκοριστικῶν. β) Σχημάτισε ὑποκοριστικά ἀπὸ τὰ οὐσιαστικά : ἄνθρωπος, δρόμος, οἰκία, κόρη, πῖναξ, ξίφος, νέος, δέσποινα, ὦν, νάος, νέφος, δένδρον, δάσος, ἄνθος.

2. **Μεγεθυντικά**, τὰ ὅποια φανερώουν κάτι τὸ μεγάλο, παρά-
 γωνον ἐκ τοῦ πρωτοτύπου οὐσιαστικοῦ καὶ λήγουν εἰς **-ων** ἢ **-άλας**
 π. χ. πλάτος = Πλάτ-**ων**, κεφαλή = κεφ-**άλας**.

3. **Πατρωνυμικά**, τὰ ὅποια φανερώουν υἶόν ἢ ἀπόγονον τοῦ
 πρωτοτύπου οὐσιαστικοῦ καὶ λήγουν εἰς:

-ίδης π. χ. Παῦλος = Παυλίδης -πουλος π. χ. Δῆμος = Δημόπουλος
 -άδης » Βασίλειος = Βασιλειάδης -ἄτος » Παῦλος = Παυλάτος
 -άκης » Στάθης = Σταθάκης -ῆκος » Φίλιππος = Φιλιππάκος

4. **Γονεωνυμικά**, τὰ ὅποια φανερώουν νεογνὸν πρωτοτύπου οὐ-
 σιαστικοῦ καὶ λήγουν εἰς **-ιδεύς** π. χ. λέων = λεοντιδεύς, ἀέτος = ἀετιδεύς.

ΣΗΜ. Τὰ νεογνά μερικῶν ζῴων ἔχουν διαφορετικὸν ἔνομα π. χ. τὸ μικρὸν τῆς
 ἀγέλαδος λέγεται μόσχος τοῦ ἵππου πῶλος τῆς αἰγῆς ἐρίφιον τοῦ προβάτου ἄμνος κ. λ.

5. **Ἐθνικά** ἢ **προσωπικά**, τὰ ὅποια φανερώουν κάτοικον ἐθνῶν,
 χωρῶν, πόλεων καὶ λήγουν εἰς:

-ος	π. χ. Γαλλία = Γέλλος	-της	π. χ. Τρίπολις = Τριπολίτης
-ιος	» Σάμος = Σάμιος	-ιάτης	» Μάνη — Μανιάτης
-αῖος	» Ὑδρα = Ὑδραῖος	-ώτης	» Ἡπειρος = Ἡπειρώτης
-ανός	» Ἀφρική = Ἀφρικανός	-ιώτης	» Βόλος = Βολιώτης
-ηνός	» Ἄρτα = Ἀρτηνός	-ας	» Ἀρκαδία = Ἀρκάς
-ών	» Μακεδονία = Μακεδών	-αν	» Ἀκαρνία = Ἀκαρνάν
-εὺς	» Μέγαρο = Μεγαρεὺς	-ξ	» Θράκη = Θραξ

ΣΗΜ. Ἡ κατάληξις **-ιος** γίνεται **αῖος** ἢ **εἰος** ὅταν πρὸ αὐτῆς ὑπάρχει **α** ἢ **ε**.
 π. χ. Κέρκυρα = Κερκυραῖος Ἄργος = Ἀργεῖος κατὰ ταῦτα καὶ τὰ οἶκος = οἰκέτος,
 γυναῖκα = γυναικεῖος, θοῦς = θόειον.

6. **Παρώνυμα**, τὰ ὅποια φανερώουν οὐσιαστικὰ σχετικὰ μὲ τὰ
 πρωτότυπα ἐκ τῶν ὁποίων παράγονται καὶ λήγουν εἰς:

-εὺς	π. χ. ἱερὸν = ἱερεὺς	-ος	π. χ. Ὀλυμπος = Ὀλύμπιος
-της	» δῆμος = δημότης	-ίτις	» πλευρά = πλευρίτις
-ιτης	» ὄπλον = ὀπλίτης	-ώτης	» στρατιά = στρατιώτης

7. **Περιεκτικά** καὶ **τοπικά** ἢ **τεμενικά**, τὰ ὅποια φανερώουν
 πληθωρισμὸν, τόπον ἢ τέμενος καὶ λήγουν εἰς:

-ειον	π. χ. Ζάπας, Ζάπειον	-ιον	π. χ. Ἡρα, Ἡραῖον, Θησεῖον
-ων	» ὄρνιθες, ὄρνιθῶν	-ισιον	» Ἄρτεμις, Ἄρτεμισιον,
-ιά	» μύρμηκες, μυρμηγκιά	βόες	» βουστάσιον κ. λ.

Ἡ κατάληξις **-ιον** μὲ πρὸ αὐτῆς φωνήεντα **α**, **ε**, **ω**, γίνεται **-αῖον**, **-εἰον**, **-ών**
 π. χ. ἀγορά = ἀγοραῖον, γραφεὺς = γραφεῖον, ἤθερος (εὺς) - ἤθερον, ἥρωος) ἥρων κ. λ.

8. **Ὄργανικά**, τὰ ὅποια φανερώουν ὄργανον σχετικὸν μὲ τὸ πρω-
 τότυπον οὐσιαστικὸν καὶ λήγουν εἰς:

-ιον, **-τρα** ἢ **θρα** π. χ. βραχίον - βραχιόνιον, ᾧτα - ᾧτίον, κάλυμμα - κα-
 λύπτρα, κηρός - κηρήθρα, κανδήλα - κανδηλήθρα κ. λ.

Άσκήσεις.

α'. Γράψε πώς λέγεται ο κάτοικος τῆς Ἀγγλίας, τῆς Γερμανίας τῆς Σμύρνης, τῶν Σερρῶν, τοῦ Πύργου, τοῦ Μεσολογγίου, τοῦ Αἰγίου, τῆς Ὑδρας κ. λ.

β'. Γράψε παράγωγα οὐσιαστικά ἀπὸ τὰ πρωτότυπα, βαφεύς, Ιατρος, τελώνης, χοῖρος, ἀνθρακες κ. λ.

γ'. Γράψε παράγωγα ἀπὸ τὰ οὐσιαστικά, ξενοδόχος, ἀρτοποιός, νοσοκόμος, εἰρηνοδίκης, περισσότερά, κυπάρισσος κ. λ.

δ'. Γράψε παράγωγα ἀπὸ τὰ οὐσιαστικά, Ἥρα, Ἡρακλῆς, Μαρσάλης, Ποσειδῶν, Ἴπποκράτης κ. λ.

ΣΗΜ. Τὰ εἰς **-ώτης** ὅταν ἢ προηγουμένη συλλαβὴ εἶναι φύσει ἢ θέσει μακρά, γράφονται μὲ **ο** π. χ. δημότης, τοξότης, ἀγρότης. κ.τ.λ. ἔξαιρονται τὰ δεσμώτης καὶ Ἠπειρώτης. τὰ ὅποια γράφονται μὲ **ω**.

β) Οὐσιαστικά ἀπὸ ἐπίθετα.

Τὰ οὐσιαστικά παράγωγα ἀπὸ ἐπίθετα εἶναι ὄλα οὐσιαστικά ἀφηρημένα, φανερῶνουν ἰδιότητα καὶ λήγουν εἰς :

-ία	κακός, κακία	-ος	ψευδής, ψευδ-ος
-εια	ἐπιμελής, ἐπιμέλ-εια	-της	ταχύς, ταχύ-της
-οια	εὖνους, εὖν-οια	-σύνη	δίκαιος, δικαιο-σύνη

ΣΗΜ. Τὸ **ο** πρὸ τῆς καταλήξεως **-σύνη** γράφεται μὲ **ω** ἂν ἢ πρὸ αὐτοῦ συλλαβὴ εἶναι βραχεῖα π. χ. ἱερός ἱερωσύνη, μὲ **ο** δὲ ἂν ἢ πρὸ αὐτοῦ συλλαβὴ εἶναι φύσει ἢ θέσει μακρά π. χ. ἐλεήμων - ἐλεημοσύνη, ἄφρων - ἀφροσύνη,

Ἄσκήσεις

α) Γράψε καὶ λέγε τὰς καταλήξεις τῶν οὐσιαστικῶν παραγῶγων ἀπὸ ἐπίθετα. β) Γράψε τὰ οὐσιαστικά παράγωγα τῶν ἐπιθέτων : σοφός, κόλαξ, ἀσθενής, ἀληθής, εὐγενής, εὐσεβής, γενναῖος, ψυχρός, δερμός, ἀρχαῖος, ὠραῖος, βραδύς, ταχύς, βαρύς, δίκαιος, ἱερός, ἅγιος, ἀγαθός, καθαρός κ.τ.λ.

γ) Οὐσιαστικά ἀπὸ ρήματα.

Τὰ οὐσιαστικά παράγωγα ἀπὸ ρήματα, φανερῶνουν :

1. **Τὸ πρόσωπον**, τὸ ὁποῖον ἐνεργεῖ σχετικὰ μὲ τὸ ρῆμα καὶ λήγουν :

-εὺς	βάφω, βαφ-εὺς	-τρα	καλύπτω, καλύπ-τρα
-ος	τρέφω, τροφ-ός	-της	δύω, δύ-της
-μων	ἐλεῶ, ἐλεή-μων	-τήρ	σῶζω, σω-τήρ
-ων	θεραπεύω, θεράπ-ων	-τωρ	γεννῶ, γεννή-τωρ

2, **Ἐνέργειαν ἢ ἀποτέλεσμα** σχετικὰ μὲ τὸ ρῆμα καὶ λήγουν :

-α	φθείρω, φθορά	-μα	πηδῶ, πῆδη-μα
-η	βάφω, βαφ-ή	-μος	στολίζω, στολισ-μός
-ις	πράττω, πράξ-ις	-σις	λύω, λύ-σις
-ος	λέγω, λόγ-ος	-σία	θύω, θυ-σία

3) **Τόπον ἢ ὄργανον** σχετικὸν μὲ τὸ ρῆμα καὶ λήγουν εἰς :

- εῖον π. χ. γράφω = γραφεῖον, βάφω = βαφεῖον, κουρεύω = κουρεῖον.
-τρον » θεῶμαι = θέατρον, κεντρῶνω = κέντρον, σημαίνω = σήμαντρον κ.τ.λ.
-θρον π. χ. βαίνω = βάθρον, σαρώνω = σάρωθρον.
-τήριον » δικάζω = δικαστήριον, κρατῶ = κρατητήριον, κλαδεύω = κλαδευτήριον κ,λ.π.

Ἀσκήσεις.

1. Γράψε πῶς λέγονται : ἐκεῖνος ποῦ βάφει, κουρεύει, γράφει, λύει, κυβερνᾷ, ἐργάζεται, γυμνάζει, δανείζει, νικᾷ, ἐνοικιάζει, αἰσθάνεται, εἰσπράττει, διδάσκει.

2. Γράψε οὐσιαστικά παράγωγα ἀπὸ τὰ ρήματα : πείνω, σπείρω, βρέχω, ἀμείβω, ἀλείφω, φεύγω κλέπτω, ἐκλέγω, ποτίζω, καπνίζω, λέγω, πράττω, λήγω, τήκω, καλῶ, κρίνω, ἀκούω.

3. Γράψε οὐσιαστικά παράγωγα νὰ φανερώσουν ὄργανον ἢ τόπον ἀπὸ τὰ ρήματα : σκαλίζω, ποτίζω, γυμνάζω, καπνίζω, κουρεύω, γράφω, κυβερνῶ, θεραπεύω, σημαίνω, βαίνω, σαρώνω κ. λ.

2. ΕΠΙΘΕΤΑ ΠΑΡΑΓΩΓΑ

Παράγωγα ἐπίθετα εἶναι ἀπὸ οὐσιαστικά, ἀπὸ ρήματα καὶ ἀπὸ ἐπιρρήματα.

α) Ἐπίθετα ἀπὸ οὐσιαστικά.

1. Τὰ παράγωγα ἐπίθετα ἀπὸ οὐσιαστικά φανερώσουν τὸν ἔχοντα **σχέσιν** μὲ ὅ,τι φανερῶνει τὸ πρωτότυπον οὐσιαστικὸν καὶ λήγουν εἰς :

-ιος	— νότος νότ-ιος	-ικός	— κράτος κρατ-ικός
-αῖος	— ἀγορά ἀγορ-αῖος	-ιμος	— νόμος νόμ-ιμος
-ειος	— τέλος τέλ-ειος	-οῖος	— γέλως γελ-οῖος

2. Φανερώσουν **πληθωρισμὸν** σχετικὸν μὲ τὸ πρωτότυπον οὐσιαστικὸν καὶ λήγουν εἰς :

-εις — φωνή, φωνή-εις	-λός — σιωπή, σιωπηλός.
-λέος — πείνα, πεινα-λέος	-(α)ρός — Ισχύς, Ισχυρός.
-ώδης — άμμος, άμμ-ώδης	-ερός — φθόνος, φθονερός.
-εινός — όρος, όρ-εινός	-ηρός — άνθος, άνθηρός.
-τός — δύναμις, δυνα-τός	-ηλός — ύψος, ύψηλός.

3. Φανερώνουν **ύλην** ή **χρώμα** σχετικά με τό πρωτότυπον ούσιαστικόν και λήγουν εις :

- οϋς — σίδηρος, σιδηρ-οϋς -ινος — ξύλον, ξύλ-ινος

4. Φανερώνουν **χρόνον** ή **μέτρον** σχετικόν με τό ούσιαστικόν και λήγουν εις :

- ινος, -ησιος, -ιατός· π. χ. έαρ έαρ-ινός, έτος έτ-ήσιος, μήν, μην-ιατός, σπιθαμιατός (σπιθαμή).

ΣΗΜ. Τό ι των καταλήξεων -ιος και -γος με τά προηγούμενα αύτου φωνήεντα γίνεται αι, ει, οι. Π. χ. αγορά αγορατός, όρος όρεινός, άλλος άλλοτός, όρειος.

Εις -ειος καταλήγουν και μερικά ούσιαστικά έμψυχα· π. χ. οίκετος, γυναικετος. Τά εις -ικος γράφονται όλα με ι πλην των **θηλυκος** και **δανεικος**.

Άσκήσεις.

1. Γράψε παράγωγα έπίθετα από τά ρύσιαστικά νότος, βορράς, (δ. βορε-), φύσις, νόμος, σκοπή, λύσσα, πέτρα, δάσος, Ισχύς λίπος, όρος, άνθος, δύναμις, ύψος, σίδηρος, ξύλον, κηρός, έαρ, μήν, έτος, σπιθαμή, ήμέρα, σθένος (δύναμις), σθεναρός = δυνατός κ. λ.

β) Έπίθετα από ρήματα.

Τέρπω, τερπ-νός, διαιρώ, διαιρε-τός, διαιρετέος, άμαρτάνω, άμαρτωλός, λάμπω, λαμπρός, έλεώ, έλεήμων, φεύγω, φυγός, άρχω, άρχικός, ώφελώ, ώφέλιμος, σώζω, σωτήριος.

Τά έπίθετα, τά όποια παράγονται από ρήματα, φανερώνουν την σχέσιν, πού έχουν με αύτά και λήγουν εις -νος, -τός, -εος, -λος, -ρος, -μων, -ας, -ικός, -μος, -τήριος, -ερος, τερπνός, θαυμαστός, διαιρετέος, φυγός, αύταρχικός, πολεμικός, θαλερός, (θάλλω).

γ) Έπίθετα από έπιρρήματα

Μακράν	χθές	αύριον
μακρ-ινός	χθεο-ινός	αύρι-ανός

Τά παράγωγα έπίθετα από τά έπιρρήματα, φανερώνουν τόπον ή χρόνον και καταλήγουν εις -νός, -ανός, -ινός και -εινός.

Ἀσκήσεις.

α'. Γράψε παράγωγα ἐπίθετα ἀπὸ τὰ ρήματα : νοῶ, ὠφελῶ, ἐλεῶ, σώζω, προσδέτω, ἀφαιρῶ, πολλαπλασιάζω, διαιρῶ, πειθαρχῶ, ἐπιμελῶ, μελετῶ κ. λ. π.

β'. Γράψε ἐπίθετα ἀπὸ τὰ ἐπιρρήματα : πρωί, βράδυ, σήμερον, χθές, προχθές, πέρυσι, πλάγια, ἐφέτος κ. λ.

ΣΗΜ. Τὰ ἐπίθετα, τὰ ὅποια φανερώουν χρόνον γράφονται ὅλα μὲ **ι'** π. χ. θέρος θερινός. Τὰ ἐπίθετα, τὰ ὅποια φανερώουν πληθωρισμὸν γράφονται μὲ **ει'** π. χ. ὄρεινός, σκοτεινός, φτωχινός.

3. ΡΗΜΑΤΑ ΠΑΡΑΓΩΓΑ

Χορός δόξα δάκρυ βαρὺς ἐγγὺς πλησίον
χορεύω δοξάζω δακρῶζω βαρύνω ἐγγίζω πλησιάζω

Παράγωγα ρήματα εἶναι ἀπὸ οὐσιαστικά, ἀπὸ ἐπίθετα καὶ ἀπὸ ἐπιρρήματα, τὰ ὅποια φανερώουν σχετικὴν μὲ αὐτὰ ἔννοιαν.

α) Ρήματα ἀπὸ ὀνόματα (οὐσιαστικά καὶ ἐπίθετα)

Αἱ κυριώτεραι καταλήξεις τῶν ρημάτων, τὰ ὅποια παράγονται ἀπὸ οὐσιαστικά, ἐπίθετα καὶ ἐπιρρήματα, εἶναι αἱ κάτωθι :

1. **-εύω**· θήρα θηρ-εύω, δοῦλος δουλ-εύω, βασιλεύς βασιλ-εύω, κόλαξ κολακ-εύω.
2. **-άζω**· τρόμος τρομ-άζω, νέος νε-άζω, πλησίον πλησι-άζω.
3. **-ίζω**· πλούτος πλουτ-ίζω, καθαρὸς καθαρ-ίζω, ἐγγὺς ἐγγ-ίζω.
4. **-ύνω**· παχὺς παχ-ύνω, βραδὺς βραδ-ύνω, βραχὺς βραχ-ύνω
5. **-αίνω**· ψυχρὸς ψυχρ-αίνω, ρυθμὸς ρυθμ-αίνω, θερμὸς θερμαίνω, ποιμὴν ποιμ-αίνω.
6. **-σσω**· χάραξ χαράσσω, φύλαξ φυλάσσω, κῆρυξ κηρύσσω.
7. **-ύω**· λύσις λύω, δάκρυ δακρῶω, δύσις δύω.
8. **-άω (ᾶ)**· ἀγάπη ἀγαπάω - ἀγαπᾶω, τιμὴ τιμάω - τιμᾶω.
9. **-έω (ᾠ)**· θρηγὸς θρηγέω - θρηγᾶω, δημιουργὸς δημιουργέω - ᾠω.
10. **-όω (ῶ)**· δοῦλος δουλόω - δουλόω, μισθὸς μισθόω - μισθῶω.

Ἀσκήσεις.

Νά εὕρης τὰ ὀνόματα ἀπὸ τὰ ὅποια παράγονται τὰ ρήματα : δαυμάζω, πληρῶ, εὐδαιμονῶ, ἐλπίζω, βαρύνω, λαμπρύνω, ξηραίνω, ἀφρίζω, τολμῶ, θερμαίνω, φονεύω, κυριεύω, εὐτυχῶ, μισῶ, ἀρχίζω, τρομάζω, κοσμῶ, ἀπαιτῶ, ποικαίνω. — Ἀπομνημόνευσε τὰς καταλήξεις τῶν παραγῶγων ρημάτων.

6'. Ρήματα από έπιρρήματα.

Τά κυριώτερα έξ αυτών λήγουν εις **-άζω** και **-αίνω** π. χ. πλησίον πλησιάζω, μακράν μακραίνω, έγγυς έγγίζω.

"Άσκησις.

Γράψε σχετικά παράγωγα ρήματα από τά έπιρρήματα, άνω, κάτω, πλησίον, μακράν, αντίκρυ, βράδυ, έγγυς, δύχα, κακώς, βραδέως, ταχέως, βεβαίως, σχεδόν, μετρίως, δεξιά, πλήρως, δικαίως, τελείως κ.λ.π.

4. ΕΠΙΡΡΗΜΑΤΑ ΠΑΡΑΓΩΓΑ

Παράγωγα έπιρρήματα είναι από ουσιαστικά, από έπίθετα, από άντωνυμίας, από ρήματα και από άλλα έπιρρήματα. Ταύτα είναι 4 ειδών :

1) **Τοπικά**, τά όποια λήγουν εις **-θι**, **-θεν** και **-δε** π. χ. αυτός - αυτόθι, άνω - άνωθεν, οίκος - οϊκάδε.

2) **Χρονικά**, τά όποια λήγουν εις **τε** π. χ. άλλος - άλλοτε, έκαστος - έκάστοτε

3) **Τροπικά**, τά όποια λήγουν εις **-ως**, **-δην**, **-δόν**, **-ι**, **-τι**, **-ει** π.χ. έπιμελής - έπιμελώς, τρέχω - τροχάδην, βαθμός - βαθμηδόν, όνομα-όνομαστί, πανοικός - πανοικί κ. λ.

4) **Ποσοτικά**, τά όποια λήγουν εις **-άκις** π. χ. πολλές - πολλέςκι, δεκάς - δεκάκις.

"Άσκησις.

Γράψε παράγωγα έπιρρήματα από τάς λέξεις ουρανός, συνήθης, θέβαιος, πρόθυμος, καλός, άνω, κάτω, έξω, έσω, άμισθος, τίμιος, θαδίζω, γαλλίζω, έλληνίζω, πάμφηφος, πάνδημος.

Β'. ΣΥΝΘΕΣΙΣ

μαυρος + πίναξ = μαυροπίναξ, άγρός + φύλαξ = άγροφύλαξ.

Ή ένωσις δύο λέξεων εις μίαν λέγεται **σύνθεσις**. Ή α' λέξις λέγεται α' συνθετικόν, ή β' λέγεται β' συνθετικόν και όλη ή λέξις λέγεται **σύνθετος** λέξις.

Α'. ΠΡΩΤΟΝ ΣΥΝΘΕΤΙΚΟΝ

Χώρα + φύλαξ = χωροφύλαξ, **γράφω** + μηχανή = γραφομηχανή, **ανά** + φέρω = αναφέρω.

Τό πρώτον συνθετικόν δύναται νά είναι **όνομα**, **ρήμα** ή **άκλιτος** λέξις.

α'. Πρῶτον συνθετικὸν ὄνομα (οὐσιαστικὸν ἢ ἐπίθετον)

νίκη + φέρω = νικηφόρος, μαῦρος + πίναξ = μαυροπίναξ, λάχανα + κήπος = λαχανόκηπος, ἄνθη + κήπος = ἀνθόκηπος, χῶρα + φύλαξ = χωροφύλαξ, λόγχη + φέρω = λογοφόρος, χεῖρ + τέχνη = χειροτεχνία, νύξ + φύλαξ = νυκτοφύλαξ.

Τὰ ὀνόματα ὡς α' συνθετικά, ἄλλα μένουσιν ἀμετάβλητα, ἄλλα ἀποβάλλουσιν τὸ τελικὸν σύμφωνον **ς** ἢ **ν**, ἄλλα μεταβάλλουσιν τὸ τελικὸν φωνῆεν **-α** ἢ **-η** εἰς **ο** ἢ τὸ **-ο** εἰς **η**· καὶ ἄλλα λαμβάνουσιν εἰς τὸ τέλος τοῦ θέματός των ἕνα **ο**· π. χ. πυρᾶ + βόλος = πυρόβολος.

ΣΗΜ.— Τὸ ἐπίθετον **καλὸς** ὡς α' συνθετικὸν πολλάκις γίνεται **καλλι**· π. χ. καλλιγράφος, καλλιγραφία, Καλλιπολις κ.τ.λ.

β'. Πρῶτον συνθετικὸν ῥῆμα.

φιλό + ἄνθρωπος = φιλόανθρωπος, μισῶ + ἄνθρωπος = μισάνθρωπος.
γράφω + μηχανή = γραφομηχανή, φθίνω + ὀπίωραι = φθινόπωρον.

Τὰ ῥήματα, ὡς α' συνθετικά, ἄλλα μένουσιν μὲ καθαρὸν τὸ θέμα των καὶ ἄλλα, ἂν τὸ β' συνθετικὸν ἀρχίζῃ ἀπὸ φωνῆεν, μετὰ τὸ θέμα λαμβάνουσιν ἕν **ο**· π. χ. ρίπτω θ. ρίπτ + ἄσπις = ρίψασπις· ἂν τὸ β' συνθετικὸν ἀρχίζῃ ἀπὸ σύμφωνόν, λαμβάνουσιν **ι**, **ε** ἢ **ο**· π. χ. ἄρχω + στρατηγός = ἀρχιστράτηγος, χαίρω + κακός = χαιρέκακος, γράφω + μηχανή = γραφομηχανή.

γ' Πρῶτον συνθετικὸν ἄκλιτον.

1. Ἄκλιτα ὡς α' συνθετικά εἶναι:

α'. Αἱ κύρια προθέσεις καὶ ἡ καταχρηστικὴ **πλήν** (πλημμελής, πλημμελέμα).

β'. Τὰ ἐπιρρήματα **εὖ**, **αἰεὶ**, **ἄρτι**, **πάνιν**, **χαμαί** (κάτω)· π. χ. εὐτυχής, αἰθαλής, ἀρτισύστατος, χαμαιλέον, κ.τ.λ.

γ'. Τὰ ἀριθμητικά **ἅπαξ**, **δὶς**, **τρὶς**, **τέσσαρες**, τὰ ὅποια γίνονται, **δι**, **τρί**, **τετρα**· π. χ. μονοετής, διετής, τριετής, ἀλλὰ καὶ δισέγγονος, τρισυπόστατος, τετραώροφος.

δ'. Τὰ **ἀχώριστα** μόρια (μέρη λέξεων, τὰ ὅποια δὲν λέγονται χωριστὰ καὶ εἶναι): τὸ **α** στερητικόν, ἀθροιστικόν καὶ πληθωρικόν· π. χ. ἄστεγος, ἀύπνος, ἀπλετον (φῶς), ἀχανής ἔρημος· τὸ **δύς** ἀντίθετον τοῦ εὖ· π. χ. δυστυχής καὶ **ἡμι** πού σημαίνει ἡμισυ· π. χ. ἡμισέληνος, ἡμιμαυρος κ.τ.λ.

2. Τὰ ἄκλιτα ὡς α' συνθετικά μένουσιν ἀμετάβλητα ἐκτὸς ἀπὸ τὸ **α**,

τὸ ὅποιοι γίνεται **άν** ὅταν τὸ β'. συνθετικὸν ἀρχίζῃ ἀπὸ φωνῆεν· π. χ. ἀνίκανος, ἀνάξιος κ. τ. λ.

3. Τὸ τελικὸν σύμφωνον τῶν α' συνθετικῶν παθαίνει μεταβολή· π. χ. συν+μαθητής=συμμαθητής, ἐν+γράφη=ἐγγραφή, συρροή κ. τ. λ.

Ἄσκήσεις.

Κάμε τὴν σύνθεσιν τῶν λέξεων: δάσος+φύλαξ, νέα+πόλις, ἀτμός+μηχανή, νίκη+φέρω, νίκη+λαός, πολίτης+φύλαξ, ἄστυ+νόμος, ἄνδρος+κῆπος, θάλαμος+πῶλος, γράφω+μηχανή, ράπτω+μηχανή, ἄρχω+ίατρος, ἄρχω+ληστής, ἄρχω+συμμοριτής, εὐ+τύχη, σύν+λέγω, πῦρ+βάλλω, τροφή+δίδω· καὶ ὅσων ἄλλων ξεύρεις.

Β'. ΔΕΥΤΕΡΟΝ ΣΥΝΘΕΤΙΚΟΝ

Τὰ β'. συνθετικὸν δύναται νὰ εἶναι: **οὐσιαστικόν, ἐπίθετον, ρῆμα ἢ ἄκλιτον.**

α'. Δεύτερον συνθετικὸν οὐσιαστικόν.

γῆ+λόφος=γῆλοφος, νέα+πόλις=νεάπολις, ἀγρός+φύλαξ—ἀγροφύλαξ.

1. Τὰ οὐσιαστικά ὡς β'. συνθετικά, μένουσιν ἀμετάβλητα, ἂν αἱ σύνθετοι λέξεις παραμένουσιν οὐσιαστικά· ἂν ὅμως αἱ σύνθετοι λέξεις γίνωνται ἐπίθετα, συνήθως μεταβάλλονται· π. χ. ἄ+άνηρ=ἄνανδρος, κατὰ+ροή=καταρροή, ἐπὶ+ροή=ἐπιρροή, ἀπὸ+ρητὰ=ἀπόρητα.

2. Τὰ ἀπὸ **ρ** ἀρχόμενα οὐσιαστικά διπλασιάζουσιν αὐτὸ εἰς τὴν σύνθεσιν μὲ προθέσεις, αἱ ὁποῖαι λήγουσιν εἰς **α, ι, ο'** π. χ. παρὰ+ρίζα=παράριζα κ.τ.λ.

β'. Δεύτερον συνθετικὸν ἐπίθετον.

πᾶν+ἀγαθός=πανάγαθος, ἡμι+μαυρός=ἡμίμαυρος.

1. Τὰ ρήματα ὡς β'. συνθετικά, ἂν τὸ α'. συνθετικὸν εἶναι πρόθεσις, μένουσιν ἀμετάβλητα· ἂν τὸ α'. συνθετικὸν εἶναι ὄνομα μεταβάλλονται, λήγοντα εἰς **-ος -λης ἢ -της'** π. χ. τροχός+φέρω=τροχοφόρος, ἄρτος+πῶλῶ=ἄρτοπῶλης, νόμος+θέτω=νομοθέτης.

2. Κατὰ+ρέω=καταρρέω: Τὰ ἀπὸ **ρ** ἀρχόμενα ρήματα ὡς β'. συνθετικά, διπλασιάζουσιν τὸ **ρ**, ὅταν συντίθενται μὲ προθέσεις, αἱ ὁποῖαι λήγουσιν εἰς **α, ι, ο'** π. χ. ἐπιρρίπτω, ἀποροφῶ κ.τ.λ.

δ'. Δεύτερον συνθετικὸν ἄκλιτον.

ἐκ+πάλαι=ἐκπαλαι, πρό+χθές=προχθές

Τὰ ἄκλιτα ὡς συνθετικά, μένουσιν πάντοτε ἀμετάβλητα.

Παρατηρήσεις.— Αί λέξεις: δνομα, όβολός, όμαλός, όδύνη, όρος. όροφος, όλεθρος, όφελος, όρύσσω και όμνύω ως β'. συνθετικά έκτείνουν τό ο εις ω, ή δέ λεξις δνομα μεταβάλλει και τό β'. ο εις υ Π. χ. δις+οβολός=διώβολον, άνώμαλος, πανωλεθρία, διώροφος, όμώνυμος, άνώνυμος, συνώνυμος.

Άσκήσεις.

Κάμε τήν σύνθεσιν τών λέξεων: εύ-θυμος, λόγος-τέχνη, ά-ύπνος, άνά-ψυχή, άκρον-πόλις, έν-κριτής, δυσ-τύχη, παρά-άλλος, πών-ισχυρός, ίδιος-τρόπος, διά-κρίνω, διά-γράφω, διά-λέξις, διά-τρέχω, διά-θαίνω, ήμι-θεός, σίδηρος, -δρόμος, άτμός-μύλος, οίνος-πωλώ, δις-όροφος, άεί-μνήμη (άείμνηστος).

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΤΥΠΙΚΟΥ

Α'. Όμόηχοι λέξεις.

Όμόηχοι λέξεις λέγονται αί λέξεις, αί όποιαί έχουν όμοιον ήχον προφοράς, αλλά διαφορετικήν σημασίαν και διαφορετικήν όρθογραφίαν, άνάλογα με τήν σημασίαν και τήν παραγωγήν αύτών. Τοιαύται λέξεις είναι:

1) Όμόηχα ούσιαστικά με ίδιαιτέραν σημασίαν

Ή **θύρα** (πέρτα) είναι άνοικτή.

Ή **θήρα** (τό κυνήγι) είναι έπικερδής.

Ό τοίχος είναι στερεός.

Τό τείχος (τό φρούριόν) είναι ισχυρόν.

Τό κλήμα είναι φυτόν.

Τό κλίμα είναι θερμόν.

Έχω κλήσιν δικαστηρίου.

Έχω κλίσιν εις τά γράμματα.

Έχω μίαν λύραν (δργανον).

Έχω μίαν λίραν (νόμισμα).

Ή πόλις πάσχει από λοιμόν (άρρώστεια) και λιμόν (πέινα).

ό **κύων** (ό σκύλος) είναι πιστός.

ό **κίων** (κολώνα) είναι μαρμάρινος.

ό χοίτρος είναι παχύς.

ό χήρος είναι άνδρωπος.

ό ώμος μου πονεί και

δμως εργάζομαι

ό Χριστός είναι Θεός.

ό Χρήστος είναι χρηστός άνδρωπος.

ή πέτρα (γνώσις) ή πήρα (σακκούλι) ή

πησίς (πέταγμα εις τά ύψη) ή πτύσις (πτυχή).

σής (σκόρος) σής (γουρούνι) σεις.

Ό Νίκας έδωκεν εις φίλον του έν φύλλον χάρτου να γράψη,
Εις πολλούς άνθρώπους ή λύπη δέν λείπει. Τό λίπος, τά λίπη.

ΣΗΜ.— Πρίν γράψωμεν μίαν λέξιν πρέπει να προσέξωμεν, τί σημαίνει, διά να καταλάβωμεν τήν όρθογραφίαν της.

θέμα διαγοικισμών 18' εξαμήνου

Ἀσκήσεις

α'. Λέγε εἰς τί διαφέρουν τὰ ἀνά δύο, ἀνωτέρω ὁμόηχα εἰς ση-
μασίαν καὶ ὀρθογραφίαν.

β'. Γράψε 2 προτάσεις σχετικὰς μὲ ἕκαστον τῶν ἀνωτέρω πρώτων
8 παραδειγμάτων.

2. Ὁμόηχοι ἀριθμοὶ καὶ πτώσεις ἰδίων ὀνομάτων.

ἡ πόλις·	τὸν τοῖχον·	ἡ ἀγαθὴ γυνή·	ἡ ὄρμητικὴ ροὴ τοῦ ποταμοῦ.
αἱ πόλεις·	τῶν τοίχων·	οἱ ἀγαθοὶ ἄνθρωποι·	οἱ ὄρμητικοὶ ποταμοί.
ὁ ταχὺς ἵππος,	οἱ ταχεῖς ἵπποι·	ὁ εὐτυχὴς ἄνθρωπος,	οἱ εὐτυχεῖς ἄνθρωποι.

Ἀσκήσεις.

Γράψε 4 προτάσεις σχετικὰς μὲ ἕκαστον ἐκ τῶν ἀνωτέρω 4 πρώ-
των παραδειγμάτων.

3. Ὁμόηχοι προδέσεις μὲ ἀριθμητικὰ καὶ ὀνόματα.

ἔν παιδίον μένει	εἷς μαθητὴς ἔμεινεν	ἔξ (ἕκ) Ἀθηνῶν
ἐν τῷ σχολεῖῳ.	εἰς τὸ σχολεῖον μας	ἔξ τραίνα ἤλθον
Μὲ ἐνοχλεῖ μία μυῖα.	διὰ νὰ γράψῃ,	αἶξ λέγεται ἡ γίδα.

Ἀσκήσεις.

α'. Λέγε, ποῖα ἀπὸ τάνωτέρω παραδείγματα εἶναι ἀριθμητικὰ,
καὶ ποῖα προδέσεις καὶ εἰς τί διαφέρουν.

β'. Γράψε 3 προτάσεις μὲ τὸ ἀριθμητικὸν ἔν καὶ τὴν πρόδεσιν ἐν,
3 προτάσεις μὲ τὸ ἀριθμητικὸν εἷς καὶ τὴν πρόδεσιν εἰς, 3 προτάσεις
μὲ τὸ ἀριθμητικὸν ἔξ καὶ τὴν πρόδεσιν ἔξ (ἕκ) καί:

γ'. μὲ τὸ ἀριθμητικὸν μία καὶ τὸ ὄνομα μυῖα.

3. Ὁμόηχα ἐπίθετα μὲ ἐπιρρήματα.

Ὁ σοφὸς	Θεὸς ἐδημιούργησε τὰ πάντα σοφῶς κ. τ. λ.	
Ὁ καλὸς μαθητὴς,	φέρεται πάντοτε καλῶς	»
Ὁ γενναῖος	στρατιώτης μάχεται γενναίως	»
Ὁ δίκαιος ἄνθρωπος,	δικαίως ἐκτιμᾶται.	»

Ἀσκήσεις.

α'. Λέγε, ποῖα εἶναι ἐπίθετα καὶ ποῖα ἐπιρρήματα ἀπὸ τάνωτέρω
παραδείγματα καὶ εἰς τί διαφέρουν.

β'. Γράψε προτάσεις σχετικὰς μὲ ἕκαστον ἐκ τῶν ἀνωτέρω πα-
ραδειγμάτων.

β'. Σχετικά λήξεις.

1. Λήξεις με ίδιαν σημασίαν (συνώνυμοι).

1. Ουσιαστικά : λίθος, λιθάρι, πέτρα.
2. Έπίθετα : λαμπρός, ωραίος, ωμορφος, ευειδής κ. λ.
3. Ρήματα : βλέπω, όρω, παρατηρώ, διακρίνω »
4. Έπιρρήματα : ευγε, μπράβο, λαμπρά, ξεσοχα, ωραία »

2. Λήξεις με αντίθετον σημασίαν.

1. Ουσιαστικά : Ήμέρα, νύξ - φώς, σκότος - ύγρασία, ξηρασία
τόλμη, δειλία - ταχύτης, βραδύτης κ. λ.
2. Έπίθετα : ευσεβής, άσεβής - ευγνώμων, άγνώμων - δίκαιος
άδικος - γενναίος, δειλός κ. λ.
3. Ρήματα : Όμιλώ, σιωπώ - ήσυχάζω, άνησυχώ - κινώ, ά-
κινήτώ - ταχύνω, βραδύνω κ. λ.
4. Έπιρρήματα : πλησίον, μάκράν - έντός, έκτός - άνω, κάτω —
πολύ, όλιγον - ταχέως, βραδέως - δικαίως, άδίκως.

"Άσκησις. Γράψε και σύ μερικές λήξεις σχετικές με κάθε ένα, από τά άνωτέρω παραδείγματα.

3. Λήξεις με τό αυτό θέμα.

1. Γράφω, γραφεύς, γράμμα, γραμματεύς, γραφεϊον κ. λ.
2. Γυμνάζω, γυμναστής, γυμναστήριον, γυμνάσιον κ. λ.
3. Άγών, άγωνίζομαι, άγώνισμα, άγωνιστής και συναγωνιστής,
άνταγωνισμός κ. λ.
4. Χωρώ, χώρος, χώρα, χωρίζω, χωρίον, χωρικός κ. λ.
5. Όρώ (βλέπω), όρασις, όραμα, όραματίζομαι κ. λ.

"Άσκησις. Γράψε και σύ όσας σχετικές λήξεις ξεύρεις.

4. Λήξεις σύνδετοι με όμοιον α' ή β' συνδετικόν.

1. Φίλος, φιλόκωπος, φιλόκωθής, φιλόκωλος, φιλόξενος κ. λ.
Χωροφύλαξ, άστφυλάξ, δασοφύλαξ, άγροφύλαξ, τηλεγραφοφύλαξ.
- ΣΗΜ. Πρίν νά γράψωμεν μίαν λέξιν πρέπει νά έξετάσωμεν από ποίως άπλάς γί-
νεται διά νά έννοήσωμεν τήν όρθογραφίαν της.

"Άσκησις.

Γράψε και σύ όσα σύνδετα ξεύρεις με όμοιον α' συνδετικόν κι' έ-
πειτα με όμοιον β' συνδετικόν.

γ'. Σύντομοι ὀρθογραφικαὶ ὁδηγίαι.

1. Αἱ λέξεις ὡστε, καίτοι, οὔτε, εἴτε, μήτε, πέρνουν ὀξεῖαν, διότι εἶναι δύο λέξεις ἠνωμέναι καὶ ἡ πρώτη ἂν τονίζεται φυλάττει τὸν τόνον τῆς ὀξεῖας πού ἔχει ἂν εἶναι ἄτονος πέρνει τὸν τόνον, ὀξεῖαν τῆς δευτέρας λέξεως.

2. Ἡ ἀσυναίρετος λήγουσα τῶν λέξεων τονιζομένη, ὀξύνεται ἐνῶ ἡ συνηρημένη περισπᾶται: ἡ τιμή, ἡ γῆ, ἡ ἀμυγδαλή, ἀγαπῶ.

3. Ἡ μακρὰ παραλήγουσα πρὸ μακρᾶς ληγούσης τονιζομένη ὀξύνεται ἐνῶ πρὸ βραχείας ληγούσης περισπᾶται π. χ. τοῦ κήπου, τὸν κῆπον.

4. Ἡ προπαραλήγουσα τονιζομένη πάντοτε ὀξύνεται: ναύαρχος.

5. Αἱ λέξεις, αἱ ὁποῖαι τελειώνουν εἰς **-αυ, -ευ, -ου** τονιζόμεναι περισπῶνται, πλὴν τῆς λέξ. Ἰδοῦ· π. χ. ὦ βασιλεῦ, τοῦ οὐρανοῦ κ. λ.

6. Ὅλα τὰ εἰς **ος** ἄρσ. καὶ θηλυκὰ ὀνόματα, γράφονται μὲ **ο·** π. χ. ὁ κῆπος, ἡ ὁδός, ἡ κιβωτός, ἡ ἔλαφος, V 68

7. Ἀπὸ τὰ εἰς **-ιον** ὀνομ. ὄσα φανερόνουν πρόσωπον, ζῶον ἢ πρᾶγμα γράφονται μὲ **ι·** π. χ. παιδίον, θρανίον. Ὅσα φανερόνουν τόπον γράφονται μὲ **ει·** π. χ. γραφεῖον, σχολεῖον, Ἡράκλειον, Ἀρσάκειον, Μάρσσειον, ἐκτὸς ἀπὸ ἐξαίρεσεις, ὡς γυμνάσιον, Ἀρτεμίσιον.

8. Ὅλα τὰ εἰς **-ηριον**, ἐκτὸς ἀπὸ τὸ κτίριον, γράφονται ὅμοια. π. χ. ποτήριον, πλυντήριον, γυμναστήριον κ. λ.

9. Ὅλα τὰ εἰς **-ω** θηλ. ὀνομ. γράφονται μὲ **ω** ὀξεῖα π. χ. ἡ ἠχώ, ἡ λεχώ, ἡ Κλειώ, κ. τ. λ. Μὲ αὐτὰ καὶ τὰ, ἡ αἰδῶς (=ἐντροπή) καὶ ἡ ἠώς (ἡ αὐγή, ἀνατολή).

10. Ὅλα τὰ εἰς **-ώτης** καὶ **-ιώτης** ὀνόματα ἄρσενικά οὐσιαστικά γράφονται ὅμοια· π. χ. στρατιώτης, νησιώτης, Ἡπειρώτης κ. λ. πλὴν τῶν ἀγρότης, δημότης, τοξότης, ἱππότης, ἐνῶ ὅλα τὰ θηλυκὰ γράφονται μὲ **ο·** π. χ. καθαριότης, κοινότης κ. λ.

11. Ὅλα τὰ εἰς **-ην** ὀνόματα ἐκτὸς ἀπὸ τὸ δελφίν, γράφονται μὲ **η·** π. χ. ὁ λιμὴν, ὁ ποιμὴν, ὁ πυθμὴν κ. λ.

12. Ὅλα τὰ εἰς **-ωρ** ὀνόματα εἰς τὴν ὀνομαστικὴν γράφονται μὲ **ω·** π. χ. ρήτωρ, πράκτωρ, Θαβῶρ κ. λ. ἐνῶ εἰς τὰς ἄλλας πτώσεις γράφονται μὲ **ο·** π. χ. τοῦ ρήτορος.

13. Ὅλα τὰ εἰς **-ων** ὀνομ. τὰ ὁποῖα σχηματίζουν τὴν γενικὴν εἰς **-ος** γράφονται μὲ **ω**, ὁ κύων, ὁ γείτων, ὁ Κίμων· καὶ ὄσα φανερόνουν τόπον φυλάττουν τὸ **ω** εἰς ὄσας τὰς πτώσεις· π. χ. ὁ ἐλαιῶν, τοῦ ἐλαιῶνος.

14. Ὅλα τὰ παροξύτονα ἀφηρημένα τῶν εἰς **-ας** καὶ **-ης** ἐπιθέτων, λήγουν εἰς **-ια·** π. χ. κακός, κακία, εὐτυχής, εὐτυχία· ἐνῶ τὰ προπαροξύτονα λήγουν εἰς **-εια**, ἐπιμέλεια, ἐνέργεια. Τὰ δὲ ἐκ τῶν εἰς **-ους**

ονομάτων λήγουν εις **-οια** π. χ. νοβς ; έννοια, όμόνοια: πάλιν ροϋς = παλίρροια.

15. "Όλα τὰ άφηρημένα τών εις **-εύω** ρημάτων λήγουν εις **εια** π. χ. δουλεύω δουλεία, βασιλεύω βασιλεία.

16. "Όλα τὰ θηλυκά τών εις **-ύς** επιθέτων λήγουν εις **-εΐα** π. χ. παχύς παχεία, βαθύς βαθεία, πλατύς πλατεΐα κ. λ.

17. "Όλα τὰ εις **-ίτις** όνόματα ποϋ φανερώνουν νόσον, γράφονται όμοια π. χ. παρωΐτις, κοκκίτις, φλεβίτις: ένϱ τ' άφηρημένα τών εις **-υς** επιθέτων λήγουν εις **-ύτης** π. χ. γλυκύς γλυκύτης, βαρύς βαρύτης κ. λ.

18. 'Η έν. γενική όλων τών εις **-ις** και **-ι** ή **-υς** και **-υ** υπερμονοσυλλάβων οδσιαστικών, ποϋ λήγει εις **-εως** γράφεται με **ω** π. χ. πόλις πόλεως, συνάπι συνάπεως, πήχυς πήχεως, άστυ (πόλις) άστεως.

19. "Όλα τὰ εις **-ισσα** προπαροξύτονα, γράφονται με δύο **σ** π. χ. μέλισσα, βασίλισσα, γειτόνισσα, μαγειρίσσα κ. λ.

20. "Όλα τὰ εις **-αια** οϋσιαστικά, γράφονται με **αι** κι' άν ειναι δισύλλαβα πέρνουν περισπωμένην: άν ειναι υπερδισύλλαβα πέρνουν όξεϊάν π. χ. μαΐα, γραΐα, σημαΐα, νεολαΐα κ. λ.

21. "Όλα τὰ εις **-ος** και **-ον** οϋδέτερα όνόματα, γράφονται με **ο** π. χ. τὸ όρος, τὸ δάσος, τὸ δένδρον.

22. Τὰ εις **-οσύνη** όνόματα, όσα έχουν πρό τοϋ **ο** μακράν συλλαβήν, γράφονται με **ο**: όσα έχουν βραχείαν, γράφονται με **ω** π. χ. έλεημοσύνη, δικαιοσύνη, αλλά ίερωσύνη, καλωσύνη (τὰ δίχρονα ειναι βραχεία).

23. Τὰ εις **-ότερος** επίθετα, όσα έχουν προηγούμενην μακράν συλλαβήν, **ξ** ή δύο σύμφωνα, γράφονται με **ο**: όσα έχουν βραχείαν συλλαβήν ή δίχρονα, γράφονται με **ω** π. χ. δικαιοότερος, ένδοξότερος, λεπτότερος, αλλά ίερώτερος, καθαρώτερος, αγιώτερος.

24. Τὰ εις **-αΐος** επίθετα και εις **-αιον** οϋσιαστικά, γράφονται όμοίως π. χ. άρχαΐος, δικαΐος, έλαιον, σπήλαιον, έκτός τών επιθέτων, τὰ όποια σημαΐουν πληθωρισμόν και τὰ όποια λήγουν εις **-έος** π. χ. πειναλέος, διψαλέος, θαρραλέος.

25. Τὰ εις **-τέος** ρηματικά επίθετα γράφονται με **ε** π. χ. άφαιρετέος, πολλαπλασιαστέος, διαιρετέος.

26. Τὰ εις **-ικος**, **-ιμος**, **-ινος** λήγοντα άρσενικά όνόματα, ώς επί το πλείστον, γράφονται όμοια με **ι** π. χ. τακτικός, άδικος, ώριμος, ζύλινος, σημερινός, αλλά όρεινός, σκοτεινός (όρος θ. όρε - ινος = όρεινός).

27. Τὰ εις **-ωσις** και **ωμα** λήγοντα όνόματα γράφονται με **ω** π. χ. δήλωσις, άλωσις, κατόρθωμα, συμπλήρωμα κ. λ. έξαιρεΐται τὸ κόμμα.

28. Τὰ εις **-ε(ω)(ος)** εις τήν έν. γενικήν λήγοντα όνόματα, άν ειναι οϋσιαστικά γράφονται με **ω**, άν ειναι επίθετα γράφονται με **ο** π. χ. ὁ πήχυς, τοϋ πήχεως, ὁ βραδύς τοϋ βραδέος, ὁ θήλυς τοϋ θήλεος κ. λ.

29. Τὰ εις **-ώδης** λήγοντα επίθετα, γράφονται όμοίως π. χ. δασώ-

δης, πετρώδης, λυσσώδης, ^{ΥΨ} -

30. Τὰ εἰς **-ηρης** λήγοντα ἐπίθετα, γράφονται ὁμοίως· π. χ. ξιφήρης, ποδήρης, ^{ΥΨ} -

31. Τὰ εἰς **-άτης -ίτης** καὶ **-ύτης** ὀνόματα ὅσα γίνονται ἀπὸ ὀνόματα, ἔχουν τὸ δίχρονον μακρόν· π. χ. Σπάρτη Σπαρτιάτης -ᾶται, πόλις, πολίτης -ῖται, πρέσβυς, πρεσβύτης -ῦται. "Ὅσα γίνονται ἀπὸ ρήματα ἔχουν τὸ δίχρονον βραχύ· π. χ. ἐργάζομαι, ἐργάτης, ἐργάται, κτίζω κτίσται κ. λ.

32. Τὰ εἰς **-ᾶκος -ᾶτος -ᾶνος -ῖκος -ῖτος -ῖνος** ὀνόματα, πλὴν τοῦ καρκίνος (κάβουρας) ἔχουν τὸ **α** καὶ **ι** μακρόν καὶ περισπῶνται· π. χ. Φιλιππάκος, τελεκᾶνος, Κωνσταντῖνος, Νίκος, Τίτος κ. λ.

33. "Ὅλα τὰ εἰς **-ις** γεν **-ιδος** ἔχουν τὸ **ι** βραχύ, ἐκτὸς ἀπὸ τὰ ἀψίς -ῖδος, βαλβίς -ῖδος, κηλὶς -ῖδος, γραφίς -ῖδος, σφραγίς -ῖδος, κνημὶς -ῖδος καὶ κερκίς -ῖδος.

34. Τὰ σύνθετα ὀνόματα, τῶν ὁποίων τὸ β' συνθετικὸν εἶναι αἱ λέξεις: ὀβολός, ὀμαλός, ὀδύνη, ὄλεθρος, ὄροφος, ὄφελος, ρήμ. ὀμνύω καὶ ὀρύσσω, ἐκτείνουν τὸ **ο** εἰς **ω**· π. χ. διώβολον, ἀνώμαλος, ἀνώδυνος, πανωλεθρία, διώροφος, ἀνώφελος, συνωμότης, διώρυξ.

35. Τὰ εἰς **-ως** καὶ **-ω** λήγονται ἐπιρρήματα, γράφονται ὅλα μὲ **ω** κ' ὅσα τονίζονται εἰς τὴν λήγουσαν περισπῶνται, πλὴν τῶν ὡς καὶ καθῶς· π. χ. ἄνω, κάτω, εὐσεβῶς, εὐλαβῶς, δικαίως.

36. Τὰ εἰς **-θεν** λήγοντα ἐπιρρήματα, ὅσα γίνονται ἀπὸ τὰ εἰς **ω** ἐπιρρήματα καὶ τὴν ἀνωτομίαν **ἐκότερος**, γράφονται μὲ **ω**· ἐνῶ ὅλα τὰ ἄλλα, γράφονται μὲ **ο**· π. χ. ἄνωθεν, ἐκατέρωθεν, ἄλλοθεν, οἴκοθεν.

37. Τὰ εἰς **ι** ἐπιρρήματα, γράφονται ὅλα μὲ **ι**, ἐκτὸς ὀλίγων, ποὺ γράφονται μὲ **ει**, ἀλλ' ὅλα μὲ ὀξεῖαν· π. χ. ἀμαχητί, ἑλληνιστί, γαλιλιστί, πανοικί, ἀλλὰ παμψηφεί, πανδημεί.

38. "Ὅλα τὰ ρήματα, τὰ ὁποῖα τελειῶνουν εἰς **-ω** γράφονται μὲ **ω** λύω, γράφω, παίζω· κ' ὅσα τονίζονται εἰς τὴν λήγουσαν περισπῶνται· π. χ. ἀγαπῶ κ. λ.

39. "Ὅλα τὰ ρήματα, τὰ ὁποῖα τελειῶνουν εἰς **-ώνω** καὶ **-ώνομαι**, γράφονται μὲ **ω**· π. χ. πληρώνω, πληρώνομαι, δηλώνω, δηλώνομαι κ. λ.

40. "Ὅλα τὰ ρήματα, τὰ ὁποῖα τελειῶνουν εἰς **-εύω**, πλὴν τοῦ κλέβω γράφονται μὲ δίφθογγον **ευ**· π. χ. δουλεύω, βασιλεύω, κολακεύω.

41. "Ὅλα τὰ ρήματα, τὰ ὁποῖα τελειῶνουν εἰς **-αύω**, πλὴν τοῦ ράβω γράφονται μὲ δίφθογγον **αυ** καὶ ὄχι μὲ **δ**· π. χ. παύω, θραύω κ. λ.

42. "Ὅλα τὰ εἰς **-μα** ἐκτὸς ἀπὸ τὸ **γράμμα** ἔχουν τὸ δίχρονον τῆς παραληγοῦσης μακρόν· π. χ. δράμα, κλίμα, κῆμα, χῶμα κ. λ.

43. "Ὅλα τὰ ρήματα, τὰ ὁποῖα τελειῶνουν εἰς **-αίω** ἐκτὸς ἀπὸ τὰ καίω καὶ κλαίω γράφονται μὲ **ε**· π. χ. πνέω, πλέω, ρέω κ. λ.

44. "Ὅλα τὰ ρήματα, τὰ ὁποῖα τελειῶνουν εἰς **-ίζω** ἢ **ίζομαι**, ἐκτὸς ἀπὸ τὰ ἀθροίζω, δακρῶζω, δανείζω, συγχῶζω, γογγῶζω, γράφονται

μέ **ι**. π. χ. ποτίζω, θερίζω, βαδίζω, βαδίζομεν, ζυγίζω, ζυγίζομαι κ. λ.

45. Τά ρήματα, τά όποια τελειώνουν εις **-ιάζω**, έκτός από τά συν-
δυσάζω και όμοιάζω, γράφονται μέ **ι'** π. χ. πλησιάζω, θουσιάζω, κοπιάζω.

46. Τά ρήματα, τά όποια τελειώνουν εις **-ύω**, έκτός από τά χρώ
και κυλίω, γράφονται μέ **υ'** π. χ. λύω, θύω, ένδύω, μεθύω.

47. Τά ρήματα, τά όποια τελειώνουν εις **-ύνω**, έκτός από τά δίνω,
πίνω, άφίνω, φθίνω, κρίνω, κλίνω, ψήνω και τείνω, γράφονται μέ **υ'** π.
χ. πλύνω, χύνω, διευθύνω, εύρύνω, βραδύνω κ. λ.

48. Τά ρήματα, τά όποια τελειώνουν εις **-αίνω**, έκτός από τά μέ-
νω, δένω, στένω, πλένω, γράφονται μέ **αι'** π. χ. ύγιαίνω, σημαίνω, χω-
λαίνω, άναβαίνω, άνασταίνω. κ. λ.

49. Τά ρήματα, τά όποια τελειώνουν εις **αιρω**, έκτός από τά δέρω
και φέρω, γράφονται μέ **αι'** π. χ. χαίρω, άσπαίρω (σπαρταρώ).

50. Τά ρήματα, τά όποια τελειώνουν εις **-είρω**, έκτός από τά σύρω
και οικτίρω, γράφονται, μέ **ει'** π. χ. σπείρω, φθείρω, κείρω (κουρεύω).

51. Τά παροξύτονα ρήματα, τά όποια τελειώνουν εις **-λω** και **λομαι**,
γράφονται πλην τοϋ όφείλω και θέλω, μέ δύο **λ'** π. χ. άγγέλλω, ψάλλω,
άγάλλομαι, (ένϋ τά περισπώμενα, γράφονται μέ ένα **λ'** π. χ. γελώ,
καλώ κ. τ. λ.

52. Τά ρήματα, τά όποια αρχίζουν από ρ, όταν λαμβάνουν αύξησιν
ε ή συντίθεται, μέ λέξεις, αι όποια καταλήγουν εις βραχύ φωνήεν ή
δίχρονον, γράφονται μέ δύο **ρ** π. χ. ρίπτω, έρριψα, έπί+ρήςμα, έπίρρημα,
μέλι+ρέω, μελίρρυτος, άπορρίπτω κ.λ.

53. "Όλαι αι λέξεις, αι όποια αρχίζουν από **ν** ή από **άλμ - έλμ -**
όλμ, άρμ - έρμ - όρμ, άρπ - έρπ - όρκ, δασύνονται' π. χ. ύδωρ, άρμα,
*Ερμηής, όρμος, άλμυρός, άρπαξ, έρπετόν, όρκος.

Δ'. ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟΝ

Συντακτικόν λέγεται τὸ μέρος τῆς γραμματικῆς, τὸ ὁποῖον μάς διδάσκει τὴν κανονικὴν σύνταξιν τῶν προτάσεων, ἀπὸ τὰς ὁποίας ἀποτελεῖται ὁ λόγος,

1. Ἀπλῆ πρότασις.

Ἄπλῃ εἶναι λέγεται ὁ πῖναξ εἶναι μαῦρος. — Ὁ Γαῦλος ἔγινε ἐπιμελής.

1. Ἡ φράσις, ἢ ὁποία φανερῶναι ἓνα τέλειον νόημα, λέγεται πρότασις. Ἡ πρότασις, ἢ ὁποία ἀποτελεῖται ἀπὸ 3 μόνον λέξεις ἢ μέρη τοῦ λόγου, λέγεται ἀπλῆ πρότασις.

2. Ἡ λέξις εἰς τὴν ἀπλῆν πρότασιν, ἣτις φανερῶναι τὸ οὐσιαστικόν, διὰ τὸ ὁποῖον γίνεται λόγος, λέγεται ὑποκείμενον τῆς προτάσεως. Ἡ λέξις, ἣτις φανερῶναι τί λογῆς εἶναι τὸ ὑποκείμενον, λέγεται κατηγορούμενον· καὶ ἡ λέξις ἣτις συνδέει τὸ ὑποκείμενον μὲ τὸ κατηγορούμενον, λέγεται συνδετικόν.

3. Τὸ ὑποκείμενον συνήθως, λέγεται εἰς ὀνομαστικὴν πτώσιν καὶ τὸ εὐρίσκομεν μὲ τὴν ἐρώτησιν: ποῖος, ποία, ποῖον;

Ἀσκήσεις.

α) Γράψε τὰς ἀνωτέρω προτάσεις καὶ σημείωσε κάτω ἀπὸ κάθε λέξιν, τὸ ὑποκείμενον μὲ τὸ γρ. **υ** τὸ κατηγορούμενον μὲ τὸ γρ. **κ** καὶ τὸ συνδετικόν μὲ τὸ γρ. **σ**. β) Λέγε τί εἶναι Ἀπλῆ Πρότασις: τί Ὑποκείμενον καὶ τί Συνδετικόν; γ) Γράψε ἀπὸ τὸ βιβλίον σου 5 προτάσεις καὶ σημείωσε τὸ Ὑποκείμενον, τὸ Κατηγορούμενον καὶ τὸ Συνδετικόν.

2. Ἀνεπτυγμένη πρότασις ἢ συνεπτυγμένη.

α) Ὁ σκύλος εἶναι χλωός. — β) Ὁ σκύλος χλωαίνει. — Τρώγω.

1. Ἡ πρότασις, ἣτις ἔχει χωριστὰ Συνδετικόν καὶ Κατηγορούμενον, λέγεται ἀνεπτυγμένη ἢ κατηγορηματικὴ πρότασις. Τοιαύτη εἶναι ἡ α' πρότασις.

2. Ἡ πρότασις, ἣτις δὲν ἔχει χωριστὰ Συνδετικόν καὶ Κατηγορούμενον, ἀλλὰ τὰ ἔχει καὶ τὰ δυὸ ἠνωμένα (συνεπτυγμένα) εἰς ἓν ῥῆμα, λέγεται συνεπτυγμένη πρότασις. Τοιαύτη εἶναι ἡ β' πρότασις.

3. Ἑλλιπῆς πρότασις.

Ὁ Γεώργιος τρώγει. — Τρώγω μήλα.

1. Ἡ πρότασις, εἰς τὴν ὁποῖαν παραλείπονται τὸ ἀντικείμενον ἢ τὸ ὑποκείμενον, ὡς εὐκόλως ἐννοούμενα, λέγεται ἑλλιπῆς πρότασις.

Ἀσκήσεις.

α) Γράψε 5 προτάσεις ἀνεπτυγμένας, 5 συνεπτυγμένας καὶ 5 ἑλλιπῆς. β) Λέγε, τί λέγεται ἀνεπτυγμένη πρότασις, τί συνεπτυγμένη καὶ τί ἑλλιπῆς.

4. Σύνθετος πρότασις.

- 1) Ὁ Παῦλος καὶ ὁ Πέτρος εἶναι μαθηταί.
- 2) Ἡ Μαρία καὶ ἡ Ἑλένη εἶναι ἀμελεῖς.
- 3) Ὁ Γεώργιος εἶναι ἐπιμελής καὶ καθαρός.
- 4) Ὁ Ἰωάννης εἶναι ἀμελής καὶ ἄτακτος.

Παρατήρησις: Ἡ ἀ' καὶ β' πρότασις ἔχουν δύο ὑποκείμενα, ἡ γ' καὶ ἡ δ' ἔχουν δύο κατηγορούμενα.

1) Ἡ πρότασις, ἡ ὁποία ἔχει δύο ἢ καὶ περισσότερα ὑποκείμενα, ἢ κατηγορούμενα, λέγεται σύνθετος πρότασις.

2) Αἱ σύνθετοι προτάσεις, δύνανται ν' ἀναλυθοῦν εἰς τόσας ἀπλᾶς, ὅσα ὑποκείμενα ἢ κατηγορούμενα ἔχουν π. χ. ἡ πρότασις ὁ Παῦλος καὶ τὰ παιδιὰ του εἶναι χαρούμενοι, ἀναλύεται εἰς δύο ἀπλᾶς, ὁ Παῦλος εἶναι χαρούμενος· τὰ παιδιὰ τοῦ Παύλου εἶναι χαρούμενα.

Ἀσκήσις: Γράψε 5 συνθέτους προτάσεις καὶ ἀνάλυσέ τας εἰς ἀπλᾶς.

5. Ἀντικείμενον.

- 1) Ὁ διδάσκαλος διδάσκει τοὺς μαθητὰς.
- 2) Ὁ Σπῦρος κτυπᾷ τοὺς σκύλους.
- 3) Ὁ μύλος ἀλέθει τὰ γεννήματα.

Παρατήρησις. Εἰς τὰς προτάσεις αὐτὰς παρατηροῦμεν τὰ ὑποκείμενα: ὁ διδάσκαλος, ὁ Σπῦρος, ὁ μύλος· τὰ ρήματα διδάσκει, κτυπᾷ, ἀλέθει· ἀκόμη τὰς λέξεις: τοὺς μαθητὰς, τοὺς σκύλους, τὰ γεννήματα, αἱ ὁποῖαι φανερώουν, πρόσωπα, ζῶα ἢ πράγματα, εἰς τὰ ὁποῖα μεταβαίνει ἡ ἐνέργεια τῶν ὑποκειμένων.

1) Τὸ πρόσωπον, ζῶον ἢ πρᾶγμα τῆς προτάσεως εἰς τὸ ὁποῖον μεταβαίνει ἡ ἐνέργεια τοῦ ὑποκειμένου των λέγεται ἀντικείμενον.

ΣΗΜ. Τὸ ἀντικείμενον συνήθως λέγεται εἰς αἰτιατικὴν πῶσιν. Ἐνίοτε δμως καὶ εἰς γενικὴν π. χ. ὁ Γεώργιος μετέλαθε τῶν ἀχράντων μυστηρίων, ἀλλὰ καὶ εἰς δοτικὴν π. χ. ὁ Κύριος εἶπε τοῖς ἑαυτοῦ μαθηταῖς. Τὸ ἀντικείμενον τὸ εὐρίσκομεν μετὰς ἐρωτήσεως: ποῖος, ποῖα, ποῖον, τί;

Ἀσκήσεις

Γράψε τὰς κατωτέρω προτάσεις καὶ σημείωσε τὰ ἀντικείμενα μὲ μίαν γραμμὴν ἐπάνω: Ὁ γεωργὸς καλλιεργεῖ τοὺς ἀγρούς. Ὁ διδάσκαλος διδάσκει τοὺς μαθητὰς. Ἡ Ἑλένη γράφει τὸ μάθημά της. Ἡ γάτα κυνηγᾷ τοὺς ποντικούς. Ὁ βοσκὸς βόσκει τὰ πρόβατα. Ὁ σκύλος φυλάττει τὴν οἰκίαν. Ὁ Γεώργιος ἐπέτυχε τοῦ σκοποῦ του. Πείδου τοῖς νόμοις. Μνήσθητί μου Κύριε. Δέσποτα μέμνησο τῶν Ἀθηναίων.

6. Προσδιορισμοί.

Ὁ ἐπιμελὴς μαθητὴς μελετᾷ πάντοτε ὠφέλιμα βιβλία.

Ἡ ἀνωτέρω πρότασις, ἐκτὸς ἀπὸ τὸ ὑποκείμενον μαθητὴς, τὸ ρῆμα μελετᾷ καὶ τὸ ἀντικείμενον βιβλία, ἔχει καὶ ἄλλας λέξεις: τὸ ἐπίθετον ἐπιμελὴς, τὸ ὁποῖον προσδιορίζει τὸ ὑποκείμενον μαθητὴς τὸ ἐπίρρημα πάντοτε, τὸ ὁποῖον προσδιορίζει τὸ ρῆμα μελετᾷ τέλος ἔχει τὸ ἐπίθετον ὠφέλιμα, τὸ ὁποῖον προσδιορίζει τὸ ἀντικείμενον βιβλία.

1) Αἱ λέξεις, αἱ ὁποῖαι προσδιορίζουν τὸ ὑποκείμενον, τὸ ρῆμα ἢ τὸ ἀντικείμενον ἐκάστης προτάσεως, λέγονται προσδιορισμοί. Οἱ προσδιορισμοί, ἂν εἶναι ἐπίθετα, λέγονται ἐπιθετικοὶ προσδιορισμοί· ἂν εἶναι ἐπίρρηματα, λέγονται ἐπίρρηματικοὶ προσδιορισμοί· κί ἂν εἶναι προθέσεις, λέγονται ἐμπρόθετοι προσδιορισμοί· π. χ. ὁ Πέτρος μεταβαίνει εἰς τὸ σχολεῖον.

2) Ἡ πρότασις, ἡ ὁποία ἔχει δύο ἢ περισσοτέρους προσδιορισμούς, λέγεται πεπλατυσμένη πρότασις.

Ἀσκήσεις.

Γράψε 5 προτάσεις μὲ διαφόρους προσδιορισμούς καὶ σημείωσε αὐτοὺς, μὲ τὰ ἀρχικά των γράμματα ὡς ἐξῆς:

«Ὁ ἐπιμελὴς μαθητὴς μεταβαίνει τακτικὰ εἰς τὸ σχολεῖον».
ἐπίθ. ὑποκ. ρῆμα ἐπίρ. πρ. ἐμπ. πρ. ἀντικ.

7. Κύρια καὶ ἐξηρητημένα προτάσεις.

Ὁ Γεώργιος πηγαίνει εἰς τὸ σχολεῖον, διὰ νὰ μάθῃ γράμματα.

Ὁ μικρὸς αὐτὸς λόγος, ἀποτελεῖται ἀπὸ δύο προτάσεις. Ἡ α' «ὁ Γεώργιος πηγαίνει εἰς τὸ σχολεῖον», φανερώνει τέλειον νόημα. Ἡ β' «διὰ νὰ μάθῃ γράμματα» δὲν φανερώνει τέλειον νόημα· προσδιορίζει καὶ συμπληρώνει ὁμῶς τὴν α' πρότασιν, ἐπειδὴ φανερώνει τὸν σκοπὸν, διὰ τὸν ὁποῖον πηγαίνει ὁ Γεώργιος εἰς τὸ σχολεῖον.

1) Ἡ πρότασις, ἡ ὁποία φανερώνει τέλειον νόημα, λέγεται κυρία πρότασις. Ἡ πρότασις, ἡ ὁποία δὲν φανερώνει τέλειον νόημα, ἀλλά

μόνον προσδιορίζει ή συμπληρώνει άλλην, από την οποίαν και έξαρτάται, λέγεται έξηρητημένη πρότασις.

2) Πάσα έξηρητημένη πρότασις, συνδέεται με την κυρίαν πρότασιν με ένα σύνδεσμον. "Αν ό σύνδεσμος είναι χρονικός: π. χ. όταν, ένφ, άφου, πριν, έως ότου, μέχρις ότου, κ. τ. λ, ή έξηρητημένη πρότασις, λέγεται χρονική "Αν είναι ό σύνδεσμος αίτιολογικός: (διότι, έπειδή), λέγεται αίτιολογική "Αν είναι τελικός: νά, διά, όπως, μη κ. τ. λ., λέγεται τελική.

Παραδείγματα: 'Ο Γεώργιος άτακτεϊ (πρ. κυρ.), όταν άπουσιάζη ή μητέρα του (πρ. έξ. χρ.). 'Ο Γ. έτιμωρήθη, (πρ. κυρ.) διότι άτάκτησε (πρ. αίτ.). 'Η Μαρία μελετά, (πρ. κυρ.) νά προαχθῆ (πρ. τελ.). 'Ο Πέτρος έπήγε εις τό σχολειον (πρ. κυρ.) αν και έβρεχεν (πρ. άντιθετική).

3) Πολλάς φορές ή έξηρητημένη πρότασις συνδέεται με την κυρίαν, με άναφορικήν άντωνυμίαν και τότε λέγεται άναφορική πρότασις: π. χ. ό 'Ιωάννης έχει μίαν πένναν, ή όποία δέν γράφει (πρ. άναφορ.).

4) Πολλάς φορές εις την όμιλίαν μας, προηγείται ή έξηρητημένη πρότασις και ακολουθεί ή κυρία: π.χ. αν μελετήση ό 'Ιωάννης θα προαχθῆ.

5) Πάσα έξηρητημένη πρότασις χωρίζεται, από την κυρίαν με κόμμα.

" Δ σ κ η σ ι ς .

Χώρισε με κόμμα τάς κάτω προτάσεις και λέγε με τό όνομά των, ποίαι από αυτάς είναι κύριαί και ποίαι έξηρητημένα: 'Ο 'Ιωάννης έτιμωρήδη έπειδή άτάκτησε. 'Ο Πάνος δέν μανθάνει τίποτα αν και είναι έξυπνος. 'Η Μαρία μελετά δ:ά νά προαχθῆ. 'Ο πατήρ μου θα έλθη όταν νυκτώση. 'Η μήτηρ μου φροντίζει δι' όλους μας όπως πρέπει. 'Ο Ξέρξης έξεστράτευσε εις την 'Ελλάδα με τον σκοπόν νά την ύποδουλώση. Γράψε 3 προτάσεις ιδίδικάς σου και ώνόμασε αυτάς.

8. Ένεργητική και παθητική πρότασις.

α'. 'Ο διδάσκαλος διδάσκει τούς μαθημάς.

β'. Οι άτακτοι μαθηταί τιμωροῦνται **ύπό** του διδασκάλου.

γ'. 'Ο σκύλος τιμωρείται **παρά** του Γεωργίου.

1. 'Η πρότασις, ή όποία φανερώνει ότι τό ύποκείμενον ένεργεί λέγεται ένεργητική πρότασις. Τοιαύτη πρότασις είναι ή α'.

2. 'Η πρότασις, ή όποία φανερώνει ότι τό ύποκείμενον πάσχει λέγεται παθητική πρότασις. Τοιαύτη πρότασις είναι ή β'.

3. Τό πρόσωπον, ζών ή πράγμα, παρά του όποίου πάσχει τό ύποκείμενον, λέγεται ποιητικόν αίτιον και λέγεται εις γενικήν πτώσιν με τάς προθέσεις ύπό ή παρά.

Ποιον είναι τό ποιητικόν αίτιον εις τάς β' και γ' από τάς άνωτέρω προτάσεις;

Ἀσκήσεις.

Γράψε 5 ἐνεργητικὰς καὶ 5 παθητικὰς προτάσεις καὶ σημείωσε τὰ ὑποκείμενα, τὰ ἐνεργητ. ῥήματα, τὰ παθ. ῥήμ. καὶ τὰ ποιητικὰ αἷτια μὲ τὰ σημεῖα κάτω: ὑπ. ἐν. ρ. παθ. ρ. π. αἷτ.

9. Μεταβολὴ ἐνεργητικῶν προτάσεων εἰς παθητικὰς καὶ τὸ ἀντίθετον.

α'. Ὁ Ἀχιλλεὺς ἐφόνευσε τὸν Ἔκτορα.

β'. Ὁ Ἔκτωρ ἐφονεύθη ὑπὸ (παρὰ) τοῦ Ἀχιλλέως.

Λέγε: τί πρότασις εἶναι ἡ α'; Τί ἡ β'; Πῶς ἔγινε ἡ β' πρότ. ἀπὸ τὴν α'; Τί λέγεται ἀντικείμενον; Σὲ τί μετεβλήθη τὸ ἀντικείμενον τὸν Ἔκτορα εἰς τὴν β' πρότασιν, καὶ εἰς ποίαν πῶσιν ἐγράφη; Εἰς τί μετεβλήθη τὸ ῥήμα ἐφόνευσε, εἰς τὴν β' πρότασιν; Εἰς τί ὁμοιάζει μὲ τὸ α'. ῥήμα;

1. Διὰ νὰ μεταβάλωμεν μίαν ἐνεργητικὴν πρότασιν εἰς παθητικὴν μεταβάλλομεν α') τὸ ἀντικείμενον τῆς, εἰς ὑποκείμενον πῶσεως ὀνομαστικῆς, β') τὸ ἐνεργητικὸν ῥήμα εἰς παθητικόν, καὶ εἰς ἴδιον χρόνον, πρόσωπον καὶ ἀριθμὸν μὲ τὸ ἐνεργητικὸν καὶ γ'.) τὸ ὑποκείμενον τῆς ἐνεργητικῆς προτάσεως εἰς ποιητικὸν αἷτιον· εἰς πῶσιν γενικὴν, μὲ τὴν πρόθεσιν ὑπὸ ἢ παρὰ.

2. Διὰ νὰ μεταβάλωμεν μίαν παθητικὴν πρότασιν εἰς ἐνεργητικὴν α'. μεταβάλλομεν τὸ ποιητικὸν τῆς αἷτιον, εἰς ὑποκείμενον πῶσεως ὀνομαστικῆς ἀπὸ αἷτιατικὴν, ποὺ εἶναι β' τὸ παθητικ. ῥήμα, εἰς ἐνεργητικὸν καὶ εἰς ἴδιον χρόνον, πρόσωπον κί' ἀριθμὸν μὲ τὸ παθητικόν· καὶ γ' μεταβάλλομεν τὸ ὑποκείμενον εἰς ἀντικείμενον πῶσεως αἷτιατικῆς.

Ἀσκήσεις.

Γράψε τὰς κάτω ἐνεργητ. προτάσεις εἰς παθητικὰς· καὶ τὰς παθητικὰς εἰς ἐνεργητικὰς.

Ὁ γεωργὸς καλλιεργεῖ τὴν γῆν. Ὁ βοσκὸς βόσκει τὰ πρόβατα.

Ὁ βιβλιοπώλης πωλεῖ τὰ βιβλία. Ὁ διδάσκαλος διδάσκει τοὺς μαθητάς.

Οἱ νεκροὶ κηδεύονται ὑπὸ τῶν ἱερέων (ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τοὺς..)

Οἱ ἐπιμελεῖς μαθηταὶ βραβεύονται ὑπὸ τῶν διδασκάλων (ἀλλὰ καὶ παρὰ ἢ καὶ ἀπὸ...)

Οἱ κλέπται τιμωροῦνται ὑπὸ τοῦ νόμου. Οἱ ποντικοὶ καταστρέφονται ἀπὸ τὴν γάταν (ἀλλὰ καὶ ὑπὸ καὶ παρὰ τῆς...)

ΣΗΜ. Τὸ ποιητικὸν αἷτιον, ὅπως εἴπωμεν, λέγεται μὲ τὰς προθέσεις **ὑπὸ** καὶ **παρὰ** εἰς γενικὴν πῶσιν, ἀλλὰ καὶ μὲ τὴν πρόθεσιν **ἀπὸ** εἰς αἷτιατικὴν πῶσιν.

10. Ἐπανάληψις τοῦ Συντακτικοῦ.

Τι λέγεται ἀπλή πρότασις ; Τι λέγεται ἀντικείμενον ; Ποία πρότασις λέγεται σύνθετος ; Ποία πρότασις λέγεται ἑλλιπής ;

Τι λέγονται προσδιορισμοί ; Ποία λέγεται κυρία πρότασις καὶ ποία ἐξηρημένη ;

Ποία πρότασις λέγεται ἐνεργητικὴ καὶ ποία λέγεται παθητικὴ ; Λέγε μίαν ἐνεργητικὴν καὶ μίαν παθητικὴν. Τι λέγεται ποιητικὸν αἴτιον καὶ εἰς ποίας πτώσεις λέγεται.

Πῶς μεταβάλλεται μία ἐνεργητικὴ πρότασις εἰς παθητικὴν ; Λέγετε μίαν ἐνεργητικὴν πρότασιν καὶ μεταβάλατέ την εἰς παθητικὴν. Πῶς μεταβάλλεται μία παθητικὴ πρότασις εἰς ἐνεργητικὴν ; Λέγετε μίαν παθητικὴν πρότασιν καὶ μεταβάλατέ την εἰς ἐνεργητικὴν.

ΤΕΛΟΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	Σελ.	3	— 'Ερωτηματικά	»	»	78
			— 'Αόριστοι	»	»	79
			— 'Αναφορικοί	»	»	81
I.						
ΦΩΟΓΓΟΛΟΓΙΚΟΝ						
● Λόγος και τὰ μέρη του		»	4			
— Λέξεις και συλλαβαι		»	4			
— Γράμματα		»	5			
— Φωνήεντα—Δίφθογγοι		»	6			
— Σύμφωνα		»	7			
— Συλλαβαι		»	9			
— Σημεΐα γραπτοῦ λόγου		»	11			
— Τόνοι		»	14			
— Πάθη φθόγγων		»	17			
II						
ΤΥΠΙΚΟΝ						
— Τὰ μέρη τοῦ λόγου		»	21			
1. Τὰ ἄρθρα		»	21			
2. 'Ονόματα οὐσιαστικά		»	22			
— Κλίσεις ὀνομάτων.		»	25			
— Πρώτη κλίσις		»	25			
— Δευτέρα κλίσις		»	32			
— Τρίτη κλίσις		»	36			
3. 'Ονόματα ἐπίθετα		»	55			
— 'Εννοια—Διαιρέσις		»	55			
— Κλίσις ἐπιθέτων		»	56			
— Παραθετικά ἐπιθέτων		»	65			
— 'Αριθμητικά		»	69			
4. 'Αντωνυμιαί		»	73			
— Προσωπικαί άντων.		»	73			
— Κτητικαί		»	74			
— Αὐτοπαθεΐς		»	75			
— 'Αλληλοπαθεΐς		»	76			
— Δεικτικαί		»	77			
5. Ρήματα		»	81			
— "Εννοια—Παρεπόμενα		»	81			
— 'Ονοματικοί τύποι		»	84			
— Μεταβολαί ρήματος		»	85			
— Ρήματα φωνηεντόληκτα		»	88			
— Ρήματα συμφωνόληκτα		»	96			
— Συνηρημένα ρήματα		»	103			
6. Μετοχή		»	108			
ΔΚΛΙΤΑ ΜΕΡΗ						
1. Προθέσεις		»	110			
2. 'Επιρρήματα		»	111			
3. Σύνδεσμοι		»	112			
4. 'Επιφωνήματα		»	113			
III						
ΕΤΥΜΟΛΟΓΙΚΟΝ						
A'. Παραγωγή		»	114			
— Οὐσιαστικά παράγωγα		»	114			
— 'Επίθετα παράγωγα		»	117			
— Ρήματα παράγωγα		»	119			
— 'Επιρρήματα παράγωγα		»	120			
B' Σύνθεσις		»	128			
— Πρώτον συνθετικόν		»	120			
— Δεύτερον		»	122			
— Παράρτημα τυπικοῦ		»	123			
IV.						
ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟΝ						
Περιεχόμενα		»	136			

024000027940

Σ

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΚΑΙ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ
ΔΙΣΙΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ

Αριθ. Πρωτ. 53076

Αθήναι τῆ 19-6-50

Π ρ ό ς
τὸν κ. Δ. Κωνσταντινάτουλον

Ἐ ν τ α ὕ θ α

Ἀνακοινοῦμεν ὑμῖν διὰ τῆς ἐπ' α.θ. 52974)50 ἀποφάσεως τοῦ Ὑπουργείου, μετὰ σύμφωνον γνωμοδότησιν τοῦ Κεντρικοῦ Γνωμοδοτικοῦ καὶ Διοικητικοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐκπαιδεύσεως ἐνεκρίθη ὅπως χρησιμοποιηθῆ ὡς βοηθητικὸν βιβλίον τοῦ μαθήματος τῆς «Γραμματικῆς» διὰ τοὺς μαθητὰς τῆς Στ' τάξεως τοῦ Δημοτικοῦ Σχολείου τὸ ὑπὸ τὸν τίτλον «ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ ΤΗΣ ΑΠΛΗΣ ΚΑΘΑΡΕΥΟΥΣΗΣ» βιβλίον ὑμῶν ἐπὶ μίαν τριετίαν.

Παρακαλοῦμεν ὅθεν ὅπως μεριμνήσητε διὰ τὴν ἔγκαιρον ἐκτύπωσιν τοῦ βιβλίου τούτου συμμορφούμενι πρὸς τὰς ὑποδείξεις τοῦ Ἐκπαιδευτικοῦ Συμβουλίου καὶ τὸν κανονισμόν ἐκδόσεων βοηθητικῶν βιβλίων τοῦ Δημοτικοῦ Σχολείου.

Κοινοποιήσις :

Κ.Γ.Δ.Σ.Ε.

Ἐντολῆ Ὑπουργοῦ

Ὁ Διευθυντῆς

Χ. ΜΟΥΣΤΡΗΣ

Σχηματισμός ἄφωνο λήκτων ρημάτων

ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΗ ΦΩΝΗ

Ὅριστική					
Ἔνεστ.	Παρστ.	Ἄορ.	Μέλ. στ.	Παρακ.	Ἵπερσ.
πνίγ-ω	ἔπνιγ-ον	ἔπνιξ-α	θά πνίξ-ω	ἔχω πνίξ-ει	εἶχον πνίξ-ει
διώκ-ω	ἔδιωκ-ον	ἔδιώξ-α	θά διώξ-ω	» διώξ-ει	» διώξ-ει
βρέχ-ω	ἔβρεχ-ον	ἔβρεξ-α	θά βρέξ-ω	» βρέξ-ει	» βρέξ-ει
τρίβ-ω	ἔτριβ-ον	ἔτριψ-α	θά τρίψ-ω	» τρίψ-ει	» τρίψ-ει
γράφ-ω	ἔγραφ-ον	ἔγραψ-α	θά γράψ-ω	» γράψ-ει	» γράψ-ει
πείθ-ω	ἔπειθ-ον	ἔπεισ-α	θά πείσ-ω	» πείσ-ει	» πείσ-ει
Ἵποτακτική					
Ἔν.	νά διώκ-ω,	νά -κης,	νά -κη,	νά διώκω-μεν,	νά -κητε, νά -κουν
Ἄορ.	νά διώ-ξω,	νά -ξης,	νά -ξη,	νά διώξω-μεν,	νά -ξητε, νά -ξουν
Παρ.	νά ἔχω,	νά ἔχης,	νά ἔχη	διώξει, νά ἔχωμεν,-χητε,-χουν	διώξει
Εὐκτική					
Ἔν.	εἶθε νά διώκω,	νά διώκης,	νά διώκη,	-νά διώκωμεν,	νά-τε,-κουν
Ἄορ.	» » διώξω,	νά διώξης,	νά διώξη,	-νά διώξωμεν,	νά-τε,-ξουν
Παρ.	» » ἔχω,	νά ἔχης,	νά ἔχη	διώξει,-νά ἔχωμεν,-τε,-χουν	διώξει
Προστακτική					
Ἔν.	διώκ-ε,	ἄς διώκ-η,	διώκ-ετε,	ἄς διώκ-ουν	
Ἄορ.	διώξ-ε,	ἄς διώξ-η,	διώξ-ατε,	ἄς διώξ-ουν	
Παρ.	ἔχε,	ἄς ἔχη	διώξει,	ἔχετε ἄς ἔχουν	διώξ-ει

Ἄπαρέμφατον

Μετοχή

Ἔν.	τό διώκ-ειν	τό νά διώκ-η	ὁ διώκ-ων,	ή -σα,	τό -κον
Ἄορ.	τό διώξ-αι	τό νά διώξ-η	ὁ διώξ-ας,	ή -σα,	τό -ξαν
Παρ.	τό νά ἔχη	διώξει	ὁ ἔχων,	ή ἔχουσα,	τό ἔχον
					διώξ-ει

Ἄσκησις.

Σχημάτισε ὅπως τό διώκω τ' ἀνωτέρω ρήματα καί εἰς τὰς ἄλλας ἐγκλίσεις. Ἀκόμη τὰ ρήμ. τρέχω, θέτω, δίδω.